

BUTTYKAY P. ANTAL
O. F. M.

BESZÉDEK ÉS ÍRÁSOK

V. KÖTET



SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK
KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST

BUTTYKAY P. ANTAL
O. F. M.

ÍRÁS-MOZAIKOK

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE

BURKA P. KELEMEN dr.
O. F. M.



SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST

Nihil obstat. Fr. Pelbartus Szalóczi, censor dep. Imprimi potest. 225/1942.
Budapest, die 19. Április 1942. Fr. Victor Hársligethy-Vinkovits, Min. Pro-
vincialis.

Nihil obstat. P. Pelbartus Szalóczi O. F. M., censor dioecesanus ad hoc. Nr.
3140/1942. Imprimatur. Strigonii, die 25. Április 1942. Dr. Joannes Drahos,
Vicarius generalis.

Stephaneum nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 28.
Felelős: ifj. Kohl Ferenc.

ELŐSZÓ.

P. Buttykay Beszédék és írások-köteteinek ötödike *írás-mozaikok* címmel jelenik meg. E kötet egészére különösképen ráüti a pecsétet, írójuk lélekjegyét, P. Antalnak egész életében és minden tollforgatásában egyaránt híven szolgált és követett, életeszményét jelentő alapelve, mellyel szerzete világhíres alapítóját, Isten szegénykéjét jellemzi az Egyház hivatalos zsolozsmájában: — non solum sibi vivere, sed et aliis proficere vult zelo Dei ductus, vagyis nem csupán magának akart élni, hanem istenes buzgalomtól vezetve másoknak is használni kiyánt.

A sajátos szentferenci lelkiség írásos kivirágása ez a kötet, melynek hamvát, illatát, ízét, zamatát érezni minden egyes során. Elmondhatjuk, hogy minden leírt betűje, szava, mondata mögött ez a cél gondolat villószik föl. S ez ad ezeknek a mozaikszerű írásoknak külön veretét, cizelláltságot, jelentéktelenségükben is értéket, használhatóságot. Ez a szempont a sugallója mind a *Tündöklő életforgácsok*, mind a *Tanulságos kaleidoszóp*, mind a *Lélekajzó apróságok* fejezetének, mind pedig az *Üdvös felkiáltójelek* és *méretterjesztők* címmel fejlecezett íráskák csoportjának.

Az elsőben egy-egy hazai vagy idegen szentet, gyakorlati katolikus tudóst, katonát vagy más kitűnőséget állít elénk, néhány karakterisztikus vonással, jellemző történeti epizódokban, hogy rájuk felfigyelve lendítsen minden olvasóján. Mint a lélek szakavatott pedagógusa előtt tapasztalatként világos, hogy az életből kiragadott példa sodor, mert elragadó erejű. Exempla trahunt.

A legnemesebb lélekformáló szándék érezhető ki a második fejezetben összegyűjtött írásokból is, melyek nyilván igazolják, hogy P. Buttykay, mint a szorgalmas

méhecske sok-sok virág kelyhéből a mézport, idegennyelvű olvasmányainak legapróbb, használható-mozzanatait is felhalmozta és ezeket a tapintatosan, szellemesen, közvetve és közvetlenül kitanító kicsiségeket mások javára értékesíteni törekedett. Valóságos eleven példatár ez a kaleidoszkóp!

Látzatos jelentéktelenségükben is találó dolgok a «Lélekajzó apróságok», mert bennük, mint a harmatcseppben a napsugár, az igazság bűvös fénye szikrázik, s egyenként is, meg összességükben is gondolkodásra gerjesztenek.

Az «Üdvös felkiáltójelek» és az «Ismeretterjesztők» sem haszontalanok. Mindegyike hol szellemes kurtasággal, hol száraz adatszerűséggel, de kitanítják az olvasót kérdésekről, melyek a napi sajtó híryanagában ötlenek szemébe, s nem egyszer kipécéző megjegyzéseket fűz azok kisiklásaihoz. Egyszer tájékoztatlanságból elferdített tények vagy elsikkasztott dolgok miatt emel szót, máskor meg mestervágással hasít bele az eleven húsba. Van, amikor az élet furcsaságait veszi bennük tollra, s van, amikor történések bántó fonákságait készíti ki. Egyik alkalommal megokoltan tiltakozik pl. a «fráter» szó becsmérő, gyalázóan megbélyegző használata ellen, máskor meg az esztelen divatot ostorozza, vagy a nevelésiégek bogarait szúrja tollhegyre. Megannyiszor állítja tilosra a felkiáltójelet vagy harangoz bele valami gyakorlati tanulságot az olvasó lelkébe. Itt egy esetet sarkít ki, ott a lángostort csattogtató próféta módján állít pelengérré valamit, amott az önmegtagadás kohójában acélossá edződött példaadás erejét nyomatékoztatja stb.

E kötetnek tehát minden fejezete, minden mozaikdarabja lelket szít, embereket nyes, farag, józanít, gondolkodást esztergályoz, meggyőződést kalapál, s így végeredményben felemel. «Minden a lélekért!»-jelszava valósult bennük. Ennélfogva elmondhatjuk róla és vele kapcsolatban is a régi ajánlást: — tolle, lege!

Esztergom, 1942 április 7.

Burka P. Kelemen dr.

ELSŐ RÉSZ.

Tündöklő élelforgácsok.*

Szent Ágoston.

Nem búcsúzhatunk el Szent *Ágoston*, a nagy egyháztanító centenáriumától anélkül, hogy e korszakos, sőt az idők forgandóságán túlnőtt egyéniség egyik-másik szembeszökő vonását elménkbe ne vésnök.

* * *

Csodálatokkeltő az a mindenre kiterjedő érdeklődés, mellyel ez a szellemóriás a teremtés művének legapróbb, legigénytelenebb részleteit kísérte. Megfigyelte, mint emeli az anyasas fiát a napsugár felé, hogy szeme a fényt megszokja. Megállapította, hogy a kaméleon csak felületes nézésre látszik élettelennek, mert gyors színváltozása mögött épp olyan, vagy még gyorsabb mozgás rejlik. Szemmel kísérte az állatok, különösen a ló bőrfelületének izgékonyosságát, amelynek segítségével a kellemetlenkedő rovarok csípésétől szabadulni igyekeznek. A tyúkanyó szárnyai alatt védelmet találó csirkesereg ösztönösségéből az állat életnyilvánulásainak törvényszerűségét olvasta ki. Mindezekben a megállapításaiban egyetlen cél lebegett szemei előtt, az, hogy e látszólag lényegtelen jelenségekben az Isten mindenhatóságának nyomaira rámutasson.

* * *

Hangoztatja, hogy komoly férfi sétára inkább a kutyáját viszi társul, semmint olyan emberrel menjen,

* A Tündöklő élelforgácsok fejezetébe sorolt írások bemutatottjait abc-s egymásutánban vonultatjuk fel.

akinek a nyelvén nem tud beszélni. Többre becsüli a néma kísérőt annál, akivel gondolatait ki nem cserélheti.

* * *

A jelenkor gyümölcsstermelői méltán eltűnődhetnek azon, hogy a nagy egyházatya almatermését télire épügy szalma közé raktározta el, akárcsak a mai kertészkedők teszik.

* * *

A levélváltás akkoriban esztendőkre tellett. Szent *Paulinhoz* írt egyik levele 410-ben kelt, de a választ csak 414-ben kapta kézhez. Szent *Jeromossal*, *Alypius* Evcdiussal folytatott levelezése is hasonló lassúsággal bonyolódott le; mégis menten szóvá tette, ha kérdéseinek egyike-másika válasz nélkül maradt. Egyetlen levelet sem indított útnak ismételt átnézés nélkül, lettek légyen azok sajátkezű írásai, vagy tollbamondott levelek. Halála után 232 kötet levél maradt szellemi hagyatékában.

* * *

Az egyházban akkor dívó szokás szerint a szentbeszédet a püspök tartotta. *Ágoston* már püspökké szentelt élését megelőzőleg is szónokolt. Beszédeit tíforgathatatlan érvekre építette föl. Nem a szónoki hatás eszközeivel dolgozott. Azt tartotta, hogy az ékesszólás aranykulcs, mely gyakorta nem elég erős ahhoz, hogy a rozsdás záratat felnyissa.

* * *

Hasonlatai nem egyszer derűre hangolták tengernyi hallgatóit. Egyetek között elmondja azt az esetet, amikor egy atyafi kissé kótyagosan igyekezett hazafelé. Hogyan, hogyanse, útközben egy kútba esett. A kiáltására elősiető kíváncsiak kérdésére, mint került a kútba, így felelt: Nem az a kérdés, hogyan jutottam ide le, hanem, mint kerülök ki innét.

* * *

A megtérés és bűnhedéstről tartott beszédében ezt a lelki folyamatot az erélyesen fűrésztő anya kezei

között jajgató gyermek sírásával szemlélteti. A kiseded torkaszakadtából ordít, mert a mosdatás kellemetlen. Ugyanez történik velünk is, ha Isten lelkünket gyógyító szándékkal veszi kezébe.¹

Szent Antal édesanyja.

Ritkán történik, hogy nagy emberekről készült tanulmányokban — a szenteket se véve ki — megfelelő hangsúllyal emelnék ki az életrajzírók az anyáknak gyermekeikre gyakorolt hatását. Pedig ők azok, akik elsősorban befolyásolják a gyermeket, mondhatni ujjaiuk nyomát hagyják rajt' a kiseded bontakozó lelkén. A jellemnevelő tényező, mely alakot formáló művészként személyiséggé, helyesebben egyéniséggé képezi a gyermeket, mindig az anya lelke, az ő szíve.

Szent Ferencről mondják, hogy jellemében kivetítődött édesanyjának, *Pica* asszonynak jólelkősége és megértően résztvevő érzülete, melyeket «Isten Szegénykéje» nagy mértékben örökölt tőle. Vajjon nem helytálló-e tehát, ha azt mondjuk, hogy az életíró teljes biztonsággal nyúlhat ezekhez a kritériumokhoz, elsőb- bet, hogy egyre jobban megismerje; másodsor, hogy kidomborítsa hőse lélektani fejlődésének vonalait. El- nagyoltan fölényeskedő, sőt tiszteletlen kegyeletlenség volna tagadni, hogy a női kéz gyöngéd közreműködése volt a szentek életutainak megnyitásakor az isteni kegyelem első, gondviselészerű eszköze.

* * *

A Bollandistáknál olvashatni június 13-a egyik adataként, hogy az utóbb Szent Antallá fejlődött kicsi Fernando édesanyja, Donna Mária, a Szent Szűz buzgó tisztelői sorába tartozott. A fiatal anya kicsiny angyalokját, akit ma az egész világ szentjeként tisztelünk, Lissabonban, az Angyalok Királynőjéről nevezett templomban kereszteltette meg. A szeretet első megnyilvánulását, melyet kisedede szívéből előcsalogat, nem a maga részére foglalja le önzően, hanem hódolat-

teljesen a Szent Szűzre hárítja át. Ez a kiindulás, s a későbbi gyermekévekben továbbfejlesztett és ápok Mária-tisztelet adta a nagy ferences igehirdető lelkének a lendületet, mely a Boldogasszony szakadatlan lovag szolgálatában úgy virágzott ki, hogy amikor nem egészen 36 éves korában lelke földi porhüvelyétől elválóban volt, tüzes és édes dallammá sűrítődött ajkán a Dicsőséges Úrnőm című Mária-énekben. Túlzás-e, ha azt mondjuk, hogy a hajnalhasadás első pírja, melyet az anyai kéz festett a későbbi csodatevő szívére, az örök hazába vágyás másodvirágzásában ült ki a haldokló szederjes ajkára és hatyúdalként szárnyalt a földről az égbe fel?

* * *

A Bollandisták ama munkatársa, aki a Szent Antalról szóló megemlékezés során elég szűkszavúan ment el az édesanya gyöngéd alakja mellett, mégis összefoglaló jellemzéssel, röviden, így mutatja be a szentírásban erős asszonynak fémjelzett nőtípus képviselőjeként: — tiszteletreméltó matróna volt. Erőszakos következtetés-e részünkről és túlzott lelkesedés-e, ha a szent gyermekről visszakövetkeztetünk az édesanya életének nemes vonásaira? De van Padovai Szent Antal tiszteletreméltónak nevezett édesanyjáról, a Bollandisták közvetítette jellemzésen túl még egy forrásunk, amelyikből szintúgy következtethetni egyéniségére. A Szent Vince vértanúról nevezett lissaboni templomban, művészi kivitelű síremlék alatt nyugosznak hamvai, amely síremléket gyöngéd tisztelettel ápol a csaknem hétszázéves távolságban virrasztó kegyelet, s amelyen az alábbi sorokba róttan egy kanonok tollából származó felirat őrzi a nagyasszony emlékét. Szabad fordításban így hangzik a sírfelirat:

E dicső szentélyben
 Pihen boldog csendben
 A csodatevő Antal édesanyja.
 Némán porlad e kő alatt,
 De áldott lelke — fiának napsugara —
 Az égben hozzá méltón
 örökké él.

Szükszavú és igénytelen ugyan e jellemzés, de mégis arra figyelmeztet, hogy ez a jólelkű és buzgó asszony mutatta meg gyermekének az életszentség első nyomait. Ne forduljon-e ilyesmi olvastára rokonszenvünk e nemes lélek felé, akinek zajtalan munkája készítette elő gyermekében azokat a hajlamokat és képezte ki azokat a tehetségeket, amelyek belőle a XIII. század erkölceinek és lehanyaglott buzgóságának újjáépítőjét hívták elő?

Annak, aki elfintorítja arcát és erőszakosnak nevezi következtetésünket, jusson eszébe, hogy még az Isten Fia anyjával, Máriával is ugyancsak szükségűen bánnak el az evangéliumok. Mindössze annyit írnak róla, hogy pólyákba takarta és jászolba fektette gyermekét, hogy szemrehányó szavakkal illette, mikor a jeruzsálemi templomban tizenkétéves korában elmaradt szüleitől, — hogy a kánai menyegzőn rendutasító figyelmeztetésben volt része, — hogy a kereszt alatt a Kálvárián, ölébe vette Fia holttestét, s hogy a pünkösdi Lélek kiáradásakor, mint az Apostolok Cselekedeteiben olvashatni, a tanítványokkal együtt ő is várta a Vigasztalót. Hát így bántak a krónikások a Padovai csodatevő anyjával is, mert árnyékba állították az anyát, mikor a napfény minden ragyogását ráhárították dicsőséges gyermekére.

Vajjon nem jutott volna-e a késő utókor sok-sok nagyszerű meglátáshoz szentjeink lelki vonásait illetőleg, ha a lélekelemző kortársak nemcsak a nagyranőtt, az égisz érő és bő gyümölcsökkel megrakott fára, csodálkoznak rá, hanem legalább kevéssé, éppen csak hogy ráfigyelnek azokra a csendben, feltűnést kerülőn szorgoskodó kezekre, melyekkel az anyák gondozzák önlelkük televényéből sarjadt kicsi palántájukat.

Ezért vagyunk mi hálásak János püspöknek, aki 1431-ben régi sírjából kiemelte és a mostani gazdag síremlék alá helyezte Donna Mária hamvait és egyben ama névtelen kanonoknak is, aki az egyszerű, de ki-fejezésteljes feliratot sírja fölé illesztette.²

p. Bangha Béla S. J.-ről.*

Találkozásaim Bangha Bélával

Az elsöre, jóval utóbb, ő maga hívta fel figyelmemet. Azt lehet mondani, hogy az ismerkedés egyoldalúan történt.

«Az 1900-1903. esztendőök valamelyikében, a pontos időre már nem emlékszem, felfedeztelek magamnak» — tréfálkozott kedvesen, mosolygósan.

Mindketten Pozsonyban laktunk akkortájt. Ő, a nyurga jezsuita skolasztikus, bölcséletet tanult, — én meg, mint afféle a fiatalság tüzeiben izzó, kezdő szónok, nagy igyekezettel tördeltem a lelki kenyeret az ígét éhezőknek a jezsuitákéval tőzsomszéd, ferences templomban, hol magyarul, hol németül.

«Híre ment, hogy újszerűen ható, kérdés-felelet formájába öltöztetett módszerrel kísérletezel a szószéken. Természetes, hogy valahányszor a villából jövet templomotok előtt vitt el az utunk, bekukkantottam, sikerülne-e véletlenül elcsípnem egy-egy szónoki megnyilatkozásodat.»

Ilyen volt Bangha Béla már abban az időben is: mindenre felfigyelni, az egészséges kritika rostáján mindent átszűrni, a szokatlannal is megbarátkozni; hátha lehetséges belőle valamit kicsiholni.

1910-et követő valamelyik esztendőben, midőn már javában kikigyújtogatta a budapesti Szent István-bazilika szószékén meg-megújuló hitvédelmi előadásainak fényszóróját, — közvetlenül egyik ilyen konferenciasorozat záróbeszéde előtt, — elvesztette a hangját. Délután két óraker sürgős levelet kapok tőle, hogy este hatkor helyettesítem, s a megjelölt témáról mondandó szónoklattal folytassam a ciklust. Mi sem természetesebb, hogy óhajának készségesen tettem eleget, bár az első pillanatban átvillant agyamon a kérdés, miért

* Bangha Béla, a nagy sajtóapostol c. kiadvány (A Kat. Hölgyek Orsz. Sajtóegyesülete) 9-13.1.

nem nyúl a páter a vele egy testet, egy lelket alkotó, hatalmas szellemi erőtelepet jelentő Társaság dús tartaléka felé. De Bangha Bélát sokkal előkelőbb szempontok vezették a cselekvésben, semhogy még a legmagasabbra értékelt testületi szellem akárcsak egy pillanatra is befolyásolhatta volna egy-egy olyan elintézésben, amit ő x, vagy y helyzetben megfelelőnek tartott. A legalkalmasabb úton elérhető célratörés volt intézkedéseinek rugója. Ez volt egyben az a lélektani tényező is, mellyel maga köré tudta gyűjteni, s — ami lényeges szempont! — meg is tudta körében tartani a bizonyos vonatkozásokban vele kongeniálisoknak megismert embereket.

Ebbe a korszakba esnek csatározásaim, melyeket részint a Katolikus Sajtó Egyesületben, részint az Országos Katolikus Nagygyűlések szónoki emelvényén — bár az utóbbi helyen erősen halkítva —, a pártpolitikától független katolikus lapok érdekében folytattam. Meggyőződésesen az volt az álláspontom, hogy a vitathatatlanul nagyérdemű, de teljesen pártujtság bélyegét magán viselő Alkotmány mellé fölöttébb kívánatos olyan, más pártállású, művelt katolikus rétegek kezébe való napilap létrehívása, mint amilyen kiváló társadalomnevelő tényezőnek bizonyult akkoriban alsóbb néposztályaink számára a sok tízezernyi előfizetőre és napi fogyasztóra támaszkodó, pártpolitikától mentes Új Lap. Olyan vágású ellenfelekkel álltam szemben, mint a katolikus elvek harci porondján rettenthetetlen bajvívó, Molnár János, — a katolikus publicistika nagymestere, Túri Béla, — a néppárti politika akcentuált szóvivői, Zboray Miklós és Szmrecsányi György. Két támogatóm mégis akadt ebben a népszerűtlen mérkőzésben. A katolikus sajtóért rengeteget fáradozott s szinte már-már elfeledett Garely József volt az egyik, — a sajtókérdésre hova-tovább egyre több gondját bőkezűen és eredményesen pazarló Bangha Béla a másik. Kitűnő bel- és külföldi hírszolgálatral felszerelt, a napi eseményeket hűségesen szemléltető, amolyan nagy «journal d'information» lebegett

a szemem előtt. Az ilyenről gondoltam, hogy a szigorúan katolikus hitelvi alapon álló rámutatás eszközeivel még felébreszthetni a szunnyadó katolikus lelkiismeretet, — hogy így még visszahozhatni az ellenséges sajtóberkek mérgetől bódultan szédelgő társadalmunkat. P. Bangha sajátosan tüzelő energiáját szinte átömlesztette az én kevésbé kilépő egyéniségembe. Míg én esztendőkön eszmeileg próbáltam elfogadtatni a szinte kivihetetlen, előtte már a mozgóképek lüktető gyorsaságával rajzoltak az elgondolások, melyekből utóbb az egyik legtörzsökösebb alkotása, a Központi Sajtóvállalat megszületett. Egyszer-másszor már hajlandó lettem volna elásni a csatabárdot. Egyik nagygyűlési beszédem kéziratába már alaposan beleszántottam a húzásokkal, de egyetlen gondolat arra, hogy Bangha le találna nézni megfutamodásomért, elégséges indítók voltak arra, hogy szilárd maradjak. így támogatott kívülről s a számonkérő iskolamester szigorával egzaminálta gyengébb idegzetű sajtó-bajtársát.

A nagy háború sok mindenféle ötletet vetett volt felszínre. A Központi hatalmak Kelet, jelesül a Szentföld felé is ki akarták terjeszteni befolyásukat, s nyilván hadi célokat szolgáló terveiket az Egyház missziós tevékenységének szűnyoghálójával szerették volna leplezni.

1915-ben Erzberger centrumpárti képviselő és Schmidlin professzor, a münsteri egyetemen a missziologia tanára népszerűsítő előadást tartottak erről a tárgyról a Szent István-Társulat nagytermében. Ennek visszhangjaként ült össze Bettinger münchen-friesingi és Várady kalocsai érsekek elnöklete alatt 1915 decemberében Münchenben az az értekezlet, melyen Magyarországból P. Banghán kívül Zsembery István és jó magam vettünk részt. Fogható eredményt ez a tanácskozás nem hozott, mert, mint a megbeszélés során praktikumot sürgető Páterünk pályaudvari találkozásunkkor sokat jelentő kézlegyintés kíséretében előt-

tem megjegyezte: «Szó bőven esett, csak éppen a gyakorlati kivétel módozatairól semmit se hallottunk. Meglásd, — folytatta fáradt mosollyal — kár volt a hiába kidobott pénzért s a mai rázós éjszakáért. Hát aludjál jól és álmodj szépeket».

Ítélete, mint annyiszor, ebben az esetben is fején találta a szeget.

Megállapításának helyességét a fejlemények igazolták.

* * *

Baranyay Jusztin hozta először eléem a Központi Sajtó Vállalat tervgondolatát. A sokak előtt erőszakosnak híresztelt Bangha Béla úri tapintattal rajta keresztül akarta megtudakolni, nem feszélyezne-e a Katolikus Sajtóegyesületnél viselt főtitkári minőségemben, ha szorosabb kapcsolatba lépnék velük a létesítendő sajtóvállalkozás megalapozásánál. Leplezetlen örömmel csatlakoztam az alkotás erélyétől duzzadó zászlóvivő mellé. Ettől az időtől kezdve, a téli fordulón, kegyetlenül hideg, 9 fokos hőmérsékletű szobámban, tüzelőhiány miatt jó egynéhányszor ültünk kabátban, feltett kalappal együtt: Angyal Pál, Baranyay Lajos, a vállalat ügyészéül kiszemelt Waigand József és «a három B.» Mekkora hit, az elgondolás életképességébe vetett mekkora bizalom s a mindjobban növekvő munkakedv miféle egységébe tudta ez az ember legszűkebb barái körét összekovácsolni abban a rétestésztaként egyre tovább nyújtogatott fegyverzőrej es, hálálj a j os korszakban! Hogyan fagyasztotta ajkunkra az itt-ott felötlött aggodalmaskodás szavát: lesz-e vajjon visszhangja a részvényjegyzésre késztető riadónak?! Hát lett olyan válasz, amelyet talán még Ő, az optimisták optimistája se mert feltételezni. Úgy állt azon a jelképes részvényhalmon, mely a 12 millió koronás befizetett alaptőkét jelentette, mint élő bizonyság arról, hogy a jó és igaz ügy érdekében szolgálójának felszerelésénél a Szentlélek Úristen nem fukarkodik a bölcsesség, a tanács és az erősség lelkének ajándékaival.

* * *

Rómában félig-meddig a számkivetettek életét éltük. Közös sorsunk volt, hogy mindkettőnket szerzetünk nagykáptalanának emelőrúdjá telepített át idegen földre. P. Bangha könnyebben viselte az új ígát, mert beosztása, munkaköre, mely egyéniségének pompásan megfelelt, nagy távlatokat nyitott, meg előtte. A Mária Kongregációk Központi titkárságának vezetője minőségében kapta meg a lehetőséget azokhoz a nemzetközi kapcsolatokhoz, melyeket lépésről-lépésre fejlesztve, világrészeket fogott át szervező erejének lendületével, miként ezt a budapesti Eucharisztikus Kongresszus igazolta.

Elfoglalt emberek lévén, csak havonta kerültünk össze. Ilyenkor a Civitta Cattolica szerkesztőségét kerestük fel, mint ahol mindig megtudhatott az ember valamit a jelentősebb katolikus eseményekről, hol az utcákat róttuk itthoni történeteket boncolgatva. Egyik ilyen találkozásonkat ízes kópéságra használta fel. Meghívott, nézném meg vele Róma egyik legmodernebb nyomdaüzemét, ahol az ő kongregációs lapját állítják elő. Igenlő válaszomra nagy hévvel kezdte magyarázni a nyomda bámulatos felszerelését, gépóriásait, szóval az egész ropant apparátust. Közben elvetődünk a S. Maria in Campitelli-templom környékén egy szörnyen zezugos tájékra, melynek házai éppenséggel nem engedtek arra következtetni, hogy erre felé legyen ama világraszóló nyomda. Végre is betuszkolt egy barátságtalan kapualjon keresztül egy amolyan se udvar, se műhelyféle helyiségbe. Igénytelen egyszerűségű, jelentéktelen nyomdaüzem volt ott. A tulajdonos — padrone—harsány «buon giorno, Padre» köszöntéssel üdvözölte titokzatosan mosolygó kíséromet, Ő a legártatlanabb képpel magyarázta az olasznak, hogy ezt a magyar franciskánust mennyire érdeklik az effajta stabilimentók és hogy mennyire örvendeztem, hogy vele jöhöttem nyomdanézni. Hogyan és mivel fizettem vissza a sikerült felültre-tést, már nem emlékszem. Bizonyos azonban, hogy igyekeztem netán adós maradjak az ártatlan mókáért.

1937 szeptemberének legvégén történt, hogy az Actio Catholica vezérkarának éltező szelleme távbeszélőn át kéretett magához mondván, hogy szemtől-szembe akar velem beszélni. «Dróton keresztül nem intézhető el, mert ha megtudod miről van szó, *finoman elköszönsz*, leteszed a kagylót, én pedig nem azt akarom» — szólt azon a bizonyos vezéri hangon.

«Jó, hát átmegyek», — feleltem s percekben belül már egymás szemébe néztünk. Mihalovics prelátus töltötte be az utász szerepét, magyarázva, hogy Hóman miniszter lemondotta január elsején esedékes rádióbeszédét.

«Ennek pedig meg kell lennie», — csattant fel a páter hangja, — «mert ez vezeti be a Szent István-évet. Meg fogod tartani pajtás, mindössze 20-25 perces lesz a mondókád a Stúdióban». Megpróbáltam ellentvetni, hogy rövid az idő, hogy a Szilveszter-esti közös püspök-kari pásztorlevél, mely már a kezünkben volt, mindent letarol, s így újév napjára nem marad mondanivaló.

«Te örök szabadkozó» — torkolt le P. Bangha, — «értsd meg, hogy nincs mentség. Ugye beszélni fogsz?» Az ő ellentmondást nem tűrő nyomásának hatása alatt jutottam el életemben először és valószínűleg utoljára a Sándor-utcai Stúdióba.

Utolsó találkozásunkra is ráillenek a szavak, melyekkel az elsőt jellemeztem: «Azt lehetne mondani, hogy az ismeretség egyoldalúan történt».

Aznap, melyen a Herzog klinikára beszállították, én is ott jártam. Elvégeztem a betegápoló apácák gyóntását, hazafelé indultam. Leérve az első emeletre, tekintetem a jobboldali folyosón látható hordágyra esett. Ő feküdt rajta feketében, szürke pokróccal letakarva, fején fehér sapkával. Én láttam, néztem Őt, Ő nem látott, mert lehunyta szemeit. Várta, míg beviszik a betegszobába, ahonnan élve már nem jött ki. Egy pillanatra átfutott agyamon a gondolat: odamegyek a közelébe, s ha egyebet nem, hát végigsimogatom a tekintetemmel. De menten világos lett előttem, hogy tapintatlan viselkedés lenne részemről, ebben a nehéz percben zavarni, mikor Ő el akar tűnni a fojtson járó-kelők kíváncsi

pillantásai elől. Csak néztem, úgy 10-15 lépésnyi távolságból. Búcsúztam tőle.

Éreztem, hogy féllábbal már rálépett a nagy útra.

Most már neki mondják: Ennek pedig meg kell lenni!³

Balthány-Strattmann László dr.

Neve mellől szinte automatikusan levált a hercegi rangjelzés. Emberi kiválóságát erkölcsi nagysága fémjelzte. Ez a nagyság pedig a jóságban virágzott ki: bajt látó érdeklődésben, istápoló-segítő gondoskodásban, s az elismerést elhárító csaknem szüzi szerénységben. Krisztusról mintázott egyénisége tudatosan élte az evangéliumot. Jót cselekedve járt körül mindig szorgosan a Mester nyomdokaiba lépve. Törzsökös családfáján dús rügyeket fakasztott, s felelős sáfárként úgy ápolta bennük a lelket, mint a saját magáét. Szelíd mosollyal, bőkezűen szórta áldozatmagvait, pihenéstelen munkában aratta nemes gyönyöreit. Kínzó gyötrelmekben edződött Isten mindvégig hű szolgájává. Felöle bizvást mondhatni, hogy máris bement Ura örömebe.

Battyány-Strattmann László herceg földi porhüvelyé a németújvári kriptá mélyén folytatja már a rejtett életet, aminek ő — előkelő társadalmi helyzete és kimagasló egyéni képességei ellenére — valósággal művésze volt. Nagyon sokan ismerték, mert áldhatták nemes szíve és jótéteményei miatt; ám sokkalta többen nem ismerték, mivel életében sohase kellette, sohase mutogatta magát. Élete, elmúlása után lesz nyitott könyvvé. Azok, akik körülményeiknél fogva időnként már előbb olvashattak belőle, most, amikor ő maga már nem őrizheti féltékenyen a lapokat összeszorító kapcsokat, vetélkedve tárják a világ elé az evangéliumról kópiázott élet szépségeit, mintha az írás szavaival mondanák nekünk: Lásd és cselekedjél a példakép szerint!

* * *

Meghalt tizennégyhavi gyötrelmes szenvedés után. Életének utolsó állomása kínosan érdemszerző haldok-

lása volt; a keresztény világnézetből, az Olajfák hegyén vérkönyező Jézus Szívéből merített hőstettek nagyszerű láncolata: a szándékos szenvedése, amely nem kért csillapítószert és visszautasított minden enyhületet. Legalkalmasabban erről a magaslatról, halálos ágya mellől kezdjük el visszafelé nézni életébe, vigasztalásul, hogy a magyar ugar is terem még égbenyúló pálmákat.

* * *

Szent Paszkál, az Oltáriszentség nagy tisztelője volt legmeghittebb barátja. Bár sok-sok apró epizódban virágozott ki bensőséges kapcsolatuk, a legmeghatóbb tán mégis az a szívesség, mellyel az utolsó szentmisén sietett a jámbor hercegen segíteni az égi jóbarát. A nagybeteg szentáldozáshoz készült, de — mint rendesen — igen erős hányás fogta el. Szomorúan fohászzkodott Szent Paszkálhoz, tenne valamit, hogy mégis magához vehesse az Úr Jézust. Úrfelmutatáskor mintha elvágta volna a gyötrő ingert. Megáldozott és csaknem két óra hosszágig nyugta volt betegségének e kízó tünetétől.

* * *

Esztendőn túl tartott betegsége alatt naponta elmondotta a Boldogságos Szűz szolozsmáját és még halála napján is, bár akadozva és több-kevesebb zökkenővel, hangosan, egymaga zsoltározott. Utóbb önkívületbe esett, de este háromnegyed nyolc óraker magához tért, fennhangon keresztet vetett és érthetően elmondotta az Apostoli Hitvallást. Ez abban az időpontban történt, amikor a család — 30 év óta — esténként közösen szokta végezni a szentolvasót.

* * *

Két nappal halála előtt ezt mondta egyik látogatójának: «Tudod, én nagyon boldog vagyok. Kegyetlenül szenvedek ugyan, de valamiképp szeretem a szenvedést és jól esik, hogy képes vagyok Jézusért szenvedni».

* * *

Néhai *dr. Batthyány-Strattmann László* herceg élet-szentségének legcsodálatosabb vonása a szeretet volt.

Határtalan istenszeretete és páratlan felebaráti szeretete, mely utóbbi főként a betegek szolgálatában virágzott ki, az Oltáriszentségből táplálkozott. 'Ezen a ponton — túlzás nélkül mondhatni — a legnagyobb szenteket közelítette meg.

A nemzetközi eucharisztikus bizottság tagjaként készült 1929-ben Rómába. De útját Isten rendeléséből meg kellett szakítania Bécsben. Onnét 14 hónapig tartó szenvedésteljes előkészület után a földi Örök Város helyett a mennyei örökvárosba költözött.

* * *

Úgy köpcsényi, mint körmendi kastélyaiban házi-kápolnája volt s így állandóan egy fedél alatt lakott az Úr Jézussal, akit annyira szeretett. Naponta reggel 8-¹/₂9 órakor volt a szentmise. Ezen a herceg, főbenjáró ok esetét kivéve, mindig résztvett. Hosszú évek során naponként járult a szentáldozáshoz s a szentmisén rendszerint ő jelent meg elsőnek. A miséző pap iránt mindenkor a legnagyobb tiszteletet tanúsította s az oltárnál a ministránsi teendőket gyermekeivel felváltva végezte. Ha ő volt a soros, nagy körültekintéssel, egyéniségéből kiáradó lelkiséggel készítette elő az oltárt, meggyújtogatta a gyertyákat, majd felöltöztetve a papot, kezében a misekönyvvel az oltárhoz kísérte. Az oltárszolgálatot oly megható buzgósággal végezte, hogy a papok számára élmény, különös boldogság volt, ha miséjüknél a herceg ministrált.

Szentmise alatt latinnyelvű kézi misekönyvéből együtt imádkozott a pappal, akitől előzőleg meg szokta kérdezni a könyörgések sorrendiét. Lépcsőimakor mélyen meghajolva, arcán a bűnbánat kifejezésével mondta el a közgyónást s az egész mise alatt lehajtott fővel térdelt az oltár lépcsőjén. A külvilág ilyenkor teljesen megszűnt ránézve. Úrfelmutatás alatt a Jézussal folytatott bensőséges társalgástól arca valósággal átszellemült. Mindennek ellenére mégis pontosan figyelt a miséző vég-szavaira az esedékes felelet miatt. A várkastély kápolnájának túl magas ablakain keresztül csak ritkán szűrő-

dött be a napsugár, de az ő arca mégis mintha mindig napfénytől ragyogott volna. Legfőképen szentáldozás után volt ez nála észlelhető. Ilyenkor — ha éppen ő ministrált — fiainak egyike váltotta fel az oltárnál, ő maga rendszerint a harmóniumhoz ült, hogy a zene hangjaiban öntse ki lelke túlcorduló örömét. Nagy művészetel játszott hangszerén. Gyermekéből énekkart alakított s ha nem ő ministrált, tökéletes orgonaművészként kísérte éneküket. Aki résztvehetett ezeken a szentmiséken, egész életére kiható, mélységes benyomást vitt magával.

Szentmise után újból a miséző pap kiszolgálására sietett. Összehajtogatta és elrakta a szent ruhákat, majd családjával az oratóriumba vonult a napi elmélkedés elvégzésére. Nyolc-tizenkét percig tartott ez a gyakorlat, melyet a szentáldozás kegyelméért hálaadás-képpen ajánlottak fel az Úrnak. Ő maga olvasott fel egy-egy fejezetet az evangéliumból, vagy részleteket valamely szent életéből, esetleg más épületes könyvből, magyarázatokat fűzve a szöveghez. Az elmélkedés gyakorlati eredményeképp utasításokkal szolgált gyermekeinek a napi jóföltétel rögzítése körül. Sok esetben aztán számon is kérte a jóföltételek kivitelének megtörténtét. Egy napon a kórházában szolgálatot teljesítő apácának megemlítette, hogy előző napon gyermekei sorjában büntetést kaptak. A nővér kérdezősködésére elmondotta, mint figyelmeztette őket, hogy a napi elmélkedés anyagát, Szent Pálnak a szeretetről szóló s a korinthusiakhoz intézett első levelében foglalt gyönyörű tanítását, hogy az mélyebben lelkükbe vésődjék, a délelőtt folyamán mégegyszer olvassák el. Asztali áldás előtt számonkérte tőlük a parancs teljesítését. Lőn erre nagy hallgatás. Kiderült, hogy valamennyien megfeledeztek a kijelölt rész átolvasásáról. A herceg uzsonnaidőig haladékot adott a mulasztás jóvátételére; ám akkor is megisméltődött a déli jelenet. Ekkor előhozatta az elmélkedési könyvet s mialatt gyermekeit sorjában letérdepeltette, felolvasta előttük ama szentírási szöveget. Közben egy derűs jelenet is adódott. Károly, a legkisebbik fiúcska állva maradt.

— Te miért nem engedelmeskedel? — szólt rá az apa.

— Papi, én még nem tudok olvasni! — válaszolt nem minden körmönfonság híján a gyermek. — Miért kelljen letérdelnem?

— Csak térdelj le, te is, — hangzott a válasz —, mert ha máskor bezzeg tudod emlékeztetni a többieket erre s arra, most is meglehetted volna.

— A kisfiú szó nélkül letérdelt.

* * *

A szentmishallgatás képezte élete gyönyörűségét. Ez leginkább akkor igazolódott te, amikor majdnem két évig feküdt betegágyán. A herceg ugyanis, mint az aranygyapjas rend lovagja, szobájában szolgáltathatott szentmisét. Egyik reggel, mikor a pap benyitott a szobába, a herceget könnyes szemekkel, zokogva találta ágyában. Ijedt kérdezősködésére a hercegasszony sietett megnyugtanni: — Nincs különösebb oka, — mondotta — csak túlsorduló örömében sír, hogy szentmisét hallgathat.

Egy pap, aki a súlyos beteget a szanatóriumban meglátogatta, felejthetetlennek nevezi azt a félórát, amikor — saját szavai szerint — egy szent előtt misézhetett. Mise közben a herceget rendkívül fájdalmas görcsek lepték meg, amiket hősieles türelemmel viselt és Istennek szeretetáldozatként ajánlott fel. Amikor a ministráló hercegi fiúcska áldoztatásra csöngetett, a jelenlévő családtagok félkörben letérdeltek, hogy az Úr testét magukhoz vegyék. A pap először a herceghez lépett, aki könnybenúszó szemeit merően az Oltáriszentségre fügesztette. «E pillanatban úgy éreztem, — beszélte el a miséző pap —, hogy ő sokkal többet lát, mint én. Gyötrelmes betegágyán oly földöntúli boldogsággal fogadta szívébe Jézust, mintha nem a kínokat kapta volna tőle élete utolsó ajándékául, hanem valami kimondhatatlan gyönyörűségben részesült volna. Mise végeztével ágyához léptem, hogy állapota felől érdeklődjem, mire ő hirtelen mozdulattal elkapta kezemet és egy iskolásgyermek

tisztelettudásával csókolt kezét. Az eset oly váratlanul történt, hogy megakadályozni nem volt időm. Ám mintegy sugallattól indítva, a következő pillanatban én ragadtam meg a szent férfiú kezét és csókot nyomtam rá. Tágranyílt szemmel, ijedten nézett rám. Hangja panaszosan csengett:

— Főtisztelendő Úr, mit csinál? Hogy tehette ezt velem, nyomorult, szegény emberrel?

Megindultságomban feleletet se tudtam adni, de meg nem is tehettem volna, mert a megfelelő válasz, amitől meg kellett kímélnem, csak sértette volna szerénységét. Nem mondhattam, hogy a kézcsók nem a «nyomorult embert», hanem a «szentet» illette.

Huzamosan beszélgettünk a szeretetről és szenvedésről, amit én könnyen tehettem, hisz' duzzadó egészségnek örvendtem. Ő ellenben úgy beszélt borzalmas kínjairól és szenvedései kegyelmi értékéről, mintha engem akart volna vigasztalni. Mikor elbúcsúztam, rámvetette szemét, tiltakozó mozdulatot tett s mielőtt megakadályozhattam volna, s hatalmas és gazdag úr, a kiváló tudós, a szent, nekem, szegény falusi papnak ismét kezét csókolt. Bizony mondom, megszegyenülve hagytam el a szanatóriumot.

* * *

A herceg a papot az Oltáriszentség szolgálatában Isten fölkelet szolgájának tekintette, aki a legszentebb áldozatot mutatja be s akit ezért a legmagasabb tiszteletnyilvánítás illet. Senki nálánál nagyobb hittel nem mélyedt el az Oltáriszentség imáadásába. Minden jót a szentégi Jézustól kért és hite szerint tőle kapott. Mikor a szentségház előtt térdelt, számára minden emberi vonatkozás megszűnt. Úrnapján és a föltámadási körmeneten családjával együtt a legnagyobb buzgósággal kísérte az Oltáriszentséget. Hívó alázata oly lenyűgözően hatott, hogy valamennyi résztvevőnek nagy lelki épülésére szolgált. Nem szerette a tömeget s irtózott a kegyurat megillető tiszteletadáستól; ezért legszívesebben házikápolnijában vett részt az istentiszteleten. Pedig ha elvértve megjelent a plébániatemplomban, már külső

magatartása, mélységes áhítata is a prédikáció erejével hatott a hívekre. A legegyszerűbb, a legszegényebb emberek közé telepedett a hátsó padokban s csak nagyritkán vette igénybe a kegyúri oratóriumot. Szentáldozáskor lényén férfias öntudat, szerzetesi szerénység és gyermeki hit tükrözött. Mikor szívében az Úr Jézussal az oltártól elvonult, hogy hálaadó ájtatosságát elvégezze, oly csodálatos áhítat ömlött el rajta, hogy szinte kiáradt lényéből az Úr Jézus valóságos jelenléte.

* * *

Betegágyán is gyakorta járult a szentáldozáshoz, mert szörnyű fájdalmai ellenére se fogyatkozott meg benne az Úr Jézus iránt érzett állandó sóvárgás. Halála előtt három nappal, amikor már igen sűrűn ismétlődtek a görcsös fájdalmak, szintén mondottak szentmisét szobájában. Legnagyobb szomorúságára mise közben is fölléptek a gyöttrő rohamok s be kellett tenni az ajtót, hogy a pap a másik helyiségben zavartalanul folytathassa szent ténykedését. A nagy szenvedő lélekben már meg is hozta élete legnagyobb áldozatát, hogy lemond utolsó szentáldozása örömről, amikor rövidesen megszűntek a kínzó gyötrelmek, kinyílt az ajtó s a pap, kezében a magasra emelt Szent Ostyával, ágyához lépve, megáldoztatta. Végbement a tökéletes előkészület, a Krisztussal egyesített szenvedése, melynek jutalmául a keresztáldozat legdrágább gyümölcsét, Krisztus szent testét kapta.

Ez volt utolsó földi találkozása az Úrral. Az utolsó szentáldozás, igazán a szent «útravaló».

* * *

Az Oltáriszentség és Jézus isteni Szíve havában ismételten alá kell húznunk a ténytet, hogy néhai *Batthyány-Strattmann* László herceg a szeretetet, mely életének és munkásságának gerince volt, ebből a kettős forrásból merítette. Orvossá, családtyává, jövő felebaráttá ez a szeretet nevelte; természetes tehát, hogy idefordult, valahányszor az emberek kiszolgáltatására kórházába indult. A szentségi Úr Jézustól kért segítséget

egy-egy nehezebb műtét előtt és minden orvosi sikert hálás, gyermeki lelkülettel az Üdvözítőnek köszönt meg.

Gondviselészerű, hogy Isten a magyar ugaron termett e rendkívüli embert, a lelkek sivár pusztájából kivirágzott szentet orvossá tette; orvosi működése terül a romlott-szeműek, a csökkent-látásúak gyógyítását rendelte el. És a herceg szeretettel orvosolt, amikor a mai kornak a testi vakságnál is szörnyűbb betegségét, a lelki vakságot is gyógykezelés alá vette, hogy akik Isten szeretetének milliónyi nyomát nem látják s ezért maguk szeretetlenekké vadulnak, a testi szemek gyógyulásával párhuzamosan lelkileg is felépüljenek. Ezért adta betegeinek távozáskor emlékeztetőül az Úr Jézus szentséges Szívének képét, amelynek hátlapjáról ezt a szöveget olvashatta le a gyógyultszemű páciens:

«Vedd e képet, mint kórházunkra emlékeztető jámbor emléket és ha úgy találsz, hogy valakinek hálával tartozol, imádkozzál értük. Te azért jöttél hozzánk, hogy testi bajodra gyógyírt keress, de el ne feledd halhatatlan lelkedet, mely annyira értékes, hogy érte maga az Úr Jézus halt meg a kereszten. Az élet nagyon rövid lesz és nemsokára ott állunk Isten ítélőszéke előtt, aki így fogad: Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja? Gyűjtsetek tehát magatoknak kincset az ég számára, hogy rozsda és a moly meg ne fosszon titeket. Járulj mielőbb a szentségekhez, mert csak a jócselekedetek vigasztalnak a halál előtt. Vedd jószívvel e szeretetből fakadó szavakat, gondolj azokra sokszor és a szentséges szívű Úr Jézus, kinek képét adom, áldjon meg téged életed útján.»

Íme az igazi gyógykezelés, testet és lelket egyaránt ápoló szeretet, amely tudományt azonban hercegünk az isteni Szívtől, a szentségi Mestertől tanulta s nem az egyetemeken sajátította el.

* * *

Ugyanezt a szeretetet árasztja alábbi, sógornőjéhez, aki ezidőszerint Stájerországban bencés apáca,

intézett levele is, melyet rovatunkban folytatólagosan közlünk.

«Mikor Laci fiam St. Gábrielből visszatért, átadta üzenetedet, vetnék részedre néhány sort papírra a betegápolást illetőleg, amely szolgálatában Körmenden együtt dolgoztunk.

Sokkalta nagyobb és nehezebb ez a feladat, hogysen annak szegény, gyöngé fejémmel, innen a betegágyról megfelelni tudnék. Csak néhány laza gondolatot juttatok el hozzád, ahogy kéthónapi kínos szenvedés után éppen eszembe jutnak.

Igazán szívesen foglalkozom lélekben a magam tevékenységével s utóbb kettőnk együttes munkásságával, annyival is inkább, mivel jómagam tehetetlen beteg lévén, így legalább gondolatban időzhetek betegimmél.

Emlékszel-e még, hogy a rendelés megkezdése előtt — a sok várakozó beteg láttára — túlcsoorduló örömmel, melyet hivatásom gyakorlása közben Isten kegyelméből kaptam, hányszor mondtam neked: Lilly, adjuk oda egészen a szívünket kedves betegeinknek!

Ám az igazi felebaráti szeretet csak a valódi istenszeretetből származhat; csak ha minden világosság és meleg forrásából merít erőt és kitartást, bontakozhat ki egészen és lehet lépésről-lépésre tökéletesebb. Minél jobban szereti szívem az Istent, annál jobban vonzódik felebarátjához is.

Sajnos, az emberi cselekedeteket sok emberi tökéletlenség fertőzi meg. Már is nagy nyereség, ha eléggé megfigyeljük, mi lehet segítségünkre abban, hogy felebaráti szeretetünk fogyatékoságain javítsunk s mi az, ami helyes gyakorlásában akadályoz.

Legfőképen előtérbe tolakszik a kevélység, az egyik-másik helyesen alkalmazott gyógymód vagy kezelés sikere esetén felfuvalkodottá teszi tudásunkat. Mily jó, ha mi is mondjuk a nagyhírű *Haydn*-nel, aki egyik jeles szimfóniája bemutatásakor a hallgatóság zajos tetszésnyilvánítását hallva, így kiáltott fel: Ne az enyém, hanem Istené legyen a dicsőség! Egyébként

egyetlen, tudásunkra vetett futólagos pillantás foghatóan bizonyítja, hogy mi csak a főszínen tapogatózunk, anélkül, hogy valamit is alaposan értenénk.»

* * *

Felebaráti szeretetünkre leselkedő nem kis veszély, ha helyet adunk rokon- és ellenszenvre kész hajlamainknak, ha a külszín után ítélünk, más szóval: ha a felebarátot illetőleg érzelmeinken nem *eléggé* uralkodunk.

Szolgáljon itt magyarázatul egyik esetem, melyet most elmondok neked, — írja boldogult Battyhány László herceg sógornőjéhez intézett levelében. — Egyszer nagyon fáradtan igyekeztem a kórházból lakásom felé az udvaron keresztül. Sietnem kellett, mert tudtam, hogy soktagú családom már jódarab ideje várakozik, hogy asztalhoz ülhessünk. A kórház egyik nyitott ablakán kitekintve, idegenkedve láttam (ebben van a hiba!), hogy egy nagyon visszataszító külsejű egyén vár reám. Amikor az udvart átszelve elmentem mellette, kevés felebaráti szeretetről tanúskodó hangon kérdeztem: Mit akar tőlem? Az illető kezét csókolt és így szólt: «Csak meg akartam köszönni, hogy öreg édesanyámnak visszaadta a látását. Épp most készülök, hogy hazavigyem őt». Mélységesen megszégyenültem, mikor a jó ember még egy csokor rózsát is nyújtott felém, holott én szúrókás kaktuszként álltam vele szemben.

Sok esetben igazságtalanul bánunk az ideges, hisztériás és lelkileg dégénérait betegekkel is. Pedig épp ezeknek van igen-igen nagy szeretetre szükségük. A baj megállapítás, amelyik szerint egyik neuraszténias, másik hisztériás, nem egyszer valósággal a szenvedések kelyhe a betegekre nézve. Hányszor mondjuk, hogy a végnélküli panaszok, melyeket mi meg nem értünk, de amelyeknek mélységes okaik vannak, csak ideges és hisztériás jelenségek. Emlékezzél csak vissza ama szakácsnőre, Á. H.-ra, aki hónapokon keresztül feküdt a kórházban s majd ezt, majd azt fájlalta, anélkül, hogy mi teljes biztonsággal megállapíthattuk volna az őt

pusztító csontlágylást. Hányszor mondtuk, hogy tetető és hisztériás, míg végre, hosszú idő után tisztán láthattuk a helyzetet.

Nem egyszer visszük magunkkal betegeink ágya mellé nagy, belső érzékenységünket is, mely valójában nem egyéb, mint büszkeség és énünk fegyelmetlensége.

Sose emlékezzünk arra, annál kevésbé gondoljunk rá, hogy a beteg egyszer-másszor bántó megjegyzéssel illetett; ellenkezőleg, ha azt észleljük, hogy valami miatt idegenkedik tőlünk, ezt a körülményt eggyel több oknak tartjuk, hogy felebaráti szeretetünket vele szemben tolakodás nélkül megkoszorúzzuk. Ez az iparkodásunk — természetesen — ne nélkülözze a tapintatosságot. A tapintatról valahol azt a találó meghatározást olvastam, hogy voltaképpen abban áll, ha teljesen beleéljük magunkat a másik ember helyzetébe. Néri Szent Fülöp példája szerint ne emésztődjünk állandóan a mások hibái miatt, iparkodjunk inkább azokat emberi gyöngeségekné tekinteni. Az sem utolsó szempont, hogy mindegyre a betegek helyzetének könnyítését előmozdító eszközökön törjük a fejünket. Ha ezt észlelik rajtunk, könnyű meggyőzni őket őszinte érdeklődésünkről és ezzel bőséges örömet szerzünk nekik.

* * *

Türelmetlenséggel is éppen eleget hibázunk. Ahány betegünk van, annyi jókora adag türelemre van szükségünk. Ezért kell a rosszkedvet a kórterem ajtaján kívül hagynunk. Sose mutassuk a beteg előtt, hogy számára nincs elég időnk; hallgassuk meg panaszait figyelmesen és jegyezzük meg, amit mond, hogy így a beteg észrevegye irányában érzett őszinte részvétünket. Körülötte végzett minden egyes kézmozdulatunk türelmet, szelídséget, tapintatosságot árásson; a szeretetszolgálatokat ne futtában végezzük, mintha egy-kettőre készen akarnánk lenni, de zajosan és ügyetlenül se foglódjunk. A betegnek könnyebbülésére szolgál, ha fáj-

dalmaiban, gyengeségében azt tapasztalja, hogy reá való tekintettel lábbujj hegyen járunk, halk hangon beszélünk és zajtalanul teszünk-veszünk. Épületes szó-kás, ha a betegnek nyújtott orvosságot, ételt-italt, előzőleg megáldjuk a szent kereszt jelével.

* * *

Sokat, nagyon sokat kellene még mondanom neked, kedves Magdolna asszony, a felebaráti szeretetünk tökéletesítését előmozdító lehetőségekről, — folytatja sógornőjéhez intézett levelét néhai Batthány-Strattmann László herceg. — Mesterien ír erre vonatkozólag Pál apostol a korinthusiakhoz adott levelében, melyből mindegyre e szavak csengenek vissza fülemben: A szeretet mindent elvisel.

Felebaráti szeretetünk tökéletesítésének módszere kétségbevonhatatlanul abban a mondatban van lefektetve, melyből kiindultam volt, mikor azt állítottam, hogy az igazi felebaráti szeretet csak a valódi istenszeretetből származhat s minél jobban szereti szívem az Istent, annál jobban vonzódik felebarátjához is. Ébresszük fel tehát vajmi gyakran lelkünkben az isteni szeretet indulatát olyképen, hogy lelki szemeinkkel egymásután, sorjában szemléljük az Úr hozzánk való szeretetének megszámlálhatatlan bizonyítékait: a teremtet világot, a mennybolton fénylő csillagokat, a sok kedves, szépséges virágot és bokrot, a csodás színpompájú pillangókat, a szorgalmas hangyát, a dolgos méhecskét s mindazt a sok egyebet, amit a jóságos Isten teremtett! Vajjon nem irántunk táplált szeretetének megannyi bizonyítékai ezek? Egyedül minket, embereket ajándékozott meg a világról tudomást szerző érzékeken kívül, magára, a Teremtőre is következtető értelemmel.

Nem a szeretet túlcserélő mértéke helyezte-e a világ kellős közepére az embert, a teremtés koronáját? Akinek bölcsőjénél őrtáll az angyal. Kereszthalált szenved érte az Isten Fia, aki hogy önmagát múlja felül a szeretetben, ennek bizonyosságául a legméltóságosabb

Oltáriszentséget rendeli. Mikor a kereszten függ, Szent Jánosban megszemélyesített valamennyiünknek édesanyánkul adja Máriát. A kereszt magasáról megbocsát a bűnösnek, hóhéraiért pedig ekképen imádkozik: Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek!

* * *

Mint minden, parancsai is szeretetéből valók. A tízparancsolatnak ugyan melyikét hagyhatnád el, hogy Őt, vagy felebarátodat súlyosan meg ne sértsed. Ebből következik, hogy tulajdonképen törvényei szabályozzák, mint élhetünk szeretetben Istennel és felebarátunkkal. A szentírás számos helyein találkozunk valamely formában a szeretetet sürgető figyelmeztetéssel. Szent János apostolról tudjuk, hogy Patmos szigetén, öregkorában, mikor már nem tudott a maga lábán járni, hanem körülhordozták őt az utakon, szüntelenül ezt hangoztatta: «Fiacskáim, szeressétek egymást...»

Bárcsak fölisnérnök Isten szeretetének azokat a jóformán óránként tapasztalható bizonyítékait, amelyeket úgy a felebarát, mint a saját magunk kegyelmi életében megfigyelhetünk. Azt hiszem, hogy ha valaki teljes szívéből szeretné az Istent, az egész környezetére nagy hatással lenne, mert semmisen oly nagy, oly mindent felülmúlóan szép, mint az isteni szeretetnek az emberi lélekben észlelhető visszatükrözése. Mi csak következtethetünk a szeretet mindent meghaladó értékére a megígért jutalomnak nagyságából, amely szerint: Szem nem látta, fül nem hallotta, mit Isten azoknak készített, akik Őt szeretik.

* * *

Ezekkel a sorokkal a mind magasabbra emelkedő sashoz akartam én is a földről a szeretet Istenéhez emelkedni; de tudom, hogy úgy jártam, mint a festő, aki — mert az eredetét nem tudta megközelíteni — addig javítgatta a másolatot, míg végre is tanítványa, attól való félelmében, hogy a mester tönkreteszi a képet, kivette kezéből az ecsetet. Ilyenformán vagyok én is.

Képet akartam festeni részedre és végezetül majdhogy darabokra téptem ezt a levelet, mert se szó, se szín, se zene, se más egyéb nem jellemzi méltóan az Isten szeretetét. Épp azért a betegápolás gyakorlatában se marad részünkre Istent kereső szeretetünk kifejezésére egyéb, mint a lélek legbensejében ápolt ama forró vágy, hogy a legfőbb Jót valamennyi betegünk szeresse és dicsőítse, mialatt valamennyi teremtménnyel lélekben térdereboruitan kiáltjuk Szent Benedek atyával: Mindenben dicsőíttessék az Isten!

Alázatos sógorod

Laci

Lőw-szanatórium, 1930 július havában.»

* * *

Hogy mennyire komolyan vette néhai Strattmann László herceg az imádságot, mennyire rajta volt, hogy szívvel-lélekkel végezze azt, erre nézve kitűnő jellemzésül szolgál Cecilia keresztes nővér mulatságos ízű elbeszélése.

— A boldogult herceg — mondotta el Cecilia nővér — állandóan zsebében hordozta a Szent Szűz kis officiuma néven ismeretes zsolozsma-könyvet, melyet nagy előszeretettel végzett. A kastélyból a szem-kórházig és visszaterjedő utat legtöbbször ennek az imádságnak a mondogatása közben tette meg, s még a lépcsőn felfelé haladtában is igyekezett egyik-másik imaszakaszt befejezni. Egyik ilyen alkalommal módomban állott zsolozsmakönyvébe pillanthatni. A könyv margóján itt-ott nevetségkeltésre alkalmas rajzokat pillantottam meg. Így az egyik helyen egy kerek arcot láttam jobbról-balról, nagy, elálló fülekkel. Ismerve a herceg páratlan leereszkedését, megkockáztattam a kérdést, hogy ugyan mit jelentenek azok a rajzok a zsolozsma-könyvben. A szentéletű főúr a nála szokásos közvetlenséggel fölvilágosított, hogy a rajzok, az őt sokszor gyötrő szórakozottság ellen alkalmazott figyelmeztetések, mert, mint monda, a külső körülmények és saját belső fegyelmezetlensége biz' nem egyszer teszik zilálttá Istennel

folytatott társalgását. Ám ezek a jelek alkalmasan emlékeztetik arra, hogy milyen senki merészkedik most tiszteletlenül viselkedni a fölséges, mindenütt jelenlévő Isten színe előtt.

* * *

Nem hiába volt a természetes vidámság mesterének, Assisi Ferencnek legkitűnőbb tanítványai egyike. Isteni kegyelemmel átítatott lényé csak úgy sugározta a derűt s a vidámságot. Például, semmi szokatlan nem volt abban, hogy a körmendi várkastély gyermekszobái ablakán már a reggeli szentmise előtt kihallatszott a gramofon zenéje, amit a herceg azzal magyarázott meg egyik-másik «csodálkozóknak», hogy szereti, ha gyermekei vidáman ébrednek, ilyen lélekkel mennek napi teendőik elébe.

Valósággal irtózott a komor, zárkózott lelkületű emberektől. Gyakran előadta életének egyik-másik vidám élményét, úgy, hogy környezetét valósággal fell villanyozta. Sőt az orvosi rendelés idejét is bőségesen fűszerezte vidám megjegyzéseivel, apró, derűs elbeszéléseivel. Kitűnően értett ahhoz, hogy sértő él nélkül, ami iránt különösen érzékenyek az egyszerűbb emberek, színes, jóízű kérdéseket intézzen hozzájuk. Amint a kórterembe lépett, a jótékony esőt követő zsendüléshez hasonlítható hangulat vett erőt mindenkin. Betegeivel szívesen elbeszélgetett és időjártában nagy ügyességre tett szert a különböző tájszólások elsajátításában. Kifogyhatatlan türelemmel hallgatta meg egy-egy keserves családi történet végeszakadatlan elbeszélését és ilyenkor mesteri ügyességgel siklott át majd ilyen, majd olyan szórakoztató, humoros beszéd tárgyra. Túlzás nélkül mondhatni, hogy a jó Isten napsugarát lopta be a szívekbe.

Hogy mennyire természete volt a vidámság, arról megint Cecilia nővér tanúskodik. «Egyik vasárnapon a parkban sétálgattunk. A kanyargó úton egyszerre csak elénk tűnt a csacsifogat, amelyet rendesen egy 73 esztendő, kiérdemült öreg kocsis hajtott. A kocsiban a herceg legkisebb gyermekei között P. König, jezsuita

atya ült, aki valamikor a herceg tanára volt s most vendégkép időzött a körmendi kastélyban. A herceg elmés szójátékkal jegyezte meg, hogy ahol a király (König) van, onnan a hercegnek se szabad hiányozni. Ezzel vidáman kapaszkodott föl ki tudná hányadiknak a zajos tetszésnyilvánítást kifejező kocsikázók közé.»

Születésnapján, mikor a szentmise után az egész háznép, a hivatalnokok és a belső cselédség tisztelegtek előtte, hogy jókívánataikkal elhalmozzák, — szinte hihetetlenül hangzik, de mégis így volt! — a herceg egy nagy, kampósorrú álarcot vett föl és egy babának való tollas kalapot tett a fejére, miközben így szólt: Látják, ilyen elváltozást okoz egy-egy születésnap az ember, életében. Természetes, hogy ezt a főüri feszességet nélkülöző, mesterkéletlen kedvességet általános derűtség, vidámság kísérte.

A hercegnek folyton ismételt jelszava a vidámságra való serkentés volt. «Testvérek, — szólt gyakorta az apácákhoz — legyenek mindig vidámak és siessenek minél többet tenni, mert az idő rövid!» Nem kerülheti ki figyelmünket, hogy ez a mélylelkű ember, a külsején előmlő vidámság ellenére is állandóan a halál gondolatával foglalkozott. Gyakran hangoztatta, hogy élete valószínűleg hamarabb befejeződik, semmint gondolná. Épp azért hangsúlyozta szüntelen: Dolgozni, csak dolgozni és jót cselekedni! Élete bizonyosság volt szavainak komoly értelme mellett. Amit művelt, úgy vitte véghez, mint aki Istennel megszakítatlan személyes kapcsolatban áll. Ezzel magyarázhatni, hogy sose vesztette el lelki egyensúlyát.

Hogy mennyire átérezte néhaivaló jó Batthyány-Strattmann László herceg az evangélium figyelmeztetését: Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, melyeket a rozsdá és moly megemész, — annak jellemzésére szolgáljon titokban gyakorolt jótekonysága köréből kiszakított alábbi néhány eset.

Pár évvel ezelőtt egy hollósi (Körmend-vidéki) földműves érdekében a község jószívű tanítónője *levél-*

ben előterjesztett kérelemmel fordult a herceghez. Arra való hivatkozással, hogy éppen a hó első péntekére volt kitűzve vitéz L. minden ingó és ingatlan vagyonára az árverezés, arra kérte a Szent Szív buzgó tisztelőjének hírében álló főurat, segítene a derék családon 4000 pengőnyi kölcsönrel, ami által a kis vagyon dobrajutása megakadályozható lenne. A herceg a levél vétele után magához kérte gyermekei nevelőjét, a család házi lelkészét, Giczzy József dr.-t, jelenleg nádasdi plébánost és megbízta, hogy amennyiben a község plébánosa kedvező véleményezéssel szolgál a megszorult családról, a kért összeget haladéktalanul juttassa el a bajbanlévő emberhez. A nevelő a község plébánosával folytatott beszélgetés során úgy találta, hogy a veszély elhárítására 3000 pengő is elég lesz, a további ezer pengőt tehát vissza kell szolgáltatni a jóságos segítőhöz. A jótékony beavatkozás leírhatatlan örömet keltett a kis családban. Könnyekig meghatva örvendeztek, hogy fejük felől elhárult az árverezés veszélye. A plébániahivatalban kötelezvényt szerkesztettek arról, hogy a 3000 pengőt kölcsönkép átvették s hogy az összeget Őhercegsége felhívására visszafizetni tartoznak. Néhány nap múlva pedig elmentek a jó emberek Körmendre, hogy személyesen is megköszönjék a nagy és váratlan segítséget. A beszélgetés során a herceg íróasztala fiókjából elővette a kötelezvényt s azt e szavakkal adta a hálálkodó családfő kezébe:

— Itt a kötelezvénye. A pénzt maguknak ajándékozom. Kárpótlásul csak annyit kérek, hegy imádkozzanak érettem . . .

* * *

A bejáró betegek részére tartott rendelés céljait szolgáló helyiségekben a herceg külön pénztárt állított fel a szegény betegek számára. Valahányszor hazatérésre útiköltséget, szemüvegrevalót, a gyógyszerekért fizetendő összeget, vagy utazásuk tartamára élelmezési segítyt igényeltek a jelentkezők, mindannyiszor kaptak is, mégis annak határozott hangsúlyozásával, hogy tilos a pénzt itatra vagy dohányra fordítani. Ez a pénztár

— Cecília nővér megállapítása szerint — sose ürült ki, bár az apácák egyetlenegyszer se vették észre, mikor esz-közli a herceg az utánpótlást.

* * *

A boldogemlékű herceg életében az se volt ritka eset, hogy jótékony szívének sugallatától vezetettve hol egy egész háztetőt, hol új ajtókat és ablakokat, hol le-égett, vagy restaurálásra szoruló házak, gazdasági épületek egyéb részeit csináltatta meg a tőle segítséget kérők részére.

* * *

Egészen sajátosságos, rendkívüli volt néhai Batthyány Strattmann László herceg szeretet és tisztelete a betegekkel szemben. Köpcsényben, majd Körmenten saját költségén berendezett szemkórházat tartott fenn, ahol ingyenesen kezelte betegeit, teljes kórházi ellátásban voltak nála, sőt orvosságaikat is ő fizette. Ápoljait vendégeiül tekintette. Bejáró betegek számára he Lenként háromszor tartott rendelést; ilyenkor néha többszázan is gyűltek össze. Nemcsak konzultált, hanem mindig lelki vigaszt is adott és anyagi segítségen kívül lelki útavalóval is szolgált.

A herceg lelkének szép jellemvonása volt az is, hogy kórháza felekezeti különbség nélkül bármily vallású ember számára nyitva állott. Egyénisége a máshitűeket is lenyűgözte, mert bár el nem mulasztotta gondolataikat Istenre irányítani, ezt sose tette úgy, hogy az illetők vallását csak legkevésbé is sértette volna.

* * *

A körmendi kórházban tapasztalható lelki élmények egyik legszebbje az öreg Péterrel kapcsolatban játszódtott le. Ez az öreg koldus végtelenül elhanyagolva, lerongyoltan, vakon, teljes lelki züllöttségben, kiéhezve, elkeseredetten zörgetett a köpcsényi szemkórház kapuján. Ez volt a herceg kedvére való igazi «eset». A kikérdezés után, amelyből kiderült, hogy a Péter szemét borító hályog már tízesztendő, a herceg odasúgta az ápolónővérnek:

— Ezt jó sokáig itt fogjuk tartani, feltápláljuk és mindent elkövetünk, hogy testileg-lelkileg rendbe hozzuk.

A vadember módjára elhanyagolt Pétert először is kitisztázták s amikor a finom ruganyos kórházi ágyba belekerült, ő maga mondta: úgy fekszem itt, mint egy király. Hetek múlva került csak sor a műtetre, amikor a kimosakodott öregre a falujabeliek rá se ismertek volna, mert nekigömbölyödött s az örökös átkozódás és szitkozódás helyett lelkileg is kisimult. Három héttel a műtét után teljesen felgyógyult, mindkét szemére jól látott s amikor még pápaszemet is kapott, kisgyerek módjára örvendezett.

Nagy fejtörést okozott Péternek, miként köszönje meg jóttevőjének mindazt, amiben általa részesült. Az ápoló apácák megmagyarázták neki, hogy a legnagyobb örömet egy, a herceg szándékára felajánlott szentáldozással szerezheti meg jóttevőjének. Ez biz' nem ment simán, mert 40 év óta nem gyónt. A nővérek segítségével mégis csak elkészült és a kórházból való távozása reggelén a plébániatemplomban a szentségekhez járult. Az Isten kegyelme szemmeláthatólag. Lelenyúlt ennek az öreg embernek a lelkébe, mert azután, hogy a templomból visszatért, egyebet se csinált, mint kimondhatatlan boldogságát hangoztatta. Reggeli után összeszedte kis holmiját és a hercegre várt, hogy elmondhassa, mivel köszönte meg neki szemevilágát. Mikor a főúri szemorvos még utoljára megnézte az öreg szeméit és kijelentette előtte, hogy teljesen meggyógyult, Péter jóttevője lábához esett és úgy akart neki kezet csókolni, miközben zokogástól elfúló hangon iparkodott megmagyarázni reggeli szentáldozása történetét. De csak próbálkozott, mert szólni nem tudott és csak sírt a herceg lábainál.

Ami ezután történt, Batthyány László herceg életének egyik legszebb, legfelemelőbb eseménye. A mély-érzésű lélek annyira megszügyenültnek érezte magát csodálatos alázatosságában, hogy maga se tudta, mit tegyen zavarában, hogyan hárítsa el a hálálkodásnak

ezeket a kitörő érzelmeit. Hirtelen elhatározással letérdelt az öreg Péter mellé, megcsókolta karját és így szólt:
— Most egyformák vagyunk.

* * *

A túlboldog Péter kiöltözve, zsebében útiköltséggel, több napra elegendő élelmiszerral megrakodva, távozott annak a fenkölt léleknek bűvköréből, aki nemcsak szemvilágát adta vissza, de az Isten ismeretére is elvezette.

* * *

Természetes, hogy nem akarunk az egyház ítélete elé vágni, de az bizonyos, hogy néhai Battyhány-Strattmann László herceg az erényeket nem átlagember módjára gyakorolta. Aki éveken át figyelte, látnia kellett, hogy nála a buzgóság, az életszenség nem a hangulat műve volt, hanem a mennyek országáért küzdő élet rendszere.

Önmagával fölöttébb szigorúan bánt. Szinte a végletekig pontos volt. Akik környezetében éltek, mondják, hogy a házikápolnájában naponta tartott szentmiséről sose késett el. A pontosságot mint következetes önmegtagadást gyakorolta.

Gyengélkedése miatt a szigorú böjti kötelezettség alól fölmentést kapott. Mégis a családnak böjti napokon szinte csatát kellett vívnia, hogy megfelelően étkezzék. Ha tehette, kibújt az éber szemek ellenőrzése alól s igyekezett a szigorú böjtöt a felmentés ellenére is megtartani.

A herceg életének legjellemzőbb tulajdonsága a szeretet volt. Elmondhatni, hogy az embereket gyengeségeikben is szerette. Sohase lehetett hallani, hogy környezetében bárkit is, annál kevésbé távollevőt, megszólalt volna. Megtörtént, hogy egyesek kicsinyes okokból méltatlan besúgásokkal iparkodtak a herceg kegyébe férkőzni, de ő mindannyiszor igen határozottan, a megtámadott egyén becsületéért szállott síkra. Nagy szó az, amit a herceg halála előtt mondott, hogy igaztalanul és szeretetlenül soha senkit meg nem gyanúsított és meg nem vádolt.

Az isteni gondviselésbe vetett hite gyermekien bizalmas és következetes, mondhatni hősie volt. Ezt hosszas betegségében számtalanszor és állandóan bebizonyította. Rendkívül fájdalmas kór gyötörte és mégse tette föl egyetlenegyszer se a kérdést, hogy ugyan miért kell annyit szenvednie, ő ezt a tételt mindig önmagával intézte el úgy, hogy hol másokért ajánlotta fel szenvedését, hol a Megváltó keresztje mellé állította a maga keresztjét és nem egyszer tette azt a kijelentést, hogy súlyos betegsége korábbi életének lanyhaságaiért és bűneiért reá rótt vezeklés.

Nem áll az, hogy gyötrő betegségében nem akart volna fájdalomcsillapító orvossággal élni. Ha nagyon rászorult, utasításra bevett ezt vagy azt: de félt a bódítószerektől, mert mint orvos tudta, hogy általuk valamennyire megrövidíti életét. Erre pedig ő nem érezte magát jogosítotttnak, mivel az életet a jó Isten különös adományának tekintette.

Csodálatos, hogy a kegyelem rendjében a szenvedés a nagyság iskolája. Hercegünk se kerülhette ezt el. Eletében nem egy csapás sújtotta, hiszen legidősebb gyermekét, Ödön fiát akkor vesztette el, mikor az virágzó szépségében és ifjú erőben már beteljesült reménységnek látszott. A népes család, legfőképp 11 élő gyermekének nevelése, amit ő szent feladatnak tekintett, komoly gondokat okozott a jámbor apának. Teljesen a szenvedés jegyében állott azonban életének hősie befejezése. Tizennégy álló hónapig feküdt kínos, gyógyíthatatlan betegségben. Mintha a keresztút 14 állomását kellett volna végigjárnia, azt a keresztutat, amelynek stációs képei kastélya folyosóján és kórházai-ban is fel voltak állítva.

Batthyányi-Strattmann László herceg életében külön pont a ferences szellem, mely egyszerű és természetes kedélyének annyira megfelelt. Franciskánus lelkületét az is bizonyítja, hogy a harmadrend tagja volt, gyc'n-tatói állandóan ferences atyák voltak, akik a közeli városból hetenként átmentek a kastélyba, s ilyenkor

a kápolnában szabályszerűen ki volt írva, hogy mikor, s mely időben végezhetik szentgyónásukat úgy a családtagok, mint a kastélybeli személyzet.

Nagyon szerette Szent Ferencet. Az ő lelkéből merítette a szegénység különös szeretetét is. Lelkileg tényleg koldusszegény volt: nem ragaszkodott soha címhez, vagyonhoz. Sokszor mondta feleségének, hogy mennyire szeretné, ha életük végén, amikor már gyermekeikről gondoskodtak, lemondának rangról, vagyonról és teljesen visszavonulva ismeretlenül élnének a betegeknek és szegényeknek.

Számára nem volt véletlen, hogy a Batthyányi-család sírboltja a németújvári barátok temploma alatt épült. Itt óhajtotta az öregségét eltölteni s a boldog halálra előkészülni.

Ferences vonás volt lelki derűje is. Jókedélyű humoros ember volt, természetrajongó és mindenütt megtalálta a jó Istent. Utolsó napjaiban, amikor szanatóriumi ágyán feküdt, sokszor kérte, hogy vigyék ki az erkélyre.

— Hadd hirdessem a hitetlen bécsi népnek, hadd kiáltsam bele a világba — mondotta —, hogy mennyire jó az Isten, s ezt milyen kevesen tudják . . .

Ez akkor történt, mikor a fájdalmak már legjobban gyötörték és napjai meg voltak számlálva.

* * *

Rendkívüli vonás volt a boldogult Batthyány-Strattmann László herceg életében az apostolkodás szelleme is. Különösen Jézus Szent Szívének volt nagy apostola. Saját költségén, súlyos anyagi áldozatokkal több ezer példányban Jézus-szíve képeket nyomtatott, sokszorosíttatta a családok rövid felajánlásának törvényét és módját s azokat a plébániák útján terjesztette. A legnagyobb szeretettel kérte fel a plébánosokat, legyenek az ügynek támogatói, hogy ez a szép ájtatosság mindjobban elterjedjen.

Általában igen sokakat térített meg nemes példájával és apostoli szellemével. Azok, akik beteg-

ágyánál felkeresték, útjukat valósággal zarándoklatnak tekintették, de vigaszára szolgáltak ezek a szeretetlátogatások a súlyos betegeknek is, aki minden alkalommal megígérte nekik, hogy ügyeikért imádkozik.

Történt, hogy egy, a kórházában alkalmazott fiatal leánnyal szemben erkölcsi panaszok hangzottak el. Ez a hercegnek úgy fájt, mint a legszemélyesebb szenvedés. Mikor pedig megtudta, hogy a lány öngyilkossági gondolatokkal foglalkozik, maga elé hívatta és atyai jósággal beszélt a lelkére. Ezután vele együtt térdenállva végzett lelkiismeretvizsgálatot, gyóntatót hivatott s a megtévedt teremtés a penitenciatartás szentségében megerősödvé hagyta el a kórházat.

Volt olyan eset is, amikor a haldokló hallani se akart a végszentségek felvételéről. Ilyenkor a herceg hacsak tehette, sajátmaga ment el a beteghez s természetes, hogy kérésének soha senki nem tudott ellentállni.

Néhány évvel ezelőtt a Körmend közelében lévő Nagycsákányon lefolyt bérnálási szertartáson egy idősebb, nyugalmazott apátplébános is résztvett. Az idős pap ebéd után hirtelen rosszul lett s a herceg maga vette kezelés alá. Az egész éjszakát mellette töltötte s amikor állapota válságosra fordult és már csak órák kérdése volt a halál bekövetkezése, a környezetében lévők közül senkise mert arra vállalkozni, hogy a nagybeteggel ezt közölje. Végül is a hercegnek kellett ezt megtenni. Tapintatosan figyelmeztette a haldoklót a beállható veszélyre s amikor a plébános arra hivatkozott, hogy majd a kórházban meggyónik, a herceg egy szentnek a szeretetével és bátorságával lépett fel:

— Főtisztelendő Uram, azonnal! Különben már késő lesz . . .

A plébános meggyónt, felvette az utolsó kenetet, de mire a pap az Oltáriszentséggel megérkezett, elvesztette eszméletét s a herceg karjai közt halt meg.

Néhány évvel ezelőtt egy magasállású úriember került a herceg közelébe, akiről tudták, hogy teljes hitetlenségben él és családját is elhagyta. Szóval soha, csupán hősies életével és békés megnyugvással viselt

szenvedéseivel végezte itt a herceg a legmagasztosabb apostolkodást, a kegyelem közreműködése mellett. Az illetőre végül is oly nagy hatást gyakorolt a hatalmas főúr alázatos imája, családja iránt tanúsított jóságos szeretete, hogy példáján felbuzdulva, megtért. Felesége a herceg betegágyánál zokogva mondott köszönetet, amiért férje hosszú évek után, buzgó hívőként tért vissza körükbe. Ám a herceg könnyes szemmel háritotta el a köszönetet, a férfi megtérését a jó Isten könyörületességének tulajdonította s egyben ígérte, hogy imáiban ezután is megemlékezik róluk.⁴

Cadorna Alajos generalisszimusz.

Vagy 25 évvel ezelőtt történt, hogy egy olasz ezredes ordonánca kíséretében merészen emelkedő, hosszasan kanyargó hegyi úton haladt fölfelé. Az egyik éles fordulónál egy váratlanul előbukkanó, csökönös öszvér vont a kétkerekű kordé majdnem elütötte őket. A hűséges ordonáncot hirtelen elöntötte a pulykaméreg s kiszaladt fogai közül az a bizonyos «erőteljes kifejezés», amelyik nem is annyira az öszvért, mint annak kocsisát hozta az Úr Istennel illetlen kapcsolatba. Felcsattant erre az ezredes kemény szava, szemeiből szinte villámok cikáztak és kevésbe múlt, hogy ő meg az ordonáncot el nem ütötte. «Nem tudod, hogy nem szabad káromkodni? Köszönd Istennek, hogy a lovaglóstorom nincs velem; jól a nyakad közé vertem volna! Most pedig hátra arc, büntetésül letakarodsz a laktanyába és elhozod a lovaglóstort. Fönn majd megvárlak. Indulj!» Ez az ezredes *Cadorna Alajos*, a későbbi olasz fővezér volt, a világháborúban ellenünk támadást vezető olasz haderők parancsnoka. A Caporetto melletti vesztett csata után nemzetének közvéleménye ellene fordult. A front összeomlásának vádját rásütötték, a parancsnokságtól felmentették, kitüntetéseitől megfosztották, rangjáról lefokozták. Ügyét jó néhány évvel később a fasiszta kormány újra kivizsgálta és Cadornát valamennyi vád alól tisztázta. Olaszország tábornagya

címmel tüntették ki és késő hálára ébredt hazája nemzeti ajándékkal jutalmazta. A múlt év november havában bekövetkezett halálakor osztatlan kegyelet kísérté sírjába a nagy hadvezért, aki a megpróbáltatás napjaiban az őt ért szörnyű megaláztatást ugyanabból a mélységes hitből fakadt megnyugvással tűrte el, amely őt alantasaival szemben az istenkáromlás meggyőződéssel üldözőjévé tette.⁵

Camporossoi Ferenc kapucinus szerzetestestvér.

A múlt század 30-as éveiben egy magastermetű, beteges kinézésű kapucinus szerzetes járta keresztül-kasul Liguria falvait, vállán az elmaradhatatlan zsákkal, kosárral a karján, amikbe a Jézus nevében kért és kapott alamizsnát gyűjtögette.

Egyszer, visszatérőben mindennapi nehéz, sok önlegyőzést és önfeláldozást igénylő útjából, körülfogták a falu pajkos gyerköcei. Arcfintorok és meggyalázó taglejtések kísérté csúfnevek röpködtek feléje. A sivalkodó sereg jóideig nem tágított mellőle. Csak amikor látták, hogy gonoszkodásuk hidegen hagyja a magábamerülten tovahaladót, maradoztak el tőle s biztos távolból az ilyenkor szokásos kődobálással mutatták ki lelkük neveltlenségét. Az egyik kődarab fején találta a kapucinust, súlyos sebet ejtett rajta úgy, hogy a sovány, veritékázta arcon bőségesen csurgott le a vér. A fráter imádkozó ajkai ekkor se nyíltak panaszra. Szemtanuk állítása szerint felvette az éles követ, megcsókolta és visszatette az út porába. Maga pedig, mintha misem történt volna, csendesen tovább ballagott.

* * *

A búbajos szépségű olasz Riviéráról Genovába, a mozgalmas kikötőváros zűrzavarába szólította az engedelmesség. Keskeny utcákban, zeg-zugos sikátorokban, magukat rekedtre kiabáló halárusok, nyers beszédű, italosan düllöngő tengerészek között járva-kelve, szövéődött a város népe és közötté az a meleg, lelki barátság, amelyiknek épügy kinyiladoztak természet-

fölötti szépségű virágocskái, akárcsak Assisi Szent Ferenc Fiorettije.

Öreg, 70 esztendő és azon felüli genovaiak, akiknek gyermekarcát meg-megsimogatta, vagy akiknek hom-Jokára a szent kereszt jelét írta volt a jámbor szerzetes, ha reáterelődik a szó, a maguk gondolkodás- és beszéd-módjának megfelelően ekkép juttatják kifejezésre iránta táplált s a múlt élményeiben gyökerező hódolatukat: «A Szent Atya, — az volt ám az ember!» Ez a felkiáltásuk, aszketikus pallérozottságú kifejezés hiányában, megállapítja, hogy az életszentség a szeretet, az értelem s az akarat erőinek kivirágzása, nem pedig, ahogy azt sokan elhitetni próbálják, az emberi és egyéni képességek gúzsbakötése.

Genova a XIX. század első felében társadalmi meg-rázkódtatások és sokszor ismétlődő, súlyos áldozatokat követelő járványok egymásutánjában vergődött. És csodálatosképen ez az igénytelen kapucinus fráter volt az, aki kibékítőleg és megnyugtatólag, a szenvedélyeket lehűtő higgadságával épúgy, mint a testi szenvedéseket enyhítő gondoskodásával valamennyi megviselt felebarátjának azt tudta nyújtani, amire azok éppen rá-szorultak. Sok kiváló ember emléke hullt azóta a feledés homályába; a «Szent Atyát», ahogy őt mindenki szólította, a szájról-szájra menő hagyomány révén az egy-mást követő nemzedékek ma is ismerik.

* * *

A Láthatatlannal fenntartott szüntelen összekötése bámulatos éleslátással, távolbanézéssel gazdagította. Imádságos szövegezésben virágoztak ki ajkán a látomás-sok és jóslatok mindig jótékony igéi.

— Legyen nyugodt — szölt finom mosollyal —, fiából mégis pap lesz és mert sokat fog tanulni, sokat is fog tudni.

Ez volt válasza ahhoz az aggódó anyához, aki fölötte gyengült látású fia ügyében fordult hozzá vigaszért. A fejlemények igazolták. A fiúból Alimonda bíbornok lett, a közismerten nagy tudós.

— A hajó bizony tönkrement, de Ön ne késsék fivérét Szent Antal kegyeibe ajánlani. Majd meglátja, hogy Ő tud segíteni.

Ezekkel a szavakkal egy hajótörés híre miatt aggódó fiatalembert nyugtatott meg s másnap már a szerencsésen előkerült hajótöröttet figyelmeztette a Gondviselés szemben fennálló hála-kötelezettségének lerovására.

Sovány, a penitenciázástól összeaszott kezei gyógyító erőt sugároztak ki magukból, de ezt ő félve, szinte megbánt, szégyenlős simogatás formájában s olyan kedves tartózkodással közvetítette, hogy senki sem sejtette az irgalmas, gyöngéd segítség megtörténtét.

* * *

1866-ban félelmetes arányokat öltött Genovában a kolera pusztítása. A «Szent Atya» akkoriban épp távol volt otthonától. Amint a járványnak híret vette, rögtön visszaigyekezett halállátogatta kedves népei közé. Előjárói engedélyével nap-nap után, reggeltől estig járt a kérlelhetetlen kaszás áldozatainak egyikétől másikához, hogy elszórja közöttük lelke jóságának virágait: ennél a segítő irgalmat, annál az Istennel kibékítő bűnbánatot. Ahol megjelent, ahol szava elhangzott, újra éledt a remény s halálbamenők megkönnyebbülten lépték át az örökkévalóság portájának küszöbét.

De ezt még nem tartotta elégnek. A saját életét dobta oda prédául az annyira szerette embereket öldöklő rémnek. Felajánlotta magát és arra kérte Istent, fogadja kegyesen áldozatát Genova népének megkímélése fejében. Ő meghalt 1866 szeptember 17-én, a városban s a környéken pusztító ragály pedig, mintha elvágták volna, egy csapásra megszűnt.

* * *

Camporossói Ferenc kapucinus fráter, a szerény és alázatos gyűjtögető szerzetes, aki 1804 december 29-én született test szerint erre a világra, XI. Pius pápa 1929 június hó 30-án az égi boldogok sorába iktatta.⁶

Capizzi Salvator kanonok.

Szicíliában, a *naroi* főtemplomban kilencnapos hálaadó istentisztelettel készült elő a városka lakossága szülöttének, *Capizzi Salvator* kanonoknak friss egészségben betöltött századik születésnapjára.

A méltán ünnepeelt férfiú 1831-ben született. Isten hívó szavát követve, a *girgenti* egyházmegye szemináriumba lépett. Huszonöt éves korában pappá szentelték s még nem volt egészen harmincesztendő, amikor az ottani társaskáptalan kanonokjává nevezték ki.

* * *

A csodáltnivalóan friss aggastyán, aki 71-ik esztendeje tagja káptalanának, melynek garnitúrája azóta legalább háromszor kicserélődött, — s aki mögött éremekben gazdag lelkipásztori múlt áll, a nagyheti Passió Krisztus-szerepét hatalmas és csengő basszusán megszakítatlan sorban énekelte mainapiglan.

Naponként miséz és százéves kora ellenére fiatalokat megszégyenítő fűrgeséggel teszi meg egy-két órára terjedő sétáját. Keze annyira nem reszket, hogy még most is sajátkezüleg borotválkozik. Akik ismerik, mondják, hogy néhány alkalmi náthát leszámítva, sose látták gyengélkedőnek, betegségről nem is szólva. A vidámkedélyű öregúr — az aggastyán szót méltatlankodva szokta elhárítani magától — kifogyhatatlan az ötletes tréfákban. Előszeretettel beszél «fiatalos gondolkodásáról és duzzadó ifjúi erélyéről». Maga éneklie meg «Századik születésnapomra» cím alatt egy sziporkázóan szellemes költeményben a ritka évfordulót. Ha egyik-másik érdeklődő *Capizzi* kanonokot, akit ritka jubileuma alkalmából XI. Pius pápa üdvözlősorokkal tüntetett ki, megkérdezi hosszúra nyúlt életének titka felől, ő két tényezőre szokott hivatkozni:

— *Makrobiotikám egyik kulcsa az Isten kezében, másika az én kezemben van. Az Úr nem fukarkodott napjaim számával; én pedig hálás lelkülettel iparkodtam*

*kegyét mindenha megbecsülni. Dolgoztam Őszentfelségéért s az emberekért; magamat pedig, lelkileg csakúgy mint testileg, iparkodtam fegyelemben, rendben tartani. Amint látja, csekély száz évig sikerült is.*⁷

Carpeaux János szobrászművész.

Hétszázötven rajz, vázlat, minta és szobor hirdeti Leconte György meghatott hangú életrajza mellett az emlékére rendezett bruxellesi kiállításon a nagy szobrász halhatatlan teremtő művészetének dicsőségét. Lángelméjének sugalmazása alatt dolgozó vésője mindig az igazi szépet, az erkölcsileg legnemesebbet faragta. Mindössze 48 esztendőre terjedt keresztény élete és termésbő művészete között az összhangot soha semmi sem zavarta meg.

Ifjúkorában, mint annyi más nagyrahivatott lélek, ő is az oltár szolgálatáról álmódott, mégis a papi hivatás emelkedettségével a művészet templomának pitvarába lendült át.

— Ha Isten megsegít, írja, merem és akarom hinni, hogy boldog örömmel illeszthetek majd én is egy babérágot Valenciennes fiainak művészi sikerei koszorújába.

A római nagydíj odaítélésének előestéjén törhetetlen bizalommal fohászkodik Istenhez a hön óhajtott sikerért. Mikor az Ugolino-csoportozat teremtő perceit éli és szenved, ilyen fohász röppen el ajkairól:

— Uram, adj nekem elégséges testi erőt!

Amikor pedig a végső simítás után szerelmes tekintettel simogathatja végig remekbe készült alkotását, csendes alázattal ismeri be:

— Isten megsegített; a magam elgondolásai sohasem emelkedtek volna ilyen magasra.

* * *

— Kimondhatatlanul örvendeztem, írja jegyeséhez, hogy ma reggel együtt imádkozhattunk. Forrón könyörögtem a Szent Szűzhöz, adja meg nekem, hogy erényes, áldozatos étellel mindinkább méltóvá legyek az Ő jó-

ságának kiérdeklésére. Erős meggyőződés, hogy mindazt, amit bizalommal kérünk, el is fogjuk nyerni.

* * *

Hitből fakadt boldog nyugalommal nézett és látott bele az élet szövevényeibe. Amikor egyik barátja felfedi előtte hitetlenségét, élénken tiltakozik:

— Nem tartok Önnel, én hiszek. Az én erőm az én hitem.

Arago, a nagy csillagász szavaival kapcsolatban, amelyek szerint a csillagásznál senki sem férkőzik közelebb Istenhez, öntudatosan kijelenti:

— Én is az Isten kebelén éltem. Mi egyebet szolgáltam művészetemmel, mint az igazságot?

* * *

Élete utolsó esztendeiben, mialatt lassan fölemész-tette testi erőit a gyilkos betegség, még magasabbra lendül lelkének vallásos szárnyalása. Keresi a templom magányát, sokat imádkozik. Negyven esztendő még csak, de kedvelt tanítványát máris arra kéri, hogy el ne felejtse papot hívni, ha ágyban esnek.

* * *

Nyolc esztendővel később szakad reá a végső küzdelem. Úgy megy a nagy találkozóra, hogy Szent Ágoston Vallomásainak könyvéből készül reá. Meggyónik, megáldozik. Az Úr testének vétele után a gyermekded lelkület mesterkéletlenségével, a malaszt emlőin nevelődött művészlélek gyöngéd ragaszkodásával csókra kéri a feszületet. A haldokló megtört szemei odatapadnak a pap nyújtotta feszület művészietlen Krisztus-arcára. Reszkető kézzel nyúl utána és nézi, hosszan nézi . . .

— Hogyan bántak el veled Uram, — susogja . . .

A görcsös fuldoklás elfojtja hangját s amikor újra lélezgethez jut, foszlányos szavakkal rebegi:

— Ó, ha meggyógyulnék, milyen más Krisztust faragnék! Olyan könnyen menne . . .

De a halál közelsége s a hit hatalma erősebbek a bűvész szemlélődésénél s miközben ajkaihoz szorítja az előbb még visszataszítónak látott Krisztus-arcot, jelle-

mezhetetlen megadással, már inkább az istenülés finomságával leheli, sem mint mondja:

— Mindegy, ez is a jó Jézus képe . . .

Az élet, a halál, a művészet és a hit hullámai így torkollottak együttesen a Mester lelke tökéletes kidolgozottságában az örök remények elapadhatatlan folyamába.

* * *

Carpeaux János 1827-ben született Valenciennesben. 1854-ben elnyerte a római nagydíjat. 1848-ban a *Nápolyi halászfű* c. szobra keltett világszerte feltűnést. A párizsi Louvre egyik kiváló művészi értéke, *Ugolino és fiai* bronzba öntött csoportja után érkezett el élete főművéhez, a párizsi Nagy Opera homlokzatát díszítő tánc-csoporthoz. 1875-ben távozott el a földről, abba a másik világba, Isten ítélőszéke elé.⁸

Cartwrigh Lujza nőapostol.

Londonban, 81 éves korában meghalt egy öreg dáma, akit gyakorta lehetett az *East End* nyomortanyáin látni, amint jószóval és pénzzel segített a lelkileg és testileg szenvedőkön, az igét s a kenyeret nélkülözőkön.

Erős kézzel szakította le magáról az önzés nehezedét, holott az vele született járuléka a gazdagságnak. Kemény sarokkal tiport a góg, az előkelőség szolgálattevő apródjának nyakára.

Ajándékokkal teli kézzel, fején a résztvevő szeretet dicssugarával járt, tevékenykedett a koros, törekeny asszonyság azok hangtalan megszégyenítőjeként, akiknek fejét a számító okoskodás, szívét a barátságtalanság jeges abroncsa szorítja.

Míg élt és naponta példátlan hűséggel bújta «testvérei» odúit, a kételkedés ördöge gyanúsító megjegyzésekkel szórta lábai elé a tövist: hogy mikor százat eloszt, ezret magának tesz félre, — hogy a szegények asszú ajakára csak azokat a cseppeket hullatja, amelyek saját túlcsonduló poharába már bele se férnek.

Bíz' nem így volt. Mert többmilliót érő vagyona

ellenére igen nehéz sorsot mért önmagára. Sorba eladogatta palotáit, villáit, földbirtokait, — ő pedig szűk kis hónaposszobába húzódott meg s holta után mindössze pár száz font sterling maradt utána.

Felebaráti szeretete annyira a szegény emberek oldalára állította, hogy Szent Ferencként ő is Szegénység Úrnő-vel kötött szövetséget életre-halálra.

Cartwright Lujza Henriett, az önkéntes szegénység laikus nőapostola, pusztá létezésével, azzal, hogy ebből a világból való volt, tiszteletet szerzett s díszére vált ennek a szívtelen világnak.⁹

Clemenceau-ról..

A nemrég elhunyt, kivételes nagyságú francia államférfiúnak, *Clemenceau*-nak a kereszténységhez, illetve az Egyházhoz való viszonya élénk hozzászólások tárgyát képezi, magától értetődőleg elsősorban Franciaországban, de egyebütt is a sajtóban. *Don Chautard*, aki a kiváló államférfiú bizalmával dicsekedhetett, a nagy francia katolikus lapban, a *La Croix*-ban mond el egyet-mást a «Tigris»-ről, ahogy *Clemenceau*-t Franciaországban általában nevezték. *Chautard* — amint írja — két természetet figyelt meg *Clemenceauban*. Az egyik vasakarata volt, amellyel mindenkin és mindenben keresztül-gázolt, csakhogy saját felfogását, megfellebbezhetetlen ítéletét mindenkire ráerőszakolja; a másik az előbbeni-vel szinte összeférhetetlen szívjósága. «Határozottan mondhatom — állítja *Chautard* —, hogy egész erejével gátat iparkodott emelni minden ellen, ami dogmatikus igazság volt. Mihelyt a társalgás vallási térre készült átcsapni, összes képességeit felvonultatta, hogy mint igazi tigris helyezkedjék a támadás ellen védekező állásba. «Én nem akarok hinni», ez a kijelentése és elhatározása a családi hagyományban gyökerezett. Más-kor, amikor nem állt a nagy nyilvánosság előtt, vagy bizalmas körben fesztelenül beszélgetett s mintegy felszabadult atlétái természetének lenyűgöző ereje alól és hagyta, hogy lelke szabadon bontakozzék ki, azt a

benyomást keltette, hogy időnként váratlanul és hirtelen felébred a lelke mélyén szunnyadó hit.» Ilyen eset volt az is, mikor egy alkalommal *Chautard* a szerzetesrendek kérdéséről tárgyalt *Clemenceau*-val s a «Tigris» fitymálva jegyezte meg, hogy a rendek céltalanok és fölöslegesek. *Chautard* nyugodtan kifejtette előtte az eszményi célt, aminek a szerzetesek szolgálatában állanak. «Mondja el mindezt — szól *Clemenceau* — a szenátus ama bizottsága előtt, amely hivatott a kérdésben dönten. Értse meg, hogy nem vagyok keresztény, de azok után, amit mondott, értékelem a szerzetesi ideált és fel tudom fogni, hogy ha valaki igazi keresztény, abból büszke öntudattal lehet szerzetes. Ha a szerzetesek valóban távoltartják magukat a politikától, a parlamentnek nincsen joga őket kiüldözni kolostoraikból. Mától kezdve tekintsenek engem barátjuknak.» Az a két apáca is, akik őt betegségében ápolták, a fehér angyalok — ahogy őket a «Tigris» nevezni szokta — bizonyosságot tesznek arról a szívjóságról, ami ennek a daraboslelkű embernek szelleméből hébe-hóba felragyogott.¹⁰

Clitherow Margit nő-vértanú.

A múlt év december 15-én boldoggá avatott három angol nő-vértanú közül *Line Annát* és *Ward Margitot* felakasztották; a harmadikat, *Clitherow Margitot* pedig majdnem félóraig tartó elvetemült kínzás után végezték ki a legvisszatasztóbb módon: halálra préselték. Kivezették a vesztőhelyre, ráadtak egy saját kezével varrt zsákszerű ruhát, lefektették a kőpadlóra, de előzőleg dereka alá tettek egy jókora, férfióköl nagyságú, éles követ. Azután testére helyeztek egy valamikor ajtóul szolgált nagy deszkaalkotmányt, amelyikre a hóhérok súlyos köveket raktak. Rövidesen hallani lehetett, hogyan szakad be mellkasa, mint roppannak össze bordái a nehéz kövek alatt. Vére erősen szivárgott az ajtó alól, míg elhaló hangon hol imádkozott, hol hóhérait kérte, hogy végre végezzenek vele. Ezt meg is tették, mert hisz' egyre nagyobb súlyokat raktak a halódó test

föle. A végül beállott csend jelezte, hogy *Clitherow Margit* kiszenvedett.

Annyi volt a bűne, hogy fiait katolikus iskolába járatta és halálra keresett katolikus lelkészeknek segítségükre volt az üldözőik elől való menekülésben. Férje megtagadta apái hitét, de annál több hűséggel ragaszkodtak gyermekei az ősi valláshoz. Két fia katolikus pap lett, Anna nevű leánya pedig, akinek sikerült egerutat vennie s Angolországból eltűnnie, kolostorba lépett.

* * *

A nemrég boldogok sorába iktatott angol vértanuk közül a mai Londonhoz tartozó területen 77-et, Tyburnben 55-öt, Yorkban 14-et végeztetett ki a vallási türelmetlenség.¹¹

Szent Erzsébet, az erős asszony.

Ezerkétszázharmincegy november 17-én halt meg Árpádházi Szent Erzsébet, a keresztény felebaráti szeretet bűnbánó-köntösbe öltözött fejedelelnője, Assisi Szent Ferenc kedves tanítványa. Földi élete egyetlen nagy, szakadatlan csoda volt: az Isten- és ember-szeretet csodája. Napjainkban is úgy beszélünk róla, mint szinte utolérhetetlenül nagy, szociális szentről, aki az anyagi és szellemi nyomorúság megsegítése terén egyformán bámulatraméltót művelt és csodálatosan hatott. Vajha megihletné szelleme e szükségéktől vonagló kor millióinak szívét és őszinte, segítőnkész szeretetre ösztönözné azokat, akiknek módjukban áll a könyörületes irgalomnak hacsak morzsáit is juttatni a nélkülöző, szenvedő emberiség javára.

A jöttévs terén példakép Szent Erzsébet, de egyben mintakép a jótcselekvés magaslataira elvezető utakon is. Ezek az ösvények a Szent Asszony életében a fájdalmas szenvedés megannyi keresztjeivel voltak teletűzdelve. Az áldozat útja volt ez, a lemondásé, az önzetlenségé, az alázaté. Az áldozat a valódi szeretet tűzpróbája. Szent Erzsébet — bizvást mondhatni — kisajátította,

egyéniesítette az áldozat értékelését. Veleszületett természetes jósága szinte lépésről-lépésre növekedett az áldozatralendülés hevületében. Lelkülete valósággal természetfölöttivé alakult át, mikor Szent Ferenc nagy eszményei az életébe is bevilágítottak. Szent Erzsébet teljesen fölfogta Isten Szegénykéjének szellemét, mely szerint, aki az emberben testvérét látja és ennek a viszonynak megfelelően akar cselekedni: áldozatokkal, lemondásokkal, önzetlenséggel, nélkülözésekkel, hangtalan és panasztalan szenvedéssel, sőt örömteljes kereszt-hordozás árán valósíthatja meg azt. Ezért találkozunk Szent Erzsébet életútján irányjelző cövekeként az áldozattal, a szeretettel s a belőlük fakadó lelki örömmel.

Nagy lelkek titka, hogy miközben egyénileg áldozatokat hoznak, azokat a felebaráti szeretet javára fordítják s ami öröm bennük e révén kiváltódik, azt belevarázsolják a többi ember szívébe is. Vajjon nem ez a vonás húzódik-e végig Szent Erzsébet életén? Már kicsikorában jórahajló és fogékony, e mellett lemondásra is hajlamos szívéről tesz tanúságot. Legnagyobb öröme, ha valamit adhat, ajándékozhat. Naponkint hoz egy-egy kisebb-nagyobb áldozatot, természetesen akarata megtagadása árán. Később egy-egy ékszerrel mond le, vagy az ifjúkor kedvteléseiről, épp akkor, amikor ezirányban legnagyobb a természetes hajlamosság. így neveli, képezi magát, hogy lelke — majd a nagyobb harcok idején is — képes legyen önzéstelen felebaráti szeretetre.

Fiatalasszony létére, házasságában nemcsak folytatja, de sőt kifejleszti lelkében az áldozatos, a lemondásteljes életirányt, mely csodálnivaló arányokban bontakozik ki földi vándorlása végső szakában, özvegysége idején. Erre, az elgondolásban és cselekvésben egyaránt erőteljes alapra, a mindenrekész áldozatosságra helyezkedve jutott fel az emberbaráti szeretet csúcspontjára, ahova mi, az agyondicsért emberiesség korának nemzedéke, csak álmélkodva tekintünk föl az annyiszor leszólt középkor e fenséges alakjához.

Fejedelemasszony korában amaz idők szegényeinek

gyapotruhájában, mezítláb ment le a várból, hogy újszülött gyermekét a templomban Istennek bemutassa. Nagypénteken töviskoronával fején, a szolgáltevé személyzet tiszteletadásait magától elhárítva, a népből való egyszerű asszonyként vett részt az Úr szenvedésének tiszteletében. A rangjával járó előkelő élet kényelmeit úgy játszotta ki, hogy éj ente, míg férje szunnyadt, az ágyból kikelve, alázatos imába elmerülten térdepelt a puszta földön, — hogy bizonyos napokon, pénteken és böjtbén, éjtszakának idején kíméletlenül ostorozta magát. Nem tűrte-e némán a megpróbáltatást, mit Isten akkor készített számára, mikor férjét a keresztesháborúba szólította? És nem emelkedik-e áldozatkészsége megbámulni való magaslatokra, mikor rövid hetekkel utóbb arról értesült, hogy Lajos örgrófit korábban ragadta el a halál, semmint az Üdvözítő lábnyomától megszentelt áldott földre léphetett volna? Mélységes fájdalom gyüri össze lelkét, de az áldozatkészségre szoktatott lélek jajgatás, siránkozás nélkül igenli az isteni akarat rendelését és lelke mélyéből mond hálát ezért a megpróbáltatásért.

Ami pedig ezután következett, az összhangzó befejezése az előzményeknek. Wartburgban nem maradhatott. Szótlanul és nyugodtan viseli, mikor a hideg, havas, téli éjtszakában szegényen és kifosztottan elhagyni kényszerül eddigi otthonát, hogy a vár alatt egy istállóban húzódjék meg. Tökéletes lemondásának sorozatában mindössze egy újabb lépés, mikor kicsi gyermekeitől kell elszakadnia. És Marburgba vonul. A bűnbánó harmadikrendiek ruhája, — a szegényes vályogkunyhó, — a kevéske kenyér s az ízetlen főzelék, amivel táplálkozik, — az imádságos lélekkel fáradhatatlanul hajtott rokka, mellyel kenyerét keresi, — a betegek szolgálatában eltöltött éjtszakák azt mutatják, hogy Szent Erzsébetben a hősiesség a szeretettel karöltve győzedelmeskedett az emberi gyarlóság fölött.

Mennyire megokoltan emeljük fel szívünket és szavunkat halála hétszázadik évfordulóján a Szent Asszonyhoz, mi, elesett testvérei! És mennyire helyénvalóan kérjük, hogy a szellemi és anyagi válságok e

rémes esztendejében tanítson meg bennünket lemondani és másokon segíteni, nemcsak itt, a földi haza útvesztőiben, hanem lelki alamizsnával ott túl is, ahol az Isten atyai tekintete hívogatja a szenvedve tisztulókát az örök otthonba.¹²

Ferrini Contardo egyet, tanár.

Frakkos szentnek XV. Benedek pápa nevezte el *Contardo Ferrini*t. Ez a modern ember a XIX. század második felének szülötte, a *páviai* egyetemen volt a római jog tanára. Egyháza, melynek példás hűségű fiaként élt javakorában bekövetkezett haláláig, 1931 február 8.-a óta *Isten tiszteletreméltó szolgálói* sorában emlékszik meg róla.

Az életszentséget legtöbbször az oly emberekben véljük megtalálni, akik Pádovai Szent Antal, vagy Lisieuxi Szent Terézként csodát csodára művelnek, — Assisi Szent Ferencként a hősi lemondás s az önmegtagadó élet példaképei, — Szent Pál, Szent Ágoston, vagy Cortonai Szent Margitként bűnös előélet után az engesztelés típusai, — végül Szent Don Boscóként sok-sok veszélyben forgó lélek jószágos nemtői. Holott az önmegszentelődés korántsem ilyesmin fordul meg. Maradékalanul elég, ha Isten iránt való szeretetből egész terjedelmükben tökéletes pontossággal megtartjuk az Úr törvényeit. És szentesülésünk felől akkor sincs mit aggódnunk, ha Isten nem képesít olyasmi véghezvitelére, ami rendkívüli, meglepően nagyszerű a világ szemében. A szentségnek egyformán műterme az élet megannyi formája, helyzete, körülményei: a műhely, a hivatal, a mosókonyha, az üzlet, az iskola, a kaszárnya, — csak az Isten malasztja legyen velünk s a kegyelmet könnyelműen el ne pocsékoljuk. Sőt gyarapítsuk.

* * *

Valaki megkérte *Ferrini Mihály* mérnököt, Contardónak még ma is életben levő fivérért, jellemezné *Isten szolgájának* életszentségét.

— Észrevétlenül folytatta közöttünk a szentek életét. S épp azért nem is nehezedett ránk, nem nyomott el bennünket Contardo tökéletessége. Hogy mást ne említsek, a legszellemesebb társalgók egyike volt. Tréfákkal, adomákkal, humoros idézetekkel adott szint és ízt beszélgetéseinek. Három-négy szóval fején találta a szeget már 14-15 éves korában. Akkor történt, hogy elsőosztályú gimnazista létemre nagyot akartam mondani egyik hétköznapon a reggeli miséről kijövet. Don *Agnisetta*, egy nyolcvanéves pap, nyugalmazott papnöveldéi tanár személyével kapcsolatosan próbáltam szellemeskedni.

— Nem furcsa és nevetséges — szóltam bátyámhoz —, hogy egy ilyen aggastyán mindennap azzal vezeti be misekor a lépcsőimát, «hogy bemegyek az Úr oltárához, mert Ő ifjúságom vidámítója».

— Jegyezd meg, Jani — válaszoló Contardo, miközben megveregette vállamat —, aki Isten kegyelmében van, még ha vén is, fiatal.

* * *

Míg Berlinbe nem ment magasabb tanulmányokra, s ez 1880-ban történt, bornemissza volt. A sört ott ismerte meg. Attól az időtől kezdve pedig, hogy visszajött Itáliába, étkezés közben módjával elborozgatott, sőt páviai egyetemi tanár korában, ha diákjai el-ellátogattak hozzá, egy-egy pohár borral megkínálta őket. Ilyenkor ő is vendégeivel tartott. Nem volt dohányos a szó valódi értelmében, de ha cigarettával megkínálták, nem utasította vissza. Udvariatlanságnak tartotta a szabadkozást, a kimagyarázkodást. Még tánkra is perdült, ha a verandán megszólalt a zongora s egyik-másik dáma megkérdezte, miért ül tartózkodón a sarokban.

* * *

Naponta járult az Úr asztalához. A szentáldozásról írja egyik papírra vetett elmélkedésében, hogy «miként a kenyér fönntartja testi életünket, úgy éltet és erősít lelkileg ez a csodálatos szentség. Voltaképen az Oltáriszentség az igazi étel és ital, mert lelkünket egyedül csak

ez képes táplálni. Isten a lélek fejlesztője. Az áldozás folytatólagos közeledés a végtelen Tökéletességhez, állandó helyettesítés, mellyel "Jézus Szíve úgy váltja fel a mienket, hogy mi benne élünk és Ő mibennünk. S mi már nem is magunkban, hanem kizárólag Őbenne léte-zünk». És mégis, ha úgy adódott, hogy valaki megkérte tiszteletreméltó *Ferrinit*, a gyakorlott turistát, a kiváló alpinista hírében álló hegymászót, legyen vezetője: a szolgálatkész felebarát szó nélkül felkelt hajnali két órakor s teljes nyugalommal tekintett el aznapi szent-áldozásától, mert meggyőződése volt, hogy a komoly udvariasság gyakorlatai is erősítik lelke s az embereket gyöngéd figyelemmel szerető Jézus között fennálló köteléket.

* * *

Finom tartózkodása legjobban olyankor vált észlelhetővé, ha a társaság valamelyik résztvevője sikamlós hangot ütött meg. Nem vágott közbe. Nem ágált megbotráncozottként, de valami fönséges komolyság húzódott arcára s pár lépéssel lassan odébb vonult. Beszéde, jóllehet nem volt hallása, mégis muzsikaként csengett. Valami kristályos átlátszóság, tisztaság zengett szavaiban, amelyekről mindenki tudta, hogy kizárólag az igazság szolgálatában hangzanak el. Családjában a kétségeket mindig az döntötte el végérvényesen: vajjon mit szól hozzá Contardo?

* * *

Tiszteletreméltó *Ferrininek* az apostolkodáshoz, a felebaráti szeretet ténykedéseire való viszonyát legáltalában úgy jellemezhetni, ha azt mondjuk, hogy nem volt a vallásos propaganda hangos művelője. Az előbbi kifelé is inkább a katolikus elvekkel szorosan összeforrott egyéni életének példájával gyakorolta. Keretek megrajzolása helyett önmaga belső tartalmának egy-egy jótanács, egy-egy lelki megindítás során való megcsillogtatásával hatott. Szerinte azzal tehetni legtöbbet a lelkek javára, ha nem rontunk rajtuk. Szent Ágostonként ő is vallotta, hogy az Egyház isteni működésének nem annyira a külső ellenségek, mint inkább a ház

népének kevésbé épületes, sőt romboló életrendje a kerékkötője. Berlinből, ahol öt hónapon át egy, a keresztény elvek talaján álló protestáns családnál lakott, azt írta hozzátartozóinak, hogy névleges és merőben leltári katolikusok helyett szívesebben él hívő és gyakorlatilag krisztusi életet élő protestánsok között.

Contardo Ferrini, ha nem is rejthette el katolikus egyénisége ragyogását egészen a véka alá, mégis a háttérben iparkodott élni, szöges ellentétben az első sorokba két könyökkel igyekvő törtetőkkal. *Mommsen*, a nagy német tudós, Itáliában jártakor csodálkozással vett tudomást arról, hogy akit ő külföldi létére a legnagyobb élő romanistának tudott, saját hazájában ilyenül aránylag kevesen ismerik. *Ferrini* nem beszélt s nem beszélgetett magáról se jót, se rosszat. Igen egyszerűen, mondhatni szegényesen öltözködött, amiért egyetemi tanár korában is nem egyszer «volt mit hallgatnia a mamától». Könyvei s a régi kódexek árnyékában vontta meg magát s ha föllépett is a szűkebb- vagy tágabbkörű nyilvánosság előtt, sose pályázott az ellenállhatatlan nagyság lenyűgöző sikereire. A homályban élt s ezt oly ügyesen tudta maga körül állandósítani, hogy még édesapja is, akihez pedig a szülőtisztelő ivadék ragaszkodásával viseltetett mindenha, csak «a nagy gyermek» halála után jutott fia óriási nyelvtudásának s a külföldön méltatott tudományos hírnevének ismeretére, így akarta ő, mert a szent és ragyogó eszmény szemléletében, mely a keresztény lélek felé a hitből világít, minden szava-tette kicsinynek, jelentéktelennek tűnt fel előtte.

— Én, szegény tatár — kiáltott föl —, aki elmerülök a legfelségesebb eszmény csodálatában, bár szívem a kifejezhetetlenül édes remények előérzetében tárul s magam előtt látom a legtökéletesebb célt, s bár leírhatatlanul boldog pillanatokban úgy érzem, hogy mindezt magamban hordozom, hányszor vagyok mégis «az előbbi Contardo», az a bizonyos csökönyös csacsi, amelyik megáll az úton és akkor se előre, se hátra.

Isten tiszteletreméltó szolgájának egyik legszebb lelki megnyilvánulása az, amit *Egy csipetnyi a Végtelenről* című könyvecskéjéről az imádságról ír. «Nem értem, hogyan lehet imádság nélkül élni, hogyan lehet reggelre kelni anélkül, hogy Isten mosolygó arcába nézzünk, — este lepihenni, hogy fejünket Krisztus keblére ne hajtánok. Az imádságtalan élet csüggedéssel és silánysággal teli sötétség, Isten átka nyomán keletkezett aszály, a megpróbáltatásokban ellenálló erőt nélkülöző Összeomlás, a lelkiség magasztos örömeit nem ismerő számkivettség. Micsoda szegénység, mekkora nyomor! Fölfoghatatlan, hogyan lehet így élni hónapokon, esztendőkön át! Én azért esdeklek, Uram, hogy az imádság el ne haljon ajkamon, míg csak ki nem száll belőlem a lélek. Azért fohászokodom, hogy nyomorultul el ne némuljak, Mert, amely napon —ne adja Isten! — ajkamra fagyna az imádság: csödöt mondana bennem az élet erkölce, véget érne bennem a jóra irányuló törekvés, elveszteném lelkem igazi támaszát. Ha megszűnném imádkozni, ez azt jelentené, hogy elhagyott az Isten.»¹³

Fontgalland Guido gróf.

A kicsi *Guido*, a *Fontgalland* grófi család áldott sarja, 1913 november 30-án született és 1925 január 24-én már el is költözött ebből a világból. Erről a mindössze 11 évet és 2 hónapot élt fiúcskáról, aki már hat esztendeje lakója a boldog örökkévalóságnak, világszerte járja a minősítés, hogy szentecske, valóban szent gyermek volt. Tudós papok és püspökök vették tollúkra életét, írtak róla a francia akadémia tagjai s a fribourgi egyetem tanárai, olvashattak felőle az emberek francia és olasz lapokban és más nyelven megjelenő folyóiratokban.

* * *

Jézus és a kis Guidó között a kisdedek sajátosan meleg, közvetlen barátsága fejlődött ki. Három éves volt még csak a fiúcska és már azt mondotta, hogy szívében érzi Jézust. Első szentáldozása után beszélget hozzá,

tanácskozik vele, imádja és szereti Őt. Egymással és egymásban élnek: a természetes elmerül a természet-fölöttiben.

* * *

Guidó mintha az Úr Jézus élő válasza lett volna X. Pius szózatára, mellyel a pápa a kicsinyeket így hívta meg az Úr asztalához: «A gyermekek között is lesznek, vannak szentek.» íme Guidó a példakép, a minta, mivé képes alakítani a héttől tizenegy évig terjedő korban a gyermeket a korai és gyakori szentáldozás. És hogy a kis példakép jobban magára vonja a figyelmet, bájosnak teremtette őt, előkelő sarjjá a Gondviselés és úgy akarta, hogy Párizsban szülessék, abban a városban, mely szinte központja a világnak. Hogy pedig a mai gyermekek és a későbbiek úgy tekinthessék őt, mint aki közülök való, nagy érdeklődést öntött bele a gépek, a motorok, a repülés, a rovarok és a csillagok iránt. És bátorításul, hogy a vele egykorú gyermekek is megértsék az isteni kegyelemnek az iskolai érdemjegyektől való függetlenségét, közepes tanulónak akarta kis hősünket.

* * *

Guidót szülei Jézus szentséges Szívének és a Szent Szűznek ajánlották, még mielőtt világra jött. Buzgó anyja Jézus szent neve kiejtésére tanította legelsőül. A csillagok járásában a gondviselő Isten művét ismertette meg vele már kicsi korában és engedelmességre nevelte az önféjú gyermeket, aki pedig egy-kettőre ki-mondta: akarom, nem akarom!

* * *

Az isteni kegyelem és az anyai nevelés együttes művének tökéletesen megfelelt Guidó. Érezte, hogy közel van hozzá, sőt benne az Isten. A szeretetet szeretettel viszonzva, rövidesen a bensőség ama teljességére jutott el, amelyet gyermeki nyelve édescsengésű szavakkal így fejezett ki: «A Jézuska és én nagyon szeretjük ám egymást». Még csak ötéves, amikor kijelenti, hogy szeretne a szentáldozáshoz járulni s midőn nyolcadfél éves korában a várvavárt nap elérkezik, írásban adja,

hogy a jó Jézus iránt való szeretetből naponként legalább egy önmegtagadást akar gyakorolni. Gyakran és nagy buzgósággal megy az Úr asztalához, de áldozásaiban többet hallgat, mint beszél. «Szentáldozásaimban Jézus szól hozzám s én ízlelem, amit mond.» Tiltakozott az ellen, hogy csak meghatározott ünnepeken szabadjon áldoznia. S ezt így juttatta kifejezésre: «A Jézuska és az ő Guidója számára mendennap ünnepnap». A Jézuska kisöccsének tartotta magát, a Szent Szület pedig menyeyei anyjának és ezt az utóbbi állítását ilyképen próbálta indokolni: «Hát ugyan a Jézuska mamája nem anyja-e Guidónak is?»

* * *

Ha szentmisén volt, Úrfelmutatáskor a helyett, hogy lehajtotta volna fejét, «Jézus arcába nézett», mert mint monda: «Ez a pillanat az enyém; ilyenkor kérem tőle, amit szeretnék». Mikor utolsó napjait élte s a megtépett szívű édesanya azt kérdezte, milyennek gondolja a mennyországot, így felelt: «Nem tudom, de nekem Jézus a mennyországom». A végszentségek felvételekor hosszasan magyarázta édesanyjának, hogy «szép legyen ám a házi oltár, melyet az Úr számára készítenek, mert a jó Jézus részére semmi sem elég szép».

* * *

Papnak készült és sokat forgatta fejében a gondolatot, hegy majd repülőgépen fog járni, csakhogy minél több emberrel megismertethesse a jó Jézust. Szinte hihetetlen, hogy kisgyermek létére mennyire tudta titkolni fájdalmait, s betegsége némely tüneteit, melyekről ő régóta tudott, csak akkor fedte föl anyja előtt, mikor a baj már erősen mutatkozott.

* * *

Guidó a kegyelem ama ritka jelenségei közé tartozik, melyekkel Isten jókedvében áldja meg a világot. A szentáldozásban működő szentségi Jézus egyik legkiválóbb műve ő. Hogyne tenné meg tehát az Isten, hogy amikor kicsinyek, ifjak, papok, egyházfejedelmek kéri az ártatlan gyermek menyeyei segítségét: általa

juttat ennek támogatást, annak vigasztalást, egyiknek csodálatos gyógyulást, a másiknak váratlan megterést.

* * *

Guidó — bátran föltehetjük — nyílegyenesen repült az égbe, ép úgy mint drága «Mennyei Édesanyja». Az Egyház idelenn még nem nyilatkozott életszentsége felől, de már közelinek látszik a remény, hiszen XI. Pius, elolvasva a kicsi Guidó életrajzát, így kiáltott föl: «Ebből a könyvből tiszta levegő áramlik».¹⁴

Frassati Péter György egyet, hallgató.

Ha valaki eléggé fegyelmezett és természetes irtózatát legyőzve, kezét a keserves magyar szegénység ütőerére teszi, megdöbbenéssel kell tapasztalnia, hogy az érverés egyre lassúbb, már-már kihagy. Emberekkel találkozunk, akiknek egyetlen vásott kabátja alatt nincsen ing. Inkább csontvázakhoz, mint élőkhöz hasonló gyermekek botlanak belénk az utcán és némán, esdő tekintettel nyújtják felénk falatnyi kenyeret váró kezüket.

Megérti-e vajjon önző társadalmunk, amelyikből még a könyörületet is csak zeneszó mellett préselhetni ki, hogy 1931 farsangján erkölcsi lehetetlenség, az emberies együttérzés miatt elképzelhetetlen minden olyan szórakozás, amelyik árán könnyeket lehet felszárítani, mezítelenséget lehet befödözni s a gyomor kínzó éhségét csillapíthatni. Vajjon lesz-e valaki, bátor és erős, aki hadat üzen a bálóknak s azok függvényének, a reggelbe átnyúló duhajkodásnak?

* * *

Szent Ferencről olvassnk a *Tökéletesség Tükrében*, hogy éppen a *Porziuncola* mellett levő szegényes otthonában időzött, amikor beállított oda egy ínségesen szegény öreg anyóka. Alamizsnát kért a barátoktól, mert fázott és éhezett. A testvérek majd felvették kunyhóikat, de semmi sem akadt, amivel az öregecskén segíthettek volna. *Szent Ferenc* a kápolnában tartóz-

kodott, egyedül, mert éppen az előtte fekvő evangéliumos könyvből olvasott.

— Vedd hát az Újszövetséget — szolt szokásos találékonyságával Péter testvérhez, aki hozzájött megkérdezni, mitévők legyenek, hogy a szegényt alamizna nélkül el ne küldjék —, vedd az evangéliumos könyvet és ajándékozd annak a mamának, hogy adja el. Lesz tán, aki megveszi.

Aki tudja, mily nehezen juthatott az ember a XIII. században a szentíráshoz s hogy *Szent Ferencnek* mindene volt az evangélium, összetörve, mélységesen megalázva tekinthet a maga szívének fösvényiségére, fukarságára.

Ha egy fillért adsz, egyet kapsz vissza; ha kettőt juttatsz, kettőt, ha hármat áldozol oda, hármat kapsz visszatérítésül: ezt a franciskánus jelszót az örökkévaló javakat megízlelő finom érzékkel fogta föl egy fiatal egyetemi hallgató. Működő tagja volt a szegénygondozás szervezetének; házról-házra, ajtóról-ajtóra járva kereste fel a nyomortanyák elhagyatottjait. Mikor egy váratlanul rácsapott betegség folytán ágynak esett, amelyikből többé fel se kelt, a közeledő halállal szembenézve, elküldötte ágya mellől hűgát a részére rendelt utolsó üveg orvossággal ahhoz a sínylődő gondozottjához, akiről tudta, hogy vele azonos betegséggel viaskodik.

Hányan vannak ugyan és lesznek az ilyen *Frassati Péter Györgyök*?¹⁵

Boldog Frassinetti Paula.

1930. Pünkösöd ünnepe óta új Boldogot tisztel az egyház *Frassinetti Paula* személyében. Ő immár a katolikusság családfejének hivatalos tekintélye nyomán is bebizonyítója *Ruysbroeck* megállapításának, hogy a szentek szeretete az eget és földet körülfogó övnél is szélesebb aranygyűrű. A szentek Krisztust egyetlen céljukként tekintik, embertársaikat pedig emberi körül-

határoltóságok fogyatékosága nélkül szeretik. A természetfölötti rend csakúgy, mint az anyagi világ, különféleségében is csodálatos egység; *ilyen* és *az* a mindenség egységesítő fogalmában. Isten választottjai nagyon különböznek egymástól; az értelem gazdagsága, a képességek sajátossága, az elhivatás jellegzetessége személyenként más és más képet mutat. Külön adományok, különös kegyelmek egymástól elütő sugárzatait. És mégis, egyetlen azonosító fémjelzés igazolja el nem vitatható testvériségüket: a Jelenések könyvének T betűje, amit Isten ujja írt a legjobb részt választottak homlokára.

* * *

Liguria gyöngye, *Genova* szülte 1809 novemberében. Az olasz Riviera tünderei bölcsőjébe fektették annak a népnek két pompás jellemvonását: az akaraterőt s a rendezkedő bölcsességet. Kilencesztendős korban, egyetlen leány négy fitestvér között, már nélkülözni kényszerült az anyaszív gondozó melegét. A gyöngvealkatú, törekeny leányka legidősebb papfivére plébániáján, a tengerparti *Quinto-ban* készült öntudatlanul előbb, később már megbizonyosodva önmaga s az Isten célkitűzései felől a nagyszerű hivatásra. A klasszikus műveltség hiányait az elmélyült lelkeség erélyével igyekezett ellensúlyozni. Ezt annyira vitte, hogy mikor bátyja, Don *Giuseppe* a plébánia körzetébe tartozó leánykák felügyeletét reábizta, már azzal a helyes tapintattal, olyan gyakorlati érzékkel gyűjtötte maga köré e fiatal lelkeket, amelyikből ki kellett bontakoznia valami, Isten s emberek szemében egyaránt értékes önfeláldozás biztató körvonalainak.

* * *

Don *Passí Lukács*, *Bergamo-vidéki* plébános volt az, aki *Paulában* nagy érdekek hűséges mozgatójának vonásait ismerte fel. Lelkeszsége területén gyakorlati formába akarta önteni a leányvédelem és nőnevelés keresztény elveit. Meghívta tehát a bátorlelkű leányt,

venné át annak a merőben laikus jellegű női alakulatnak vezetését, amelyet ő a *Kappadox* vértanú, *Szent Dorottya* pártfogása alatt már megalapított, de amelynek élén «alkalmi hölgyek» helyett evangéliumi erős asszonyt kívánt látni. *Paula* nem habozott s néhány társnőjével, akiket szellemi barátság s a természetfölötti értékek megbecsülése fűzött hozzá, *Szent Dorottya* Testvéreinek cégjelzése alatt kezébe vette *Don Passi* művének gondozását. Az 1835-ben pusztított ragály, a *Ligurián* végigszántott kolera és későbbi viszontagságok megtizedelték ugyan a keresztény szeretetnek halállal is szembenéző eme szerény faiskoláját, de *Paula* *Don Sturla* bőkezősége révén már 1838-ban bevonulhatott nővéreivel *Rivarolo-bán* abba az épületbe, ahol előzőleg a bűnök legszennyesebbje tanyázott. 1838 március 4-én a *Szent Dorottyról* nevezett nővérek a világi ruhát felcserélték a szerzetesöltönnyel.

* * *

Rövid néhány év alatt már széles körben ismertessé vált *Frassinetti Paula* neveléstani elve: a jóság. «Okoskodás, meggyőzés helyett jóságot mérjetez az éhező, a szomjas lelkeknek.» A legszegényebb s a testileg legcsúnyább leánykák állottak szívéhez legközelebb. — Mivel ágrólszakadtak, senkinek se kellene s mert visszatásítók, a világ elnéz fölöttük. Pedig az ilyen szegénykéek szorulnak legjobban a barátságos segítségésre, — szokta volt mondani. — Ne felejtétek el s értessétek meg az emberekkel — így serkentette nővéreit —, hogy az élet olyan, mint egy készülőfélben levő szép hímzés. De mi ennek csak a megfordítottját látjuk. Isten az, aki a rajzot elülről szemléli és csodatevő kezével paradicsomi összhangba hozza a színeket.

* * *

1841 óta már az apostoli Szentszék örökös *Frassinetti Paula* lelki családja fölött. Ő maga 74 esztendőskorában, 1882 június 11-én költözött át az örökkévalóságba, amelyet Isten akaratának tökéletes telje-

sítése árán úgy szerzett meg magának, hogy jelszóul mindegyre hangoztatta: *Isten akarata az én mennyországom!*

* * *

Ennek a nőnek, aki annyi más, zajos és hemzsegő asszonykortársával szemben *lábujjhegyen* járta végig élete útját, fényárban úszó képe előtt 1930 pünkösd vasárnapján délután, térdreborultan imádkozott XI. Pius, Krisztus földi helytartója.¹⁶

Foch Ferdinánd tábornagy.

A lelki nagyság, az ízig-vérig meggyőződéses katolikus férfi emlékéhez járulunk tisztelgésre, mikor a világháború győztes tábornagya, Foch Ferdinand életéből és halála körülményeiből kiszakított néhány jellemző vonásra felejtkezünk.

* * *

1851-ben született hithű, katolikus polgári családból. Iskoláit a jezsuiták st.-etiennei és metzi kollégiumaiban végezte. Az 1870-i német-francia háború után a fontaineblai tüzérségi akadémia hallgatója volt s innen lépett nemzete hadseregének kötelékébe. Alapos katonai ismeretei 39 éves korában már alezredesi rangfokozatot biztosítottak neki, de az utóbb bekövetkezett politikai fordulatok, amelyek Franciaországban a mindinkább szabadkőműves irányzatú kormányokat vetették felszínre s főképen Combes egyházpusztító katolikusellenességében emelkedtek csúcspontjukra: Foch ezredesben a meggyőződéses katolikust pécézték ki és állották útját a politikai hátgörbesztéstől és farkcsóválástól irtózó egyenes katonajellem fölfelé ívelő pályafutásának.

* * *

Tíz hosszú esztendeig tartó mellőztetése semmit sem változtatott Foch elvein. Clemenceau hívta elő kényszerű magányából és felajánlotta neki a hadiiskola igazgatóságát. — Köszönöm, elnök úr — mondta

Foch —, de Ön valószínűleg nem tudja, hogy az én egyik fivérem jezsuita szerzetes. — Tudom, tudom — válaszolá Clemenceau —, én azzal mitsem törődöm. Ön jó tiszteket fog nevelni, ez előttem a fontos és lényeges szempont.

* * *

A világháború döntő fontosságú marnei csatájában Foch tábornok a 9. hadsereg parancsnoka volt. Itt vesztette el egyetlen fiát, Germainet, a 133. gyalogezred zászlósát és vejét, Becourt kapitányt. A keresztény ember hangtalan megnyugvásával viselte ezt a kétágú tövist szíve kellős közepén, és a gyakorlati katolikus élet erőforrásaiból merített megfogyatkozatlan erőt kötelességeinek példaszerű teljesítéséhez. A vasárnapi szentmisét semennyiért sem mulasztotta volna el. Mindenki épülésére a főhadiszálláshoz közelfekvő plébániatemplomban szokott volt ezen az istentiszteleten példás áhítattal részt venni.

A casseli kicsi kápolna az Yser-fronti szörnyű harcok éjszakái nem egyikén látta falai között, hogyan szövögeti a legsúlyosabb helyzetekben is a hitéből élő ember reményeit és miképen hajt alázatosan térdet Istene előtt Foch tábornagy. A fegyverszünetet néhány nappal megelőzőleg Clemenceau, a francia miniszterelnök, felkereste Focht a főhadiszálláson, de a tábornagyot nem találta, mert éppen szentmisére ment. A szolgálatkész ajánlatra, hogy érte mennek, Clemenceau gyorsan közbevágott: — Nem, nem, hagyják csak, ez neki mostanig nagy sikert eredményezett.

A Szent Szűznek odaadó tisztelője volt. Emberek millióinak hódolata sem tévesztette meg és mindvégig megmaradt alázatos kereszténynek, aki 1919 szeptemberében, a lourdesi kegyhely fényben úszó barlangja előtt nem röstelkedett ujjai között pergetni az együgyűek imádságának eszközét, a szentolvasót.

* * *

Ennek a külső magaviseletben megnyilatkozó belső áhítatnak alapját mélységes hite, sziklaszilárd meg-

győződése képezte. Isten gondviselő vezérlését látta mindenütt, még a háborús fordulatokban is. Véletlen, sors, esetlegesség, ismeretlen fogalmak voltak az ő szótárában. Mercier bicornok bőkját, mely a győztes hadvezér lángelméjét hangoztatta, szinte ideges tiltakozással háritotta el magától. — Kötelességemet teljesítettem csak — mondotta —, engedelmes eszköz voltam a gondviselő Isten kezében. Legszenbetűnőbbben ütközik ki nagy egyénisége abban a megnyilatkozásában, amelyikben rámutatott arra, hogy az emberek száz-ezreinek élete-halála mekkora gondot jelentett neki. Ilyenkor tanult, töprengett, gondolkozott, tanácskozott, s ha még mindig nem látott tisztán a követendő eljárást illetően, mert már minden rendelkezésére álló tényezőt igénybevett: felindította magában a Gondviselésbe vetett feltétlen hit és bizalom indulatát és aztán megtette rendelkezéseit.

A halál az élet visszhangja. Ilyen volt az övé is. Betegsége veszélyességének tudatában 5 héttel halála előtt az utolsó kenet szentségében óhajtott részesülni. ő maga felelt a papnak a szertartással kapcsolatos imák elmondásakor. Ezután is többször meggyónt, gyakran vette magához az Úr testét. Utolszor de l'Epinois abbé részesítette a feloldozásban, aki szintén katona, ezredes volt a nagy háborúban.

Franciaország tábornagya, aki kereszténynek sem volt kisebb, mint hadvezérnek, 1929 március hó 20-án így lépett át az örökkévalóságba.¹⁷

Fusco Alfonz, a generálisból lett pap.

Páternek szólították, holott nem volt szerzetes, hanem világi pap. Valószínűleg úgy maradt rajta, hogy hosszú, kissé torzonborz fehér szakállt viselt, meg olyan szabású papi talárt, ami a bencések öltönyéhez hasonlított. Hetvenesztendőskorában jött érte ölelő karjaival a halál, akinek szemébe Assisi Szent Ferenc nyugalmával nézett.

* * *

Egyik napról ezeket a sorokat találja feljegyezve naplójába a meghatott lelkű olvasó: «Jézusom, add meg nekem, hogy méltó legyek új életre születni; keresztényből pap, a lelki szemlélődés embere váljék belőlem. Taníts meg befelé irányuló, szent, Veled összeforrt életre. Oltárod lépcsőjén önfeláldozó, Belőled forraszó szüntelen megújulás járja át egész valómat, hogy a lelki tökéletesség ormán, keresztségem eltörölhetetlen jelére alázatos diadalérzettel hivatkozva, kérhessem Tőled az igazak számára megígért jutalmat».

Ügy tett volt, hogy a kopott papi öltöny alatt a zöldesszürke tábornoki zubbonyt viselte, amelyekre dupla öltéssel egy kis feszület volt rávarrva. Az egyházi ruha tehát a harcok tüzeből megmaradt katonai formaruhát fődte el a világ szemei elől. Tíz esztendőn át viszont külsőleg annak a hadseregnek egyenruháját hordozta, amelyiknek épületes lelkesedéssel élte alkonyán lett példás erényű újonca.

* * *

Cittadualeban született 1857-ben. A katonai iskolából mint hadnagy lépett ki és fokról-fokra emelkedett véres gyarmati hadjáratok gyilkos tüzen s a világháború halálfergetegein keresztül egészen a hadosztályparancsnokságig. Ahányan ismerték, mind arról tanúskodtak, hogy egész pályafutása alatt példaképe volt a hitet és tiszta erkölcsöket megtestesítő katonatisztnak.

* * *

Mikor elérte azt a korhatárt, hogy a magánéletbe kellett visszavonulnia, a vele egy iskolapadban ülő fiatal papjelöltek előtt gondosan titkolva kilétét, hittudományi előadásokat hallgatott Rómában a bencéseknél. Aztán eltűnt megszokott kedves alakja. Franciaországban húzta meg magát; Boldogasszony la-salettei kegyhelyén akart elrejtőzni, hogy az egyházi rendek felvételére előkészüljön. Az Isten hívta már, hogy bátorodjék föl az oltár magasára, de ő, mint naplójában írja,

ellene állt a kegyes meghívásnak, mert még érdemtelennek találta magát ilyen felmagasztalásra. Végül mégis hajlott az isteni biztatás szavára és alázatos zarándokként, a szentekére emlékeztető buzgósággal mutatta be a csodatevő lourdesi Mária lábainál papi zsengeáldozatát. A harcok hatvanegynéhány esztendőös férfiak Szűz Anyjának kegyes pillantása alatt lett megolvadt szívű új misés áldozárrá.

* * *

De a Lourdesba torkolló emberáradat odavetett olyanokat, akik felismerték benne a valamikori délceg tábornokot s neve elkezdett szájról-szájra keringeni. Menekült, meg sem állt a Kegyelmekek Anyja Valle di Pompeji szentélyéig. Ott éledélt csendben, elvonultan. Csak a gyóntatószék bizalmas magányában adott találkozót az olyan lelkeknek, akik benne lelték meg a vigasztalások és bátorítások ihletett közvetítőjét. Itt lépett hozzá egyik reggelen *III. Viktor Emánuel* olasz király, hogy hálás gyöngédséggel szorítson kezét azzal az ősz pappal, akiben az olasz hadsereg egyik vitéz tábornokára ismert.

* * *

Fusco Alfonz, a generálisból lett áldottemlékű öreg pap, 1927 február 7-én halt meg Rómában.¹⁸

de Guigne Anna, a szent gyermek.

Jellemének egyik alpvonása a szenvedélyes erőszak volt, mely haragos kitörésekre ragadta. Egyáltalában nem szeretett engedelmeskedni és nagy szigorra volt szükség, hogy meghajoljon. Már csöppség korában első mozdulata mindig az ellenállásé volt. Egyszer súlyos betegségében az orvos sehogyse tudott a félelmetes gyermekhez hozzáférni. Mivel mindenáron meg kellett vizsgálni, ismételten közeledett hozzá, mire a kicsi fölényesen ráparancsolt: — Vedd a kalapodat és menj sétálni! Hatalmaskodása abból is kitetszik, hogy a játszótársak között ő vette át a vezetést és kénye-kedve szerint moz-

gatta a jóval idősebb fiúkból és leánykákból álló kis hadsereget. Ekkor még nem volt 3 éves. Egyik unokaöcsikéjével, játékból, megostromolt egy homokbuckát és diadalmasan ért fel elsőnek a tetőre. A kisfiút is maga után akarta csalogatni, de az megijedt s keservesen sírni kezdett. Erre alaposan kigúnyolta gyávaságát, zokogása dacára cibálta, lökdöste, rázta a szegény apróságot, míg ki nem szabadították a szerencsétlent a kis despota karjai közül. Akaratának érvényesítésében nem ismert akadályt. A háború elején kitiltották abból a szobából, ahol apja sebeit kötözték. Neki persze más volt a véleménye és szörnyű lármát csapott, majd betörte az ablakot. Még azután is alig tudták megnyugtatni. Érzelmei csodálatosan hevesek voltak. Ebből eredt féltékenysége és türelmetlensége. Amikor kisöccse, akit később annyira szeretett, a világra jött, még csak 14 hónapos volt és máris túrhételnek találta, hogy édesanyja nem egyedül érte van. A csecsemőt nem szívesen látta és egyszer, mikor az jól megközelíthetően a szőnyegen feküdt, neki esett és fej beütötte. Máskor az anyja ölében ülő fiúcska szeme közé csupa féltékenységből homokot szórt.

* * *

Mikor négyéves lett, az Isten kegyelme, az apja halálával lecsapott gyászeset gyalu jávai megkezdte a gyermeklélek kinövéseinek lesimítását. Reggelenként már azzal ébresztette édesanyját: — Imádkozzunk a drága papáért! Isten gondolata élesztette e gyermeki jámborságot s a Szentlélek titokban elárasztotta áldásával s a hatalmaskodó, hirtelen, feleselő gyermek alázattossá és jámborrá változott. Szeretett félrevonulni és magát feltűnés nélkül hasznossá tenni. Egy gondja volt, hogy mások baján segítsen. Iparkodott minél jobban anyjához közeledni, őt szórakoztatni és valóságos jótevője volt, sőt nemsokára támasza lett ennek a megtört szívnek.

* * *

Nagy örömmel fogadta a hírt, hogy hittanórákra mehet. A 9-10 éves tanulótársak között egyszerre ott-

honosán viselte magát. Mindenkinék feltűnt tisztelet-tudó viselkedése és feleleteinek értelmessége. Mikor a többiek valami kérdésre nem találtak megfelelő választ, ő ösztönszerűen megfelelt. — Hát ez a kisleány mindent tud? — suttozta fokozódó bámulattal egy kilencéves társnője. Amit a hittanórán tanult, iparkodott a gyakorlatba átvinni. Mindenáron *szép lakást* akart szívében előkészíteni az ő kis Jézuskájának. Karácsony előtt arra buzdították a leánykákat, készítsenek az isteni Gyermeknek szép kis bölcsőt, jó meleg vánkosokkal. Nem értette meg a képesbeszédet, hát sírva fakadt. — Nem tudok varrni — zokogta. De mihamar megvigasztalódott, mi-helyt megtudta, hogy a bölcsőt a szívben kell elkészíteni és sok kis áldozattal kipárnázni a kis Jézus iránti szeretetből. Ettől kezdve sose lehetett látni, hogy a legkisebb áldozatot megtagadta volna.

* * *

Az első szentáldozás nagy boldogsága elé váratlan akadály gördült. A püspök töröltetni akarta a névsorból, mert még nem volt hatéves. Utóbb szigorú vizsga fejében mégis engedett. A gyermek bízott benne, hogy a Szentlélek megsegíti. Mindenre határozottan és világosan felelt. Mikor mélyebben akartak a lelkébe látni s megkérdezték tőle, melyek a főhibái, így felelt: — a gőg és engedetlenség. A szentáldozást megelőző este csak úgy sugárzott az örömtől. Később mégis úgy látszott, mintha valami könnyű felhő borítaná el boldogságát. A kérdezősködésre így felelt: — Arra gondolok, hogy a papa nem lesz ott holnap. De megnyugtatták, hogy apja a mennyországban is tanúja lesz az ő örömének. — O, akkor nagyon boldog vagyok! — monda megnyugodva.

Mikor azt kérdezték tőle, nem izgatja-e a nagy esemény jelentősége, ezt a választ adta: — Miért volnék izgatott, hisz' a kis Jézuska akarta, hogy ez így legyen; hisz' Ő akar a szívünkbe jönni. Akarom, Jézusért, hogy oly tiszta legyen a szívem, mint a lilium.

* * *

Gyermekek részére tartott lelkigyakorlaton vett részt. Abból szűrte le az alapvető tételeket, de még azok szigorú következtetéseit is. Némely helyesírási hibával ugyan, de annál nagyobb okossággal írja: «Szükségünk van: 1. tisztaságra (a lelkitisztaságot érti), mely abból áll, hogy a bűnt elkerüljük; 2. rendes ruházatra: ez kötelességeink teljesítése; 3. díszre: ezek jócselekedeteink, melyeket saját akaratunkból cselekszünk». Kilencéves korában így rögzítette le elhatározását: «Milyen eszközökhöz nyúljak? Le kell küzdenem az akadályokat, vagyis mindazt, amitől Jézus nem növekedhet bennem. Hibáimat, a lustaságra és kevélységre való hajlámomat . . . tehát szükséges, hogy nap-nap után küzdjek. Ha testemnek kell az eleség, akkor a lelkem élete számára is kell táplálék. Milyen legyen ez a táplálék? Mindig az, ami igaz, szép és jó; mindig az, *amit anyám ölében tanultam*».

* * *

Még egészen kiskorában megértette, hogy a legjobb, amit tehet, ha magát megtagadja. Mindig ellent tudott állni a könnyű élet vonzóerejének. Hányszor kellett lemondania olyasmiről, amiben kedve telt volna, csak hogy testvérei óhaja teljesüljön. — Nem tesz semmit — szokta ilyenkor mondani — így legalább ők jók. Egyszer papírbabákat gyártott testvérei részére. Sok kis darabból kellett azokat összeállítani és épp akkor, mikor e nehéz munkával foglalkozott, elhívták. — Ó mama, — monda kicsit csüggedten —, hogyan találom meg újra a darabokat! De ha így tökéletesebb ... — ezzel ott hagyott mindent és sietett engedelmeskedni. A jólneveltség elemi szabálya, hogy az asztalnál, ahol sokan vannak együtt, mindenki fegyelmezze a beszélőjét. A gyermekeknek pedig csak a hozzájuk intézett kérdésekkor szabad megtörni a csendet. Ez a fegyelem nem mindig kellemes, de Ő szerette, mert parancs volt s ennek valósággal apostolává szegődött a többiek között. — Úgy-e, ma okosak leszünk, egyikünk se beszélget az asztalnál — szokta testvéreit figyelmeztetni.

* * *

A torkosság kísértése melyik gyermek fölött ne aratna diadalt? Ő pompásan küzdött e téren is és tökéletes sikert ért el. Egyszer a Bretagneban szokásos fánk-evésre volt hivatalos. Még sose evett fánkot. Képzeltető, mennyire csiklandozta ínyét ez a csemege. A fánkok párosával érkeztek, forrón, étvágygerjesztőén, hogy mindenki frissen kapja. A kérdésre, ki nem kapott még, a felelet mindig karban hangzott: én. Ő úgy tett, mintha észre se venné, hogy már soron van. Majd ennek, majd annak a testvérének segített, megigazgatta asztalkendőjüket. Végül is rá kellett szólni, hogy most már ő következik. S a gyermek, kissé pironkodva a rajtakapáson, kedves mosoly alá rejtette önmegtagadását és hálásan elfogadta az aranyszínű fánkot.

* * *

A lemondást megvesztegető bájjal gyakorolta. Mikor édesanyja kísétált a gyermekekkel, Ő mindig átadta helyét másoknak. Tanítónője kezét fogta meg ilyenkor, hogy «ne menjen olyan egyedül». Csak az becsülheti fel, mibe került neki e lemondás, aki tudja, mekkora szeretettel csüngött édesanyján. De a kicsi lélekben az áldozat szeretete mindig győzedelmeskedett minden más érzés felett.

* * *

Ezeket a szilánkokat, a felnőttek épülésére is, egy a múlt évben megjelent bájos könyvecskéből, annak a mindössze tizenegy esztendőit élt leánykának élettörténetéből böngésztük össze, aki méltán illelhető a *szent gyermek* elnevezéssel.

De Guigné Anna 1911 április 25-én született és 1922 január 4-én halt meg.¹⁹

Groebcr Adolf világi ferences.

1909-ben hallottam a német katolikusok *mainzi* nagygyűlésén. Tíz évvel később, Szent Erzsébet napján hunyta le szemeit síri álmra. Nehéz lenne megállapítani róla, minek volt nagyobb: politikusnak-e, katolikus-

nak-e, vagy franciskánusnak? 1886 szeptember 12-én kért felvételt a világi harmadik rendiek közé s ettől kezdve Assisi Szent Ferenc elveinek mind hűségesebb megvalósítója lett.

* * *

Tartományi főtörvényszéki bíróságig vitte fel a hivatalos ranglétrán, bár tehetsége és alapos jogi tudása a legmagasabb polcra képesítették. Lehet, hogy szíve mélyén meghúzódott a tövis, mivel őt, a württembergi katolikusok vezéregyéniségét, az ottani Centrum lelkét, állandóan mellőztetés érte. Kifelé mégse mutatott emiatt érzékenységet: «Nekem túlon túl elég a fizetésem; a szegényeknek is jut belőle, hiszen magam vagyok». Családot nem alapított, de nem nőgyűlöletből, vagy mert a házaseset terheitől húzódozott volna. Fialat lelkét egészen lefoglalta a nagy katolikus eszmények szolgálatában vállalt munka. Ezért szokta volt mondani: «Ha valaki az első vonalban küzd, legyen szabad». *Heilbronn*i egyszerű háztartását egy hajlottkorú özvegy asszonyság látta el. Az élet könyvében vannak feljegyezve jótékonykodásai, melyeket a rászorulókhoz házvezetőnője közvetített, hogy a tulajdonképeni jötevé elrejtőzhessék a hálálkodók elől.

* * *

1899-ből való lelkigyakorlatos feljegyzéseit lehetetlen megindulás nélkül olvasni: «A jövő évben kiváltkép arra törekszem, hogy alázatos és szeretetteljes legyek felebarátaim iránt. Sem a parlamentben, sem azon kívül nem keresek s el nem fogadok megtisztelő pozíciót. Más politikai meggyőződést követő ellenfeleimmel szemben netán mutatkozó idegenkedést nem tűrök meg magamban s iparkodom, hogy a személyes érintkezésben kedvükre legyek, imádságos megemlékezéseimmel pedig lelkük megsegítésén akarok dolgozni».

* * *

A sok közül egyvalaki ma is nagy tisztelettel emlékszik meg a főtörvényszéki bíró úrról. Ma már ő is férfisorban van, holott az eset gyermekkorában történt.

A sekrestyés valahol elidőzött, a többi ministránsfiú pedig a longamétánál ütötte a labdát. A halott kiharangozását nem tudta elkezdni az egyetlen pontosan megérkezett fiú. Tipródott, izgult, kiszaladt az utcára, jönnek-e már a többiek. De biz' színüket se látta. Csak egy kapucinusszabású szakállt viselő idősebb férfi közeledett feléje. Megszólította, segítene-e rajta nagy szorultságában. A kértetett barátságos fejbólintással szegődött hozzá s két perccel később már húzta is a nagyharangot. *Groeber Adolf* volt, a német birodalmi gyűlés centrupárti tagja.²⁰

Hergenroether apát.

Csak holttestemen át juthattok tovább!

Azt hinné az ember, hogy ez a kiáltás egy családi szentélyét őrző férj, jegyese érintetlenségéért halálra szánt vőlegény, gyermekeit az oroszlán bátorságával védő anya, vagy kenyéradója kincseiért önfeláldozóan helytálló öreg szolga megálljt parancsoló karlendítésének kísérője.

Másvalaminek kapcsán történt az eset. Tizenegy esztendő során kell visszamennünk a Közép-Európán végigviharzott vörös napok egyik legkritikusabbjáiig, amikor *Münchenben*, a fiatal *Arco-Zinnenberg* gróf golyója leterítette a bajorországi Kun Bélát, *Eisner Kurtot*.

A Spartakisták, ahogy magukat ottan a nálunk Leninfiúk néven ismeretes véredek nevezték, egyszerre felfedezték a templomtornyokban az ágyúérccé még el nem rekvirált harangokat. Kiadták tehát a jelszót, hogy az «országos gyász» jeléül minden harang szólaljon meg.

Megindult az állig felfegyverzett bandák rohama a templomok ellen, hogy akaratuknak érvényt szerezzenek.

Mint egyebütt, úgy *Aschaffenburgban* is szembe találták magukat a kötelességű papsággal. A város főtemplomának homlokzatához vezető gyönyörű lépcső-

zet legfelső fokán födetlen fővel fogadta őket a 80 esztendőös apátplébános szélsvállú, öles alakja. Úgy állott ott leomló hófehér hajfürtjeitől koszorúzott jellegzetes arcélével, mint egy ókori pátriárka.

Amikor a vihar zúgásával vetekedő hangján rákiáltott a felé özönlő tömegre, pillanatok alatt megállt a rohanás, mintha valami hatalmas zsilipet engedtek volna a tombolva, zajongva, egymás hegyén-hátán előrebukdácsoló emberár elé.

Csak a holttestemen keresztül, ismételte meg fenyegetését az ősz apát, aki ezzel a határozott fellépéssel a helyzet ura lett. Egymást tologatták, biztatgatták a híresek, hogy előre, hogy le, kell azt a vén papot ütni — de kéz nem mozdult, fegyver nem emelkedett föl ellene. Percekig tartott farkasszem-nézés után megkezdődött a visszavonulás.

Az élő tiltakozás pedig csak állt, állt fön a lépcsőzet magasán, mintha a szentegyházat a megszentés-telenítés ellen mennyei Urával együtt őrizte volna.

Aznap délután valóságos virágerdőbe borult *Hergeroether* apát plébániaháza, mert protestánsok és zsidók a katolikus hívekkel versenyezve, benne ünnepték a kötelességtudás és a személyes bátorság példaképét.²¹

Herkenrath Damaszcén ferences hithirdető.

Hudja Dshuangból 1911 március 3-i kelettel írja: .. . «*Shantungban* kitört a pestisjárvány. A feketehalál aratása máris bőségesnek mutatkozik. Nevelőintézeteket, iskoláinkat be kellett zárunk. Három állomásunk személyzetét már veri a rettenetes istenostora. Mindenre elkészültem, nyugodtan nézek a fejlemények elé. Az étellel már akkor leszámoltam, amikor misszionáriussá lettem. Ha Isten szólít, örömmel megyek».

* * *

Egy esztendővel később, március 17-én, ugyanon így kezdi beszámolóját: .. . «Először a mindent

elpusztító árvíz tette próbára bizalmunkat, hogy utána rövidesen nyakunkba szakadjon a forradalom, végzetes velejáróival: a rablóbandákkal s az éhínséggel. De mindezek ellenére is hiszem magam fölött az Istent, rendületlenül bízom gondviselésében. E kettőt pedig kiegészíti a minden áldozatra elszánt akarat. Elvégre nem szórakozni, nem kedvtelésből jöttem ide. Akkor leszek igazán elégedett, ha maradéktalanul feláldozhatom erőimet feladataink kivitelére».

* * *

Tsinanfüből 1919 január 22-én írt levelének jellemző sorai: . . . «Három esztendeje már, hogy egy szó nem sok, annyi hír sem érkezett hazulról. Vajjon azt érzitek-e ti is ennek meggondolásakor, amit mi érzünk? Soha nem nehezedett annyira reám a hittérítői hivatás terhe, mint ezekben az években. Sebaj! Minél több áldozattal béleljük ki az életet, annál több lesz az értelme, tartalma. Előkészület a boldog halálra!»

* * *

1926 január 4-én sötét színekkel festi a helyzetet: . . . «Romok között járunk. Úgy a külső, mint a belső helyzet lehetetlenné teszi a további fejlődési lehetőséget. Nem rémlátás, hanem a körülményeket tisztán mérlegelő ismereteim mondatják velem ezeket. Emberileg azzal a keserű megállapítással kellene lezárnom életemnek ezt a keserves fejezetét, hogy íme, hiába pazaroltam el 20 esztendőt, céltalanul őrlődtek fel az erőim. Csak-hogy más mértékkel mér ám az Isten, mint mi emberek!»

Még egy utolsó mondatot 1930 augusztus 19-én kelt leveléből: . . . «Életjelnek nevezem ezt a pár sort a szó igazi értelmében. Csodálkozom, hogy még élek. Olyan érzékelhetően kopogtatott nemrég a halál, hogy ezt a jeladást már komolyan kell vennem. Elkészültem. Teljesedjék az Isten akarata.»

* * *

Ezek, a legkülönbözőbb időkben megírt levelekből célzatosság nélkül kitépett sorok, élénk állítják az erőshitű, keresztény életfelfogásba gyökerezett férfinak, *Herkenrath Damascén* ferencrendi hithirdető atyának acélos alakját, aki szülőföldjén, *Geistingenben*, 1930 november 15-én, huszonnégyesztendős hithirdetői tevékenység után az Úrban elnyugodott.²²

Höver Fülöp tanító.

Tanító volt, nem pap; lelkülete azonban nagyon hasonlított Don Boscoéhoz, az utca mindenkitől elhagyott gyermekei pártfogójának lelkületéhez. Földi életének napjai nem terjedtek tovább 48 esztendőnél, de az a 26 év, amelyet a halhatatlan lelkek felkarolásának szüntelen munkájában eltöltött, érdemekben bőséges aratást jelentett, erényeivel pedig a felebaráti szeretet ragyogó példáját szolgáltatta.

* * *

Bölcsője Köln vidékén a *neuhonrathi* plébánia területén ringott. Vallásos, jómódú földművesszülőktől származott, akik gyermeküket az Úr félelmében nevelték s a katolikus Anyaszentegyház céljainak és szándékainak megbecsülésére tanították. Felnőtt korában is sokszor emlegette boldogult édesanyját. Ennek a jólelkű asszonynak a családanyai kötelességek gondos elvégzése után mindig jutott ideje, hogy jó szót és alamizsnát vigyen a szegényekhez s a vigasztalás és bátorítás igéivel ajakán látogassa meg és szolgálja ki a beteget. Amikor férfikorában egy-egy irgalmasnővért pillantott meg az utcán, menten a jótékonyág és szeretet angyala, édesanyja jutott eszébe.

* * *

Néhány évi falusi működés után Kölnbe, a Szent Péterről nevezett plébánia iskolájához került osztálytanítónak. A nagy városban az eddiginél is fokozottabb mérvben vetette magát a tevékeny felebaráti szeretet

sodrába, édesanyai örökségének értékesítésére. Volt növendékei mondják, hogy tanítójuk nem egyszer küldötte őket feleségéhez a konyhára, hogy meleg ételt kapjanak. Ha megtudta, hogy szűkös viszonyok között tengődő tanítványai egyike-másikának apja rászorulna egy-egy viseltes ruhadarabra, nem habozott kabátjai közül a jobbikat felajánlani.

Első életrajzírója, *Wagels* főtanító közli, hogy szokása volt növendékei családját sorban felkeresni. Ha szegénységet, nyomort tapasztalt, sietett a gazdagok figyelmét a szűkölködőkre felhívni. A mód, ahogyan ezt tette, sose tévesztett hatást, úgyannyira, hogy a tehetősek örömezt siettek a szegények felkarolására. Sokszor megtörtént, hogy a munkás, a szombati bérfizetéskor váratlanul kapott többletből kellett hogy «a tanító úr» megtörtént közbenjárására következtesen.

* * *

«Mikor atyám holtfáradtan érkezett haza az iskolából — írja egyik fia —, a ház körül már sűrű rajokban táboroztak szegényei, akik az élet küzdelmei s a gyötrelmes nélkülözés gondjai között hozzájöttek, hogy támogatásban részesüljenek. Ha egyik-másik alkalommal becsukózott is, soká nem bírta, rövid félóra múlva már előjött és sajátos kedvességével, mindig az isteni gondviselésre hivatkozó gyöngédségével vagy menten juttatott nekik valamit, vagy legalább közeli segítség kilátásbahelyezésével megnyugtatta őket.»

* * *

Harmincéves korában özvegyiségre jutott. Ez a megpróbáltatás még fogékonyabbá tette őt a magukra-hagyatott gyermekek iránt, akik szüleik szemeláttára és tudtával kerültek ki az utca mocsarába. Igen nagy az olyan esetek száma, amikor a kötelességükről megfeledkezett családapákat szívig-veséig ható szavai térítették jobb útra, vezették vissza az elhagyott otthonba.

* * *

Höver Fülöp a katolikus tevékenység eleven példája volt. Büszkén tekinthetnek fel reá hivatásbeli társai, a katolikus tanítók, — annál büszkébben, minél inkább igyekeznek nyomdokaiba lépni.²³

Joffre tábornagy.

A világháború perdöntő csatájának, a *marnei* győzelemnek pár hét előtt elhunyt hősről, *Joffre* tábornagról szélteben-hosszában beszélték, hogy szabadkőműves volt. Hiteles értesülésekből kitűnik, hogy egyik fiatal lisztársával 1884-ben, a *tonkingi* expedíció megszervezésekor tényleg belépett a hárompontos testvérekközé, mert holmi bennfentesek rábeszélése szerint akkoriban ettől függött a ranglétrán a gyors emelkedés. Mikor aztán *Joffre* is, barátja is, tudomást szereztek a páholyok gyanús céljairól, látogatásaik mindegyre ritkábbakká lettek, hamarosan beszüntették a tagjárulék fizetését és páholynyelven szólva — fedeztették magukat.

Mint vélekedett *Joffre* a szabadkőművességről, találóan mutatja egyik barátjához intézett s a szabadkőműves munkát katonás rövidséggel minősítő jellemzése:

— A szabadkőművesség olyan zugműhely, ahol egyebet se tesznek, mint álnokul politizálnak. Neked sincs, nekem sincs ott keresnivalónk.

De *Saune* püspök, fiatalkori iskolatársa is szóvátette egyszer a tábornagy előtt, hogy szabadkőműves hírben áll.

— Kérdésedre becsületesen válaszolok. Fiatal tiszt koromban becsalogattak a gyors előhaladás maszlagjával. Léprementem. De esküszöm, hogy azóta se tettem be többé a lábamat abba a ... s itt egy erősen megvető kifejezést használt.

Mintha csak a zsoltárossal mondta volna: Ifjúságom vétkeiről és sok tudatlanságomról ne emlékezzél meg, Uram.

A szerzetesek révén, akiknek kórházában *Joffre*-t ápolták s ahol meg is halt, egy újságírónak sikerült egyet-mást megtudnia a tábornagy utolsó napjairól.

Mikor egyik alkalommal P. *Belsoeur* meglátogatta, a tábornagy így fogadta:

— Nagy öröömre szolgál, hogy láthatom. Most egyedül vagyok. Feleségem egy kis időre eltávozott. — Majd hirtelen, minden átmenet nélkül, mély megilletődéssel tette hozzá:

— Mi nagyon, de nagyon szeretjük egymást. — A hitvese iránt táplált nagy szeretete volt élettője, de Isten felé tájékoztató iránytűje is. Minél jobban közelgett élte utolsó órája, annál gyakrabban, egyre fokozódó bizalommal fohászzkodott az irgalom Atyjához.

Egy alkalommal P. *Belsoeur* így próbálta vigasztalni:

— Bizalom, Tábornagy Úr! Ön, aki annyi emberben tartotta a lelket, nem lehet bátortalan az Önre nyíló jövő kapujában.

A nagybeteg mosolyogva köszönte meg a figyelemzetést s mert a pap megígérte, hogy imádkozik érte, megragadta és hosszasan fogta P. *Belsoeur* kezét, miközben többször ismételte:

— Nagy megnyugvásomra szolgál. Igen lekötelez vele.

* * *

A tábornagy és neje már régen megígérték, hogy kölcsönösen gondoskodnak egymásnak a végső szent-ségekkel való ellátásáról.

Mikor a tábornagy meggyónt, megáldozott s felvette az utolsó kenet szentségét, kezébe fogta a feszületet s gyakorta ismételte:

— Szeretlek, Uram-Istenem! Bocsáss meg, Uram! Irgalmazz!

Hosszúra nyúlt szenvedései között, ha nagyon elővették a kínok s egyszer-másszor némi izgatottság vett rajta erőt, pillanatok múlva, mint aki nagyon restelli előző türelmetlenségét, szelíden hangoztatta:

— Bocsássatok meg . . . legyetek irántam elnézés-
sel! Úgy-e, megbocsáttok?

* * *

Így ismerseznek meg az igazán nagy emberek;
nem szégyenkeznek beismerni még gyarlóságukból
folyóan érhető gyengeségüket sem.²⁴

Szent d'Arc Johanna.

Úgy jött Isten nevében és isteni küldetésben, mint
50 esztendőnek előtte Sienai Szent Katalin. Valóban az
Úr nevében jött és benne testesült meg akkor a földig
lehanyatlott francia cselekvőkészség, mint ahogyan ma
is megszemélyesítője a *dicsőség nemzete* szellemének és
hagyományainak. Úgy jött elő a semmiségből, mint
Itáliában Szent Ferenc, mint Svédországban Szent
Brigitta.

* * *

Rövid esztendőig élt és mégis mennyit élt át! Alig,
hogy vidáman futkározott a zöld lotharingjai mezőkön,
hajtotta a rokkát a kicsiny paraszti házban: titokzatos
hangok csaptak föl lelkében, szokatlan látomások lebeg-
tek körül és érthetetlen parancsokat kellett hallania.

* * *

Szent Mihály, Szent Katalin, Szent Margit. . . Sors-
döntő szavakat suttogtak bele a dom-rémyi paraszt-
leányka szívébe. Teendőket hangoztattak, amelyek
idegeneknek, fölfoghatatlanoknak tűntek fel a fiatal
pásztorleány előtt. S ezek a hol tanács, hol kötelességre-
serkentés számba menő nőgatások egymásután ismét-
lődtek az első harcokban, folytatódtak a győzedelmeken
át VII. Károly rheimsi koronázásáig és tovább és végig
— a roueni máglyáig . . .

Menj, Isten kedves leánya, menj! . . . Bátorították őt
ezek a hangok. És ő indult, miként a kafarnaumi száza-
dos szolgája, aki ura parancsára, hogy cselekedd ezt,
vagy azt, meg is tette, ami rendeltetett.

* * *

Ne kételkedjél semmiben, Johanna, ne kételkedjél soha! A hit az erények legjava, a kételkedés gyászos nyomorúság ... — szóltak hozzá kedves szentjei, ő pedig hitt. Azzal a hittel, amelyik hegyeket mozgat, csatákat nyer. Úgy hitt, hogy a máglyagyújtó hóhér fáklyája se változtatott lelkének sziklaszilárd határozottságán.

Hazája iránt érzett határtalan szeretete öntött lelkebe bátorságot, hogy odaálljon a trónörökös elé határozott, meg nem hátráló cselekvésre serkentő szavaival. És 1429 április 30-án, 17 esztendőskorában, kezében a liliosmos francia lobogóval az Orleans felmentésére siető sereg élén látjuk nyargalni a jóformán gyermekleányt.

A képeken és szobrokon megörökített *d'Arc Johanna* az ifjú harcos benyomását kelti. Fényes vértetben, fején sisakkal, készen a küzdelemre. Ez a hagyomány-ábrázolta Johanna, de nem a történelemé. Ő háborúskodása dacára is a béke szentje. Fennen hirdette az akkori harcos szellem által meg nem értett eszményt, hogy a háború fölé magasztosul a béke, a harc fölött áll az irgalom.

A XV. század elején a háborút barbár módon viselték. Johanna halála előtt tíz esztendővel Rouenban 12.000 nem hadviselő egyén, nők és gyermekek és öregek pusztultak el éhhalál következtében, mert az ostromlott franciák nem tudták, az ostromló angolok pedig nem akarták őket sem élelmezni, sem elvonulni engedni.

Johanna beavatkozásával ez is megváltozik. Orleans városa, bár nem nyitja meg kapuit az angol parancsnok előtt, bort küld ki a megszállók részére és karácsony szent ünnepén az angol táborozók lelki sivárságának ellensúlyozására zenészeket és dalosokat engednek ki közéjük.

* * *

Mikor béketárgyalásokkal megbízott követét elfogták és halállal fenyegették, ismételten tett békeajánlatot, amelyet kilőtt nyílra erősítve juttatott el az ellenséghez: «Angolok! Nektek semmiféle jogotok sincs

Franciaországhoz. A mennyei király az igénytelen leányzó, Johanna útján küldi hozzátok parancsát, hogy térjete vissza hazátokba. Ezt most harmadszor kérem és utoljára írom. Többször már nem írok. Udvariasabb formában juttattam volna el hozzátok ezt a levelet is, de letartóztatatok követeimet.»

* * *

Nemcsak a kiömlött francia vért siratta. Könyörületes volt ellenségeihez is. A harcban haldoklóvá nyomorított ellenség láttára leszállt lováról; az élettől nehezen búcsúzó testvér fejét gyöngéd női irgalmassággal fektette térdére és vigasztalta az utolsó perceit élő felebarátot.

* * *

Öt századnak kellett eltűnnie az emberiség fölött, hogy a népe emlékezetében halhatatlan nevet szerzett fiatal leányt, az Oriéánsi Szüzet, szenteket megillető hódolat lengje körül és sugározza rá a katolikus szeretet és csodálat el nem lankadó melegét.²⁵

József testvér, a hőslélkű trappista.

Csak József testvér néven volt ismeretes. Családi nevén *Ira Dutton*-nak hívták. Nyolcvanhét éves korában halt meg nemrég ez a hőslélkű férfiú, a honolului Szent Ferenc-kórházban. Teljes katonai pompával temették el, mert az amerikai polgárháború idején a wisconsini ezred kapitányaként harcolt.

* * *

József testvér, trappista szerzetesi minőségben, már 1886-ban kéredzkedett és ment Molokai szigetére, hogy a bélpoklosok örök emlékezetű apostolának, Dámján atyának segédje legyen. 1886 óta 1930 júliusáig szolgált a leprások ügyet ez a szerzeteshős, mikor végre betegen vitték el a kórházba. Negyvennégy esztendőn keresztül sose távozott szerencsétlen bélpoklosai közül. Önkéntes szolgálatát élete penitenciájának tekintette s ezt a szakadatlan munkát egészen díjtalanul teljesítette.

A hawai kormány ismételten ajánlott fel neki díjazást, amit ő mindannyiszor visszautasított, hisz szerzetbelépésekor katonatiszti nyugdíját is szülőföldje hitközségének szeretetművére engedményezte. Páratlan szorgalommal tanulmányozta éjszakának idején a bélpoklosság szörnyű betegségét; módszeres kezelését e tanulmányai alapján ő honosította meg az emberi társadalom e szánalomraméltó kivetettjei között. Irgalmas szamaritánusként kötözgette, mosogatta sebeiket s ószövetségi Tóbiásként gyöngéd részvétellel földelte el a szenvedéseiktől megváltott nyomorultakat. Figyelmes és körültekintő vigyázatossága, a pontos tisztálkodás és méltán föltételezhetőleg Isten segítő kegyelme csodálatosképen megőrizték őt magát a borzasztó betegségtől. Páratlanul nemes életének aggkori végelgyengülés vetett véget.

* * *

Halálával a magát másokért feláldozó szeretet hőse tűnt el a földről. Szentnek tartották, szentként emlegették. Ki vonná kétségbe, hogy az is volt!²⁶

King Erzsike.

King Erzsébet, protestáns szülők négyesztendős leánykája, születése óta nyomorék volt. Némáságán kívül járótágjainak használhatatlansága is sújtotta az ártatlan gyermeket. Egyik lába acélsínek közé volt szorítva s egyedül lábra se tudott állni.

Július havában az orvos megmagyarázta a gyermek anyjának, hogy a tudomány képtelen a leánykán segíteni. Növekedésével lépést fog tartani tehetetlensége.

A vigasztalhatatlan anya egyik hitbuzgó, katolikus barátnője tanácsára elzarándokolt a *car fini* kegyhelyre, az angolországi Lourdesba. Mialatt a gyermeket a csodás erejű vízben fürösztötték, anyja lelkenedző buzgósággal ostromolta a Szűzanyát leánykája gyógyulásáért.

Fürösztés után úgy látszott, hogy a kicsi Erzsébet lába megerősödött. A gyermek némi erőlködéssel lábra

is tudott állni. Később, a nap folyamán, megáldották a kisleányt *Lisieuxi Szent Terézke* ereklyéjével, amelyet a beteg testrészhöz is hozzáérintettek. A gyermek, csodák csodája, járni kezdett. Mikor másnap hazaérkező leánykáját az apa lépkedni látta, álmélkodva kiáltott föl:

— Nagy Isten, mit cselekedtél? Kisleányom jár!

Augusztus végén Erzsike és édesanyja újra elzarándokoltak *Carfinba*, ahol az anya eget ostromló áhítatos imádsága után Erzsike ajkához és nyelvéhez érintették *Szent Terézke* ereklyéjét. Aznap biz semmi eredmény se mutatkozott, de másnap az anya egy megjegyzésére: «megyek megnézni a képeket», az eddig néma leányka megszólalt:

— A képek nem jók.

Azóta rendesen beszél és egyébként is szépen fejlődik.

Szent Terézke ünnepén, október 3-án, *King Erzsike* újból felkereste a *car fini* kegy helyet, most már hálától túlsorduló szívű szüleivel, hogy együtt köszönjék meg a boldoggá tett család részére onnan felülről juttatott páratlan kegyelmet.²⁷

Loubet Emil vagy Loubet apó.

Az egész világsajtó megemlékezett *Loubet Emilnek*, — franciaországi közszólás szerint Loubet apónak — a köztársaság volt elnökének haláláról. *Loubet* államfői működésének idején dült Franciaországban a *Combes*-féle egyházüldözés, aminek következtében minden kapcsolat megszűnt az Egyház és az állam között s a mindkét nembeli szerzetesek a szó szoros értelmében földönfutókká lettek, Franciaországból távoznok kellett. *Loubet*, aki szigorú elvi alapon álló katolikus család légköréből sodródott bele a szabadkőműves politikába, a sors iróniájából-e, vagy tán inkább az isteni Gondviselés könyörületéből, katolikus betegápoló szerzetesnők karjai között lehelte ki lelkét, akik őt, az egyházromboló törvények szentesítőjét, Önfeláldozó módon ápolták. *Loubet* már hosszabb idő óta megtalálta az utat az

Egyházhoz és *montélimari* magányából vasár- és ünnepnaponként hajlott kora ellenére eljárógatott a szentmisére. Halála előtt pedig katolikushoz illő módon felvette a végszentségeket.²⁸

Moscati József orvostanár.

Moscati József 1927 április 12-én halt meg *Nápolyban*, élete 47. évében.

Hegy a tudományos kutatások terén számottevő sikerrel dolgozott, annak — bel- és külföldi szakfolyóiratokban megjelent nagyszámú értekezéseinek kívül — ékesen szóló bizonyítéka a halálával meg nem fogyatkozott tisztelet, amellyel emléket kartársainak, a nápolyi egyetem tanárainak kegyelete ma is környezi. Hogy mint gyakorló orvos mily széles körben volt keresett és nélkülözhetetlen, s orvosi ténykedéseit mennyire a hivatás magaslatáról soha le nem szállva folytatta későn-korán, saját egészsége kímélésének jogos szempontjait figyelmen kívül hagyva, — arról az előkelők és tehetősek százai mellett *Nápoly* szegényei ezreinek sajnálkozása tanúskodik. Arról pedig, hogy mindenekelőtt és mindenekfölött hithű és meggyőződéses keresztény volt, egy róla nemrég megjelent könyvecskében közzétett feljegyzéséből meríthetünk biztos meggyőződést.

«Szeresd az igazságot — írja a neves tudós, a keresett és nagyrabecsült orvos 1922 október 17-én, negyvenkétéves korában, naplójába —, olyannak mutasd magad, amilyen vagy: félelem, alakoskodás és melléktekintetek nélkül. És ha az igazságért netán üldöznének, viseld el; ha gyötörnének, ne hagyd el magad; ha pedig életedbe kerülne az igazság szolgálata, még ebben az áldozathozatalban is állj megingathatatlannul.»

A könyvecske írójának megjegyzése, amellyel ezt a naplókivonatot kíséri, fölöttébb találó. A magyar viszonyokra is pontosan alkalmazható. «Baj — olvassuk —, hogy az ilyen jellemekről olyankor veszünk

tudomást, amikor már nem járnak közöttünk. Ha ezt a körülményt szerénységük érdeméül kell is felrónunk, nem írhatjuk azt ugyanakkor a mi finomultnak vélt keresztény fogékonyságunk és megértésünk javára. Nem sajnálatos dolog-e, hogy csaknem minden emlékbeszéd-ben, ha őszinték akarnánk lenni, ötven százalékig magunkat kellene a mulasztásokért ócsárolni, a halottak méltatására pedig már csak a beszéd másik fele futná?»

Sose szűnt meg mind ismerősei, mind a keze alól kikerült orvosnövendék-nemzedékek előtt hangoztatni a gyermekkori benyomások, főleg a nevelők jótékony befolyásának fontosságát. Hátrahagyott irataiban is nyoma van ennek a megállapításnak. «Már kisfiú koromban nagy érdeklődéssel néztem a gyógyíthatatlan betegek kórházára, mert valahányszor édesapámmal és testvéreimmel" elmentünk e nagy épület előtt, ő mindannyiszor felhívta figyelmünket arra, hogy azokat, akik ebben a házban szenvednek, szóval kifejezhetetlen fájdalomai miatt, igen-igen kell szeretnünk.»

* * *

Kiváló szellemi képességei, vasszorgalma fölötté alkalmassá tették őt a gyógyászat tudományos művelésére. Irodalmi működését, amelyben kutatásai eredményét vitte a nyilvánosság elé, mindenütt teljes elismeréssel méltányolták. De *Moscatti* a szív embere is volt s ez a szív hajtotta őt a klinikák és kórházak ágyai mellé, mert ismereteit és tapasztalatait rögtön és személyesen akarta a szenvedő felebarátok javára értékesíteni. S amikor a tudós tanár, akinek baj megállapító éleslátása élményt jelentett a köréje sereglő orvosifjúság számára, feltétlen biztonsággal mutatott rá a betegség fészkeire és szabta meg a gyógyeljárás irányát: ugyanakkor a beteg és növendékei gondolatát egyszerre és szinte észrevétlenül segítette a természetfölötti szempontok megbecsülésére is.

* * *

Az isteni Mesternek a tisztaszívűek boldogságáról világgá kiáltott tanítását *Moscatti* tanár lélekkel élte. «Csak úgy szép minden, ha tiszta», szokta volt mondani. Egy halála után előkerült levelében írja: «Gyermekkorom óta a Szent Szűz igaz tisztelője vagyok». Bár nagyon megbecsülte a házaseletet, a maga részére mégis az állapotbeli tisztasággal egybekötött nőtlenséget választotta. Fogadalmát, amelyet a Jó Tanács Anyjának csodatevő képe előtt tett volt, 1923-ban Lourdesben ünnepélyes komolysággal megismételte. A szennyirodalomnak mind orvosi, mind keresztény szempontból kérlelhetetlen üldözője volt. Némely művészi irányokkal épúgy nem tudott megbarátkozni, mint ahogy idegenkedett az emberi testet mutogató exhibicionizmustól is. Ebből a meggyőződéséből sose csinált titkot. Egyik beteglátogatás alkalmával az előszobában falinaptárt pillantott meg, amelyiken kifejezetten érzéki hatást keltő ábrák voltak láthatók. Jobbkezével kalapját akasztotta a fogasra, a ballal a falinaptárt emelte le, amit darabokra szaggatott, hogy a kép a család gyermekeit többé ne botránkoztassa. Aztán szó nélkül, a legnagyobb lelkinyugalommal követte a szobalányt, hogy a ház nagybeteg úrnőjének kórágya mellé léphessen.

* * *

A pénzt kevésre becsülte. Vagyont kereshetett volna, mégis kevés maradt utána, mert köztudomású, hogy ha valamely tiszteletdíjat elfogadott, az nagyon alulmaradt azon az összegben, amit neki szántak s amit megérdemelt. *Brancaccio* dr. mesél egy esetet, amely *Moscatónak Portici*-be történt négyszeres kiszállása után játszódott le a tiszteletdíjas borítékkal, amit ő sietésében zsebretett anélkül, hogy a hálálkodó család-atyával szót váltott volna a honorárium felől. Távoztában eszébe jutott a boríték. Utána nyúlt s mikor meglátta, hogy 1000 líra van benne, a szó szoros értelmében visszafutott s ily szavakkal támadt a bámuló családfőre: «Vagy ön bolond, vagy engem tart rablónak!»

Az ijedt ember hirtelenében nem tudta mire vélni a dolgot, sebtiben másik 1000 lírát vett elő, amit *Moscatti* azzal utasított vissza, hogy neki mindössze 200 líra jár.

* * *

A szentmisét sose mulasztotta el. Nemcsak maga járult az Úr asztalához naponta, hol déltájban — éhgyomorral végezve fárasztó teendőit —, hol kora hajnalban, ha előre látta, hegy akadályok gördülnek megszokott ájtatossága elé, hanem másokat is, főleg betegeit buzdította az Oltáriszentség gyakori vételére. A misénél szolgálatban látni lehetett rajta, hogy valósággal érzi a szentségi Jézus jelenlétét, mert mind közelebb igyekezett férközni a ténykedő paphoz, aki kezében tartja az Úr testét. Betegeihez igyekvően mindig betért az útjába eső templomba s az örökmécsjelezte égi Orvostól kért tanácsot a maga emberi tudományának felfrissítésére.

* * *

Moscatti József orvostanár 1927 április 12-én negyvenhét éves korában átlépte az örökkévalóság kapuját. A nápolyi egyházmegye, amelynek területén mint nagyszerű orvos működött és hívő keresztényként élt, a laikus apostolkodás e példaképe boldoggáavatásának ügyét máris szorgalmazza. E szép és nemes élet minden részlete földérintésének munkálatai megindultak s nem kétséges, hogy teljes sikerre fognak vezetni.²⁹

De Mim Albert gróf.

De Mun Albert gróf, az előkelő francia családból származó katonatiszt, az 1870-i háborúban fogságba esett. A fogságban a nagy német püspöknek, *Ketteler-mk* a társadalmi kérdés orvoslását tárgyaló könyveit tanulmányozta. Ezekből a munkákból leszűrt tudományos meggyőződése, és fenkölt lelkű anyjától, de la *Ferroney* grófnőtől elsajátított felebaráti szeretete megértették vele, hogy a kommunizmus rémét a tehetős és művelt

társadalmi osztályok szociális érzékének hiánya idézte elő.

De Mun gróf a katonai szolgálatot elhagyva, Franciaország újjászületésén, főképp a munkásosztály életfeltételeinek megjavítása által fáradozott. Képviselő korában az egyházellenes mozgalommal szemben álló konzervatívok harcos feje volt. XIII. *Leó* pápa parancsára elsőül ő ismerte el a köztársaságot, mint törvényes államformát s az elnököt, mint államfőt. Kitűnően felépített és nagy szónoki erővel előadott parlamenti beszédeiben állandóan magyarázta volt a szocialistáknak, hogy a szerzetesrendek elűzésével kiölik a hitet az emberek lelkéből, miáltal a munkásosztály helyzete csak súlyosbodik.

Magánéletében példásan hithű katolikus volt. Cselekedeteit áldozatkész felebaráti szeretet és igaz hazafiság jellemezte. Kitűnően forgatta a tollat és különösen élete utolsó esztendejében, 1913-ban sorozatos cikkekben szólt a katolikus sajtó hasábjairól a francia katonákhoz, hogy a lelküket Istenhez emelje. A világhírű *marnei* csata után egy hónappal adta vissza nemes lelkét Teremtőjének.³⁰

Nungesserné.

Mialatt az egész művelt világ feszült érdeklődéssel kísérte az Európa-Amerika repülés legújabb megkísérlőinek, *Costes* és *Bellonte* francia pilótáknak vállalkozását és egész Párizs talpon volt, hogy a 6800 kilométernyi távolság sikeres megtételéről a legelső hiteles híradást megkaphassa, egy újságíró, a *Newyorkba* érkezés előestéjén *Nungessernek*, az 1927 májusában szerencsétlenül járt óceánrepülőnek édesanyjával keregett beszélgetési alkalmat.

Többszöri próbálkozás után az esti órákban sikerült végre özvegy *Nungessernevel*, a *montmartrei Jézus Szíve* bazilikából kijövet találkoznia. A nagy esemény kedvező lehetőségeire való utalás szemmel láthatólag meghatotta a jelenlegihez hasonló eset alkalmával gyer-

mekét vesztett édesanyát, aki könnyeit visszafojtva, rángatózó ajakkal felelt a hírlapíró kérdéseire.

— Most jövök a templomból — szólt halkán —; bizony én az egész napot itt töltöttem, imádkozva ennek a két fiúnak szerencsés célhozjutásáért. Adná Isten, hogy vállalkozásukat siker koronázza. Szegény Karcsi-mat is — sóhajtott egy mélyet — ez a vágy tüzelte.

Képzeltető, hogy az imádság erejébe vetett mekkora hit és a belőle fakadó önzetlen megnyugvás milyen foka diktálta *Nungesser* mama tollába az óceánrepülés diadalmas hőseit imígy üdvözlő kábeltávirat szövegét: »*Nungesser Károly* anyja szegény fiacskája bajtársai előtt boldogan juttatja kifejezésre tisztelgő üdvözlését». ³¹

Boldog Ogilvie János.

December 22-én fényárban úszott Szent Péter temploma. Boldoggáavatás volt. A szokott fényes kerektek között is nagy feltűnést keltettek a skót katolikus cserkészcsapatok, melyek külön emelvényen helyezkedtek el. A szertartás végeztével lengő lobogók alatt és sajátos, sípszerű hangszereik zenéje mellett azért vonultak ki szemmellátható büszkeséggel a Bazilikából, mert *Ogilvie csapata* a nevük.

Ogilvie János, az új boldog, a skótországi *Drum* helység szülötte. Protestáns apa és anya ivadékaként 1580-ban látott napvilágot.

Tanulmányait Belgiumban, a *louvaini* skót kollégiumban végezte, amely katolikus jellegű nevelőintézet. Tizenhét esztendőskorában a katolikus Egyházba lépett. Két évvel később, hat hónapon át, a regensburgi skót bencések iskoláját látogatta. Innét az olmtützi jezsuiták kollégiumába ment át. 1609-ben a *Jézus Társasága* tagjai közé lépett *Brünnben* s mint ilyet 1613-ban szentelték pappá.

Még ugyanabban az évben saját kérelmére hazájába küldöttek s a Skótországbán működő misszióba kapott beosztást. Az év őszén *Watson kapitány* álnév alatt át is hajózott a Szigetországba. *Leithben* szállt partra s a

telet buzgó lelkipásztori működéssel *Edinburghban* töltötte. Apostoli buzgósággal végzett papi tevékenysége főképen a hithűségük miatt börtönbe vetett katolikusok vigasztalására irányult.

Glasgowban is nem egyszer megfordult, ahol a nemesek és a polgárság között tartotta ébren az üldözés miatt veszélyben forgó katolikus hitéletet. Egyik ilyen útja alkalmával, amely őt, az Egyháztól elszakadt egyén visszatérítése célzatával történt, ezek egyike, *Boyd Ádám* lett *P. Ogilvie* árulójává. így került boldogunk 1614 októberében maga is abba a börtönbe, amelyikben megelőzőleg sűrűn és bőséges eredménnyel osztogatta a lelki vigasztalást.

1615 februárjában történt ki végeztetéséig nem egyszer volt része a kínvallatás borzalmaiban. *Spottwoode* anglikán érsek parancsára többször alkalmazták vele szemben a «csizma»-nak nevezett kínzóeszközt, mellyel a vádlott lábait annyira meg lehetett szorítani, hogy a csontok porhanyóra töredeztek. *P. Ogiluienél* erre ugyan nem került sor, mert bírái inkább hitét akarták megtörni, semmint őt nyomorékká tenni. De ha nem is Toppantották össze lábait, kegyetlenül meggyötörték.

A «csizma»-nál is embertelenebb kínzás volt az, midőn nyolc napon és kilenc éjjelen át nem engedték aludni, illetve pihenni. Szeges korbáccsal kergették cellájában fel s alá, miközben leköpték s egyszer-egyszer megállítva őt, tűt szúrtak körmei alá. A kínzásokat időnként felfüggesztették egy-egy kihallgatás tartamára, amik alatt irtózatos testi megviseltsége ellenére is bámulatos lelki erővel és szellemi frissességgel állotta a reá zuhogó kérdések, gyanúsítások, fenyegetések özönét.

A kivégzés helyén, az ítélet végrehajtását megelőzőleg, *Sir Robert Scott* miniszterrel a legteljesebb nyilvánosság előtt folytatott beszélgetésében nagy lélekjelenléttel a szó szoros értelmében kikényszerítette a miniszterből azt a kijelentést, hogy kizárólag hite az ok, amiért halállal kell lakolnia. Még közvetlenül a kwégzés előtt is felajánlották neki a szabadonbocsátást és nyoma-

tékos hangsúlyozással ígérettek, hogy semmi bántódása sem lesz, ha a katolikus Egyházat megtagadja.

— Egyetlen bűnöm tehát katolikus hitem?

— Semmi más, csak ez.

— Ha száz életem lenne is, valamennyit szívesen feláldoznám katolikus hitemért.

Ezzel megcsókolta a bitófát és barátságos hangon kérte a hóhért, hogy ne késlekedjék kényszerű munkáját végrehajtani.

A glasgowi katolikusok között százados hagyomány, hogy évente körmenetben keresik fel az évforduló napján P. Ogilvienek, most már az Egyház Boldogának kivégzése helyét. Innen ismét körmenetileg vonulnak tovább a *St. Mungo* székesegyházba, ahol dicsőséges vértanúhalált szenvedett földi porhüvelyé nyugszik.³²

Papini Giovanni író.

A világháború lépten-nyomon halállal fenyegető borzalmi között sokan megtalálták az utat Krisztushoz. A lövészárkok konvertitáinak egy részével mégis úgy vagyunk, mint a kommunizmus alatt megkeresztelkedett zsidók legtöbbszörrel: vagy nincs köszönet bennük, vagy a veszély elmúltával visszavettedtek.

Nem ilyen, a tragikus órák hatása alatt ellágyult egyének közül való *Giovanni Papini*, az olasz írók egyik legkiválóbb ja. Isten nem a csatatereken, hanem íróasztala mellett szólt a szívéhez. Nem a halál vigyorgó réme ébresztette föl, nem a szenvedések alatt felnyögő világ kínódásai állították a helyes sínpárra. A gondolkodás, az igazságot mindenáron kereső tépelődés terelték jó irányba. Az az igazság fogta meg a lelkét, amely nem vakít, hanem átalakít és átszellemesít. Amelyik életet ad.

Akik az Egyház tanításához simuló újabb könyveit olvassák, aligha ismerik, vagy csak kevéssé, azt a drámai küzdelmet, amelynek eredményeképp *Papiniben* meghalt a régi ember és új ember született. Az ugrás, mellyel a hittagadástól az alázatos megadásteljességig, a kétke-

déstől a megbizonyosodásig eljutott, még mélyebbértelművé teszi megtérését.

Ennek az embernek páfordulásában, akit Európa s a világ az eredetiség és erőszakosság, az ellentétek és zabolátlanság, az istenkáromlás és az ördögi rombolás megtestesüléseként ismert, megint bebizonyosodik a lelkek kormányzásában sikeres evangéliumi módszer. Isten az igényteleneket és alázatosakat használja fel eszközül, hogy megszégyenítse a bölcseket. Az ószövetségi Góliát esete ismétlődött meg vele is, akit szintúgy a Dávid parittyájából elröpített kő döntött le.

Papini, a világhírű író, a nép egyszerű leányai közül vett magának feleséget. A szívek szeretetben dobantak össze, de a lelküket mélységes szakadék választotta el egymástól. Az egyik parton a tevékeny és áldozatos hit máglyája égett, — túlról a szélsőséges, kérlelhetetlen istentelenség fagyos szele süvített. A házasságkötést megelőzőleg a leány egy föltételt szegzett vőlegénye mellé: meg kellett ígérnie, hogy soha és semmiképen meg nem akadályozza, szóvá nem teszi, ha felesége és gyermekei katolikus hitük szerint élnek. Csak ezen az áron volt megtartható az esküvő.

Az író elméjét és szívét hatalmasan megrázkódtatta ez a kikötés. Ettől kezdve kétfelé osztotta a lelkét. Egyikkel az «erős asszonyhoz» fonódott, a másikkal a katolicizmus szorgos tanulmányozására vetette magát. A vallásról, mely akkora tényező, hogy egy szegény leány szemében nagyobb dolog, mint a szerelem rózsaláncaival előnyösen párosult jólét, a férj hírneve révén élvezett előkelőség — nem tudta elképzelni, hogy csak hitvány emberi mű legyen.

Aki istenkáromlásokkal kiabálta tele a világot, aki kibújt a háborús kötelességteljesítés alól, hogy «a zseniális férfiak példaképeként otthon maradjon» s onnan szórta szét a hadban álló felekről írt kereszténytelen és barátságtalan förmedvényeit, — azt érezte, hogy az igazság után való szomjúság fojtogatja. Ebben a szorongatásban mindenfelé bolyongott; tereken, ahol még senki előtte nem járt és vidékeken, ahol mások romjai

jelezték neki a fáradozás céltalanságát. Fékezhetetlen tudni-, látnivágyásban mindenütt megfordult. Még a «*Titokzatos*» küszöbéig is elmerészkedett, hol szívettépő hangon kiáltozott egy parányi bizonyosságért, egy szemernyi igazságért.

A tagadásból így lett kételkedés s a kételyek árnyékában született meg lelke mélyén az igazság. A szívvel-lélekkel szeretett hitves vallásának becsülettel vállalt tiszteletbentartása, — nyilvánulásainak méltányoló szemlélete, — indítékainak, tartalmának tanulmányozása vezették *Papinit* az igazság ismeretére, sőt birtokába.

Nem ilyesmit mond-e Szent Pál is a korintusiakhoz írt első levelében: «A hitetlen férj meg van szentelve a hívő asszony által és a hitetlen asszony meg van szentelve a hívő férj által». (7, 14.)³³

Parzhami Szent Konrád kapucinus testvér.

Június 15-e óta az üdvözölt boldogok sorába számítja az Egyház *Konrád* kapucinus testvért, aki 1812 december 22-én született a bajorországi *Parzhamban*, *Birndorfer György* és *Nidermayr Gertrúd* ottani jómódú földművespár kilencedik gyermekéül. A család 1767 óta birtokolta a Rott-völgyi telket a hozzátartozó házzal és gazdasági épületekkel. Ebben a családi házban, amely tökéletes keretéül szolgált az evangéliumi alapokon nyugvó délnémet katolicizmus erőteljes szellemének, 31 esztendő t morzsolta le a *Birndorferék Hanzija*. Innen indult el naponta megszokott munkájára s ide tért vissza esténként, hogy az olvasót, amelyet jóformán állandóan az ekeszarvát szorító balján viselt, emeleti szobácskája csendes magányában égbeszálló lélekkel forgassa a szokásos szentírásolvasás után.

* * *

A szemlélődő, imádkozó élet példaképei nem ritkán azok sorából kerültek ki, akiket a nyájak legeltetésének és őrzésének ideje alatt egyrészt a természet szépségei, másrészt annak zavartalan csendje emeltek a földről

az Istennel töltekező boldog önfeledtségbe. Róla is mondják a falu még élő öregei, hogy nem egyszer az ösztönök és a megszokás törvényének engedelmeskedő állatok verték fel elvonultsága csendjéből, hol nyerítéssel, hol böggéssel, hol hozzádörzsölődő figyelmeztetéssel, hogy itt az ideje a hazatérésnek.

* * *

A friss falusi hagyományok azt is tudják felőle, hogy egyszer szénával megrakott szekere befordult az útszéli árokba. Valami gyerekféle megvitte a hírt az otthoniaknak, hogy mi történt a Hanzival s hogy elkel odakünn a segítség a szekér kiemeléséhez. A testvérek akkor is olvasót szemezve találták öccsüket, aki arra a megjegyzésükre, hogy most tán mégse imádságra kellene vesztegetni az időt, egy nyomatékos sóttel felelt, mivel egyedül úgyse birkózhatott meg a feldőlt szekérral. — Amíg jöttetek, hasznos dolgot míveltem, — szolt s máris nekitámasztotta széles vállát a szekérodalnak, hogy közös erővel az útra emeljék vissza az oldalára dőlt járművet.

* * *

Harmincegy éves korában, elosztván a reáeső vagyონrészt a szegények és a plébánia között, a világhíres bajorországi Mária-kegy hely, *Altötting* vonzóerejének hatása alatt felvételt kért és nyer a kapucinusok szerzetébe. A *burghauseni* és *laufeni* rendháznak, mint közbeeső állomás után az *altöttingi* Szent Annakolostor kapucellája lett a Janiból immár Konrád testvérré változott szerzetes számára az az öserejű talaj, amelyben meggyökeresedve, 41 szakadatlan esztendőn át haladt fölfelé a tökéletesség meredek ösvényén. Fráter *Konrád* nevét az utókor számára nem őrzik nagy tettek. Szószékről, emelvényről nem tanított, írás se sok maradt utána; mindössze néhány levél, a Krisztus Követése egyik-másik fejezetéhez fűzött pár megjegyzés és egyik lelkigyakorlata végén tett följegyzései: ennyi *Konrád* testvér írói tevékenysége. Egyéniségének, amelyet az Egyház immár a boldogok fénysugarával övez, kor-

szakos, azaz inkább örökös jelentőségét elfogyhatatlan türelme állandó szolgálatkészsége, a lelki-testi nyomor iránt szakadatlanul megnyilatkozó segítő készsége s a kötelességteljesítés állhatatos gyakorlása, mint egyetlen célba futó összetevők alkotják. *Türelem, szeretet és hűség*, olyan három erény, amelyikről nem lehet manap eleget beszélni, úgysis, mint a társadalmi élet nyikorgó kerekének olajáról, úgysis, mint ama kishitűek és bizalmatlanok részére szóló útmutatásról, akik sehogyse tudják elhinni, hogy kell és lehet is az emberből szentet formálni.

* * *

Egyik, a szorgalmas használat következtében szinte szétmállott könyvében erősen elkoptatott imaszöveget találtak, ő maga volt-e szerzője ennek az imának, vagy egyebünnen írta ki, a boldoggáavatási per folyamán a legszorgosabb kutatás ellenére se volt megállapítható. Az imádság a gyóntatóért, a lelkiatyáért való és oly épületes és annyira mélyértelmű, hogy *Fr. Konrad* élete gazdag fájának egyik legértékesebb forgácsát látjuk benne: «Mindenható örök Isten! Tekints le rám, alázatosan térdrehullt gyermekedre. Szívem mélyéből fakadó hálával köszönöm meg Neked, hogy lelkem sorsát oly jó és gondos pástör kezeibe helyezted, aki a Te szent nevedben siet segítségemre, ha bűneim súlya miatt nem vagyok méltó színed előtt megjelenni. Ő az, aki megvigasztal és visszavezet az üdvösség ösvényére, ha gonoszságaimról megemlékezve, porig megalázottnak érzem magam. Sose tudom, Úristen, illően meghálálni neki, amit a múltban értem tett és most is cselekszik. Légy azért Uram, Te, legszentebb Főpapunk, az ő nagy jutalma és részesítsd őt áldásodban, ami a világ valamennyi javánál hasonlíthatatlanul többet ér. Áldd meg őt, amikor Hozzád imádkozik; áldd meg, amikor az oltáron a legszentebb áldozatot bemutatja; áldásod világosítsa meg elméjét, mikor szent igéidet hirdeti; áldásod kísérje el a betegek és haldoklók ágyához, hogy szenvedő embertársainkat megvigasztalódottan és megerősítetten indíthassa el az országodba vezető nagy útra.

De legfőképen akkor szálljon reá áldásod bősége, amikor bírói székében ülve, Nevedben ítélkezik a bűnösök felett; tanítja őket és hatalmad erejével megbocsátja vétkeiket! Hallgasd meg, Jó Pásztor, könyörgésemet, hogy szolgáljaddal, a mi lelkiatyánkkal mi is, valamennyien az ő gyermekei, méltóknak találtassunk szent színed látására, ki élsz és uralkodói mindörökkön. Amen.»

* * *

Ó, ha tudnád az Isten ajándékát...! Ezt a kérdést, vagy feltételt, mert mind a kettő ez az Üdvözítő ajkairól ellesett mondat, sugározza *Parzhami Konrád* testvér példája a nyugtalan, önző és megbízhatatlan világ felé. Kérdés, mert minden egyebet tudunk már; feltétel, mivel ez egyetlen kikötés mellőzése a biztos csödbe viszen! Vagy nem ezt bizonyítja-e *Szent Ágostonnak Alipiushoz* intézett kérdése: — Mi történik körülöttünk? Hallottál róla? Felülkerekednek a tudatlanok és övék lesz a mennyország; mi pedig, minden tudásunk ellenére, megfeneklünk a hús és a vér sarában! — A mardosó vágyak e visszhangjának ismétlésére tanítson meg bennünket, tudásban ösztövéreket, hívságos képzelődésben elhatalmasodottakat a boldog kapustestvér.

Az altöttingi iskola padjait róttuk az 1892-i esztendőben s a szigorú téli hónapokat kevesebb tanulással, de annál több kópésággal iparkodtunk derűssé tenni. Műsorunkról természetesen a verekedés, mint olyan, és az öklözés se hiányoztak; akárhányszor olyan fejlett gyakorlattal bokszoltuk egymást, hogy bármelyik mai ökölvívóbajnoknak is becsületére vált volna.

Tagadhatatlan, hogy a jó *Konrád* testvérnek, ha okoztunk is némely örömet, de annál több kínlódása volt velünk.

* * *

Ott volt az iskola a *Szent Anna-kolostor* szomszédságában. Mikor vége volt a tanulásnak, vad futással iramodtunk át és mikor csengetésünkre a szelíd kapustestvér megjelent: tettetett alázatossággal kértünk egy darab kenyeret. Nem mindnyájan voltunk rászorulva,

mégis mindnyájan kértünk, hogy láthassuk a kedves öreget.

Mert mi a magunk gyerekes módján szerettük *Konrád* testvért. Bár örökös figyelmeztetései, hogy legyünk engedelmesek, tanuljunk szorgalmasan, imádkozzunk, fékezzük vadságunkat, igen gyakran már — úgy éreztük — az ((idegeinkre» ment.

De a jó testvér azért mindig megbocsátott nekünk. Legfeljebb ennyit mondott:

— Miért nem vagytok jó fiúk? — Vagy pedig:

— Igazi kamaszok vagytok!

Nevettünk s velünk együtt kuncogott ő is jóízűen.

* * *

Abban az időben volt, amikor *May Károly* könyvei nagyon felkapott olvasmánya volt a diákságnak. Emlékszem, hogy egyik este holdvilágnál olvastunk s később, amikor «Hold úrfi» hátat fordított s letűnt az égről, eldugott faggyúgyertyák pislákoló fényénél faltuk egyik oldalt a másik után.

Az egyik könyv hatása alatt, napokkal később, Altötten lakosságát óriási lárma, üvöltés verte fel. Rablóbandát szerveztünk s az altötteniek s a jámbor zarándokok megrökönyödésére, működésünket gyakorlati alapon is bemutattuk.

Egyszer csak eszünkbe jutott *Konrád* testvér.

— Hívjuk őt is játszani!

S a következő pillanatban az egész csapat, indián csatakiáltásokat hallatva, vasbotokkal, pléhdarabokkal, csengőkkel felszerelve, a kolostor elé vonult.

A kapun épp akkor lépett ki egy komolyabb fiú.

— Nem nagyon fog épülni viselkedésien *Konrád* testvér, ha meghallja a lármat — szólt rájuk feddőleg.

A figyelmeztetés felbőszítette a megvadult fiúkat.

Elhatároztuk, hogy megbosszuljuk magunkat. Mintegy harmincan voltunk együtt.

A haditerv szerint egyikünk a másik után fogja az öreg testvért kicsengetni és kenyeret kér.

A komisz játék megkezdődött. Az első odament a

kapuhoz, megrántotta durván a csengőt, majd mikor *Konrád* testvér megjelent, monoton hangon ledarálta a szokásos imát. Erre ő barátságos jószívúséggel átnyújt neki egy kis rozscipót. A gézengúz elkapja s rögtön elillan.

Fáradt léptekkel tér vissza a 74 esztendő, rogyantlábú öreg, kicsiny szobájába. Naponta legalább százszor teszi meg ezt az utat — a kaputól a celláig —, mert állandóan jönnek szegény zarándokok, akiket *Konrád* testvér sohse bocsát el üres kézzel, levest és kenyeret ad mindegyiknek.

Most a második fiú csenget. Majd a harmadik, negyedik, ötödik s így tovább, épp úgy, mint az első. *Konrád* testvér minden egyes csengetésre háborodás nélkül csoszog ki, dehogy jön ki sodrából... S mindegyiknek ugyanúgy átnyújtja a cipót, aztán visszamegy ...

Végre én magam, a tizenkettedik jómadár kerültem sorra. Nem féltem, csak valami meghatottság fogott el, amikor meghúztam a csengőt. De aztán eszembe jutott, hogy mint «rablókapitány» nem viselkedhetem gyáván. Bátorságot vettem magamnak s újból, még erőteljesebben megrántottam a csengőt.

Nemsokára hallottam lépteit. Lassan közeledett felém. Fehér szakálla ezüstösen csillogott az őszi nap-sugárban. Rámpillantott. Éreztem, hogy csodálatos szemeivel a szívembe lát. . . de örökké imát suttagó ajkai némák maradtak. Különös érzés fogott el. Legtalálóbban szent borzadásnak nevezhetném és ugyanekkor végtelenül nevetségesnek és szánalmasnak tüntem fel magam előtt. . .

Konrád testvér most is odalépett a szekrényhez. Kinyitotta. A polcon szépen sorakoztak egymás mellett a pirosbarnára sült, kívánatos cipók . . . kivett egyet s jószágos mosollyal nyújtotta felém . . .

Milyen erők közreműködésére volt szükség, hogy ez a hevülékeny, bajor vérmérséklet ilyen játszi könnyedséggel tudja fékezni magát!

Hitoktatóink hányszor meghúzták a fülünket, ha

illetlenek és rakoncátlanok voltunk I *Konrád* testvér pedig kedves, gügyögő hangon szól:

— Ejnye, ejnye, Lajoska! Hát bosszantani akartatok engem? Egyik a másik után csengetett... De nem baj! Kijövök én akár kétszázszor is, ameddig a lábaim bírják . . . Isten nevében . . .

Halálosan szégyeltem magamat. Mentegézőzni szerettem volna, de nem jön hang a torkomra. Lefegyvert a jószágával.

Észrevette küszködésemet és fejemet simogatva, megbocsátón mondta:

— Jó, jó, nem haragszom . . .

Égő arccal rohantam a többiekhez. És «rablóvezéri» tekintéllyel rögtön megtiltottam, hogy tovább folytassák a csúf játékot.

* * *

Egy más alkalommal lélek nélkül daráltuk ismét a közös imát.

— Ez nem imádság, fiaim — mondotta. — így nincs benne öröme a jó Istennek . . . Térdeljetek csak ide mellém, imádkozzunk együtt!

Engedelmeskedtünk. De a jámbor szerzetes imáját csakhamar végtelenül unalmasnak találtuk. Játszani vágytunk. Odakünn napsugár kószált, a kolostor folyosója pedig hűvös volt... és a csend oly kibírhatatlan . . .

Egy pillantás a játszótérre, összenéztünk ... és a következő másodpercben *Konrád* testvér egyedül maradt . . . Kirohantunk.

De ő ezt is megbocsátotta nekünk.

* * *

Egyik zimankós novemberi délután újból együtt imádkoztunk *Konrád* testvérral. Lassan, bensőségesen, szinte lehelve mondotta a Miatyánkot ... Én közvetlenül mellette térdeltem és jól megfigyelhettem. Szelíd tekintetének varázsa még bennünket, vadócokat is meg ejtett. Amint nézem, egyszerre csodálatos fény ömlik el az arcán . . . szemei égni látszanak, szinte tűzsugarakat

lövell a kereszt felé... Egészen lenyűgözött a látvány... még sohase láttam ily csodát!

Ostoba gyerekekéssel arra gondoltam, hogy mennyire bámulnának a többiek, a fiúk, ha az én arcom is fény-sugaras lenne . . . Olyan hévvel kezdtem imádkozni, mint még soha. Közben kíváncsian figyeltem a többieket, vajjon nem vesznek-e észre rajtam is változást. . . De, úgy látszik, hiába erőlködtem. A hatás nálam elmaradt. De azért azt az imadélutánt soha el nem feledem. Ifjú éveim legcsodálatosabb élménye marad számomra mindörökké.

* * *

Schoppenhauer szerint a szent a legfejlettebb embertípus. A tökéletes ember, az «úr», aki leigazza a világot.

Ilyen ember volt *parzhami Konrád* testvér is, Szent Ferenc egyszerű fia, aki fölvetette a boldogok koszorújába, csodálatos önuralma, alázata és jósága által mindenkit magához vonzott, mindenkit legyőzött. Azt is, aki ezeket a virágocskákat összegyűjtötte és aki egész közletről csodálhatta az ő nagyságát.³⁴

Pfetten Marquart Miksa báró.

Akinek életéből, pár héttel ezelőtt bekövetkezett halálára való kegyeletos emlékezéssel, egy-két jelenetet tárunk az alábbiakban olvasóink elé, német honpolgárban kópiája a keresztény magyar férfieszménynek, a mi b. e. Zichy Nándorunknak.

A két tucatot jóval meghaladta kitüntetései, címeinek s a közélet színpadán viselt tisztségeinek száma, melyeket ez az ember nem azért töltött be, mert törtétt utánuk és kellelte magát, hanem mert mihelyt megismerték, azonnal kiválóan alkalmasnak tűnt fel mindenki szemében, hogy az ügyek élére őt állítsák. Ebből következik, hogy csodálkozásra indító tevékenységének

széleskörűsége ellenére sem számszerűség, hanem minőség szerint esnek lezárult élete mérlegének serpenyőjébe cselekedetei.

* * *

Hatvannyolc esztendőre mérte ki Isten szolgája földi pályafutását. A nyilvános élet munkaterein vele kapcsolatban állt közéleti férfiak aligha sejtették, hogy 35 esztendón át álnok és gyógyíthatatlan betegség emésztette és hogy ennek teljes tudatában sem szűnt meg fáradhatatlanul dolgozni a köz javára. Senki sem tudta róla, hogy rákbeteg s hogy az egymást sűrűn követő műtétek következtében egyre kisebbedő gyomrával, mindinkább rövidülő bélmaradványával, sőt orvostudományi tökéletességgel készült mesterséges bélkijárat-tal csinálta végig éjjeli vonatkozásait; napközben vezette a különféle szövetségek, társulatok, egyesületek, ipari és pénzügyi intézetek gyűléseit. Tanácskozott, indítványozott, szónokolt s egy-egy elnöki előterjesztésével, vagy a tanácskozás eredményét összefoglaló határozattal nemcsak a legteljesebb elismerést, hanem valóságos csodálatot váltott ki hallgatóiból. Még halálos betegségéről is felkelt és a *Németországi Gazdasági Kiállítás* megnyitására *Münchenbe* utazott s ott 3½ órán keresztül töltötte be páratlan önuralommal az elnöki tisztességgel járó, egészséges embert is kifárasztó szerepet. És ezt azután cselekedte, hogy földi sáfárkodásáról Istennel már leszámolva, előzőleg felvette volt az utolsókenet szentségét. De még ezután is otthagya egyszer halálos ágyát, hogy 24 óráig tartó gyorsvonati utazás árán megjelenhessen 26 esztendőskorában sírbuszállott leánygyermeké végtisztességén. A kötelesség volt életének jel-szava s ettől semmi sem térítette el.

Az ilyen vérmérsékletű embernek bizonyára nem kis áldozatába került, hogy türelemre szoktassa magát. Ez legalább ugyanannyi megerőltetéssel járt, mint amennyivel a jogtudomány s a mezőgazdasági ismeretek terén az elsők legelsejévé sikerült feljutnia. Misem bizonyítja ezt jobban, mint tiszteletreméltó öntudatossága,

mellyel ápolónője ama figyelmeztetését fogadta, hogy kínos szenvedései Isten szemében bizonyára többet érnek, mint életének minden nagy, közérdekű teljesítményei együttvéve.

— Nos, akkor, nővér, tegye félre a morfiumfecsken-dőt, — szolt s ettől kezdve utolsó lehelletéig egyszer sem vette igénybe a fájdalomcsillapító szereket.

* * *

Amennyire a világban élt és dolgozott, olyannyira mélyen vallásos lelkiületéből fakadólag tett mindent. Nagyítás nélkül elmondhatni róla, hogy politikai s gazdasági téren egyetlen olyan ténykedésbe se bocsátkozott, ami erkölcsi meggyőződésébe ütközött volna. Ez a megdönthetetlen határozottság csendült ki abból a beszélgetésből is, amelyet halála előtt néhány nappal lelkiatyjával folytatott.

— Főtisztelendő Uram, Isten és lelkiismeretem előtt leszámoltam az étellel. Végrendeletem és minden pénzügyi felelősséggel járó ügyvezetésem szabályos rendben várja elmúlásomat. Gondolja, hogy a mennyei Atya nem fog kivetnivalót találni életemben?

A pap kérdéssel felelt, hogy amennyiben Isten nem is lenne mindennel megelégedve, vajjon nem tételezi-e majd fel az Úr a cselekedetek mögött meghúzódó jóakaratot, aminthogy bizonyára ő sem vitatta el azt itt-ott hibázó gyermekeitől.

— Valóban ez a jóakarát mindig megvolt bennem, csak félek, hogy én nem tételeztem fel másokban kíméletes gyengédséggel a tökéletlenségeik miatt rejtve maradt jóakaratot. Eggyel több ok, hogy erről még elbeszélgessek az Úristennel és bocsánatát kérem. És nemde, holnap reggel lesz szíves részesíteni az Úr teste vételében. Remélem, lesz még annyi erőm, hogy magam mondjam el a szentáldozás előtt a közgyónást.

* * *

1890-ben vette át uradalmi vezetését, ami egybeesett házasságkötésével. A következő esztendőök egyiké-

ben tette nyilvánosan azt a nem kis feltűnést keltett kijelentését, hogy a földbirtokos főnemesség legelsőbbrendű kötelessége: családi élete rendezettségével a környék népeinek nyújtott példaadás. «Ami a kastélykerteket körülzáró kőfalakon belül történik, úgy menjen végbe, mintha a kerítések nem kőből, hanem üvegből valók lennének.»

1899 óta az uradalmi központjául szolgáló községnek polgármesteri tisztségét is elvállalta s azt meghatározó szorgoskodással viselte mindhalálig. «Nagy előnye a községnek — mondotta volt megválasztásakor —, ha a földesúr önzetlenül, igazságosan és pártatlanul részt vesz szűkebb hazája közügyeinek irányításában».

* * *

Közéleti tevékenységének alaptételét ebbe a mondatba foglalta össze: «Még ha hálátlanság, gúny és tetteink indító okainak félreismerése lenne is a közjóért folytatott munkásságunk jutalma, ez soh'se befolyásoljon minket. Az emberek ítélete nem lényeges, csak az fontos, hogy életünk végén miképpen ítéli meg szándékunkat és cselekedeteinket az Isten. Világos, hogy csak egyetlen irányban haladhatunk, amelyet számunkra állapotunk szemmeltartásával a keresztény erkölcsi törvény alapján a kötelesség ír elő.»

* * *

Hogy záradékol nevét is leírjuk annak, akinek életéből néhány sebtiben elkapott vonást bemutattunk, közöljük a sajátmaga fogalmazta gyászjelentést:

«A mindenható Istennek méltóztatott hön szeretett férjemet, hűséges atyánkat, apósunkat és rokonunkat

*St.-Maria-Kircheni Pfetten Marquart Miksa
bárót*

Szent Ferenc harmadik rendjének tagját, a végszentségek buzgó felvétele után 68 éves korában az örökkévalóságba szólítani.»³⁵

X. Pius pápáról.

X. *Pius* pápa nővéreinek utolsója, *Bia* néne, ahogy a testvérek egymás között becézve hívták, két héttel ezelőtt az örök hazába költözött. Akik ismerték a 84 esztendőit élt tisztes matrónát, állítják, hogy arca tökéletes hasonmása volt szentség hírében elhunyt fivérének.

Az igénytelen földművescsalád hagyományain cseppet se változtatott *Sarto József*, velencei bíborospátriárkának az Egyház kormányrúdjá mellé történt gondviselészerű elhivatása. Amily egyszerűen éltek a nővérek a velencei főpapi palotában, époly igénytelenek maradtak azután is, hogy X. *Pius* hívására Rómába költöztek a *Rusticucci-tér* egyik jelentéktelen házába, ahova a pápa lakosztályának ablakaiból el lehetett látni.

X. *Pius* nem emelte ki az ismeretlenség homályából se testvéreit, se közelebbi-távolabbi rokonait. Szegényes körülmények között, alázatos, dolgos kereszténységben megöregedett nővérei a pápai trón árnyékában is néni-kék, anyókák voltak, akik hetenkint kétszer, szerdán és vasárnap kora reggel, a pápa miséje után, nála fogyasztották el kávéjukat, hogy egy-két negyedóra után megint eltűnjenek a Vatikánból.

Két esztendőn keresztül mindössze ennyi volt az érintkezés X. *Pius* s a vele úgy *Mantuában*, mint *Velencében* egy fedél alatt éldegélt nővérei között. Mgr. *Bressant*, a pápa kedvelt titkárát nem hagyta nyugodni az a tudat, hogy a testvérek mindegyike szenved e szétválás alatt s az egyik virágvasárnapon célzást tett a Szentatya előtt arra, hogy miért nem hívja asztalához húsvét ünnepén legkedvesebb hozzátartozóit. A pápa mormolt ugyan maga elé olyasmit, hogy ugyan minek és hogy nincs arra szükség, de határozottan nem tiltakozott. Se igent, se nemet nem mondott. Ez elég volt *Bressanak* arra, hogy cselekedjék. Mikor a pápa húsvét ünnepén belépett az ebédlőbe, azonnal észrevette, hogy háromnál több személyre terítettek. Kérdőleg nézett titkáira, *Bressan* és *Pesciri* kamarásokra, akik szó nélkül mutattak

a kissé félrevonultan vácakozó öreg nővérpárra. X. *Pius* szemei megteltek könnyel s megindultan szólt:

— Jól van, *Bressan*, igen köszönöm magának ezt a gyengéd figyelmet.

X. *Pius* aznap fölötte boldog volt és minden alkalmat megragadott, hogy érző szíve melegét, örömét leplezetlenül kimutassa. A két öreg nénike pedig nem győzött sóhajokkal könnyíteni lelkük telítettségén, miközben szaporán szárítgatták szemük záporozását nagyocska, falusias zsebbevalóikkal.

A halál angyala most még közelebb hozta egymáshoz a ragaszkodó testvérszíveket. Csak földi porhüvelyük van egymástól távol: X. *Pius* a *Szent Péter-templom* sírboltjában, *Bia* néne pedig szülőfalujában, a *riesei* templom csendes kriptájában várják a boldog feltámadást.³⁶

X. Pius és XIII. Leó pápáról.

Érdekes könyv közeli megjelenéséről szereztünk tudomást. Egy szellemes író aprólékos gonddal állítja össze mostanában azt a gyűjteményt, amelyik a pápák-ról mond el sok kedves történetet és bemutatja a legmagasabb földi méltóság egyik-másik viselőjének nem mindennapi éleselméjűségét. A *Keddi Posta* abban a kedvező helyzetben van, hogy a szerző jóvoltából b. e. XIII. *Leóról* és X. *Piusról* közölhet egy-két, a készülő könyvből kilesett anekdotát.

X. *Piusról*, aki időrendileg közelebb áll hozzánk, egyebek között azt is megtudjuk, hogy a megcsontosodott vatikáni szokásokkal valóságos harcot kellett vívnia, hogy nemcsak saját személye, de Szent Péter elkövetkezendő későbbi utódai részére is visszaszerezze ama nemes keresztény örömnök lehetőségét, hogy valakit asztaltársul maga mellé ültethessen. VIII. *Orbán* pápa ideje óta ugyanis, tehát majdnem három évszázadon át, a pápai udvar szertartásainak rendje értelmében a pápának egyesegyedül kellett étkeznie. XIII. *Leó*, aki a formáságokat nagy tiszteletben tartotta, világért se vál-

toztatott volna a meggyökeresedett szokáson. Amikor vendégül akarta látni bizalmas titkárát, *Angeli* prelátust, asztalához ültette ugyan, de üres tányér elé, mialatt a pápa elfogyasztotta a felszolgált ételeket. Csak azután került sor *Mgr. Angelire*, akinek ebédje alatt viszont a pápa ült vele szemben és meglelégedéssel örvendezett titkára jó étvágyának.

X. *Pius*, maga a megtestesült egyszerűség, már pápasága első napján összeütközésbe került ezzel a Vatikánban dívó, megrögzött udvari szokással. Egyszerűen tovább akarta folytatni előző életmódját, ami annyit jelentett, hogy pápa létére is együtt étkezik bizalmasával, *Mgr. Bresannal*. Az udvarmester s a többi személyzet tágranyílt szemekkel és suttogó nemtetszéssel tarkított mormogással juttatta kifejezésre a százados szokás áthágásának megengedhetetlenségét, amit végül is a fölbátorodott udvarmester illő, alázatos magatartással megmondott a pápának.

— De hát biztos vagy te abban, fiam — kérdezte fejét rázva X. *Pius* —, hogy Szent Péter egymagában evett?

— Azt nem tudom, Szentséges Atyám — válaszolta a kérdezt —, de az bizonyos, hogy Szentséged elődei-
nek nem volt asztaltársa.

— Hát // *Gyula* és X. *Leó* is egyedül ültek az asztalhoz?

— Azok nem, Szentséges Atyám! A reneszánsz-korbéli nagy pápák fényes lakomákon is részt vettek. A tilalmat *VIII. Orbán* pápa állította fel.

— Nos, megdicsőült elődünk, *VIII. Orbán*, aki épp olyan pápa volt, mint amilyenek mi vagyunk, jogával élt, amikor ezt a szabályt megállapította. Ugyanaz és ugyanannyi jogunk lévén nekünk is, mint amilyenek birtokában ő volt, élni kívánunk ezzel a jogunkkal. Hatályon kívül helyezzük tehát az ő rendelkezését és mostantól kezdve együtt fogunk étkezni a mi kedves *Bressan* kamarásunkkal.

A kevés- és szerényigényű X. *Pius*, aki oly nehezen tűrte a vatikáni etikett nyűgös gépiességét, elszörnyű-

ködve kiáltott fel, amikor megtudta, hogy őszentsége személyes szolgálatára hét egyént foglalkoztatnak a konyhában:

— Tizennégy kéz kotyvasztja azt a kevés főtt húst s a két-két tükörtojást, amit mi délben elfogyasztunk!

Vele történt meg, hogy egyik délelőttön, amúgyis kissé gyengélkedő lévén, nagyon elfáradt a hosszúra nyúlt kihallgatások során. Egy korty szíverősítőt kért. Százesztendő tokaji bort, a híres tarcali királyi pince gyöngyét szolgálták fel neki, amit még elődje, *XIII. Leó* kapott ajándékba /. *Ferenc József* királyunktól. A borok fejedelme láthatólag ízlett az agg pápának, aki féltő megbecsüléssel dugaszolta be sajátkezűleg az azonmód pókhálósan felszolgált üveget. A déli étkezés alkalmával eszébe jutott a megkezdett üveg és meg akarta kínálni Mgr. *Bressant*, hadd tudja meg ő is, hogy mi az a tokaji bor. Az udvarmester rákvörösre pirult ábrázattal ötölt-hatolt, dadogott, míg végre kinyögte, hogy teljességgel nem szabad a pápai asztalra maradékokat felszolgálni.

— No jó, ez szól a múltra. Mától fogva ez a tilalom nem létezik. Adjátok csak elő azt a pókhálós üveget! A pápának erre a parancsára zöldre halványult az udvarmester arca, amiből *X. Pius* megértette, hogy még csoda árán se lehetne ama bizonyos üvegből Mgr. *Bressant* tokajival megkínálni.

* * #

XIII. Leónak sajátosan feltűnő tehetsége volt, hogy az általános kihallgatások alkalmával, amikor mindenféle nemzetbeliek vegyesen járultak eléje, egyszerű ránézéssel megállapította, hogy ki milyen nemzetiségű. Egy ízben megállott egy hegyesre, szúrósra pödört bajszú férfi előtt és így szólította meg:

— Nemde, fiam, te magyar vagy?

— Igen, Szentatya, oly szerencsés vagyok, hogy magyar lehetek.

— Csendesebben fiam — folytatta a beszélgetést a pápa, mialatt mutaóujját ajkához emelte —, csen-

desebben; ne okozz fájdalmat azoknak, akik nem részesei ennek a te szerencsédnek.

Máskor még a vidéket is megállapította, amelyikről egyik-másik országból érkezett zarándokok jöttek:

— Fiam, úgy-e, te a *Gascogne*-ből való vagy?

— Nem, Szentséges Atyám — én francia vagyok.

— Lám — jegyezte meg a pápa a legkomolyabb arccal — én azt hittem, hogy a *Gascogne* még mindig Franciaországhoz tartozik.

* * *

A készülőfélben levő gyűjteményből sok hasonló elmésség kerül majd a nyilvánosság elé, annak bizonyosságául, hogy a pápák szellemiségük magaslatán az emberi élet savát-borsát, a humort se nélkülözték.³⁷

Rampolla bíboros.

— Pap akarok lenni, — ebben a rövid mondatban talált utat kifelé az elhatározás, melyről *Mariano Rampolla* del Tindaro, a grófi család régi barátja, *P. Migliocco Kajetán* előtt, 9 esztendő korában nyíltan vallomást tett.

* * *

Gondos és végletekig finom lelkiismeretű anyjának, *Errante Orsolyának* lelkivilágából nagyon sok indítást kapott a gyermek. Ő volt az, aki kedvelt fiát az első szentáldozásra úgy készítette elő, hogy a *polizzi* plébánosnak még csak simítani valója se maradt a szülőanya művén. Ez az ünnepélyes nap összeesett azzal a nagy vallástörténeti dátummal, amelyiken *IX. Pius* a Szeplőtelen Fogantatásról szóló hitcikkelyt kihirdette.

* * *

— Nem akarom, hogy a pápa szenvedjen. Bár lennék már nagyobb, hogy megvédelmezhetném, — tört ki Marianóból a tiltakozás a fölforgató elemekkel s az áldatlan politikai viszonyokkal küszködő pápa lelki fájdalmainak hallatára. — Kívánva kívánom

magamnak azt a szerencsét, hogy a pápa közelében, vele ugyanegy városban tartózkodhassam, — nyilatkozott ismét egy másik alkalommal P. Kajetán fülehallatára. — Én őt annyira szeretem, — fejezte ki túlcseresznyés heveséggel ragaszkodását s a gyermek szívósságával addig nógatta Kajetán atyát, míg az végre a szülők elé terjesztette Mariano lelke sóvárgását.

* * *

Ignác gróf hallani se akart róla, hogy harmadik fia is hátat fordítson az ősi birtoknak s gazdálkodás helyett a szent könyvek tanulmányozásába ölje ifjú éveit. Nem sikerült őt egyelőre a gyermekével érző hitvesnek se más elhatározásra bírni. Egy külső körülmény döntötte el Mariano sorsát. Unokatestvére, *Rampolla Joachim* szülői beleegyezéssel követte hivatását s ez a családban előforduló eset változtatott a nehézkes apa fölfogásán. Joachim és Mariano együtt léptek be a vatikáni kis szeminárium növendékei közé.

* * *

A szicíliai főnemes család sarjáról előjárói úgy beszéltek, mint a legbékésebb, legalázatosabb, legfigyelmesebb és legáldozatkészebb növendékről, aki már akkor, naponta járult az Úr asztalához. Fönnmaradt felőle az a jellemzés, hogyha valamelyik társát ebben a gyakorlatban lanyhulni észlelte, addig nem nyugodott, míg benne a régi buzgóság tüzeit föl nem élesztette.

* * *

A *Capranica* kollégium növendékeiből kerültek s kerülnek ki a diplomáciai pályára készülő egyháziak. *Vinciguerrának*, az intézet nagytekintélyű rektorának keze alatt Mariano gróf 27 éves korában már négy doktori diploma boldog, de szerény birtokosa. *Patrizzi* bíboros 1866 március 17-én szenteli pappá a Lateráni székesegyház szentélyében. Ekkor lett a szentségi Jézus választott szolgájává, akihez páratlan és zavartalan hűséggel ragaszkodott 1913 december 16-án bekövetkezett haláláig.

* * *

Mariano Card. *Rampolla* del Tindaro fényes és jelentőségteljes pályát futott meg. B. e. XIII. Leó nagytekintélyű államtitkára úgy állt a világ előtt, mint egy remekbeszabott ércszobor, — az elvek, az igazság, a jog s erkölcs szuverén képviselője. S ez a nagy ember, aki az egyházpolitika szálait bogoztatózte, egész lelki erejét az Oltáriszentségből merítette. Következetes pontossággal, fegyelmezettséggel, hűséggel szolgált napi szentmiséjében a világ Urának, akihez naponta még külön is eljárt társalogni a SS. Giovanni e Paolo, esetleg a S. Ágnese fuori le mura, az örökimádó belga apácák, vagy a saját tituláris temploma, S. Cecilia áhítatos csendjébe.

Egy magyar író nagy feltűnést keltett regénye főalakját *Rampolla* bíborosról mintázta. Mesteri tollal írja le azt a hatást, amit a szent szertartások végzésekor megjelenése a templomok közönségére tett. A méltóság és a lelki fegyelmezetség, mely alakján előmlött, a más hitűekre nem egyszer akkora befolyást gyakorolt, hogy egyik-másikának az Egyházba való visszatérése a nagy bíboros személyes varázsának lett logikus következménye.

* * *

X. Pius pápa egyszer így nyilatkozott P. *Burtin Alajos*, az afrikai misszionárius Fehér Atyák prokurátora előtt: Elég *Rampolla* bíborost imába merülten, vagy a szentmise bemutatása közben látni, hogy az ember megállapíthassa róla, hogy a szent emberek útját járja.³⁸

Relte Adolf, a bizonyágtévő.

Ebben a rovatban,³⁹ amelyik hűségesen igyekszik szolgálni azt a célt, hogy egy-egy nagy lélek életéből kikapott jellemvonások vagy történetek bemutatásával igazoljuk olvasóink előtt az isteni kegyelem szüntelen sikereit hangoztató keresztény tanítás hitelességét, tisztelgésre hajtjuk meg a zászlót *Relte Adolf* emléke előtt.

Benne, aki a múlt év végén, 67 éves korában halt

meg *Beaune*-ben, egyik legkitűnőbb hitvitázóját vesztette el a francia katolicizmus.

Rette 1863 július 25-én született Párizsban. Gyermekéveit anyai nagyatyjának, *Borgnetnek*, a *Hegei* egyetem rektorának házánál töltötte. Bár katolikus család saija volt, a *montbeliardi* protestáns kollégiumban nevelkedett. A világnézet, mely benne az intézet rideg szellemének hatása alatt kifejlődött, előbb a félelem, utóbb a kételkedés pusztaságába sodorták a tehetséges fiatalembert. Elferdült gondolkodása s a megtévesztésekkel szemben elégtelen akaratának gyengesége előbb a szocializmus, utóbb, a radikalizmus táborába hajtották. Innen is, onnan is állandóan a katolicizmus ellen hadakozott. írásai, mind a prózaiak, mind pedig költeményei, az Egyház és a katolikus hit-tételek ellen irányultak.

* * *

A politikai harcok tüzeiben sokszor csalatkozott nagyaratott fegyvertársaiban. A jellemek megbízhatatlansága, a nagyhangú szölamok mögül előbukkanó önzés, elkedvetlenítették, embergyűlölővé, életunttá tették. Már-már az öngyilkosság küszöbén állott, mikor *Coppé*, a hozzá hasonlóan nagy lelki viharokat átélt megtérő, gondviselészerűen barátságába fogadta és *Motet* abbéhoz vezette a veszni induló *Rettét*. A kitűnő lelkiatya igyekezett lelket önteni az egyre élete céltalanságát hangoztató írőba, majd mikor sikertült őt a lejtőn megállítani, Belgiumban, a Franciaországból kiüldözött bencések egyik kolostorában helyezte el. Ott, a magányban lelt *Rétté* teljesen önmagára és rálépett arra az útra, amelyen egészen haláláig soha nem lankadó léptekkel haladt.

1907-ben megjelent óriási feltűnést keltett könyve, *A sátán mellől az Istenhez* című önvallomás, melyet a nagy nyilvánosság a *Huysmanséhoz* hasonlóan kételkedéssel fogadott: egyszerűen nem adtak hitelt az írónak. *Rétté* lelkileg sokat szenvedett a rosszmájú megítélések miatt, míg csak nagyszerű következetességével, állna-

tatosságával meg nem győzte az embereket szándékainak őszintesége, hitének tisztasága és elhatározásának megingathatatlansága felől.

* * *

A sátán mellől az Istenhez számos tévelygőt térített a jó útra; az elsők között volt — fiának nem kis öröme — az író édesanyja. Evangéliumi kereszténységgel, tiszta katolicizmussal telített művei sűrű egymásutánban jelentek meg egészen hatyúdalaig, az 1930-ban napvilágot látott *A csend imája* című kötetéig.

, * * *

Élete végéig szóval és tollal állt őrt az Egyház igazai mellett, hogy jóvátegye a fiatal éveiben okozott botrányokat. Attól a naptól kezdve, amelyen megtalálta Istent, nem esett nehezebbre sem a lemondás, sem a nélkülözés. Betegen, szegényen volt lelkierője, hogy kereken visszautasítsa az ajánlatot, mely egyik nagy kelendőségnek örvendő ifjúkori művének újabb kiadása révén ránézve számottevő anyagi előnyt jelentett volna.

* * *

Rette Adolf is azok közé az öntudatra ébredt katolikusok közé tartozott, akiknek lelkiszükséglet, hogy bizonyosságot tegyenek hitükről s akik úgy mutatkoznak be az emberek előtt, hogy nyíltan megvallják az Istent.⁴⁰

Ratti Achilles (XI. Pius pápa).

A mantovai püspöki palota kapuja előtt — sok esztendővel ennekelőtte — kora reggel egy fiatal pap állott. Megzörgette a kaput, de senki se nyitott ajtót. A kilincs engedett keze nyomásának, s belépve, szemközt találta a püspököt, aki kávésedényeket vitt kezében.

— Ki Ön és mi jóban jár?

— Don Ratti vagyok, a milánói érseki megye papja. Átutazóban járok erre. Most mondtam szentmisémet a dómban és nem akartam távozni innen a nélkül, hogy Méltóságodnál ne tisztelegjek.

— Most mondta a szentmiséjét? Nos, akkor biztosan még nem is reggelizett. Tartson velem. Sőt segítsen nekem. Nővérem, aki konyhámot ellátja, ma, hogy-hogvse, megkésett. Magamnak kell a kávé elkészítenem. Nehogy megbotránkozzék ezen; inkább járjon a kezemre.

A püspök Sarto József volt, a későbbi velencei pátriárka, aki X. Pius névvel római pápa lett.

Kettőjük közül ugyan melyik mondta volna a másikának, hogy valamikor Szent Péter székéről fogja kormányozni a világegyházat?

* * *

Ratti Achilles buzgó és mindig szolgálatkész pap volt fiatal korában is. Mikor a milánói Cenacolóban teljesített kápláni szolgálatot, sohse jöhetett valaki alkalmatlan időben, későn vagy korán azzal a kéréssel, hogy szolgáltassa ki neki a szentáldozást. Don Ratti mindig készen volt és mindannyiszor sugárzó arccal lépkedett az oltár elé.

Azokban az esztendőkbén meleg baráti viszony kötötte Contardo Ferrinihez, a nagy jogtudóshoz, akinek szenttéavatási ügye már folyamatban van. Akkor történt, hogy egy napon együtt ülve Contardo Ferrinivel a Cenacolo paplakában, az ebédnél kiszolgáló apáca látható zavarban volt; nem tudta, kinél kezdje kettőjük közül a felszolgálat. Don Ratti szelíd mosollyal mutatott kiváló barátjára s így szólt a nővérhez:

— Őt illeti meg az elsőség. Egészen bizonyos, hogy kettőnk közül őt fogják hamarabb az oltárra emelni.

* * *

A Lago Maggiore viharzó hullámai között csónakázott egyszer Don Ratti a túlsó partra. Többen azok közül, akik beszállásakor a parton állottak, sopánkodva figyelmeztették s még utána is kiáltottak, hogy veszedelmes dolog ilyen zivataros időben arra a törekeny lélekvesztőre bízni az életét. Don Ratti mosolyogva fordult vissza a parton aggódó jóakarókhoz s a szél zúgását túlkiáltva mondotta nekik:

— Ne féljeteK, a bárka, amelyikben én vagyok, nem fog elsüllyedni.

Mintha titokzatos meglátással utaltak volna szavai a késő jövőben elkövetkezett ama másik vállalkozására, amikor az Egyház hánykódó, de soha el nem merülő bárkájának lett Istentől hivatott kormányosává.

* * *

XV. Benedek pápáról mondják, hogy amikor a szentemlékű Ferrari bíbornok halála után Ratti Achillesben találta meg a milánói érseki megye számára a méltó főpásztort s az új érseket bíborosi rangra emelte, a zucchettót az előtte térdelő kardinális fejére téve, ezeket a jövőbe látó szavakat susogta:

— Ma bíborszínű ez a kis fejfödő, amit Eminenciád fejére teszek; rövid idő múlva fehérszínűt fog viselni. És tényleg, kevéssel utóbb a kardinálisok sorából a legutolsó három között kinevezett Ratti Achilles emelkedett Szent Péter székébe.

* * *

Az a négy hónap, amit a milánói érseki széken töltött, elégségesnek bizonyult ahhoz, hogy a legáltalánosabb szeretet és ragaszkodás környékezze fenkölt személyét.

Mikor XV. Benedek halála után a pápaválasztó gyűlésre indult, a vágón ablakán keresztül fiatal leánykák nyújtottak fel hozzá egy, szebbnél-szebb fehér rózsákból kötött óriási csokrot. Az egyik leányka bájos közvetlenséggel magyarázta a csokor jelképes értelmét:

— Fehérek, mint a ruha, amelyet Eminenciád Rómában fog magára ölteni.

— Köszönöm a szép virágokat — válaszolta a bíbornok —, majd méltó helyük lesz a kápolnában.

Mintha nem is hallotta volna a célzást. Mégis a körülállók egyike-másika látni vélte, hogy a szemüveg mögött elkönnyesedett Ratti bíbornok szeme. Volt-e valamelyes előérzete, hogy a kisleányok a bekövetkező jövő fátyolát lebbentették fel ártatlan gyermekkezüikkel?

* * *

Tizennégy szavazás esett az utolsó pápaválasztó konklávé, de a tizennegyedik úgyszólván teljesen egyhangú eredményt hozott. Mikor a szavazatok megolvasása után kitűnt, hogy Ratti bíborost választották az Egyház fejévé, a bíbornok-dékán elébe állt és a szerződés előírásai értelmében megkérdezte:

— Elfogadod-e a választást?

Boldogult Mercier bíbornok elbeszélése szerint egészen sajtászerű, szinte természetfölötti légkört lehelő hangulat fogta el az előkelő választótöbbséget. Az alázat, a félelem, a hit hullámai látszottak végigömleni a megkérdezett bíbornok egyéniségén, akinek személyét jellemző nyugalma a következő válaszban hömpölygött végig a Sixtusi kápolna ívei alatt.

— Hogy ne érhessem az a vád, hogy szembehelyezkedtem az isteni akarattal és senki se mondhatta rólam, hogy nem vállaltam a terhet, amely vállaimra nehezedett, hogy ne vethessék szememre ez előkelő testület bizalma megnyilatkozásának visszautasítását: méltatlanságom teljes tudatában elfogadom a megválasztást.

— Milyen nevet akarsz viselni? — kérdezte újból a bíbornok-dékán.

Nagy megindultsága miatt kezdetben alig lehetett hallani a megválasztott pápa szavait.

— IX. Pius pápasága alatt szenteltek pappá. Az ő idejére esnek az egyházi hivatás tövises pályáján tett első, imbolygó lépteim. X. Pius hitt engem Rómába. A Pius név békét jelentő szó. Azzal az elhatározással, hogy minden erőmet a világbéke szolgálatára adom, amelyért boldog emlékü elődöm, XV. Benedek, annyit szenvedett és dolgozott, a XI. Pius nevet választom.

Aztán rövid szünet következett, amely után így folytatta szavait az új pápa:

— Még van valami mondanivalóm. Nyomatékosan kijelentem a bíbornokok tiszteletreméltó testülete előtt, hogy épúgy szívemen fekszik az Egyház valamennyi jogának épségbentartása és megvédése, mint a Szent-szék előjogainak érvényesítése. De mert azt akarom mégis, hogy az én első áldásomban, mint az anyyira

óhajtott béke zálogában necsak Róma és Olaszország, hanem az egész Egyház és az egész világ részesüljön: ezt az első áldásomat a Szent Péter-templom külső erkélyéről fogom adni.

Vajjon nem ez az áldás adta-e a lökést ahhoz, hogy az ellenséges indulatú olasz állam röviddel utóbb békülékeny szívvel közeledett a megegyezés olaj ágát nyújtó pápa felé?⁴¹

Roggen Anna dr. orvosnő.

Istenáldotta halhatatlan lelkének földi porhüvelyé a *tsinanfu-hungkialoui* temetőben várja a boldog fel-támadást. Kurta öt hétre terjedt mindössze a szegény kínai betegek közt missziópapokéval versenyre kelt jótékony munkássága. Alig 31 tavaszt ért halandó életét háromnapos betegség után felcserélte azzal a másikkal, amelyikre bizonytalán méltóvá tették felebarátaiért hozott áldozatai s jótékonyan előkészítették a halállal viaskodó keresztények isteni malasztot közvetítő szentségei.

Egy *kölni* hivatalnoksalád, *Roggen József* számtanácsosok féltékeny gonddal felnevelt leánygyermeké volt a fiatal orvosnő, aki előtt már gimnazistaleány korában az Üdvözítő tanította felebaráti szeretet magasztos eszménye lebegett. Mikor érettségi vizsgája után az egyetem orvosi karának lett ernyedetlen szorgalmú hallgatója, már gyökeret vert benne az elhatározás, hogy erőit és tudását a missziók szolgálatába állítja. A *lindenburgi* kórházban eltöltött gyakornoki esztendő után a *würzburgi* missziós-orvostanfolyam hallgatói között, majd *Hamburgban* a trópusi betegségek intézetében sajátította el azokat az ismereteket, amelyeket hazája elhagyása után először a braziliai ferences missziókban gyümölcsöztetett a szenvedő emberiség javára.

«A munka megedzi és egészségessé teszi az embert; rajta hát, siessünk a minél elhagyatottabb betegek megmentésére». Ezzel a jelszóval vált meg első működési helyétől és a lelkét perzselő hivatás szárnyain szinte repült Kína felé, hogy az odaérkezésétől számított 38-ik

napon már ismét tovább száguldjon — most már az örökkévalóság portájához:

Roggen Anna dr. pálmaként magasodik ki temérdek nőpajtása közül, akik európai nagy- és kisvárosok hölgybizottságaiban tompítják le sok-sok szóval a keresztény felebaráti szeretet üde színeit; akik egyesületek szónoki emelvényeiről kiáltják ki magukat irgalmas szamaritánusoknak, de még idehaza sem ereszkednek le az elhagyottak személyes kiszolgálásáig, még kevésbé nyúlnak üszkös sebhelyekhez, nemhogy fiatal életüket családi körtől, kedves ismerősöktől távol, a lelkiileg-testileg nyomorultak talpraállítására áldoznák.

Az ilyen pálmák a hívő, a szerény, a lemondó élet termőföldjéből nőnek — a földön kúszó emberek közül kiemelkedve — az ég felé.⁴²

Savio Domonkos, Szent Bosco János tanítványa.

Mindössze tizenöt esztendő volt, mikor 1857 március 9-én meghalt. Utolsó sóhaja ezekkel a szavakkal esett le ajkairól:

— Be szép dolgokat látok ezentúl!

* * *

Savio Domonkos gyermekkorának jórésze a földhöztapadt szegény munkásemberek életének szomorú nélkülözései, keserves csalódásai között telt el mindaddig, míg Don Bosco Oratóriumának kapui előtte meg nem nyíltak. Nem volt lángész, jóllehet szorgalmasan és könnyen tanult, mint ezt annyi más gyermeknél tapasztalhatni azokban az években, mikor a keresztség szentiségének malasztos hatásait a világ kísértéseinek még nem áll módjukban kikezdeni.

Tanítója, aki a mondonói iskolában a lelkiismeretes nevelő mindenre kiterjedő figyelmével kísérte Domonkos iparkodását, arra a következtetésre jutott, hogy a fiúcskát érdemes lenne taníttatni. Elvitte hát a gyermeket a *valdoccói* Oratóriumba.

A mai gyermekek könnyen szakadnak el szüleiktől,

édesanyjuktól. A családi kör nem jelenti rájuk nézve azt a titokzatos, jótékony légkört, amelyikből kiválni *Domonkosunknak* oly nehezére esett. Az elhagyott otthonra, ha még oly szegényes volt is, az édesanyára való visszaemlékezés, intézeti tartózkodás első heteiben sok forró könnyet csalt elő szemeiből. Annál fényesebben bontakozott ki utóbb lelkében mindaz a szépség, amivel a Gondviselés e választottját oly bőkezűen megajándékozta.

* * *

Életírói úgy tudják, hogy már a falusi iskolában is megcsodálni való türelemmel viselte el vadóc pajtasai nevetlenségét, durvaságait. Tartózkodó és szerény volt, irtózott a verekedéstől. Ez nem azt jelenti, mintha vér helyett víz folydogált volna ereiben. Sőt. De élénksége az egészséges és mégis szelíd lelkületű gyermek bájos vidámságában nyilvánult meg.

* * *

Természetes, hogy *Domonkosnak* is, ha erényekre akart szert tenni, áldozatokat kellett hoznia. A sikerért neki épúgy erőlködni kellett, akárcsak közülünk bárkinek. Az Oratorium — Don *Bosco* ezt a nevet adta lelki műhelyeinek — kitűnő környezetnek bizonyult, hogy akiben megvan a jóra való hajlandóság csirája s ezt a lelkéből kicsiholt hajthatatlan jószándék termékenyíti meg, — abból jellemes s az átlag fölé emelkedő egyéniség fejlődhet. A kis *Savio* nem kevesebbet akart, mint hogy *szentté* legyen. Ránevelte tehát magát az imádság kiadós gyakorlására. Nemcsak imádkozott, hanem öntudatosan, lelkesen és célirányosan imádkozott. Kegyeletes hódolattal viseltetett a Szűzanya iránt s erre másokat is buzdított. A2 Oltáriszentség elé a titok nagyságát megközelíteni óhajtó alázatossággal, kegyelmi hatásainak boldog átérzésével járult. A keresztény tanítás szerint hasznosnak és üdvösnek tartott fegyelemtől nem irtózott, az önmegtágadástól nem félt.

* * *

Tizenöt esztendőös korában rászakadt a betegség. A kamaszkorát élő fiú az érett bölcs éleslátásával értékelte a vizsgálatásokat, a jobbulást, egészséget jövendőbe becézgetések hiábavalóságát. Tudta, hogy ő már a földi élet múlandóságának küszöbéhez érkezett. Várta, hogy ez a kapu bezárul mögötte és megnyílik a másik, az örökkévalóság portája.

Savio Domonkos a süvölvénysorban levő fiúk példaképe. A XIX. század termelte ki azzá.⁴³

Salvadori Giulio költő, egyet. tanár.

Olyan Sanyaró Vendel-féle megjelenés volt, ösztövré, fonnyadt, kopott díjnokforma. Csendes lépésű, annyira halkszavú, hogyha kettesben volt vele az ember, a mellettünk elmenők sem hallhatták, miről beszél. Szemüvege mögül két, a szíve jóságától égszínkékre festett szem simogatott meg nagyot-kicsinyt, hozzá hasonló komoly tudóst, pajzánságban kirobbanó fiataalt, tépett ruhájú, szakadt lelkű koldust egyaránt. Szíve gyermekeként szorosan a melléhez szorított irattáskája mindig az elpattanásig feszült, hol a könyvtárak poros rengetegeiből kibányászott ismeretlen értékektől, hol a saját szellemi termésének, gyémánttisztaságú költészetének hamvas gyümölcseitől.

* * *

Abban a szomorú időben, amikor az örök város vértanuk vére áztatta földjén a konkoly hintó vetése fojtogatta a nemes magvakról csírázott életet és szent vallásunk igazságai legtöbbször süket fülekre találtak, ő világi ember letére, bizalmas körben összegyűlt ifjak előtt, hitvédelmi és erkölcsstani előadásokat tartott. Egyik ünnep délutánján az ítéletes felhőszakadás miatt megkésve, csuromvizesen állított be egyik hallgatója és rövid mentegetőzés után leghátul meghúzódva leült. Néhány percnyi idő telhetett el, amikor egyszerre csak feláll Ő s előadását megszakítva kimegy.

Pillanatok múlva visszatér, kezében egy jókora ronggyal, és se szó, se beszéd, térdre ereszkedve szárazra törüli a rüg-kapálva tiltakozó ifjú átázott lábbelijét és harisnyáját.

* * *

Nathan volt akkor Róma polgármestere, a 3 pontos szabadkőműves nagymester-páholytestvér. Valami tanügyi tanácskozássra, hogyan-hogyanse, tévedésből-e, célzatosan-e, Őt is meghívták. Az értekezletet Nathan vezette s a megtárgyalásra kitűzött anyaggal kapcsolatban ismételtlen igazságtalan és durva kifejezésekkel illette az Egyház tanait. Ő kétszer is közbeszólt, tiltakozott, általános feltűnést keltve a nagyon is ellentétes összetételű társaságban. S amikor a hatalom delelőjén feszengő Nathan harmadszor is arcába vágott az Egyháznak, Ő felállt és — Nem Nathan úr! ezerszer is nem! — felkiáltással kivonult az oroszlánok barlangjából.

* * *

Már nagy tekintélyű tudós volt, akihez mint édesatyjukhoz ragaszkodott lelkes hallgatóinak serege. Ezek a tüzes ifjak egy az olasz vérmérséklet sajátosságából folyó élénk vitatkozás során tőle elsajátított tudás, az igazság fegyverével csúnyán sarokba szorítottak egy másik nagyhírű, de époly mértékben szabadgondolkodó egyetemi tanárt. A diadalittas ifjúság szélvész módjára rohant hozzá s valamennyije egyszerre magyarázta neki a sikert és mutatott nem káröröm nélkül a megtépzott tudós kudarcára. Amikor aztán szóhoz juthatott Ő is, mindenre csak ennyit mondott: Fiúk, vigyázzatok, hogy amikor az igazságot diadalra viszitek, a szeretetet lábbal ne tiporjátok.

* * *

Ez az ő, a mélységesen alázatos, acélosan jellemes, a felebarátot Krisztus módján szerető Ő — *Giulio Salvadori* volt, a legújabb kor legkatolikusabb olasz költője, a milánói katolikus egyetem kitűnő tanára. Múlt év októberében halt meg az igazak halálával.⁴⁴

S. Saymonof Zsófia asszony.

Saymonof Zsófia, férjzett *Swetchuie* asszony a görögkeleti egyház kebelében született. Szülei igen gondos nevelésben részesítették kitűnő képességekkel megáldott leánykájukat. Tizenhét esztendő korában ment férjhez *Swetchuie* tábornokhoz, aki bátran nagyapja lehetett volna a fiatalasszonynak. Harminchárom éves volt, amikor az igaz hit kegyelmét elnyerte s ekkor, bár tizenkét esztendőt töltött már a cárné oldalán udvarhölgyi minőségben, katolizálása miatt Oroszországot el kellett hagynia.

Swetchuie asszony külső szépséggel nem volt megáldva, de kiváló szellemessége, lenyűgöző kedvessége hamarosan a párizsi előkelő társaság egyik legfelkapottabb személyiségévé tették. Fogadónapjain a társasélet legkiválóbbjai jelentek meg s igen nagy azok száma, akikben ő ébresztette fel az elközömbösített hitet. *De Maistre* írja róla: «Sohasem találkoztam még ennyi jóssággal és erkölcsi erővel párosult tudással s szellemességgel, mint amennyi ebben az asszonyban van!»

Istenfélő, jámbor életet élt. Késő öregségében *Lacordaire*-rel, a fiaként kedvelt híres, francia dömés hitszónokkal váltott levelei a mellett, hogy a leg-tökéletesebb francia irodalmi nyelven írvák, mélységes hitéről és lelke szépségéről tesznek tanúságot. írásai ékesszóló bizonyítékok, hogy a legmagasabb körökben szereplő hölgy is lehet igaz katolikus hívő és Istennek kedves gyermeke.

A testi szenvedésekből bőven kivette részét, de azokat mindig nagy önuralommal leplezte ismerősei előtt. «Állva meghalni — mondogatta volt — ez az, amit Isten tőlünk, keresztényektől elvár.»

Egyik legjellemzőbb mondása volt: Szerintem a katolikus embernek egy joga van: jobbnak lenni embertársainál.⁴⁵

Talbot, Yraut és Féron-Vrau, a «szalónkabátos szentek».

Dublin-ben egyik vasárnap délelőtt holtan rogyott össze a templom előtt egy öregember. Hirtelen elmúlása senkiből se váltott ki különösebb szívfájdalmat és amikor elszállították, alig kísérte érdeklődés a váratlan haláleset szenvedő alanyát.

Matt Talbot sok esztendőn át egy faraktárnál volt alkalmazásban. Kis kamrájában egyedül lakott és kenyéradóján kívül alig ismerte valaki. Mégis az történt, hogy halála után pár hónappal az ír katolikus *Truth Society* ennek az igénytelen embernek az élet-történetét megírásra érdemesnek minősítette. Azóta más ezer és ezer példányban olvassák, sőt még japán és kínai nyelvre is átültetve terjesztik a jelentéktelen öreg életrajzát. *Matt Talbot* ifjú korában nagyon rendetlen életet élt. Hitetlen, káromkodó, részeges, templomkerülő ember volt. Egy idő múlva majdnem semmisnek látszó okból jó útra tért, amikor is két ízben hat-hat hónapra megtagadta magától a szeszes ital élvezetét. Amit így megkezdett és kipróbált, azt utóbb egész életére is kiterjesztette, és ami fő, meg is valósította. Hogy tévelygése idejéből fennmaradt régi ismerőseitől és pajtásaitól — akik iparkodtak őt a léha életmódra újból visszatéríteni — nyugalma és békéje legyen, az Oltáriszentséghez szokott menekülni. Szabadidejét nagy részben a templomban töltötte el. Édesanyja halála után egyedül élcegélt, nem nősült meg és szűkös keresetéből csupán annyit tartott meg, amennyivel egyéni igényeit a legegyszerűbb keretek között kielégíthette. A többi y a szűkölködők között osztotta szét. Élete munka és imádság között oszlott meg. Pihenésre mindössze pár órát szánt, azt is egy szegényes prices en töltve, alig védekezve egy vékony takaróval a tél hidege ellen.

* * *

A tökéletes keresztény élet megtestesítői, mint azt *Matt Talbot* élete is igazolja, a társadalom minden rétegében fellelhetők.

XIV. *Benedek* pápa szállóigévé vált mondása a «szalónkabáios szentekéről, ahogy *Filibert Vraut* és ennek sógorát, *Féron-Vrau Kamill dr.-t* nevezte, *Matt Talbotéual* párhuzamos esetre tereli figyelmünket.

Vrau Filibert és *Férőn Kamill* előkelő lillei patriciusok, akik 1905-ben, illetve 1908-ban haltak meg, bátran mondhatók a lillei katolikus egyetem megteremtőinek. A nemzetközi eucharisztikus világkongresszusok megszervezésének és a párizsi Mont-Martreon emelkedő *Jézus Szíve*-bazilika felépítésének munkájában is tevékeny részt vettek.

De nemcsak ezeken a külterjes katolikus munkatereken dolgoztak keresztényhez illő áldozatos lelkülettel, hanem szűkebb, személyesnek mondható körülményeik között is példásan igazolták azt a jeligét, hogy a nemes-séggel kötelességek járnak. Mikor *Filibert* atyja halála után átvette annak üzemeit, sógorával, *Kamillái* olyan megállapodásra jutott, hogy az megszüntetve orvosi gyakorlatát, társul *Filiberttel* és ezentúl együtt fáradoznak *Lille* példaszerű katolicitásának megteremtésén. Elsősorban munkásjóléti intézményeket létesítettek. Üzemeiket elemi és középfokú ipariskolával bővítették ki, a munkásnőket pedig a *Gondviselésről* nevezett apácák gondozására bízták. Úgy ezek az alapításaik, mint a nagy szociális érzékre valló munkáslakások és körhelyiségek létesítése az átélt evangéliumi szellem kovászá-
nak termékenyítő erejéről tesznek tanúságot. 1863-ban *Filibert* egy imaegyesületet is alapított, amely munkásai köréből indult ki, utóbb azonban *Lille* városát is behálózta. Hogy mekkora lelki termékenységet képviselt ez a kisdud egyesület, azt ékesszólóan bizonyítja az Egyesületi Értesítő példányszáma, amely a huszonkét-
ezret is megütötte.

1871-ben ama meggyőződés alapján, hogy a lelkek javára üdvösebbek a kicsiny plébániák, mint a nagy-kiterjedésűek, létrehívták a *cambrai* egyházmegye területén a Templómépítő Szövetséget. Eme Szövetség életrevalóságának tudható be végeredményben a *cambrai* egyházmegye kettéosztása és a *lillei* egyházmegye meg-

alakulása. *Vrau Filibert* volt az éjjeli szentségimádások gyakorlatának megpendítője és sógorával együtt a *lillei* katolikus egyetem ügyének lelkes mozgatója. *Vrau Filibert* igen nagy megbecsülésben állott vatikáni körök előtt is, s bár jó sokszor megfordult a pápai udvarban, ezt annyi szerénységgel és előkelő tartózkodással tette, hogy senki se sejtette volna benne a Szentszék egyik legbizalmasabb emberét.

Amint hírlik, úgy *Matt Talbot*, mint a «szalónkabátos szenteh) ügye már foglalkoztatja az illetékes egyházi köröket, hogy boldoggáavatásuk iránt a megfelelő lépések megtörténjenek.⁴⁶

Vass József.

E név elé fölösleges kiírnunk, hogy viselője a hit-tudományok doktora volt. Ha valaki olvasta a Magyarok vigasztalását, ha Szent Ágoston Vallomásait az ő meg-látásából és kifejezéseiből tanulta megismerni és érteni, ha kristálytisztán áttetsző gondolatokból szőtt beszédeit hallgatta: tudva-tudja, hogy Vass József a keresztény igazságot tanította.

Azt se kell a neve után függesztenünk, hogy mi-niszter volt. Közismert kettős minőségében sokak, mindenek szolgálaként élt és dolgozott. Az élőkért és holtakért mondott imádság oltára mellől lépett a nép-gondozás neki szent feladatot jelentő porondjára. Ebből az idegroncsoló napszámból a szentelt kő gyertyalán-goktól körültengett magányába tért vissza megint csak szolgálni.

Kalocsai nagyprépostsága díszét se emlegetjük, hiszen Vass József ama kiváltságos kevesek közé tarto-zott, akikre köztisztelet nem a viselt egyházi méltóság magasztossága miatt sugárzott. Ő annak az ember-fajtának volt egyik legkeményebb hajtása, amelyik a felülről kapott isteni szikrát lényében tűzzé fejlesztve a maga egyéni és alanyi nemességével fokozza feljebb a betöltött tisztség értékét.

Kisasszony ünnepén virradóra eltűnt közülünk.

Ügy ment el, ahogy a gyorsan és határozottan cselekvő énjének jellemző vonása volt: váratlanul, rögtönösen. Kihűlt ajkán élete egyik legsúlyosabb, legtökéletesebb szónoklata jéggé fagyott virágainak illatával.⁴⁷

Zichy Nándor.

(1829-1929.)

Az istenes honpolgárnak, *Zichy Nándor grófnak*, a dunaadonyi temetőben domboruló sírja évről-évre növekvő kegyeletes zarándoklások színhelye.

A katolikus közszereplés vezérségre hivatott nagyjai s a feltűnéstelen kötelességteljesítés szürke tömegei a székesfehérvári sírboltban pihenő csupaláng püspök mellett benne látták soraik előtt ezen a földön jární, innen égfelé törtetni a megélt evangéliumot.

Amit Krisztus szeretete ellenállhatatlan, malasztos lendületével Szent Pál apostolból kisürgetett; ahogyan antiochiai Szent Ignácot perzselően tüzeslehelletű orosz-lánná formálta az Élet Kenyerének meg nem únt asztalához való mindennapos letelepedés: úgy lett és maradt hosszú, dolgos élete útján Zichy Nándor kereszténynek is, magyarnak is az az ember, aki akart és tudta, hogy mit akar.

Születésének századik évfordulója töltsön el minket azzal a fölemelő tudattal, hogy a látszólag terméketlen magyar ugar is sarjaszt időnkint magából egy-egy igaz embert, egész férfiút, aki Krisztusként megadja Istennek, ami Istené, a császárnak, ami a császáré.

És Zichy Nándor élete a perdöntő tanúság, hogy a hazának is bőkezűen adózik azzal, ami a hazáé.

* * *

(1930 november 16.)

Ércbe öntött alakja, Istennek hála, végre előttünk áll. Valóságos élő szobor, mert mozdulatlansága eszményeinek elpusztíthatatlanságát hirdeti. Ami személyéből halandó volt, s a természet törvénye szerint az adonyi sírba kellett dőlnie, szomorú jelenünk hét szűk eszten-

dejében ismét előtűnik. Ebben a könnyen felejtő, hálátlansággal, a rohanó idővel s az elemek hatalmával mérkőző mostani szilárdságában megcáfolhatatlan szemléltetője annak az igazságnak, hogy aki életét az önzés keretei fölé emelte, a vezért visszasíró oldott kérék hívására újból őrhelyén terem.

Isten embere volt és a hazáé. Ilyennek tanultuk ismerni, akik még láttuk, hallottuk őt, s aggastyán sorban is egészséget, fáradságot, népszerűséget, vagyont egyforma készséggel feláldozó, korszakos egyénisége örökifjú lendületét pironkodva csodáltuk. Ezt a párhuzamot, Isten s haza szent szolgálatának acélos egységét kell olvassa le a mai ifjúság, s valamennyi később következő nemzedék a Scitovszky-téri emlékműről. A koszorúval feléje nyújtott elismerés, s az előtte meghajtott lobogóval kifejezett hűséget Zichy Nándor lábainál jelképező mellékalakok legyenek a magyar jövő beszédes ihletői.

* * *

Zichy Nándornak, a magyar katolicizmus kimagasló vezéregyénisége születésének 100-ik évfordulójára díszes emlékkönyvéé adott ki a Szent István-Társulat, hogy így is hódoljon nagynevű elnöke emlékének.

Ebből a gazdag tartalmú, gyönyörű képekkel ékes könyvből közlünk néhány részletet, azért is, hogy felkeltjük az érdeklődést a magyar katolicizmus széles rétegeiben a pompás díszmű iránt, de főképen azért, hogy felelevenítsünk Zichy Nándor életéből egy-egy olyan adatot, amelyek jellemzően domborítják ki ízig-vérig keresztény egyéniségét.

* * *

Jókai Mór 1896-ban ezt a rövid jellemzést adta róla: — Zichy Nándor gróf ezelőtt 33 évvel is az volt, ami most: hazafi, de ultramontán; aki a börtöntől nem fél, de a pokoltói igen; aki szereti a hazát, de a mennyországot jobban.

E szavakkal Jókai arra célzott, hogy mikor a gróf a

Schmerling-korszakban törhetetlen magyarságáért fog-ságot szenvedett, mindössze annyi kegyet kért, hogy szentmisét hallgathasson.

* * *

Az egyházpolitikai harcok idején a sorról-sorra rendezett katolikus nagygyűlések nem múlhattak el Zichy Nándor nélkül. Tüzes, magával ragadó, meggyőződés-sugallta beszédei voltak ezeknek a gyűléseknek igazi értékei. Ez a minden szavából kicsengő meggyőződés sugárzott szemeiből, ömlött el arcán, ez zengett szívéből. Ez áradt el hatalmas alakján s ez kapta meg az emberek szívét, amikor egy apostol ellenállhatatlanságával szólott hallgatóihoz.

Ez a láz ragadta magával a nagygyűlések sűrű tömegeit, amikor Zichy Nándor felszólalt s erre célzott az az egyszerű vidéki atyafi is, aki midőn (egyik legelső nagygyűlés után) megkérdezték tőle, kinek a beszédje tetszik neki a legjobban, azt válaszolta:

— Azé a püspöké, aki civilben volt.

* * *

Parocchi bíbornok, XIII. Leó nagytudású hely-tartója, akinek kevésbé lehetett alkalmá Zichy Nándort személyesen megismerni és vele érintkezni — b. e. Steiner Fülöp székesfehérvári püspök előtt így nyilatkozott róla:

— Neve be van írva az Egyház történetébe.

* * *

Mikor X. Pius pápa előtt tisztelgett s a Magyarországot közéről érintő egyházi kérdések miatt szokatlanul hosszúra nyúlt kihallgatás után eltávozott a pápától, X. Pius mélységesen meleg, atyai érzéssel emlékezett meg róla és így szólt:

— Milyen drága öreg úr és milyen pompásan beszél latinul.

* * *

Zichy Nándor gróf legszebb egyéni tulajdonságai közé tartozott a gyermekek és szentek mértékével mérhető tiszta alázatossága.

A dunaadonyi hívek még bizonyára emlékeznek arra a szokására, hogy szombat délutánonként vagy ünnep előtti estén a hatalmas földesúr és aggastyán, kicsiny imádságoskönyvével kezében, sorba állott cselédei és béresei között a káplán gyóntatószéke előtt. És a legkisebttől sem fogadta el a gyakran felajánlott helycserét, hanem türelmesen megvárta, amíg reá kerül a sor. Ha fekvő betegség nem akadályozta, a hívekkel egy sorban járult az oltár elé a szentáldozáshoz. Soha nem fogadott el sem térdeplőt, sem segítséget, hanem ő maga nem egyszer megható erőlködéssel ereszkedett térdre és így térdenállva fogadta Krisztus testét és végezte ajtosságát.

* * *

A liberalizmus vallásirtó ereje sehosem mutatkozott oly mértékben, mint a magasabb társadalmi osztály férfainak életében. Már fehérholló számba ment a kaputos férfi az Úr asztalánál. Jobban féltek a klerikális és ílramontán gúnyjelzőtől, mint bármilyen más elemi csapástól. Zichy Nándor 1872 június 29-én mondott székesfehérvári beszédében így rója meg ezt a gyávaságot:

— Megvallom, mindenkor megszégyenülve láttam ilyt a bárgyúságot, amellyel néha katolikusok hitüket és Egyházukat hunyáskodva vallják.⁴⁸

MÁSODIK RÉSZ.

Tanulságos kaleidoszkóp.

Életmentő Madonna-kép.

Murillo csodaszép festménye, a párisi Louvre felbecsülhetetlen kincse, a *Szeplőtelen Fogantatás*, egy ízben két spanyol szerzetest mentett meg a golyóhaláltól. Ez akkor történt, amikor Soult tábornagy győzelmes serege üldözőbe vette John Moore megvert seregét s ennek jelentékeny részét foglyul ejtette. A foglyok közt volt két kémgyanús spanyol szerzetes, akiket a franciák a hadijog mellőzésével nem lőttek menten agyon, hanem arra kényszerítettek, hogy vezessék őket rendházukba.

Ez megtörtént és a tábornagy itt látta meg a gyönyörű képet, mely akkora hatással volt rá, hogy nyomban vételajánlatot tett a szerzetesház főnökének. A perjel azonban vonakodott eladni a festményt s ezt azzal indokolta, hogy a kolostor már 100.000 frankos árajánlatot is kapott. A tábornagy kijelentette, hogy kész azonnal 200.000 frankot fizetni. A perjel, abban a reményben, hogy a vásár sikeres megkötése után fogoly szerzetestársait is szabadon bocsátják, ráállt az alkura. Mekkora lehetett elképedése, mikor a tábornagy kijelentette, hogy a fogoly szerzetesek életét együttesen 200.000 frankra becsüli.

A perjel, aki semmiképen sem akart részese lenni társai halálának, kiadta a képet, amely így voltaképpen ingyen jutott Soult tábornagy birtokába.

1852-ben Londonban árverésre került a Soult-féle gyűjtemény s a híres kép 586.000 frankért a francia kormány birtokába került.⁴⁹

Mikor Napoleon tévedett.

A magyar nemesi felkelő sereg utolsó, dicstelen szerepléséről nevezetes győri (kismegyeri) csata után 1809 augusztus 31-én, Napoleon császár Jenő alkirály, több tábornagya és számos tábornoka kíséretében bevonult Győrbe, ahol a Király-utcában még manap is mutogatják az egyemeletes kúriát, melyben a világverő császár megszállt.

A hatóságok tisztelgése után Napoleon megtekintette a város nevezetességeit, többek között az ősi székesegyházat is, melyet az árpádkori románstílusú bazilikából Giovanni Rana építőművész alakított át olasz reneszánsz dómmá a XVII. században. A székesegyház északi hajójában ma is látható egy pompás kép, mely széles, aranyozott fakeretben Szent Antalt ábrázolja a kisdéd Jézussal. Ez a kép Maulpertsch XVIII századbeli osztrák festőművész ecsetje alól került ki.

A császárnak annyira megtetszett a nagyszerű festmény, hogy rendes szokásához híven a többi harácsolts műkinccsel egyetemben Párizsba akarta szállíttatni. Épp azért haladéktalanul parancsot adott, hogy a képet nyomban akasszák le a falról.

A kalauzoló kanonok az első pillanatban megijedt, de nyugalmát hamar visszanyerte s mosolyogva magyarázta a császárnak, hogy a képet nem lehet leakasztani, mert az — *falfestmény*, mire Napoleon szótlanul a kép rájárára mutatott. Mit volt mit tenni, munkásokat hozattak, akik a falfestményről leszerelték a keretet.

Napoleon megjutalmazva a munkásokat, rosszul leplezett bosszúsággal ment odébb.⁵⁰

Csak tovább, végig

1870 szeptember 20-án, Róma elestekor, egy bizonyos szerzetesnői társulathoz tartozó nővérek (megnevezésüktől a tapintat diktálta tartózkodás készlet eltekinteni), akik Rómának egyik kevésbé előkelő

negyedében iskolázták a legszegényebb néposztály gyermekeit, azt a fogadalmat tették, hogy mindegyikük naponta egy-egy órát fog az Oltáriszentség imáadásában eltölteni, maga a testület pedig havonta egy szentmise elvégzéséről gondoskodik mindaddig, amíg Isten visszaadja a pápának s az Egyháznak a teljes szabadságot.

Harminc esztendőn át állották is a nővérek fogadalmukat, de 1900-ban, hivatkozással a tanítás körül felszaporodott munkára, kérelmezték és el is nyerték a Szentatyától a fogadalom olyan természetű megváltoztatását, hogy a személyenként külön-külön kötelező imaóra helyett közös imával tehessenek eleget fogadalmuknak.

1928-ban a nővérek ismét kopogtattak a Vatikán ajtaján, most már azzal a kéréssel, hogy — lényegesen enyhülvén a feszültség a Szentszék és az olasz állam között — teljesen fölmentessenek a fogadalmi imától, a beígért havi szentmisét pedig elhunyt társnővéreik lelki nyugalmaért végeztethessék. XI. Pius pápa azt válaszolta, hogy a meghalt nővérek lelki nyugalmaért majd ő imádkozik miséiben, az apácák pedig csak folytassák a fogadalmi imát és végeztessék tovább az ugyané szándéokra felajánlott havi szentmisét.

Épp egy esztendővel később aztán beállott a mostani fordulat, bizonyosságául annak, hogy harmad- és féleredménynél nem szabad megállani annak, aki nagy célokat tűzött maga elé, hanem folytatnia kell az áldozathozatalt s ki kell tartania végig, ahogy azt Üdvözítő Urunk tanította.⁵¹

A lelki gazdagodás egyszerű módja.

Az 1925-i esztendőben szentté avatott arsi plébános, Vianney János, gyermekkorában földműveskedett, hogy szűkös viszonyok között élő családja terhein ő is könnyítsen.

A kiváltságos lelkek szokása szerint már akkor eltalálta a módját, miként kell a testi munkát lelki értékekre átváltani.

— Ha egyedül dolgoztam künn a földeken, hangosan társalógtam az én Urammal. Ha többedmagammal voltam, a szívemet emeltem fel Hozzá. Az ebéd utáni pihenőt magamba vonulva töltöttem és egész lelkeimmel imádtam Jézusomat.

Ennek az alázatos Szentnek példáján okulva, Istenért végzett munkával, pillanatok feláldozásával, mennyi érdemet szerezhetne bármelyikünk.⁵²

Pápához illő bölcsesség.

II. Pius, családi néven Aeneas Silvius Piccolomini, súlyos betegségében komolyan kérdőre vonta orvosait állapota felől.

Azok, mint annyi más kartársuk, régen épűgy, mint most, kíméleteskedve hangsúlyozták, hogy a Szentatya állapota egyáltalán nem ad okot aggodalomra.

— Szerencsétlenek vagyunk mi, fejedelmi sorban lévő emberek, kiáltott föl a bölcs pápa, hogy udvari népünk még halálveszedelem idején is hazug kedveskedéssel titkolja előttünk a keserű valót.

És ügyet sem vetve további kertelésükre, okosan és szentül halni készült.⁵³

A madárdiplomaták.

XIII. Leó nagy kedvelője volt a madaraknak. Magánkönyvtárában, sőt még abban a teremben is, ahol a tisztelgőket fogadni szokta, sok-sok madárka füttye, dalolása örvendeztette, szórakoztatta az agg pópát.

Történt, hogy az egyik külföldi állam képviselőjében előtte megjelent követtel folytatott beszélgetést, amikor egyéniségét jellemző finomsággal hirtelen így szólt vendégéhez:

— Ezek a madárkák az én diplomatáim. Látogatóimat nem egyszer hozzák nehéz helyzetekbe, mert ha jókedvükben szabadjára engedik hangjukat, ember

legyen, aki megérti az én fáradt, öreges beszédemet. Tán még azt se tudja egyike-másika, hogy egyáltalán mondtam-e valamit.⁵⁴

Jellem.

Franco Sacchettiről, Toscana egyik kis városkájának előljárójáról beszélnek, hogy mereven megtagadta volt egyik földmives-polgártársa kérésének teljesítését, mert azt igazságtalannak találta.

Valaki később szóvátette előtte a már feledésbe ment esetet és hozzáfűzte, hogy a vagyonos kisgazda egy szép, nagy nyúllal szándékozott volna neki akkoron kedveskedni, ha az ügyet kedvezően intézte volna el.

— A nyulat igaz, elfogyaszthattam és valószínűleg meg is emésztettem volna — jegyezte meg Sacchetti —, de éltem alkonyáig megfeküdt volna gyomromat annak az igazságtalanságnak a szégyene, amit meggyőződésem árubabocsátásával követtem volna el.⁵⁵

Királyi büntetés.

A saint-germainei udvari kápolnából eltűnt egy nagyértékű ezüstlámpás. Az eset igen bosszantotta XIV. Lajos francia királyt és tekintélyes jutalommal kecsgettette azt, aki a hatóságokat a tettes nyomára vezetné.

Darab idő múlva egyik belső udvari embere járult a király elé és szemmel látható lelki küzdelemmel jelentette neki, hogy a tolvaj, akinek kezén a drága ötvösmunka gazdát cserélt, az ő tulajdon édesapja. A szentségtörő cselekedet rugójául pedig valami szorongató szükségre hivatkozott, amelyikből az öreg nemes semmiképen sem tudott akkor más kiutat találni.

— Vigasztalódjék barátom — monda a nagy király — olyan büntetéssel fogom őt sújtani, hogy többé nem fogja fejét lopásra adni.

És a király azonnal intézkedett, hogy a megtévedt ember rangjának megfelelő évi kegydíjban részesüljön.⁵⁶

Don Bosco indexen.

Aki tanulmányozta és ismeri Don Bosco életét, tudja, hogy mekkora tárgyi igazsággal alkalmazhatni rá a némileg regényízű címet: Csodálatos élet.

A nagy emberek fajtájához tartozott, s mint ilyen, egyesítette magában azokat a kimeríthetetlen, szerteágazó és mégis egy öbölbe összefutó tulajdonságokat, amelyeket küldetésének cselekvő természete szerint mindig tudott és egyre akart is értékesíteni. Így lett belőle, azután, hogy volt már építész és lelkiatya, próféta és csodatevő, misszionárius és diplomata, utazó ügynök és szónok, nevelő és lélekbúvár, pap, szabó, asztalos, komédiás és bűvész — még hivatásos és számottevő tollforgató is. Végül az újságírói terepre is átcsapott. Hol támadó éllel, hol védelmi állásból hadakozott: szellemesen, az igazság fensőbbiségével, élénken, de mindig az ellenfélnek is adózó tisztelet nemesiségével.

Hítvédelmi célzattal alapította 1853-ban a *Katolikus Olvasmányokat*, amelyeknek már első füzeté is sok fejtörést okozott a torinói érsekség könyvbíráló, ú. n. cenzúrabizottságának. Az érvek súlya, az igazság kristálytisztá szándékú szolgálata, a maga elé tűzött cél felé nyílegyenesen törő áttetsző írásmód: olyan átütő, ellenállhatatlan erőt sugároztak ki Don Bosco e művéből, hogy az érsekségben indokoltan féltek a Piemontban akkortájt felülkerekedőben lévő protestantizmus felhördülésétől s a várható visszahatás erőszakosságaitól.

A *Katolikus Olvasmányok* fényesen beváltak. Füzet füzetet követett, bár Prête Bosco, ahogy ellenlábasai nevezték, sűrűn kapta a fenyegető leveleket. Az ismeretlenség homályából sokszor kíséreltek meg, szerencsére sikertelenül, vakmerő merényleteket a toll hőséneke ellen.

Itt-ott már 17 esztendő múlva tekintettek vissza a *Katolikus Olvasmányok*, mikor váratlanul Don Boscóra is rászakadt a Feneionokat, a Prohászkat utóíerő nagy, lelki megpróbáltatás. *Szent Péter Centenáriuma* c.

művecskéje a könyvtilalmat gyakorló ú. n. Index Kongregáció ítélete következtében zátonyra került. Bírálója hittani szempontból kifogásolható részeket vélt benne föltalálhatni.

Fájdalmasan érintette ez a hír Don Boscót, az apostoli Szentszék hűségben fölülmúlhatatlan fiát, akitől mi sem állott messzebb, mint hogy a római pápa elsőségének hittételéhez kegyetlen tollal férközzék. Erezte ezt maga IX. Pius pápa is és olyformán enyhítette a szigorú ítéletet, hogy ország-világ előtt való megbélyegzés helyett a torinói érseket bízta meg a mélységesen elszomorodott szerző hivatalos megintésével, a művecske esetleges további kiadását pedig eltiltotta. Később újra enyhítették a büntető rendelkezéseket, két kifogásolt szövegrészlet helyesbítése fejében engedélyezték a második kiadást is.

E megrázó eset tövise, ha kihúzták is a sebből, amelyet ütött, sokáig lebegett Don Bosco szemei előtt. Élete egyik főfeladatának tartotta, hogy ismételten igazolja lelkének Krisztus egyházával megszakíthatlanul együttérző, szeplőt magán nem tűró katolikusságát.⁵⁷

Egy herceg és neje az Úr szolgálatában.

Paterno Castelli di Biscari Ignác herceg és neje, *Anterl Angelina* hercegnő, a szicíliai főnemesség két ősrégi családjának sarjai, körülbelül négy esztendő előtt, 25 évi házasság után azzal váltak el, hogy életük hátralévő idejét Istennek szentelik.

A szükséges pápai engedélyek megszerzése után Paterno herceg a barnabita szerzetesek rendjébe lépett, hittudományi tanulmányokat végzett és nemrégiben pappá szenteltette magát.

A hercegasszony a karmeliták egyik milánói kolostorába vonult, ott töltötte ki a két évig tartó próbaidőt.

Talán egy hónapja múlt, hogy a valamikori házaspár újból az oltár előtt találkozott és ez alkalommal cserélte fel a herceg — akit most Páter Ignácnak neveznek — az időleges fogadalmat tevő Mária nővér fekete

fátyolával annak az újoncnőnek a fehér fátyolát, aki negyedszázadon át hűséges házastársa volt.

Az ünnepi szónok beszédében nyomatékosan rámutatott arra, hogy bár igen nagy áldozat, ha a szülők gyermekeiket Istennek szentelik, de kétségtelenül nagyobb áldozatot hoznak azok a házastársak, akik egymást áldozzák fel az Úrnak.⁵⁸

Egy érsek hányattatásai.

Háromesztendei szakadatlan *bujdosás* után, Ruiz mexikói apostoli delegátusnál, a közelmúlt napokban, váratlanul tett óriási benyomást keltő látogatást Guadalajara érseke, *Orozco y Jiminez Ferenc*. Az apostoli delegátus és környezete egyik ámulatból a másikba esett, amikor nem kis huzavona után a guadalajari érseket ismerték fel a jövevényben.

Az érsek keserves hányattatásait élénk színekkel ecsetelte s elmondta, hogy legalább 12 alkalommal csak hajszálon múltott menekülése az öt halálra kereső kormánycsapatok elől. Híveit, akik Mexikónak talán legöntudatosabb katolikusai, semmikép sem akarta elhagyni s azért inkább állandóan bujkált, hogy népét hol élőszóval, hol kicsi, hordozható írógépén sokszorosított pásztorleveleivel bátorítsa. A kormánynak annyira fontos volt az érsek kézrekerítése, hogy 10.000 embert mozgósított ellene azzal a paranccsal, hogy élve vagy halva teremtsék elő. Hatvan, mindenre elszánt férfi formált mondhatni testőrséget körülötte, akik közül néhányan mindig vele voltak, éjjel-nappal őrizték és gondoskodtak újabb búvóhelyekről.

Egy előkelő guadalajari katolikus férfiú méltán és nyugodtan mondhatta az őt faggató kormányközegeknek: «Hogy az érsek úr hol van, azt nem tudom, de azt biztosan állíthatom, hogy soha sincs ott, ahol a kormány ügynökei keresik».⁵⁹

Egykori színésznő lelki békéje.

A francia újságok sokat írtak mostanában *Lavallière Éva*, a valamikor tüneményes szépségű, általánosan ünnepeelt színésznő haláláról.

A francia főváros színházlátogató közönségének egykoron dédelgetett kedvence a nagyháború befejezése óta a legteljesebb visszavonultságban élt Thuilieresben, a vosgesi hegyvidéken.

Az ünnepeelt művésznő Dél-Franciaországból származott. Színpadi sikereit, amelyeket főképen daljátékok- és vígoperákban aratott, szinte felülmúlhatatlan tehetségén kívül lebilincselően bájos megjelenésének és elbűvölő játékmódorának köszönhette.

Éppen egy hosszúlejáratú amerikai művészi körútra kellett volna indulnia, amikor váratlanul hátatfordított a könnyű műzsnak és az élet komolyabbik oldalát választotta elmélyedései, tanulmányai tárgyául. Ez időben olyan gondolatok is foglalkoztatták, hogy előbbi életpályájával homlokegyenest ellenkezőleg, kolostorba lép; ezt az elhatározását azonban gyenge egészségi állapota miatt nem válthatta valóra. Utóbb Mgr. Lemaître kartágói püspök egyik beszédének hatása alatt egy tuniszi falucskában élt a lakosság szegényei között, gondozva betegeiket, a gyermekeket elemi ismeretekre és a hittanra oktatva. Ám ezt a munkakört sem tudta sokáig betölteni, úgyszólván állandó betegeskedése miatt. Visszatért tehát Franciaországba, ahol a legteljesebb visszavonultságban fejezte be hatvanegy esztendőre terjedő életét.

Az egyetlen látogató, akit mintegy öt esztendővel ezelőtt magához engedett, de Flers Róbert volt, akinek darabjaiban annakidején sokszor szerepelt. A kérdezősködésekre, amelyekkel de Flers az ünnepeelt művésznő magánybavonulásának okai után próbált érdeklődni, mindössze ennyit felelt:

— Hagyjuk ezt; elég nekem is, magának is tudni azt, hogy sok szenvedésem dacára boldog vagyok, mert

megtaláltam lelkem békéjét. Amit a múltban hibáztam, azért eleget akartam tenni. Ez a tudat elégséges vigaszul szolgál nekem.⁶⁰

Pierre l'Ermite és bizonyos leányszertelenségek,

Pierre Vermite, a kitűnő párizsi katolikus író, fölöt-
tebb találó cikkben mutat rá a mai teljesen elvilágiaso-
dott leány típus szertelenségeire.

Felveti a kérdést, hogyan változott át a legutóbbi
hús esztendő folyamán a család s az Egyház nevelő
karjai között felnőtt leány azzá a szinte megérthetetlen
jelenséggé, amelyik ma jobban mint bárki más, kint
forog a nyilvános élet színterén.

A szabadkőművesség nyíltan bevallott célja a világ
elkereszténytelenítése. Ezért nemcsak a nő rendkívül
nagy jelentőségét aknázza ki céljai érdekében, de már
reáesztelmelt a fiatal leány szerepének horderejére is. Őt is
beilleszti számításaiba és nem is másodrendű segéderő
gyanánt tekinti az elpogányosítás hadműveleteiben.

Ha a magukat keresztényeknek valló fiatal leányok
valamikor rájönnek arra, hogy micsoda szerepet szánt
nekik a szabadkőműves eszmeáramlat, lehetetlen, hogy
kézzel-lábbal ne tiltakozzanak ellene. Egészen biztos»
hogyha majd egyszer fölébrednek bódálmukból és vissza-
tekintenek a példátlanul kíméletlen divatigára, amelyet
nyakukba vettek és eszükbe jut például a Brüsszelben
megtartott mezítelenségi kongresszus és kezükbe akad az
a meghívó, amelyik kioktatja őket, hogy szüleiket, e
fölösleges poggyászokat hagyják otthon s a fesztelenek-
nek jelzett összejöveteleken nélkülük jelenjenek meg:
el fognak szörnyűködni azon, hogy volt életükben idő-
szak, amikor ezeken és hasonló egyebeken nem botrán-
koztak meg.

Mert a mai katolikus leányok javarésze is abban a
görcsös képzelődésben szenved, hogy a világiás és kereszt-
tény életet, a test fitogtatását és a lélek gondozását
össze lehet egymással egyeztetni. Manap nem újság,
hogy valaki reggel 6 óráig ropja az argentinai csapszékek-

bői idelopott matróz- és négertáncokat, méltó befejezésül pedig az útjába eső templomban korai szentmisét hallgat, Uram bocs' még meg is áldozik és aztán mintha minden rendjén volna, pihéi közé aludni tér.

Az se ráfogás, ha szemébe mondjuk a ma katolikus leányainak, hogy az öltözködés címén hovatovább levetközödés jellegével bíró toaettekben jár és kel a nyilvánosság előtt, mint aki vagy szenvedélyeket akar ébreszteni, vagy a már fölkellett ingereket még magasabbra akarja csigázn.

Mikor fognak ráeszmélni leányaink, hogy a mai öltözködés és a most divó táncok szálláscsinálói a tüdővésznek, az idegrendszer összeroppanásának és az anyaságra való alkalmatlanságnak?

«Mondd meg nekem, kivel barátkozol, s én megmondom neked, ki vagy.» Ha leányaink egyszer megint Krisztussal fognak barátkozni és újból szóba állanak az evangélium tanításaival, talán elkövetkezik az idő, hogy egyebet is észre fognak venni és meg fognak látni, nemcsak azt, ami manap a szemeken és füleken keresztül lelkükbe hatolva máris tönkretette őket.⁶¹

Lourdes hatása.

Szenzációsan hat az az újsághír, amely elmondja, hogy a Liverpoolból legutóbb *Lourdesba* zarándokolt ezerhatszázfőnyi angol ájtatoskodó között egy anglikán lelkész is volt, aki beteg leányát kísérte.

Nem lehet kétségbevonni, hogy Lourdes és az ott megannyiszor ismétlődő gyógyulások a csoda létezését harsogják bele hitetlen korunkba. Sokan tódulnak oda, de persze csodás gyógyulás csak egyeseknek jut, *de jut* osztályrészül. Ha mindenki meggyógyulna, már nem menne csodaszámba, hanem a víz különös gyógyítóerejének tulajdonítanak az esetet.

A fenti zarándoklat résztvevői között is történt csodás, rendkívüli gyógyulás, mely által tán az említett protestáns pásztor lelke is egészségesre illetődhet a katolikus hitrendszer igazságai iránt.

Olaszországban nagyarányú mozgalommá fejlődött a Lourdesba irányított betegvonatok megszervezése. Ebben az esztendőben május óta már öt ilyen vonat tette meg a zarándokutat a Szűzanya kegyhelyére. Az odavitt betegek száma eddig elérte az ezerkilencvenet s a Szentatya magánpénztárából fedezte ötven beteg úti-költségét.⁶²

Királyi emlékeztető.

Fülöp macedóniai királynak, *Nagy Sándor* atyjának, volt egy udvari szolgája, aki kötelességszerűen minden reggel ilyen köszöntéssel jelent meg ura előtt:

— Emlékezzél meg róla, hogy ember vagy.

Esténként viszont, midőn távozott, kérdéssel búcsúzott el urától:

— *Fülöp*, gondoltál-e arra a nap folyamán, hogy ember vagy?⁶³

Szultáni józanság.

Saladin, Egyiptom és Szíria szultánja, aki népe, sőt a keresztények előtt is közbecsülésben állott nagylelkűsége, férfiassága és lovagi erényei miatt, 1193-ban halt meg Damaszkuszban. Betegségének ideje alatt a zászló helyébe, mely mindig palotája bejárata előtt lengett volt, azt a halotti leplet függesztette ki, amelyikbe burkolva kellett holttestét eltemetni. E sajátságos lobogó mellé egy szolgát állíttatott, aki időnként fennhangon kiáltotta:

— Íme, mindössze ennyit visz magával zsákmányai-ból *Saladin*, Kelet nagy hódítója.⁶⁴

Kínai leányöntudat.

Csing-Vang kínai császár, trónralépése ünnepén az ott dívó szokások szerint egy magasan emelkedő páholyból nézte végig azoknak a nőknek hódoló menetét, akik palotájában udvari szolgálatot voltak hivatva teljesíteni.

Valamennyien ki több, ki kevesebb kacérsággal iliegték-billegték el a császár előtt, csupán *Se-Vu* lépkedett szemérmesen lesütött szemekkel és szerény, fitogtatás nélküli járással a hiúskodó menetben.

Csing-Vangra kellemesen hatott a leány tartózkodó magaviselete és leszólt hozzá páholyából:

— Szép leányzó, kérek, vess rám egy pillantást! De *Se-Vu* mintha mitsem hallott volna a császár szavaiból, tovább ment épp olyan testtartással, mint előbb.

Csing-Vang most már emelt hangon kiáltott utána:

— Nézz rám egy kicsit is és feleségemül veszek.

«*Se-Vu* még most sem emelte tekintetét császári urára.

Hogy hajlamossá tegye kérése iránt a leányt, a császár nemcsak nagyösszegű pénzt, de még a leány családjáról való gondoskodást is kilátásba helyezte.

Még ezek az ígéreték sem hozták meg az annyira óhajtott eredményt, úgyhogy *Csing-Vang* végre is lesietett az emelvényről és a leány elé állva így szólt hozzá:

— Miért nem adsz feleletet? Miért nem hallgatsz meg? Olyan drágán osztogatod pillantásaidat?

— Felsőges császár — válaszolt komolyan *Se-Vu* — a tartózkodás és szerénység a nő legfőbb ékességei. Úgy éreztem, hogy vétenék az illem és kötelességeim ellen, ha fölemelném tekintetemet a magasságba, amelyikben Felsőged trónol. Ezért maradtam szemlesütve. Ha gazdag ígéretei elhangzása után felpillantottam volna Felsőgedre, azt hihette volna, hogy érdekből és nagyra-vágyásból cselekszem s hogy lelkiismeretemet elhallgattatom e két szenvedély hatalmas szavával. Nem lettem volna így méltatlan arra, hogy Felsőgednek szolgálója lehessek?

Csing-Vangot annyira megatották ezek az okos, keresetlen szavak, hogy *Se-Vut* tényleg feleségül vette.⁶⁵

Az egyetlen szükséges.

Courteline György halála körülményeiről ezeket olvassuk:

. . . hétfőn reggel a beteg megkönnyebbült. Kérte az újságokat, olvasgatott is egy kicsit és elbeszélgetett az apácaikkal, akik ápolták. Estefelé állapota súlyosbodott s ezt ő maga is észrevette. Mint aki tudja, hogy a halál settenkedik ágya körül, önszántából kérte, hogy lássák el a végső szentségekkel. Késő este beállott a haláltusa.

Aki figyelemmel kíséri az újságoknak egészen jelentéktelen emberekről és dolgokról közölt tudósításait, sok mindenféléről olvashat az egymásra tolakodó nyomtatott sorokban, csak épp az efféle történekekről nem emlékeznek meg soha. Sőt egyenesen készakarva hagyják ki az ilyesmit. Pedig a Courtelinéhez hasonló nagy egyéniségek élettörténetének ez a zárófejezete a legjelentősebb, a legfontosabb, az t. i., hogy maga kérte: látnák el az utolsó szentségekkel.

Ne feledjük» hogy ez az *egyetlen szükséges*.⁶⁹

Az egyéni munka dicsősége»

Agatoklesről, Szicília királyáról, beszélnek, hogy egyszerű sorból származott és személyes érdemeiért ültették a királyi trónra.

Sohse feledkezett meg arról, hogy ifjú korában a fazekasmesterséget űzte és épp azért az arany- és ezüstedények között, amelyek királyi asztalán állottak, mindennap néhány agyagedényt is lehetett a terítékek között látni. A király egyetlen ünnepies alkalmat sem mulasztott el, hogy az asztalánál ülő előkelő fiatalságot ne figyelmeztette volna:

— íme ezek azok az edények, amelyeket én ifjú koromban, szegénységem idején készítettem volt.⁶⁷

Hallgass az okos szóra! ...

A *Palesztinában* mostanság lejátszódó véres események ráirányítják a figyelmet egy a világháborúval kapcsolatos és következményeiben óriási horderejű eseményre, amelyikről azonban igen sokan semmit se tudnak.

A törököknek az általános öldöklésbe való belesodródása a kalifák örökségének megvédése címén tudvalevőleg felidézte a mohamedánok szent háborúját.

A török haderők célkitűzései között szerepeit az angol fennhatóság alatt álló *Egyiptomba* tervezett betörés, amelyikről a brit hadsereg főparancsnokság kapott is kémjelentéseket, de ezeket, mint komolytalan rémlátásokat, egy-egy kézlegyintéssel intézték el a főhadiszálláson.

Eleinte még annak a domonkosrendi szerzetesatyának se adtak hitelt, aki 1914 december 30-án jelentkezett *Kairóban* az angol főhadiszálláson és fontos közlendők címén akart a vezénylő tábornok elé jutni.

A vezérkari tisztek kicsinylő pillantásokkal mérték végig a magas, szinte kiszikkadtságig sovány szerzetest, aki akkor már sok esztendeje élt a *Nagy- és Kis-Libanon* hegyvidékének népei között. *P. Jaussen* kitűnően ismerte az egyes törzsek táj szólásait s szinte emberfölötti megerőltetéssel kalandozta be hol gyalog, hol öszvérháton *Palesztina* és *Szíria* legveszedelmesebb és legmegközelíthetlenebb vidékeit, hogy az elhanyagolt súlyos betegek ezreit előkészítse arra a nagy útra, mely minden emberre egyformán vár.

Az arabok, a drúzok, a fellahk «szent ember» néven emlegették s szinte igézetes tisztelettel ragaszkodtak személyéhez, tekintet nélkül arra, hogy a vallásilag tőlük idegent láttak benne.

Az ezredes, akinek *P. Jaussen* közlendőit elmondotta, így akart véget vetni a beszélgetésnek:

— Tisztelendőségedtől nem fogadhatunk el kitánítást arra nézve, hogy Angolország mi módon viseljen háborút a törökkel szemben. — Ezzel tán be

is fejeződött volna *P. Jaussen* szerepe, ha be nem lép *Sir John Maxwell*, a hadseregpárancsnok, aki felé fordulva a távozni készülő szerzetes, ezt a drámai erővel hangsúlyozott kijelentést tette:

— Uraim, február végén az arab-török haderők a Szezi-csatorna partján fognak az angol sereggel farkaszemet nézni.

E pillanattól kezdve *Maxwell* tábornok bocsátkozott négy szemközti tárgyalásba *P. Jausennel*. Higgadt, tárgyilagos előadásban ismertette meg a fővezérrel a való helyzetet, hogy a mohamedánok mily elgondolhatatlan erőlködések és vakbuzgó áldozatok árán törnek magukat keresztül a pusztaságon és közelednek, ha lassan is, de annál halálosabb bizonyossággal a csatorna felé.

Egyszerre megváltozott az angol vezérkar fel fogása. Rögtön hozzáfogtak az elhárító hadműveletekhez és két hóval utóbb sikerült is a betörést meg hiúsítani.

A történelem ma már tudja, hogy 45.000 arab harcos vetette volna meg a lábát a *Nilus* partján, ha elhatározó pillanatban az angol főparancsnok nem ereszkedik tárgyalásba az eleinte semmibe se vett domonkosrendi szerzetessel.⁶⁸

Az akarat hőse.

Az isteni kegyelemtől segített erős akarat nagyszerű példája egy vak angol fiú, *Gerard Milles*. A tizen nyolc éves ifjú a legteljesebb sikerrel tette le vizsgálatait és nyerte el a magasabb tanulmányokra minősítő képesítést.

Amely vizsgára mások két éven át készülnek, ő héthavi tanulás után jelentkezett. A születése óta vak ifjúnak tanulmányai mellett még arra is volt ideje és kedve, hogy az úzásban, evezésben és sakkjátékban is gyakorolja magát a mindebben számottevő eredményt is ért el. További tanulmányait az *oxfordi* egyetem jogi karán fogja folytatni.⁶⁹

Királyi kitanítás.

XIII. *Károly* svéd király egy napon Lipcse környékén sétált, amikor egy földművesforma ember bátorodott eléje.

— Felséges király — dadogta az ember —, méltóztassék nekem igazságot szolgáltatni azzal a gonosz gránátossal szemben, aki tegnap családomat és engemet is megfosztott napi élelmünkötől.

A király maga elé hívatta a katonát.

— Igaz-e — kérde szigorúan —, hogy megloptad ezt a szegény embert.

— Felség — válaszolt a gránátos, igen, megloptam. De én nem okoztam azzal neki akkora kárt, mint amekkorát csinált Felséged az ő királyi urának. Felséged egy egész országot foglalt el a szász királytól, én pedig csak egy pulykát emeltem el ettől az embertől.

A király 10 aranyat adott vigasztalásul a panaszosnak.

A katonát kihívó feleletéért nem büntette meg, de a következő erkölcsi tanítást adta neki:

— Vésd eszedbe barátom, hogy seregeim elfoglalták ugyan Ágost király országát, de abból *magamnak* semmit sem tartottam meg.⁷⁰

Anglikán pap és az Egyház.

Vernon Johnson volt anglikán pap, akit *Father Vernon* név alatt híres egyházi szónokként ünnepeltek Angliában, nemrég a katolikus Egyházba tért. Az útról, melyet lelki értelemben Rómáig megtett, sajtó alatt álló könyvében fog beszámolni.

Érdekes megtudni tőle, hogy a katolikus Egyházzal, mint élő valósággal, életében először Lisieuxben találkozott, 1925-ben. Azoknak, akik esetleg csodálkoznak, hogy négy hosszú esztendeig tartott, míg az Egyházba való visszatérése tényé vált, számolni kell azzal az ellenszenvvel és bizalmatlansággal, amellyel Róma «mint a papi intrika és a kiütköző olasz hatalmaskodás

megtestesülése» ellen anglikán papi nevelése és beideg-zett hagyományai miatt viseltetett. Elmondja, hogy 1925-ig életében mindössze kétszer beszélt katolikus pappal és akkor is csak véletlenül. Katolikus templomban soh'se fordult meg. Míg ki nem forrott benne a gondolat, hogy «Rómának történetesen igaza lehet», nem tudta magát függetleníteni attól a bizalmatlanságtól, melyet a katolicizmus iránt magában táplált.

«Eszméim tisztázódása után is még jó sokáig előítéleteim és félelmem börtönében hánykódtam. A végleges lépéstől vaskarokkal tartott vissza a gondolat, hogy nem kis fájdalmat fogok okozni olyanoknak, akik szívemhez nőttek. Vizsgálódásaim végre is meggyőztek, hogy le kell tennem anglikán papi tisztemet, mely áldás volt részemre mindaddig, míg erőt éreztem magamban arra, hogy hivatásszerűen betöltsem.

Olyanok előtt, akik mindig boldog gyermekei voltak a katolikus Egyháznak, e könyv egyik-másik részlete érthetetlen lesz. De ne felejtsék, hogy ők az aklon belül valók és az Egyház megszokott otthonuk. Az oly lélek számára, amelyik az aklon kívül áll, és a fényforrás felé törekszik, az eddigi otthonától való elszakadás, a szereteteitől való elválás, az új hitnek teljes egészében való átkarolása, egyelőre öntudatos számkivetésszámba megy. Csak később küzdi ki a lélek a maga számára azt a meggyőződést, hogy ez a látszólagos számkivetés tulaj donképen igazi otthona.

Másokon is tapasztaltam, hogy ez a döntő lépés nem fölületes érzelemhullámvás játszi pillanataiban született akarati elhatározáson alapszik, hanem a szenvedés sötét útján kanyarog, sok keserves munkával jár, mígnem a tiszta hit világában pecsételődik meg.»⁷¹

Rendőr hitvallása.

Londonban, az 1929 szeptember hó elején lezajlott hangtalan férfikörmenet alkalmával, a *Viktória-úton*, az *Universe* tudósítója az alábbi beszélgetésnek volt önkény telén fültanúja:

— Mi a csoda akar lenni ez a sok néma ember így együtt? — kérdezte egy férfi a rendőrt.

— A katolikus férfiegyesületek körmenete, felvonulása a Westminster-székesegyház elé.

— Különös. Milyen furcsa dolgokat művelnek ezek a katolikusok! Nemde?

— Furcsa, akinek furcsa.

— Mit akar ezzel mondani?

— Azt Uram, hogy majd ha egyszer megint gusztusa támad furcsálni az ilyen komoly és méltóságteljes tüntetést, akkor keressen magának másvalakit.

— Talán Ön is . . .

— Igen, eltalálta az Úr — vágott okoskodó emberünk szavába a rendőr —, hál' Istennek én is katolikus vagyok. Ha a kötelesség nem kötne ide, engem is ott látna közöttük. Úgy bizony!⁷²

Az egyéni bibliamagyarázás csődje.

Különös védekezéssel állott nemrégiben a *freehold* bíróság elé egy anya.

Tizennégy esztendőös leánya mellé, akinek baja egyik napról a másikra súlyosbodott, nem hívott orvost. A serdülő leánygyermek rövidesen el is pusztult, mint utóbb megállapították, vérmérgezés következtében.

— A bibliában — mondotta a tárgyalás során az asszony — sehol sem találtam olyan rendelkezést, amelyik megparancsolná, hogy a beteget az orvostudomány igénybevételével gyógykezeljessük. Azt ellenben ismételten olvastam a Szentírás lapjain, hogy az Istenbe vetett hit, a természetfölötti bizalom könnyebbulést szerez, mi több, még az elvesztett, a régóta fájdalmasan nélkülözött egészséget is visszaadja.

— Mi sem természetesebb, minthogy bibliás keresztény létemre leányom sorsát az Úr kezébe helyeztem. Ő pedig magához szólította gyermekemet.

— Lelkiismeretem nyugodt, mert az írás tanítása szerint cselekedtem.

A bíróság nem fogadta el az asszony védekezését s a büntetőjog rendelkezésein kívül a hittudósok tanítására hivatkozva is megállapította, hogy az Isten akaratán való megnyugvással felhasznált természetes módok és eszközök alkalmazása, amelyek közé az orvostudomány is tartozik, egyáltalán nem ellenkezik a hit szellemével. Ha pedig második és további személyről van szó, egyenesen a felebaráti szeretet elodázhatatlan kötelessége, hogy az orvost segítségül hívjuk.

Nem kínálkozik-e ezekben a fönnebbi sorokban ismertetett csodabogárnak homlokára címül:

*A független, az egyéni bibliamagyarázás csődje.*⁷⁵

Tábornok és kapituláció.

De Sonis francia tábornok boldoggáavatási perének folyamán sorra került a hitvalló katona holttestének felszínre hozása. A *loignyi* templom sírboltjából kiemelt koporsóban 42 esztendő után, a fej kivételével, épségben találták a holttestet.

De Sonis Gaston 1825-ben született és kiváló szerepet töltött be a második császárság hadjáratai idején.

Történt, hogy egyszer igen válságos helyzetbe kerültek csapatai, úgyannyira, hogy vezérkara már a fegyverletétel, a megadás célszerűségét, indokolt voltát kezdte hangoztatni a tábornok előtt.

De Sonis aznap reggeli szentáldozására célozva így hallgattatta el tiszteit:

— Jézus van szívemben. Egy szó se essék kapitulációról!⁷⁴

Kis Szent Teréz térítő ereje.

Azok számára, akik kételkednek, teljesíti-e Szent Terézke ígéretét és csakugyan hullatja-e a földre ama bizonyos rózsaesőt, következik itt egy nemrég történt eset.

P. Rockliff hajóslelkészi minőségben utazott egy óceánjárón s egy súlyos betegségben gyötrődő tengerészt látogatott meg betegágyában. A lelkész láttára a beteg

határozottan kijelentette, hogy nincs szüksége lelki vigasztalásra és nem óhajt a végszentségekben részesülni,

P. Rockliff-et fájón érintette a nyakas beteg magatartása és elmondotta az esetet egy, ugyancsak a hajón utazó paptársának. Ez adta *P. Rockliff*-nek a tanácsot, hogy amennyiben módját ejtheti, függessze a beteg nyakába *Kis Szent Teréz* érmét s egyben buzgón kérje *Terézke* közbenjárását, hogy a beteg szíve hajlamossá váljék az Istennel való megbékülésre. *P. Rockliff* megfogadta a tanácsot és mikor újból visszatért a beteg tengerész kabinjába, a súlyos állapotban lévő embert eszméletlenül találta. A hajóorvos véleménye szerint nem is igen volt kilátás arra, hogy eszméletét visszanyerje. *P. Rockliff* élt a kedvező alkalommal s az érmet a beteg nyakába akasztotta. Másnap kora reggel az ápoló azzal a kéréssel kopogtatott be a lelkész fülkéjébe, hogy a haldokló magához tért és őt kéri. A beteg meggyónt, felvette az utolsó szentségeket és nyugodt, könnyű halállal költözött át az örökkévalóságba.

Nincs része *Szent Terézkének* ebben a megtérésben?⁷⁶

A hiányzó patkószeg tanulsága.

Beszélgetés közben, egyebek között azt is megkérdezte egy öreg kertész a körülötte settenkedő fiúcskától:

— Nos, kis öcsém, hogyan boldogulsz a hittannal?

— Egészen jól — felelte önérzetesen a gyerek.

— Egészen jól? Na, na!

— Hát néha megtörténik, hogy egy kicsit elvétem, de igazán csak egy kicsit. . .

— Szóval, csak egy kicsit tévedsz, jelentéktelen hibákat csinálsz? No és a történelemből mit tudsz? Hallottál-e már valamit a *watterlooi* csatáról?

— Igen, emlékszem, hogy *Napóleon* császárnak volt köze hozzá . . .

— Úgy van — vágott a gyermek szavába az öreg —, neki, meg egy elveszett patkószegnek.

— Patkószegnek? Milyen patkószegnek? És hogyan? — kíváncsiskodott 9 fiú.

— Hát úgy, hogy egy hiányzó patkószeg döntötte el a csata kimenetelét.

— Bácsi kérem, mondja el, . .

— Az ütközet reggelén a császár egyik szárnysegédje, bár látta, hogy lova patkójából hiányzik egy szeg, sok dolga miatt mégsem gondolt vele. Azt hitte, úgysis jó lesz. Mikor aztán a csata mind hevesebbé vált, *Napóleon* látta, hogy az egyik szárnyon pihent csapatokra lesz szükség. Utasította a szárnysegédet, hogy a tartalékban lévő ezredekhez vigye meg az előnyomulási parancsot. A szárnysegéd tüstént elindult, hogy a császár üzenetét közvetítse. De az árkon-bokron való vágatás közben abból a bizonyos patkóból egy másik szeg is kihullott. A patkó fokozott meglazulása következtében a ló elbotlott, lovasát maga alá temette, aki súlyosan megsebesült és képtelen volt a császári parancsot továbbítani. A tartalék nem vonult fel és a csata elveszett — a patkószeg miatt,

— Lásd fiam, ebből az a tanulság, hogy kis mulasztásoknak mekkora következményei lehetnek. Jegyezd meg jól, *hogy a tökéletes munka aprólékos, körültekintő londosság eredménye s hogy a részletekre is kiterjedő figyem még nem kicsinyesség.*¹⁶

Szellemes visszavágás.

Flattich J, Frigyes plébánosról, aki életbölcssége és nagy szívjósága miatt köztiszteletben állott kortársai előtt, beszélnek, hogy rendkívül eleveneszű ember volt. Egy-egy mondasával ugyancsak fején találta a szeget. Arról is híres volt, hogy a külsőségekre édes-keveset adott sa magas rang és alacsony sors között lévő társadalmi különbségeket se nagyon latolgatta.

Történt, hogy a *von Harling-család műningeni* kastélyában időzött vendégkép és ott találkozott a környékbeli uraságokkal, akik közül majd egyik, majd másik tett egy-egy csípős megjegyzést a plébános viseltes ruházatára.

— A. szivárvány hét színe tükrözik Tisztelen-

dőséged kabátján, — ugratta *Flattichot* az egyik vendég úr.

— Valóban gyakorlati érzékű műkereskedő veszett el a Plébános úrban, mindjárt be is mutatja magán legrégibb darabjait, hogy gusztust csináljon velük a műkedvelőknek, — kontrázott valaki a szoba sarkából.

— Igaza van, szólt egykedvűen *Flattich*, tényleg olyanformán érzem magamat, mintha szatócs lennék. Tudnék is ajánlani mindjárt valamit Kedvességetek részére.

— Ugyan mi a csodát? — fordultak feléje egyszerre többen is.

— Nos azt, ami Önöknek hiányzik. Ha bővében volnának az észnek, nem koptatnák céltalanul rajtam a csőrüket.

— Nem megmondtam — tette a pontot *Flattich* mondata végére a háziúr —, hogy ne kezdjete ki a plébános úrral, mert aki vele szembekerül, alul marad.⁷⁷

Kemény lecke.

Erzsébet, Anglia szomorú hírnévre vergődött királynője, mikor először fogadta udvari papját, akit az a hírnév előzött meg, hogy egyenes jellemű, nyílt és igazság-szerető ember, így szólt hozzá:

— Különös örömökre szolgál, hogy udvari népem közé számlálhatom Önt, akiről tudom, hogy igazi jellem. Ne legyen rám semmiféle tekintettel; ellenkezőleg, arra kérem, mutasson rá őszintén hibáimra.

Az udvari lelkész, miközben szertartásosan meghajtotta magát, így válaszolt:

— Felséges Asszonyom nagyon fősvény.

— Helyes — vette tudomásul a lelkész szavait a királynő —, folytassa csak.

— Céltalan dolog lenne a továbbiakat feltárnom. Felségednek először ettől a hibájától kell megszabadulnia — hangzott a határozott és okos felelet.⁷⁸

Példás sokoldalúság.

Lo-Pa-Hong, aki *Shanghaiban* előkelő nagyiparos» egyik legerdekesebb jelenség a bennszülött kínai katolikusok között. Jóllehet nyolc élő gyermek atyja, vagyona jövedelmének számottevő részét jótékony célra fordítja. Az irgalmasság cselekedeteinek gyakorlati megvalósítását hirdetik a kórházak és árvaházak, rendelők, népkonyhák és napközi otthonok, amelyek személyében bírnak alapítójukat és fenntartójukat. Vasár- és ünnepnaponként, istentisztelet után, hozzá hasonlóan tevékeny lelkületű hittestvérei társaságában felkeresi a környéken szétszórva élő katolikusokat, hogy bennük a vallásos művelődést fokozza, őket az élet nehézségeivel való küzdelmekre megerősítse. Bátran mutathatni reá, mint a katolikus tevékenység megtestesülésére. Egyénisége szembeszökő iskolapéldája az ügyes kereskedő szemfülességét, a családapa kötelességtudását, az állapotbeli kötelességek pontos megvalósítását s a felebaráti szeretet áldozatkészségét egyszemélyben összefoglaló kereszténynek.⁷⁹

Anyahősök.

Még ebben a mi elégedetlenségtől, panaszoktól és elkeseredettségtől visszhangzó korunkban is akadnak hőslélkű nők, akik a lelkiismeretesség s a természethez ragaszkodó hűség útjain járnak, bár azok hasonlíthatatlanul keserves áldozatokat, lemondást és erőslelkűséget követelnek az anyáktól. *Sträter Hermann aacheni* prépost emlékezett meg nemrégiben két esetről, amelyek méltán követelik a nyilvánosságot, jóllehet a lelkek mélyén kiérlelődött világnézet gyümölcsei.

Egy 14 gyermekes családjára hivatkozik. Ez az asszony minden egyes magzatának világrahozása után 21-21 márkát ajánlott föl a kínai misszionáriusok kezéhez egy-egy pogány gyermek váltságdíjául, hogy így köszönje meg Istennek a gyermekáldással járó kockázat jórafordulását s egyben kiérdemlje újszülöttei részére a gondviselő Atya istápoló kegyességét.

A másik esetre annak a bájos jelenetnek kapcsán mutat rá, mikor egy falusi kiszállással kapcsolatos egyházi ténykedés alkalmával négy kis fitestvér kísérte őt a plébániaházhoz, akik előzőleg körülötte teljesítettek szolgálatot az oltárnál. Nos, ennek a négy fiacskának mamája ezeken a csemetéken kívül még 25 gyermeknek adott életet.

Ha valakinek — ezeket olvasva — a nemtetszés fintora ül arcára és ízlés dolgának minősíti az anyaság szent kötelességében felmagasztosuló áldozatot: az ilyet a gonoszra fordult idők nyikorgó szélkasának kell tekintenünk. Reá vonatkoznak a zsoltáros szavai: Az én gondolataim nem a ti gondolataitok!⁸⁰

Találó elintézés.

P. O'Leary felől, akit korábban Angolország legbölcsebb papjának tartottak, kering az alábbi kedves történet.

A híres világfi, *Curran*, tréfálkozott vele egyszer s a beszélgetést ezzel a némiképen csipős megjegyzéssel vélte befejezni;

— Nagy szerencsémre szolgálna, ha Atyaságod lenne Szent Péter.

— Ugyan miért? — kérdezte *O'Leary*.

— Mert akkor az Ön övén lógnának a mennyország kulcsai és feltételezem, hogy engem jó szíve sugallata szerint beengedne oda, ahova egyébként nehezen juthatnék be.

— Én mást gondolok, — válaszolt a pap. Talán jobb volna Önre nézve, ha a pokol kapuját őrizném, mert akkor kibocsáthatnám onnét.⁸¹

A kötelesség mindenekelőtt!

A kötelesség feltétlen és minden körülmények között való lelkiismeretes teljesítése egyike a legnemesebb, a legsodáltabb erényeknek.

Nagy *Napóleonról* maradt fenn, hogy egyszer el-

hagyta a harcteret és késő éjnek idején tért vissza a főhadiszállásra. A csillagtalan sötétségben a tábori őr nem ismerte fel és fegyverét ráemelve, megállította,

— Még ha maga a «kis káplár» vagy is, akkor se engedlek tovább!

És éppen a «kis káplár» volt, — ahogy a nagy hadvezért katonái maguk között hívták. *Napoleon* másnap maga elé hívatta a kérlelhetetlen katonát és császári elismeréséről biztosította a megalkuvás nélkül teljesített kötelességért.

Ugyanilyen történetet továbbít mostanában a hír Bulgáriáról, a rokonszenves fiatal *Boris* királyról. Ő is éppen úgy, mint *Albert* belga király, nagy előszere-ttel illeszkedik bele a mozdonyvezető szerepébe és amikor csak lehet, a szalonkocsi helyett a vonatokat vonzó óriási gépeken teszi meg útját. *Boris* király, az olasz trónörökös esküvőjéről visszajövet, Veronától kezdve, a mozdonyon utazott. Amikor saját országának határára ért, ő vette igazgatás alá a gyorsvonat gépét és vezette azt a Várna-Fleven-i vonalon testvére, *Cirill* herceg társaságában.

A végállomáson szurtos, kék zubbonyban, kormos arccal, olajtól csepegő kezekkel jelentkezett a fűtőházi főnök előtt, hogy leadja jelentését az útközben történetéről.

A vonat néhány percnyi késéssel érkezett be. Az ügyeletes mérnök éles hangon kifogásolta a késést az ismeretlen gépész, illetve fűtő előtt s mivel azok a késést eléggé elfogadható okokkal menteni nem tudták, rendbírósággal sújtotta őket. A király szó nélkül fizetett s a jegyzőkönyvet szabályszerűen aláírta.

Elképzelhető az ügyeletes tisztviselő csodálkozása, amikor a hivatalos iraton királya nevét olvasta. Tisztelettudóan így szólt a fejedelmi mozdonyvezetőhöz:

— Felség, engem kötnek az előírások.

Boris király mosolyogva szorít kezét a kötelesség-tudó hivatalnokkal.⁸¹

Mind hősnők ők! ...

Kolumbia, délamerikai köztársaság területén három belpoklostelep van: *Aqua de Diós*, *Contrafadion* és *Cano de Leró*. A kormány ide számúzi e szerencsétlen, gyógyíthatatlan betegeket családostul együtt, hogy soha többé el ne távozhassanak erről a szomorú gyarmatról. Minden családnak egy-egy házikót, némi földet és naponként valamelyes pénzbeli segítséget juttat a kormány. Szinte kiáltó az ellentét e nyomorult emberi roncok és az őket körülvevő természeti szépségek között. Mert az ötezer főnyi számúzott belpoklos a legcsodásabb pálmák és tamarindusfák virágzó pompájában várja a megváltó halált és várhatnák vigasztalás nélkül, ha a keresztény felebaráti szeretet fájának egy bájos, szép hajtása, amely ott helyben díszlik az ú. n. leprás szerzetesnők intézményében, nem részesítené őket visszataszító bajuk enyhítésének olajcseppjeiben. Ez a szerzetesnői intézmény 25 év előtt alakult meg. A nővérek száma nem haladja meg a negyvenet. A telepet, ahol biztos és korai halál vár reájuk, többé egyikük sem hagyhatja el. Hivatásuk abban áll, hogy a belpoklosokat ápolják és a telepen született gyermekeket istápolják, a fejlettebb korúakat a szükséges ismeretekre tanítják.⁸²

Akiket elismerés illet...

A jellemet az igazsághoz híven az ellenségben is meg kell becsülnünk s amiben követendő példát szolgáltat, elismerésünkkel illik kísérnünk.

* * *

Berthelot tábornokra, a franciák egyik kiváló katonájára olyan mély hatással volt *Joffre* tábornagy épületes halála, hogy az ápoló apáca előtt így nyilatkozott:

— Ügy akarok meghalni, mint barátaim, *Foch* és *Joffre*.

Saját kérelmére papot hívtak hozzá s a tábornok példás buzgósággal vette föl a szentségeket.

Mikor az ablakon behallatszott az Őrangyalára hívogató harangszó, a beteg felkiáltott:

— Kedves Nővér, kérem, mondja el hangosan az imádságot, hogy követhessem magát. Sajnos, én rég elfelejtettem az Őrangyalát.

* * *

A franciák még életben lévő három tábornagya: *Pétain*, *Lyautey* és *d'Esperey* nemcsak hangoztatják, hanem élük is a katolikus kereszténységet. Egyikük se szegyeit az utóbbi évek során nyilvánosan résztvenni egy-egy lourdesi zarándoklaton.

* * *

A felsősavoyai *Reposoir* karmelita nővérkolostor főnöknője tragikusan fejezte be életét. A *chambery-i* püspök kérelmére egy 2000 méteres magasságban létesítendő új kolostor alapítása ügyében, a mostanában európaszerte dúló viharok idején végbevitt utazása közben, vértolulás következtében meghalt.

Az eset hírére Olaszországban sokaknak eszébe jutott ő, aki húsz évvel ezelőtt a *Jézusról nevezett Mária* nővér név alá rejtette csodás szépségét és mérhetetlen gazdagságát.

Rudini márki, a többszörösen miniszterelnökviselt politikusi leánya volt és 17 éves korában ment férjhez a multimilliomos *Carlotti*-hoz. Az itáliai szépirodalom koronázatlan fejedelme, *d'Annunzio*, egyik regényének hősnőjét róla mintázta.

Férje és atyja elhalálása után a jótékonykodó felebaráti szeretet különféle műveibe ölte bele életét, vagyonát. 125 millió aranylírara becsült vagyonát kézzel osztogatta szét, s amikor fivére, *Rudini Károly*, önkezével vetett véget életének, a karmelita nővérek rendjébe lépett.

Szépségét megénekelte a költő; de vajjon meg-

énekli-e valaki páratlan lelkiere valló lemondását» önként vállalt szegénységét, bűnbánati cselekményekben gazdag életét? Megénekli-e valaki az apácát, aki télen és hóviharak között Krisztus katonájaként esett el a hivatali kötelesség mezején?

Eletének ez a fejezete, amelyikhez nem férközött a hízelgő világi tömjénezés, amelyikről hallgat a hírharang, méltó, hogy azoknak a himnuszoknak dallamában szárnyaljon az ég felé, amelyekben az Egyház énekli meg a Bölcsesség könyvének szavaival az erős asszonyt,⁸³

Kineus.

Ötvennégy évet tölteni ugyanabban a családban, két nemzedék szolgálatában, már csak az állhatatosság tekintetéből is számottevő erény.

Mennyivel nagyobb mégis, ha az egyéniséget méltató elismerés a cseléd hűsége és szolgálatkészsége mellé a kezdő előzékenység fogyatkozatlanságát s a régi tapintatosság és tartózkodás változatlanságát helyezi legfőbb dicséretül.

Figyelmesség és tisztességtudó szerénység az első napok és hónapokban, érthető és gyakorlatias érzekre valló tulajdonságok. Mert hiszen az újonc még nem ismeri az embereket, szeszélyeiket, a házi szokásokat.

Ugyanezek a sajátosságok azonban az ötvenedik év mesgyéjén is túl, mikor az uraságot s annak ivadékait szinte a saját gyermekének tekinti az «öreg bútor», aki karjain hordozta őket, vállán viselte gondjait és nem egyszer szívében érezte a családi félreértések és viszályok keserűségét is, — ez már az erényben is meglepően fönséges magaslat.

Hetvennégy esztendő járt el a *Kicus* feje fölött, s most, amikor lábai kezdik fölmondani a szolgálatot és emiatt «nyugalomba vonul», csak azt kéri, hogy «azokból a módos jubileumokból, ahogyan mostanában ünneplik az öreg cselédeket», hagyják ki őt,

— Nem szorultam én semmiféle miniszter száz pengőjére. Ha azt akarják, hogy szégyenletemben ször-

nyethaljak, hát akkor csapjanak csak paradét. Ha pedig szeretnek, nehogy valami metáliát tűzzenek a mellemre.

Ilyen a Kincus.⁸⁴

Hagyományos ajándék.

Madridban a legelőkelőbb körök, de a nép is őszinte részvétellel gyászolja Don Alfonso de Silva, *Hijar* hercegének halálát. Az elhunyt szolgálattelvő kamarása volt uralkodójának, akihez meleg és őszinte barátság fűzte.

Az a nem mindennapi történet kapcsolódik a *Hijar* hercegi ház mindenkori fejének személyéhez, hogy a király évente neki ajándékozta azt az öltözet ruhát, melyet január 6-án, *Három Királyok* napján visel. Ez a szokásjoggá fejlődött gyakorlat tulajdonképpen a spanyol uralkodók hálás visszaemlékezésének szemléltető kifejezése akar lenni. A *Hijar* hercegi család egyik őse *Toledo* ostrománál úgy mentette meg fejedelmi ura életét, hogy vele ruhát és fegyverzetet cserélt. Ennek a hiteles történelmi ténynek emlékére százados szertartások között, udvari hintón szállítják a *Hijar* hercegi palotába a királyviselte öltönyt, amely évről-évre eggyel szaporítja az üvegszekrényekben kegyelettel és büszkeséggel őrzött előző ajándékruhák számát.⁸⁵

Lourdes-dal kapcsolatban

Párizsban történt 1905-ben, hogy *XIII. Alfonz* spanyol király látogatásakor bombamerényletet követtek el a köztársasági elnök díszhintaja ellen, amelyben a fejedelmi vendég balján az akkori francia államfő, *Loubet* Emil ült.

Loubetnek nemrég bekövetkezett halála után tudta meg a világ, hogy az ex-elnök élete utolsó éveiben teljesen kibékült az Egyházzal, amelynek pedig keserves napokat okozott, mert ő szentesítette volt államfői minőségben a *Combes*-féle egyházfaló törvényeket-

Most, hogy *Loubet* életének epizódjait sorra fel-elevenítik, felszínre került a merénylet emléke is azzal a hozzáadással, hogy a gonosztevők által kiszemelt áldozatok sértetlenségét *Loubet* elnök buzgó felesége, a férje felöltőjébe rejtett Lourdesi Boldogasszony éremnek tulajdonította.

Még nem is olyan régen szólás-mondás volt Franciaországban: három orvos közül legalább kettő hitetlen. Az meg éppen hallatlan eset számba ment, hogy valaki doktori értekezésének tárgyává egyenesen a lourdesi gyógyulások csodás voltának kétségen felül álló bizonyosságát tegye.

De hát változnak az idők és így az is megtörténhetett, hogy a párizsi egyetem tanácsa pár hete orvosdoktorrá avatta *Monier Henrik* orvosszigorlót, akinek *Tanulmány néhány Lourdesban történt gyógyulásról* cím alatt benyújtott értekezését az orvostudományi kar elfogadta.

Monier dr. három esetet dolgozott fel, amelyeket az orvosok gyógyíthatatlannak minősítettek s a három beteg mindegyike *Lourdesban* mégis váratlanul és teljesen meggyógyult.

Legszembeszökőbb *Augault* asszony gyógyulása volt 1926 augusztusában. A beteg rosszindulatú belső daganat következtében úgyszólván csontvázzá soványodott. Orvosai attól való félelmükben, hogy az utazást nem bírja ki s belehal, mindenképen lebeszéltek a lourdesi útról. A kegyhelyre két ápolónő kíséretében érkezett, akik útközben injekciókkal tartották benne a lelket. Augusztus 21-én vitték be először és utoljára a szent barlangba, mert onnan már saját lábán jött ki s aznap rendszeren táplálkozott is. *Augault* asszony három hó alatt teljesen visszanyerte rendes testsúlyát s azóta, immár csaknem három éve, a legjobb egészségnek örvend.

Nem jelentéktelen körülmény az sem, hogy a vizsgálóbizottság *Monier dr.* értekezését megkülönböztetett elismerésre méltatta.⁸⁶

Illetékes leckéztetők.

Az a tébolyszámba menő női ruházkodás, mely ma világszerre dühöng, érthető okokból a jogos és kötelességszerű rosszalás kinyilvánítására készítette legutóbb a Szentatyát is. Rövid, de velős nyilatkozata, mely mindenki- ben visszhangra kell találjon, így hangzik:

— Nagyon sokan elfelejtik, hogy keresztények és mint ilyeneknek testben-lélekben egyaránt a Szentlélek templomaiként kellene viselkedniük . . .

A katolikus lelkek legfőbb pásztorának igaz megállapításához csatlakozik kiegészítésképpen *Hayes* new-yorki bíboros-érsek találó magyarázata, mely szerint a Szentatya riadót fúj, mivel a női öltözködésnek mai módja egyáltalán nem közömbös dolog. Épp ezért utal az egyedül helyes vezérlő szempontra. Van ugyanis belső és külső szemérem, a lélek szemérme és a test szemérmessége. Ezért követeli meg az Egyház híveitől, hogy keressék és kövessék a divatnak amaz útjait, módjait és eszközeit, amelyek a mai női viselet szemérmetlen kilengéseit egyensúlyozzák, mert azok valóban nem egyebek a test szégyenteljes fitogtatásánál. *O'Connel* bostoni kardinális pedig minapában mondott beszédében megállapította, hogy a mai modernnek nevezett női típus már inkább pogány, mint keresztény: jellemében, viselkedésében, ruházkodásában és mindabban, ami valamiképp a szemérmességhez tartozik. *A mai nő kisiklott a legszentebb Szűz jótékony befolyása alól.*⁸⁷

Hős anya és hős fia.

Régi történet, mert az 1839-i kínai keresztény-üldözés idejéből való, mégis annyira friss és lelket üdítő.

Ez a történet egy katolikus vallású kínai édesanyáról és annak 15 esztendő- s leventefiáról szól, akiket üldözik kegyetlen kínzásokkal akartak hitüktől eltántorítani. De ők gyötrelmeik közepette is rendíthetetlenek maradtak.

Valami ravasz mandarin, ismerve az anyai szív Achilles-sarkát, így vezetett támadást ellene:

— Micsoda kőszívű anya vagy te! Hát így szeretted gyermekedet? Holott egyetlen szavaddal szerencsésé, szabaddá es boldoggá tehetned őt s ehelyett jéghidegen nézed kínlódásait?

A sandalelkű mandarin beszédének nyílzápora a legérzékenyebb ponton zúdult az anyára, ki már-már inogni kezdett hitében. Szíve szeretetének minden gyöngédségével nézett vérző fiára, de az csodálatoskép megeérezte az asszony belső tusakodását és biztatólag csak ennyit mondott:

«Ne sírj, Anyám, ne remegj; az Ég mindent megér!» E szavakra az édesanya csüggedő lelke új erőre kapott. Könnyek között kérte Istent, bocsássa meg előbbi gyöngeségét, mert hittagadásával méltatlanná lenne arra, hogy ilyen hős fiú anyja legyen. Majd gyermekéhez fordult:

— Menj csak, Fiam, bátran a halálba; áldásom kísér utadon! Szeretetem és imádságaim nem hagynak el!

A hit igazságaihoz ragaszkodó élet során sokat kell kiállani és elviselni, mert nagy igazság, hogy nehéz a becsületes élet. De az erőtlenség erőrekapásának perceiben jótékonyan felvillanyozó lecke a kínai vértanúlevente szempontja, mely teljességgel megegyezik Assisi Szent Ferenc vigasztaló jelszavával:

— Röpke a szenvedés, örök a dicsőség!⁸⁸

Királynőt magasztaló sorok.

Erzsébet belga királynéről írja a *Giornale d'Italia*: «Ez a kiváló királyné, aki azonfelül, hogy művészelek, még tudós is, de mint ilyen, cseppet sem elzárkózott, egy körömfeketényit se feminista.

— A férfiak s a nők — hangoztatja a királyné — nem egyformák. Élettanilag és értelmileg is különbözök. A teremtő agyvelő, hiába, a férfiaké. A nők csak visszadják, amit a férfi termel. Nagyon ritka eset, hogy a nő új bölcséleti fogalmakat alkosson, vagy tudományos

felfedezésekre jusson. Curie asszony kivétel: neki férfi-agyveleje van. Mi sem fontosabb a nőnél — mondja ismét máskor a királyné —, mint hogy jó feleség és jó anya legyen, aki férjével és gyermekeivel megosztja az örömet s a bánatot.

Egy királyné homlokán, melyről az anya és feleség állapotbeli kötelességeinek tisztelete sugárzik le, a királyi koronánál semmivel se másodrendűbbek a nőieség s az anyaság ékkövei.»⁸⁹

Bíboros példaadás.

A múlt hóban elhunyt *pisai* bíboros-érsekről, *Maffi* Péterről megható részleteket beszélnek el a szemtanuk, akik a nagy haldokló ágyát körülállották. Mikor egyik ápolója oxigén-belégzéssel akarta enyhíteni a beteg kínos légzési nehézségeit, a bíboros elutasítólag intett s így szólt:

— Az imádság oxigénjét szívom be, melyet oly sokan végeznek jószívvel érettem.

A reménytelenül beteg főpásztortól sorjában búcsúztak el a testületek csakúgy, mint egyes személyek. Sok ezerre tehető azok száma, akik egyenként vonultak el a bíboros betegágya előtt. Különösen meleg és szívélyes volt a hatóságok fejeitől és a katonai előkelőségektől való búcsúvétele. De mindenkit szívesen látott s mindenki érdeklődését látható örömmel fogadta. Akik nem juthattak be az érseki palotába, könnyes szemmel egy-egy csókot hintettek a betegszoba ablakai felé. *Maffi* bíboros ágyában ülve, súlyos állapotához mért élénkséggel viszonzta a nyitott ajtó előtt elvonuló hívei utolsó üdvözlését, legtöbbször e szavakkal:

— Köszönöm, imádkoztatok érettem!

Mikor a szívgyöngeséggel küzdő bíboros egy-egy percre erőre kapott, három nevet emlegetett, egyházmegyéje három papját, akik biz' édeskevés örömet sze-

reztek a kiváló főpásztornak. Arra a kérdésre, hogy miért foglalkozik ezzel a három egyénnel, hasznosabb, ha nem izgatja föl magát a rájuk való gondolással, — a bíboros nem kis erőfeszítéssel meghagyta titkárának, mgr. *Calandrá*-nak hogy hozzák tudomására annak a három papnak, mily szerető gonddal foglalkozott velük halálos ágyán is, mint esdette le rájuk utolsó áldását és hogyan bocsátotta meg nekik az atyai szívének bőven okozott keserőségeket.⁹⁰

Mintaszerű mágnásasszony.

Arco-Zinnenberg Zsófia grófnő, férjezett Waldburg hercegasszonyról olvassuk a P. Haggeneý jezsuita tollából kikerült életrajzban, hogy a szóbanforgó tárgyról, ha az egyébként helyén volt, pontosan meg tudta mondani, hogy kastélya száz szobája közül melyikben található.

A dúsgazdag hercegasszony napjai reggeltől estig derűs munkálkodásban és szüntelen imádságban teltek el. De nehogy az ajakima fárasztó folytonosságára gondoljon valaki! Mást kell ez alatt érteni: az imádságos lelkületet s a jószándékot, amellyel egyébként közömbös látszatú tetteit természetfeletti értékekké alakította át.

A bőséges számú alkalmazottad dadák, gondozónők, nevelők és nevelőnők jelenléte miatt nem érezte magát felmentettnak a gyermekeivel való foglalkozás szent kötelessége alól. Szépszámú családja életmozgalmának valóban ő volt a központja, indító, szabályozó, sürgető, fékező ereje: szíve.⁹¹

Pogány józanság.

A kis Jakab, a misszionárius körül szorgoskodó ministránsfíú, mint annyi más ifjú társa, pap szeretett volna lenni.

Vajjon mit szól hozzá a pogány apa, tünődött a hitterjesztő, aki azzal az üzenettel küldötte vissza a fiúcskát, hogy jöjjenek el hozzá a szülei.

— Isten adta nekünk ezt az egyetlen fiúgyermeket, ha elveszi tőlem, hát visszaadom neki! — jelentette ki a misszionárius kérdésére a férfi, sok európai és keresztény szülő gondolkodóbaejtésére is.⁹²

Drága, de éro tanítás.

A király kíséretével végigment a városon. A piacra érve látta, hogy az árusok között egy élemedett korú böJcs is üldögél. Megállt előtte és megkérdezte, hogy ugyan mit árul.

— Bölcseséget! — hangzott a válasz.

— Drágán adod?

A király bár túlmagasnak találta a mondott összeget, mégis kifizettette. A megvásárolt «bölcsesség» ekképen hangzott: «Bármit cselekszel, okosan tedd és fontold meg a végét».

A király kísérete becsmérő szavakkal illette az öreget és csalónak nevezte; ám a Felség jót mulatott az eseten és vidáman ment odébb. Az öregember mondasát pedig emlékezetébe véste és nem egyszer hangosan ismételte.

Történt, hogy összeesküvést szítottak a király ellen. Az udvari borbélynak kellett volna borotválás közben elmetszenie a király nyakát. Mikor a borbély egyik reggelen megjelent ura előtt, a király, miközben hátradólt székében — mint annyi más esetben tette volt —, ismét ajkaira vette a piacon vásárolt bölcseséget:

— Bármit cselekszel, okosan tedd és fontold meg a végét.

A szavak hallatára kiesett a borotva a borbély kezéből. Azt hitte, hogy a király tudomást szerzett az összeesküvésről s most őhozzá intézi a figyelmeztetést. Térdrehullva esdekelt kegyelemért.

Drágán vásároltam a bölcs tanítást — gondolta a király —, de aranyat ér; íme az életemet mentette meg.⁹³

Szent Antal és tisztelői. . .⁹⁴

Pádovai Szent Antalnak tulajdonított ama sajátságok, hogy segít megtalálni az elveszett dolgokat, hogy ilyen s amolyan szükségben jóakaró pártfogással, Istentől kegyelmeket kieszközlő barátsággal áll a hozzá bizalommal közeledő oldalára: a népek közvéleményében néha-néha talán túlzottnak vagy erőszakosnak látszó, de mindannyiszor megható bizalmat fakasztott Szentünk iránt.

Apostoli színezetű élete folyamán óriási népszerűségre tett szert s ez halála után sem változott meg, sőt hovatovább emelkedőben van a tisztelői részéről iránta mutatkozó föltétlen ragaszkodás.

A bollandisták nem egy olyan bájos, házsártoskodó, évődésszámba menő esetről számolnak be, amelyek a Szent és tisztelői között fönnálló bizalmas viszonyból folyólag adódtak itt is, ott is idők jártában . . .

A kődarab.

Történt egyszer, hogy bizonyos Bernát nevű ferences pap, aki nagy buzgósággal vetette papírra és gyűjtögette egybe a Szent Antalt ostromló emberek különféle és nem ritkán furcsa kéréseit, hogy aztán ő közvetítse azokat a nagy Csodatevőhöz, fölöttebb elszontyorodott, mivel egy sürgős és fontos természetű ügyben a várva-várt meghallgatás késett, egyre késett.

Méltatlankodásában mit cselekedett? Előfogott egy fiúcskát és azzal a megbízással küldötte őt a templomba, hogy miközben leteszi a kezébe adott követ Szent Antal oltárára, a következő üzenetet adja át neki:

— Bernát atya meggyőződött arról, hogy a Te szíved még ennél a kőnél is keményebb, mert nem jártad ki a kegyelmet, amelyet pedig olyan szépen és buzgón kértek Tőled. A szeretet és a barátság fokáról a cselekedetek bizonykodnak. Miért késlekedel hát Istennél közbenjárni, holott az ügy annyira sürgős?

A fiúcska hűségesen végrehajtotta Bernát atya

utasítását. De alighogy átadta az üzenetet, az oltárról ekképen szólott hozzá Szent Antal képmása:

— Vedd csak vissza fiacskám azt a követ és vidd el Bernát bácsihoz és mondd meg neki az én nevemben, hogy biz' ő az, aki szíve helyén követ visel, mert annyiszor tapasztalt előzékeny jószágom ellenére sem vett még tudomást arról, hogy az a sürgős kérés *máris* meghallgatásban részesült. . .

Az angolna.

Ugyanezzel a Bernát atyával történt Cataniában, hogy egyszer több szerzetestársával halászni ment. Olyan helyütt vetették ki a hálót, ahol előzőleg már többször jókora angolnákat sikerült fogni. Bernát atya a parton föl s alá járva zsolozsmázott, miközben a többi barát hasztalan fáradozott, mert bár szépszámú halat fogtak, angolna bizony nem akadt közöttük.

— Nos, mi az eredmény — kérdezte kíváncsian, ájtatoskodását félbeszakítva, P. Bernát.

— Egyetlen angolna se! — hangzott a válasz.

— Akkor hát, jószágos Szent Antalom, segíts rajtam, hogy egy igen szép angolnát foghassak — fohász kodott Bernát atya, aki most maga kezdett szorgoskodni a háló körül.

Lett is rövidesen angolna, de kicsi, fejletlen volt.

— Hát ugyan mi a szösz csináljak ezzel? Mindössze ekkorkát juttatsz nekem, Szent Antalkám? Egy illedelmes angolna helyett ezt az an gólnácskának sem nevezhető vakarcsot? Visszaadom ám! Ez az ajándék nem méltó Hozzád!

S a kicsi hal már hullott is vissza a vízbe.

Bernát atya egynéhányszor megmerítette a hálót s rövid idő múlva akkora angolnát emelt ki a partra, hogy látványosságnak is megjárta.

* * *

Ha valaki elmosolyodik ezeken a történeteken és olvastukra megcsóválja a fejét, ám tegye; szabadságában áll. Az egyszerűségében hívő lélek azonban felfedezi az ily féle esetekben annak a vigasz telj es barátság-

nak biztató jeleit, amelyik hitünk tanítása szerint a küzdő és dicsőséges Egyház, tehát a még útban lévő és a már célhoz ért testvérek között igenis fennáll.

Az a jó Bernát atya nemcsak egyes ember volt, egyetlen személy. Ő népeket képvisel, azok megszemélyesítője. Már pedig ebben a sokféle társaságban egyrészt a mélységes bizalom mesterkéletlensége, másrészt az egyéni természet fegyelmezetlensége során tényleg bőven akadnak olyanok, akik hol erőszakoskodva, hol kevésbé udvarias formák között, de mégis mindig reménylő, bizó lélekkel tartanak ki a Mindenki Szentje, Padovai Antal mellett.

Szent Antal jó ügyvéd! ..⁹⁵

Egy tisztas úrinő nem kis csodálkozással és levertséggel tapasztalta egyik reggel, hogy 470 pengőjének lába kelt. Az összeget, amely csupa bankjegyből állott, jókora halom fehérenmű alá rejtve, egyik szekrényében őrizte.

Hogy a lopást ki és mikor követhette el, egyáltalán nem akart kivilágosodni a károsult előtt. Legkevésbé sem mert gyanakodni a házbeliekre, vagy olyan valakire, aki bejárós volt hozzá. Önmagát volt hát kénytelen okolni és hol szórakozottsággal, hol ügyetlenséggel vádolta magát, valahányszor a kellemetlen eset foglalkoztatta.

Az a 470 pengőnyi összeg nem volt jelentéktelennek mondható a károsult anyagi viszonyai tekintetéből. S így aztán a kérdés se került le egyhamar a napirendről, sőt nagyon is sokszor képezte szóbeszéd tárgyát.

Történt, hogy körülbelül két hóval a pénz eltűnése után egyik ismerőse ráterelte a kárvallott úrnő figyelmét Szent Antalra, az elveszett dolgok előteremtőjére. Mi sem természetesebb, hogy rögtön ajánlatot tett Szentünknek szegényei javára folyósítandó 20 pengőről, ha beavatkozása tényleg meghozná a kívánt sikert. S mert a károsult fél egyben gyakorlati keresztény is volt, a pénzbeli ígérethez személyes ajtatoskodással is

csatlakozott egy Szent Antal tiszteletére megkezdett kilenceddel.

A kilencedik napon, amikor a templomból hazatért, telke kerítésén belül, az út mentén lévő egyik virágágy mellett, megpillantott egy papirosba burkolt csomagot. Az a körülmény, hogy mindig a legnagyobb gonddal tisztogattatta kertje útjait, különösen ráterelte figyelmét a földön heverő csomagra. Némi meggondoltsággal nyúlt csak hozzá, de már ide-odaforogtatás közben, mintha hirtelen világosság gyúlt volna ki elméjében, szinte biztosra vette, hogy az elveszett pénzt tartja kezei között. Izgatottan fejtette szét a csomagot s íme, 70 pengő híján megvolt az eltűnt összeg.

Az úrnő percig sem kételkedett, hogy Szent Antal keze fordított a lopás elkövetőjének lelkiismeretén, aki, ha hiánnyal is, de visszatérítette jogos tulajdonosának az összeg nagy részét.

Ezzel azonban még nem fejeződött be a szerencsés fordulatot vett ügy.

A délelőtt folyamán egy nőismerőse tett nála látogatást. Már első szava s a vendég zavart külseje elárulta, hogy szokatlan természetű dologban jött. Rövid pár perc alatt, melyek újabb meglepetést hoztak Szent Antal pártfogoltjának, kiderült, hogy a látogató volt a tett elkövetője, aki a lopás őszinte beismerése mellett megtörtén kért bocsánatot s ígérte meg a jogtalanul elköltött 70 pengő sürgős visszatérítését.

* * *

Szent Antal tisztelői hasznos tanulságot vonhatnak le a megtörtént esetből. Csodatevő Pártfogónk nemcsak anyagi vonatkozású ügyekben sikeresen eljáró ügyvédje a benne bízóknak. Ennél sokkal jelentősebb, lényegesen fontosabb beavatkozással lát a dolgok rendezéséhez: a visszatérítés kiegyenlítő eredményét a megtérő bűnös őszinte vallomásával tetőzi be. Ez pedig sokkalta értéke-
sebb fejlemény; mert az önmagunk felett gyakorolt uralom és az önmagunkon vett győzelem: a legmegfelelőbb uralom s a legszebb győzelem!

HARMADIK RÉSZ.

Lélekajzó apróságok.

Milyen legyen a mi ifjúságunk célkitűzése?

Ajándékozza meg a katolikus ifjúság szörnyű napjainkat talpig férfiakkal és erős asszonyokkal. Testben és lélekben tiszta, egészséges, új, erőteljes nemzedékkel. Nemzedékkel,, mely az Istennel társult egyesülésben szolgálja a felebarátot, Nemzedékkel, mely életvidám és tevékeny, hivatásában alaposan képzett és készséges a felebarát szolgálatára. Nemzedékkel, amelyiknek szemei meglátják a valóságot, lélekben hozzáidomul és nem riad vissza tőle, még ha keserves is az. Nemzedékkel, amely annyira acélos, hogy élni képes és élni akarja Krisztus tanítását, még a nagyvárosok szűk és ellenséges indulatú légkörében is, a Krisztustól elfordult idők eddig ismeretlen, túlhajtott ütemében is.

A mai idők fiataljai kiszakítják a katolikus hagyományok nyugodt elnyugtató keretéből, mely atyáinkat és őseinket övezte körül a felcseperedés, a fejlődés és a beérés esztendeiben. Gyökértelenül állanak ennek a mindent forradalmasító, üzemesítő kornak roppant feszültségű forгатagában. Megállhatják a helyüket, ha nem edzené őket viharállókká az élet Mesterének tanítása? Merítsenek épp azért hálás és tanulékony lelkülettel erőt és szellemet az Egyház kimeríthetetlen kincstárából. Annál inkább vezesse őket fejlődésükben Krisztus Egyházának kristálytiszta nevelő módszere, mert csak a múlt esztendőben (1930-ban) mutatott rá erre a tévelygő, kereső emberiség javán szorgoskodó szentatyánk,⁹⁶

Mi a katolikus sajtó célja?

Korántsem az, hogy jól jövedelmező üzleti vállalkozás legyen; aminthogy sohasem is korcsosulhat azzá, mert eszközei megválasztásában kényesnek, érzékenyek illik lennie.

A katolikus sajtó emelkedett, magasztos célja abban csúcsosodik ki, hogy olvasóit az Egyházzal szemben köteles tiszteletre vezérelje;

az Anyaszentegyházról szerte-széjjel szállongó, széles körben elterjedt hamis fogalmakat, a tanításról felburjánzott tökéletlen ismereteket helyesbítse;

politikájára, módszereire, a tárgyszerűség és az igazság fényszórójával rávilágítson;

elveinek és törvényeinek helytállóságát egyrészt a kebelbéli túlzók, másrészt a kívülről kellemetlenkedő elfogultak akadékoskodásaival szemben bebizonyítsa;

a család és a közerkölcsiség ellen támadó felfogások és irányzatok veszedéimességére rámutasson — s amikor a mindenekfelett álló katolikus igazság terjesztésében és védelmében fáradhatatlanul, megalkuvás nélkül tevékenykedik, egyben a Jézus példájával megszentelt érdektelen, önzetlen hazafiságra is ráneveljen.

így cselekszenek-e azok a keresztény-nemzeti, hébe-hóba katolikus lobogó alatt is menetelő újságok, amelyek miért, miért se, megfeledeztek arról, hogy Coty ellen nemcsak azért illet hadakozni, mert pocsekul belegázolt a magyarság önérzetébe, hanem ha ő maga vissza is vonult az illatszergyártás teréről, a külföldi cég gyártmányainak Csonka-Magyarországon mostanában nagy szolgálatkészséggel teljesített reklámozása — vétség az Üdvözítőtől elsajátított önzetlen hazaszeretet ellen.⁹⁷

Kovács.

Az emberek, a jólneveltek csakúgy, mint a neve» letlenek, valósággal művészek abban, mi módon tegyék egymás számára kínossá, gyötrelmessé az életet.

Figyelmetlenségből, elhamarkodottságból az elsők, pallérozatlanságukkal, fegyelmezetlenségükkel az utóbbiak.

Közhasznú forgalmi eszközökön, szórakozó- és üdülőhelyeken, de legfőképp tapintatlanul és kegyeletlenül az imádság házában, a templomban.

Ki ne szenvedne Istennel való társalgása perceiben a padba melléje telepedőnek hangos koppanással elhelyezett antukájától, a divatos bunkóvégű nap- és esernyőtől? Melyik imádkozó ne rezzenne össze a hangyagul letett ércvázas retikülök zuhanásától?

Boldog ember, akinek lába alól még nem rántotta ki a térdeplőt a pad túlsó végén a zsámolyt a saját testi kényelméhez igazító törzslátogató hittestvér!

Kit nem tuszkoltak még odébb a «rendes helyükre» féltékenyen igényt tartó szokványosok? Melyikünknek nem volt még ügye az áldoztatórácsnál, az Úr asztalánál a hivatásos labdarúgókat is megszegyenítő gáncsvetőkkel? A furakodókkal? A hegyes könyökűekkel?

Ügyvégezetlen kit nem zavartak el az Úr színe előtt a szipákolok? A trombitások? A krákokok? A nyitott szájjal harsogva köhögők?

Kit nem gyötörtek meg a pappal közösen végzett imádságokba vezérkakasok módján előre belekiabálók? Az együttesen imádkozó hívők közösségétől két-három taktussal hátrább negédeskedők? A külön, sajátos lélekzetbeosztással éneklők? A cifrázók?

Az egyik tárva-nyitva hagyja az ajtót, holott betéve találta. A másik gondatlanul elengedi a kilincset s a levegő áramló erejére bízva a kapu sorsát. A harmadikul belépő erős, határozott egyéniség a maga után bevágott ajtó ézengésszerű robajával riasztja meg az áhítat ölen pihenő lelkeket!

Emberek, ha már egymást nem tekintitek, legalább az Úr hajlékának szentségére, az Isten házában méltóságára ügyeljete. És ezen a kötelességen túl másoknak fegyelmezettségtek révén felöletek kialakuló jó véleményére is gondoljatok!

Miért adjunk okot felabarátunknak afféle tűnődésre, hogy ugyan társadalmi lény-e templomi szomszédunk, vagy pedig csak — szomszéd?⁹⁸

Nevén a gyereket.

Régóta meghitt pajtások voltak a magasállású közigazgatási tisztviselő és a hittudománykari egyetemi tanár. Ismeretségük még diákkorukból származott s s majdnem negyvenesztendős múltra tekintett vissza.

Évek során sokszor megkísérlette a barátja üdvéért aggódó pap, hogy az egyetemi tanulmányok széllélbélt ideje óta vallási tekintetben súlyosan megrokkant iskolatársát Istenhez térítse. Nem sikerült. Tele volt előítéletekkel s egy-egy komolyabb, lelki vonatkozású kérdés megvitatása az egyébként jómodorú embert dühös, epés vagdalkozóvá tette.

Nemrég levelet kapott a pap vagy öt hete nem látott barátjától, hogy sürgősen keresse fel a klinikán, ahol halaszthatatlan műtétet végeztek rajta. Az üdvözlések kölcsönös kicserélése s a betegségre vonatkozó néhány kérdés után a tanár szóvá tette a Szent Antal-szobrot és imakönyvet, amiket az ágy mellett álló asztalkán megpillantott.

— Sajátságos dolog, öregem, — szólt barátjához a beteg —, mekkora hatalom a kés. Amit el nem értél nálam érvekkel, bizonyítékokkal, példalódzással, azt rakoncátlan vesekőveim, amint látod, sikeresen elvégezték. Kibékültem az Istennel s bízom Szent Antal pártfogásában, hogy felépülök.

Eddig a történet. A hosszas tévelygésből magukat hazafelé vonszoló embereknek tipikusan jellemző tulajdonsága, hogy mennyire leplezik, hogyan kerülgetik, még bizalmas megnyilatkozásaikban is, az egyenes, őszinte szót.

A kést emlegetik. Megtérésük indítóokául véletlenül se hivatkoznak — a pokolra.

A nagyság kulcsa.

Belloc, a neves katolikus író, a korunkban sem hiányzó nagy emberekről elmélkedve, különösen két, friss emlékezetünkben élő egyénben látja lenyűgöző tökéletességgel kidomborodni a valódi lelki kiválóságot. Az egyik *Merrier* bíboros, a másik *Lisieuxi kis Teréz*.

Az előbbit hatalmas elméje, borotvaéles, sohasem ingadozó ítélőképessége, fennkölt igazságérzete, papi életszentsége, a bajokban meg nem hátráló szívós bátorsága mellett főleg az a jellemvonása tette naggyá kortársai, sőt elfogulatlanul bíráló ellenfelei szemében is, hogy személyének érvényesülését állhatatosan kerülve, egyedül a lelkek javát kereső, erkölcsi hatáskörén belül volt fáradhatatlanul és zavartalan lelki derűvel mindig szüntelen tevékeny.

A másik nagyság, a lisieuxi Kármel elrejtett kicsi virága: Szent Terézke. Eldugott vidéki városkában született, családfáját tekintve a szürke középosztályhoz tartozott. Még jóformán gyermekéveiben elvonult egy alig ismert kolostorba, melynek szigorú falai között közvetlen környezetén kívül még szót se váltott az emberekkel. Ifjúsága virágában költözött el a földről és egy-két évtized alatt nevét már a messze Indiában is emlegetik. Képeivel, szobraival a világ minden tájékán találkozhatni, sőt már tiszteletére emelt templomok is hirdetik azt az emberi kiválóságot, amelyik éppen azért hódít, mert irtózik az erőszakos törtetéstől, a gázoló érvényesüléstől,¹⁰⁰

Apa és felebarát¹⁰¹

A Petit Parisien hasábjairól írjuk át az alábbi tanulságos történetet:

Párizsban az egyik rendőrőrszem a Szent Antal-utcában teljesített szolgálatot. Föltűnt neki a járókelők között egy kisfiú, amint ismételten megállt egy gyümölcskereskedés előtt, majd odébb ment, hogy rövi-

desen újból visszatérjen. A rendőr szeme hogyan, hogyanse, épp akkor tévedt a boltajtóba helyezett gyümölcsládák egyikére, amikor a már nem tudni hányadszor visszatérő fiúcska nagy ügyességgel elcsent egy narancsot, aztán gyorsan odébb állott.

A rendőrnek természetesen nem került nagy fáradtságába, hogy a fickót utolérje, akit azonnal szigorúan vattatára fogott.

— Mit csináltál?

— Semmit, biztos úr!

— Semmit? Hadd nézzek csak a zsebedbe!... Hova tetted a narancsot? ... Hol tanultál lopni? ...

A gyerek sírva, nagy sóhajtások közben panaszkolta el szomorú sorsát»

Apja, anyja naphosszat át kenyérkereseti munkával vannak elfoglalva, s a kis, utcára kényszerített csatangolónak nélkülöznie kell az otthon nyújtotta erkölcsi biztonságot.

A rendőr szigorúan szolt rá:

— A kapitányságra foglak vinni és bezáratlak!

A fiúcska ijedt tekintettel révedt a szigorú hang hallatára a rendőr arcába ... Ez a tekintet meglágyította a rendőr szívet, de a hangját is. Zsebébe nyúlt és kivett az erszényéből egy egyfrankos pénzdarabot és azt a következő szavak kíséretében helyezte a kis torkos tenyerére:

— Nesze, vedd! De ha még egyszer lopáson érlek, nem kegyelmezek és lecsukatlak.

A fiúcska szemei könnyekkel teltek meg és akadozva kérdezte:

— Miért adta nekem biztos úr ezt a pénzt? Mit csináljak vele?

— Szaladj és azonnal fizesd meg az ellopott gyümölcs árát. Megértetted? Aztán végy magadnak egy másikat. Egy-kettő S De többé meg ne lássam, hogy ilyesmit teszesz!

A jelenetnek tanúi voltak, akik közül egy éltesebb úr elismeréssel adózott a rend derék őrének.

— Szót sem érdemel, — válaszolta emez. — Lássá

uram, nekem is vannak gyermekeim. Arra gondoltam, hogy mit éreztek volna ennek a kis nyomorultnak a szülei, ha megtudják, hogy gyermekük lopott. Aztán a magam gyerekei is eszembe jutottak . . . Úgy vélem, hogy adott esetben ez volt a legészszerűbb, hogy a fickó magába szálljon s ne vetemedjék még egyszer arra, hogy a máséhoz nyúljon.

A párizsi rendőr cselekedete egészséges neveléstani lecke mindazok számára, akiknek hasonló körülmények között kevés áldozattal módjukban állana valakit, kicsinyt vagy nagyot, a jó útra visszavezetni. Azzal az elhatározással, hogy az apa és felebarát szíve nemesebb indulatainak engedett, nemcsak a szülőket kímélte meg a szégyentől, hanem egy ifjú lélek előtt nyitotta meg a visszatérés kapuját a becsület útjára.

Méltó kartársa ennek a párizsi rendőrnek az a budapesti rendőr, akiről tudjuk, hogy az utcán felszedett, éhségtől elájult felebarátját a kapitányság helyett a legközelebbi tejszarnokba vitte, ahol azt saját, hónapvégi lapos pénztárcája terhére a rég nélkülözött táplálékban részesítette.

Persze a száguldó gépkocsik duzzadó párnáin towarepülő tehetősek nem veszik észre az utca nyomorának lefelé irányuló görbéit úgy, mint a posztjáról mindent megfigyelő egyszerű rendőr!

Igazi rekord.

Június 11-én egy ruházatáról kétséget kizárólag megállapíthatóan külföldi asszonyka járt-kelt a római Szent Péter-templomban. Hosszasan elidőzött az egyes oltárok, de legfőképen az apostolfejedelem sírja előtt. Mikor végre is elhagyta a templomot, a hatalmas előcsarnokban egymásután szólította meg az embereket, mi módon juthatna ő a szentatya színe elé, hogy láthassa a pápát és áldásában részesüljön.

De Matos Maria Marcellina, így hívják a jámbor lelket, három hosszú hónapja azzal a szándékkal indult el falujából, amely Portugáliában a Tras Os Monte

kerületben s a villarealvi egyházmegyében fekszik, hogy mindenáron a pápa színe elé járul, s így fejezi be a jubileumi búcsú elnyeréséért felajánlott ájtatos gyakorlatait. Egy negyedéven át róttá gyalogszerrel az utat hazáján, Spanyolországon, Franciaországon és Olaszországon keresztül zarándok módjára alamiznából tengetve életét anélkül, hogy anyanyelvén kívül másként beszélni tudna.

Valósággal a bűnbánó turistáskodás költészetének színes lapjaira tartozik ez az eset, jótékony felüdülésül a hol embergázolásokkal, hol önmagukat felrobbantó vigyázatlanságokkal tarkított bajnokságok hajszolásának egyre elfajulóbb sorozatai között.

Minden tiszteletünk és hódolatunk ezé az asszonykáé, aki kilencvennapos távgyaloglása elismerésül nem igényelt egyebet Krisztus földi helytartójának áldásánál.

Ezt a rekordot nem az egymást gyilkoló ökölvívókat megvadító, kilencvenezernyi tömeg dollárjaiból halomra gyűlt jutalom reménye, sem a rádión világgá kürtölt győzelmi hírnév, hanem a természetfölötti hit ereje váltotta ki a nép egyszerű leányának akaraterejéből.

De hát ki vesz ma az ilyesmiről tudomást? Egyéb foglalja le az emberek ideges érdeklődését. A gyorsaság, az izomerő, no és a szépségversenyek.

A lélek, az akarat, a hívő alázat hőse aligha!

Csak azértis megírtuk.¹⁰²

Ki nagyobb?

Mi, öregek, gyermekkorunkban szívrepesve olvastuk, szent ihletséggel szavaltuk Tóth Kálmánnak a dicső multat tükröző versét.

Ki volt nagyobb? Hogyan kereste a választ erre a kérdésre az ifjúság virágába szökkent lelkünk! És a végén mindet nagynak, óriásnak látta; eszménynek, amelyik után indulni, akihez hasonlítani akart.

Ma, ebben a körülöttünk teljesen átalakult világ-

ban nem a költő kérdése hallatszik. Igénybejelentések, hivatkozások, tiltakozások zúgnak: Miért kérdezitek, ki a nagyobb? Ne keressétek, ki az érdemesebb! Itt vagyok. Íme én!

Behavazott fejű vén álmodók, hogy ne is lássuk, petyhüdt inakkal háritjuk el a személyes kitűnőséget fészkelődő diákok keltetésének módjára türhetetlenül érvényesítő tolakodást.

A kábultságból, mit az örökös jelentkezők, a hemzsegő tett-árusok, a fáradhatatlan melldöngetők szüntelen zsvivaja okoz, életrekeltő prófétaként a félkezü férfi, s a névtelen adakozó példája hívogat a magas hegyekre.

A félkezü ember egy tipródó, sopánkodó tömegen keresztültörtetve négy gyermeket hoz ki a partra a beszakadt jég alól. Mikor a tétlen óvatosak ráeszmélnek, hogy a bátor életmentőt illenek legalább megéjjenezni, ő már régen munkahelyén, a közeli gyárban dolgozik s nevét is csak a munkavezetőtől sikerül megtudni.

Az ismeretlen adakozó 12.000 pengős ajándékot juttat egy templom orgonájának költségeire s ugyanakkor a hírharangot mozdíthatatlanra rögzítve, a testvér-ember körül is szorgoskodik az irgalmasság lelki és testi szolgálataival.

Hát igen, még akadnak nagyok. A névtelenek, a hivalkodást utáló szerények.¹⁰³

Párbeszéd.

A 15-ös autóbuzson történt. A kocsivezető üvegfülkéje melletti ülésen lovagjával élénk beszélgetést folytatott a «hölgy».

— Maga itt szeret kucorogni? Nem mondhatnám, hogy ez a hely nagyon kényelmes.

— Nem is kényelemből ülök ide.

— Egyéb okai vannak tán, amiért ezt a megfigyelő helyet részesíti előnyben?

— Eltalálta. Valóban megfigyelőhely. Elsőrangú.

— Ha nem minősíti kíváncsiskodásnak, tudni sze-

remem, kit és mit figyel meg innen? A kocsivezetőt?

Hogy s miként bánik a kormányval?

— Téved barátom!

—?

— Nos, megmondom magának: azért szoktam mindig ideülni, hogy én lássam elsőnek, ha valakit elgázolunk. Szeretem az izgalmakat.

— Nahát, ez a meglepő találékonyság! Mi, férfiak, könyvet-könyvre olvasunk, lőtünk-futunk, érdeklődünk és kísérletezünk, hogy petyhüdt idegzetünket felajzthassuk; s íme a gyöngé nő elragadja előlünk a pálmát!

Elégedett mosoly nyugtázta a bókot. . .

A nehéz kocsi pedig az éber sofőr erőteljes irányítása alatt elkerülte a hol tétova, hol vakmerő járóelőket, a ma fiai és leányai beteg idegéletének zsongítószereül szolgáló izgalom — szenvedő alanyait.¹⁰⁴

Elveszett.

Nápolyban történt néhány hete: egy nő ült a villamosban úgy öltözködve és olyan elhelyezkedésben, amiből bátran arra lehetett következtetni, hogy a majmok természetrajzából akar — bár hangtalan, de annál szemléltetőbb előadást tartani.

Egy úr, aki szembeült vele és kis ideig elnézte, hogyan mutogatja hol ezt, hol azt, amit pedig eltakarnia illett volna, egyszerre csak megszólalt:

— Asszonyom, maga elveszített valamit.

— Mit? — szólt idegesen a nő s kapkodva nyúlt jobbra-balra maga mellé, hogy megvan-e a napernyője, a kézitáskája, a prémje; majd fokozott izgalommal kérdezte:

— Mit vesztettem el, Uram?

— A szeméremérzetét!

A nő először halotthalványra sápadt, azután lángborult az arca s mint aki semmiképp sem érezhette jól magát a többi utas rámeredő tekintetének keresztüzében, ülőhelyéről felpattanva a csík fűrgeségével sza-

ladt keresztül a kocsin s a következő megállónál leszállt.

Kár, hogy Budapesten is nem akadnak ilyen — úriemberek.¹⁰⁵

Mama kérem, gyónják meg.

Sok a panasz — és nem egészen alaptalanul — a mai fiatalság ellen. Igaz, hogy dicséretes kivételek jócskán akadnak s ami érdekes és sajátságos tünet, néha éppenséggel olyan családokban fordulnak elő, amelyekben — közmondásos minősítés szerint — fejtől bűdösödik a hal.

Már régóta jártak külön utakon a férj s a feleség. Egymás mellett éltek ugyan, de a holtomiglanra csomózott kötelék lazára ernyedtek.

Amit kölcsönösen elvesztettek, azt egyiknek megértő barátnőjében, a másiknak pedig a család melegszívű jobarájában *sikerült* megtalálnia. Olyan volt az eset itt is, mint annyi más úgynevezett jobb családban: rostává ritkította az életfogytiglanra szánt egységet az áldozatkészség csődje, a kötelességekről való megfélelkezés.

Ő, mint annyiszor, megint házon kívül töltötte munkától szabad idejét. Ugyanakkor a másik Ő, szokványosan jelent meg hézagpótlóul az üresen ásító apai karosszék betöltésére.

Az asszony, mint ilyenkor mindig, csak úgy sugározta magából a melegséget, a gyöngéd figyelmet, amit hitese párja a szomszédba járt kölcsönkérni.

Szóval ment minden a maga beidegzett módján.

Azaz, hogy mégsem. Az történt, hogy a gyermekek, akik négyen voltak, valamiképen fukarkodtak a bácsi-val szemben a régi, sok esztendő bizalmaszkodással. Az egyik makacs kisleány még kezét se akart vele fogni; az uzsonnához pedig se szép szóval, se szemrehányással, de még ijeszgetéssel se sikerült csak egyet is előkeríteni.

A bácsi csodálkozott; a mama fulladozott.

Mikor elment, hívatlanul előjöttek a gyerekek. Arcukon valami szokatlan komolyság ült: kivétítődése a darab idő óta bennük lappangó, most már tudattá érlelődött gyötrő sejtésnek, hogy az anyjuk eltévedt s hogy ez a rosszaság nem is mai keletű.

Sok elejtett szó, ellesett pillantás, ez s az, amit nem láttak, de sajátos fogékonysággal megérezték, haditanácsba terelte őket a legkisebbtől a legnagyobbig. Amit kifőztek, ezen az estén fel is tálalták izgalomtépte, keserúségtől túlcordult lelkű anyjuknak.

A legkisebb leány vitte a szót:

— Mama kérem, gyónjék meg!

Még kérdezősködni se volt ideje ennek az idegenül hangzó tanácsnak indítóoka után, máris előlépett a háttérből a legnagyobb, a 15 esztendőös fiú, és szó nélkül egy szál kinyílt liliumot nyújtott oda az asszonynak.

Ki tudná jellemezni, ami az anya lelkében átviharzott. Bizonyos, hogy a csók, amelyekkel azon az estén aludni küldötte gyermekeit, már a megtisztult lelke régi csókja volt.

Másnap reggel kicsi leánya figyelmeztetéséhez simulva, meggyónt. Helyére tette a lelkét.

A család melegszívű jóbarátja elmaradt. A férj s apa se járt ezentúl a szomszédba; otthon maradt.

Furcsa, de mégis úgy van, hogy nem egyszer a kicsinyek és kiskoriúk szájából szólal meg a bölcs igazság — a nagyok számára.¹⁰⁶

Jótevény szeretet.

Bajorország és Tirol egyik-másik helyén meghatóan szép szokás dívik. Ügy hívják: *az Úr porciója*. Minden étkezés alkalmával üresen hagynak az asztalnál egy helyet. A feladott ételekből és italokból pedig sorrend szerint először erre az üresen hagyott helyre tesznek a láthatatlan vendég számára. Ezt osztják később szét a szegények között. Másutt ismét az az ősi szokás, hogy a jobbmódúak naponta egy-egy szegény gyermeket látnak vendégül asztaluknál. Ez utóbbit is *az Úr részének* neve-

zik s a közhit a jótékony szeretet illetén gyakorlásától különös áldást remél.

Méltán és teljes joggal.¹⁰⁷

Keresztény nászajándék.

Igen életrevaló gondolatot vetett föl *P. Ischerwood*, amikor azt ajánlja, hogy semmitmondó üdvkívánatok helyett egy-egy szentmisét mondassunk a házasulandókért. Tényleg, igen kevés embernek jut eszébe, hogy az egybekelők frigyére a leghathatósabb ima formájában esdjék le Isten áldását. Hervadó virágcsokrokkal és legtöbbször céltalan, sőt haszontalan ajándéktárgyakkal halmozzák el a fiatalokat. Nem vall-e keresztényibb gondolkodásra, ha az élet kiszámíthatatlan esélyeivel szembeszálló jegyeseknek önzetlen, igazi jóbarátaik szentmisével kedveskednek?

Itt jegyezhetjük meg legalkalmasabban, hogy nálunk Magyarországon már ujjainkon számlálhatjuk meg az olyan esküvöket, amelyeket nászmisével kapcsolatosan tartanak. Pedig a házasság nem tréfadolog s az Egyház nem hiába imádkozik a házasságkötési szer-tartás során az egymással életre-halálra szövetkezőkért.

Az esküvő biz' manapság már csak látványosság, *főleg a templompadokra felkapaszkodó nézők és a tolongva izléstelenkedő gratulálók komolytalan, fegyvelmezetlen magaviselete miatt*. Inkább színházi jelenet szintjére süllyedt külsőleg, amelynek viháncoló hangzavara még azt a kevés áhítatot is elsöpri, amit a jószándékú jegyespár magával vitt az Úr oltára elé.¹⁰⁸

Beppina Dore a női divatról.

A *Páviában* 1930 június 10-én megtartott negyedik olaszországi kongresszuson, amelyet párhuzamosan a káromkodás és a női divat túlkapásai ellen rendezett meg az olasz katolikus liga, *Beppini Dore*, a kiváló olasz írónő tartott a méltán kifogásolható női divatról nagyhatalású előadást. Beszédét azzal vezette be, hogy ez a

tárgy véleménye szerint alkalmasabb előadóra talált volna olyan valakiben, aki a gúnynak és humornak fegyvereivel szokott dolgozni, ellentétben övele, aki a katolikus gondolat szelídebb húrjait pengeti immár évek hosszú során, sokak által érdemtelenül méltányolt működésében. A tárgy, melyről szólnia kell — folytatta —, régi és százados, mert hiszen a női viselet ellen felhangzó tiltakozások és korholások első nyomait már az ószövetségi szent könyvekben megtaláljuk. Az evangéliumokban ugyan kevés szó esik erről; az a merőben szellemi és tiszta légkör, amellyel ezek a könyvek telítvék, eleve nem tűri meg a hiúság és érzékiség kihágásait. A szemérmetlen nők nem közeledhettek *Jézushoz*. Igaz, hogy találkozzunk e könyvek lapjain a házasságtörő nővel, a szamariabeli asszonnyal és Magdolnával, de már olyankor, amikor ezek az ért követték a Megváltót, hogy bűnbánatot tartva, üdvözüljenek. Ám kevéssel a Megváltó mennybemenetele után *Szent Pál* annál keményebben kikel a visszaélések ellen, amelyek a keresztény erkölcsöket már akkor súlyos válsággal fenyegették a nők részéről. A nagy apostolhoz a kereszténység ősatyáinak és szent íróinak nem egyike csatlakozik, akik mind felemelték szavukat az akkor divatos római erkölcsök visszaéléseivel szemben. Az első századok tehát igenis ott állnak a maguk tiltakozásával, hogy széttépjék a hiúság ama hálóját, amelyikben annyian fennakadtak régen és most, ha nem is mindig ledéren bűnösök, de bizonyára tág lelkiismeretűek és ostobák, akár csak ma.

A szemérmetlen divat védelmében teljesen elhibáztottan hivatkoznak oly sokan a civilizációra és műveltségre, mert miféle polgáriasultság az, amelyik erős visszahajlási mutat a félvad népek mezítelenségéhez? Mi köze van a kiáltón kendőzött arcoknak a test vonaJait annyira kidomborító szabású hiányos öltözékeknek, a járás-kelés érzékiséget lehelő technikájának, a feketébe ágyazott szemek izgató, kérdő, biztató pillantásainak, az állandóan elővillanó térdeknek a kultúrához, a finomodott, kiművelt lelkiséghez? A feleletet — fejezte be elő-

adását *Doré* asszony — a keresztény lelkiismeret, az apák és anyák kötelességérzete és a férfiak ízlése van hivatva megadni erre a már évek óta választ váró kérdésre.¹⁰⁹

Egészséges protestáns szemmel.

Ahogy a hajóznak célszerű és hasznos elkerülni a zátonyokat, épúgy kell nekünk is kerülnünk a botránkoztatást, mely lelki hajótörésnek lehet okozója.

Egy északi, valószínűleg svédországi protestáns pásztorról hallottuk, aki Németországban nemrég katolikus lelkigyakorlaton vett részt, s annak végeztével nem fukarkodott az elismerő lelkesedéssel, de egy dologra mégis volt rosszaló megjegyzése. Nem csinált titkot abból, hogy furcsán és idegenszerűleg hatott rá — így fejezte ki magát — a katolikusok (világiak és papok) darálva hadaró imádsága.

Mi tagadás, ez a megjegyzés miránk, magyarokra is illik. Gondoljunk csak arra a csendesmisék végén közösen végzett imádságra, hogyan fújják le egyesek megállás nélkül egy lélekzetre az Angyali üdvözet második felét. Vagy idézzük vissza emlékezetünkbe az októberi szentoltvasó-ájtatosság alkalmával szintúgy közösen mondott Miatyánkok, Üdvözlégyek és Dicsőségek minden nyugodt ütemet nélkülöző lepergetését.

Mennyire másképen végezhetette az Üdvözítő az Úr imádságát és mily tisztelettudóan mondhatták utána az apostolok. Mily méltóságteljes ünnepélyességgel mutathatták be az ősegyházban a szentmiseáldozatot!

És mivel mindenképen igazságosnak illik lennünk, arról se feledkezhetünk el, hogy nem egy világi hívő kifulladás, mikor az «Együtt az Egyházzal» című misefüzetekből a liturgikus szöveget olvasva lépést akar tartani egyik-másik tisztelendővel.

Vannak, akik nyelvhibára hivatkozva mentetik a darálást. Szó sincs róla, léteznek kiejtésbeli fogyatékoságok. Az is tagadhatatlan, hogy idegességre hajló egyének társalgás közben is olyan mindent elsöprő hévvel beszélnek, hogy ember legyen, aki megérti őket. Viszont

tudjuk, hogy egyébként gyorsbeszédű emberek, ha hivatalosan, tehát megértetés céljából nyitják szóra ajkukat, kifogástalanul beszélnek, imádkoznak. Akiben van akarat és önmagát fegyelmező önuralom, annál a rohanó szavak bozótjából is van kivezető út.

A protestáns pásztor megütközése korántsem volt farizeusi botránkozás.¹¹⁰

Riadó.

Most, hogy néhány nyári hónap után a vízpartokon s a homokfürdőkben pipaszó mellett peccsenyévé sült *napimádó* nők s a természet ölében felfrissült férfiak téli szállásukra vonultak, indokoltnak mutatkozik, hogy az újfajta rendszerű nyaralás mérlegét felállítsuk.

De mert nálunk az itthon felröppent aggodalmat a kuvikok ellenszenves rikoitozásának, rémlátók vészkiáltásának szokás minősíteni, tekintélyeket szólaltunk meg a társadalom széles rétegei által terjesztett erkölcsi pusztítás bemutatására.

A Vatikán hivatalos lapja, az *Osservatore Romano*, egyik közelmúltban megjelent cikkében így jellemzi a test- és báj szemléltető exhibicionizmust:

A mezítelenség reklámozása el akarja hitetni a porhintés ellen öntudatosan és érdemlegesen soh'se védekező társadalommal, hogy ez a mozgalom a népegészségügy szolgálatában áll és tulajdonképpen a szívósabb, ellenállóképesebb nemzedékek kitenyésztését célozza. Aki meggondolja, hogy az általánosan elterjeszteni szándékolt mezítelenségi irányzat voltaképpen a szabadkőműves páholyokból indult ki és állandóan onnan kapja a lehangosabb támogatást, végre is fel kell ébredjen abból a bódálomból, amelybe az esztendőök során mindinkább szabadossá váló női divat sodorta a társadalmi osztályokat fent csakúgy, mint lent.

A szabadkőműves elgondolás céltudatos és következetes. A keresztény társadalmi rendet csak az emberiség erkölcsi lealacsonyodása árán dönthetni romba. Aki szíven akarja találni az Egyházat, annak a néptömegek

erkölcsét kell végzetesen kikezdeni. Ha ez megromlik, lassacskán mind összébszárad a katolicizmus ellenálló ereje.

Egy francia szabadműves folyóirat, melyet nagy ügyességgel szerkesztenek *La Française* (A Francia Nő) cím alatt széles női rétegek számára, legújabban már a mellett kardoskodik, hogy a gyermekek is kedveljék meg a ruhátlanságot. Sőt egyenesen rá kell őket szoktatni. Jöllehet itt is, ott is felhangzik egy-egy tiltakozás a régi, poshadt erkölcsök ellen intézett hadjáratunkkal szemben, ezektől nincs mit félni, önérzeteskedik az erkölcsromboló «női» újság. A tiltakozás annyira szórványos, oly erőtlen, hogy kétségkívül sikertelen marad.

E jelenségek láttára nyomatékosan hangsúlyozzuk — írja tovább az *Osservatore Romano* cikkezője —, hogy minden szeméreméretéből ki nem vetkőzött embernek kötelessége a külön-külön elhangzó tiltakozások egysejtesítésére irányuló törekvés. Nem elég a szűk körben kifejezésre juttatott botránkozásokat elsőhajtani! Össze kell fogni és erőteljesen kell fellépni, ha nem akarunk az emberiség erkölcsi összeroppantása célzatával sátáni gonoszsággal megindított eme merényletben büntársaként közreműködni.

Újabban német orvosi körökből is emelkedik tiltakozó hang a mezítelenség propagandája ellen.

«A *Német Orvosok Társadalometikai Szövetsége* kötelességének tartja, hogy az egész német orvosi rendet erélyes állásfoglalásra ösztönözze a mezítelenség mindinkább elhatalmasodó kinövésével szemben. Népünket fel kell világosítani, hogy ez a fegyelmezetlen irányzat úgy erkölcsi, mint egészségügyi téren is súlyos veszélyekkel fenyeget. Kötelességünk rámutatni, hogy egészséges és józan testápolást a teljes mezítelenséghez való közeledés nélkül is lehet kielégítő eredménnyel üzni. Tiltakoznunk kell, mert ez a tévútra vezető felfogás úgy állítja fel a tételt, hogy a mezítelenség közegészségi érdekekből szükséges és hogy annak a fiatalsággal való megszoktatása kiirtja az ifjú nemzedékekből az érzéki gondolatokba és képzelődésbe való beleszédülést. *Mi orvosok*

ezt a beállítást még akkor sem fogadhatjuk el, ha azok, akik nagy garral hirdetik, maguk talán hisznek is benne. Kifejezésre kell juttatnunk, hogy az álszemérem túlzásaitól ment egészséges társadalmi szemérmesség a maga jogos keretei között feltétlen megbecsülést és tiszteletet követel, mert benne bontakozik ki a személynek önmagával szemben táplált értékelése. Aki ezt ássa alá, tönkreteszi a személyiség alapelvét.»

Túlzás-e, rémlátók vészkiáltása-e, ha ilyen természetű veszedelem elhárítására megszólaltatjuk a jeladó kürtöket:

Minden ember a fedélzetre!

Illetékes hely.

Valahányszor az Egyház, a pápa személyesen, vagy egyes országok püspöki kara felszólalt a manap járvány-szerű méreteket öltött mezítelenség ellen, hölgyek és urak, a felső társadalmi rétegek csak úgy, mint a nép leányai és fiai, e téren egyhangú ítélettel leszállították a papság illetékességét. Még akkor is túlzottnak és helyén nem valónak minősítik az Egyház felszólalását és megütközéssel, duzzogással és felháborodással tiltakoznak a ((beavatkozás» ellen, ha teszem a pap az Úr asztalánál távolít el, esetleg az áldoztatásnál jóakarátulag figyelmeztet szabálytalan és a szent ténykedéshez mérten illetlen öltözetére egynémely fiatal, sőt, sajnos, élemedettkorú nőt is.

Nos, ezekre a hovatovább levetkőző, parti fürdőzés, csónakázás, weekendezés, turistáskodás, tornaversenyek, úszómérkőzések és egyéb körülírhatatlan alkalmakkor egyre kevesebb leplet viselő egyénekre alaposan ráolvas egy budapesti orvostanár, *Verebéig Tibor dr.*, az európai hírű tudós, aki maga is sportszerető ember s akit ugyan senki se gyanúsíthat meg a katolikus erkölcsi felfogással azonossá kovácsolódott nézetekről, a közelmúlt napokban adott nyilatkozatában így intézte el a fűgefalevél felé tájékozódó irányzatot:

«Pár év óta sportszerűen űzik a testi kultusznak azt a változatát, melyét nuditásnak, meztelenségnek neveznek. Kezdődik ez azzal, hogy a bölcsőben fekvő gyermeket edzés címén félmeztelenül teszi ki az időjárás viszontagságának, folytatódik a strandok vidékén és tetőfokát éri el egyes nemzeteknél a lassan tért hódító meztelenkultuszban. *Az egészség szempontjából* a mi éghajlatunk mellett *egyiket se tartom jogosultnak*. A kisgyermeknek túlzott lemeztelenítéssel való edzése több kárt okoz, mint hasznot. A parti fürdőkben űzött túlságos lesülés különösen a fiataalkorban határozottan hátrányos. A lesülés festékanyaga vérpusztulásból származik, ami kis mértékben fokozza ugyan a vérképzést, de nagy mértékben űzve annyira megtámadhatja a szervezetet, hogy a vérpótlás lehetetlen. A «Nackt-kultusz»-ról szilárd meggyőződése, hogy *erkölcsi szempontból súlyos zavarokat okoz*, mert következetes keresztülvitele lehetetlen, már pedig ha nem következetes, akkor érzéki ingerrel jár, amelyre nincs szükség.»

Úgy van! A meztelenséget mindjobban megközelítő lemeztelenítés gonoszságát ennél kurtábban, találóbban meg nem magyarázhatni az isteni és egyházi parancsokkal máris ellentétbe jutott társadalomnak.¹¹²

Katolikus szűkkeblűség.

Valljuk csak be, hogy ilyen is van. Kicsiségek miaxt személyekről és intézményekről hamarosan kész a rosszmájú kritikánk. Féltékenység, önszeretet, szeretetlenség és egyenetlenség sötétítik el, felhőzik be a katolikus szempontok csillagos égszínkéék mennyboltját.

Szűkkeblűek vagyunk, mivel azt hisszük, hogy elégséges a védelmi állásokban való elhelyezkedés. Óriási tévedés, mert a pozíciók tartása napjainkban már vesztett csatát jelent. Amikor a nyilvános erkölcstelenség ellenében saját személyünket illetően bevehetetlen sáncot állítunk, ugyanakkor támadó mozdulatokra is el

kell magunkat határoznunk. Megszégyenítő, ha eredmény nélkül hangoztatjuk, hogy a katolikus házasságok tájékáról el illik hessegetni a halál angyalát. Ez így mondván csak beszéd. Helyette inkább gondoskodjunk, hogy keresztény szellem vonuljon be az iskolába és mindenüvé, ahonnan a társadalom életét szabályozó szokások, még inkább a törvények származnak. Nagy kár, hogy félreismerjük, illetve nem ismerjük a katolicizmusban rejlő csodás hatású erőket.

Szűkkeblűek vagyunk, mert a biztos állásban elhelyezkedettek vidáman élnek, mialatt számtalanokat a ma s a holnap gondja emészt és égő sebeikbe nem siet bort és olajat csepegtetni az evangéliumból ismert szamaritánus törvényes utódja: — a keresztény.

Szűkkeblűek vagyunk, mert — tisztelet a kivételnek! — többnyire a magunk lelke megmentésével gondolunk, a másoké nemigen fekszik szívünkön. Legyünk a hit apostolai. Mások szentesülése is érdekeljen. Keveset érő, ha csak egyedül verekedtük át magunkat az örök élet kapujáig, holott sokadmagunkkal kellene ott megjelennünk.¹¹³

Ez az.

A legtöbb katolikus embernek — csodálatosképen — fogalma sincs a színtelen, továbbá a hit- és vallásellenes sajtó eltérj edettségeinek igazi mérvéről. Ahol aztán mégis beszédes adatokkal bebizonyítást nyer a katolikus érdekekre nézve hátrányos állapot, ott csak úgy csorog a sopánkodás és nagy az *ilyenek vagyunk* mi-féle méltatlankodás. Érdemes lenne Magyarországon is olyan statisztikát készíteni, mint amelyet nemrég Dél-Németország egyik körülbelül 8000 lakost számláló községében összeállított egy lankadatlan buzgalmú sajtóapostol. A derék ember nem riadt vissza a fáradságtól, hogy a városka valamennyi vendéglőjét és éttermét bejárja s a vendégek elé tett lapokról és folyóiratokról magának jegyzéket készítsen. Az eredmény egyenesen megdöbbentőnek bizonyult. A 23 vendéglőben és kávéház-

ban összesen 224 sajtóterméket számlált össze. Ezek közül 38 volt a kifejezetten katolikus irányú, 74 a színtelen, 112 pedig a nyíltan vallásellenes és szemérmetlen illusztrációiknál fogva erkölcsrombolónak minősíthető lappéldányok száma. Ez az összeállítás természetesen nem terjedt ki az üzletekre, irodákra és a családokra. Ha a nyolcezerényi lakosságú, csaknem színterolikus népességű városkában ilyen a számarány, milyen lehet a nagyvárosokban? Találkoznék-e ilyen vállalkozó szellemű sajtóbarát, aki egy magyarországi, azonos népességű, szintűgy katolikusoklakta városkában számbavenné az ottani nyilvános helyeken olvasott újságokat és képeslapokat?

Sok szó esik mostanság a katolikus tevékenységről, a laikusok apostolkodásáról. Ez is az.¹¹⁴

Bigott vagy vallásos?

— Te havonta mégy áldozni?

— Igen, a hó első péntekén.

— Na, én nem vagyok ilyen bigott!

Sétaközben hangzott el ez a párbeszéd, amit — akarva, nem akarva — meghallottam.

Gondolkodóba ejtett a kijelentés: Én nem vagyok bigott. Vajjon tisztában van-e a szó jelentőségével ő és annyian mások, akik szintűgy használják? Külső megjelenés után ítélve, egy jobbfejta úriember adott ilyenén kifejezést egyéni felfogásának.

Bigott az olyan ember, aki téves formák között, fél-szezen gyakorol istentiszteletet. Teszem azt, szentáldozáshoz térdeltében, mialatt a pap már szomszédait áldoztatja, egymásután többször előveszi kebeléből a nyakán függő feszületet, vagy ráhajlik a nyitott imakönyvön fekvő alaposan elkoptatott Jézus Szíve-képre s azt csókolgatja. Ugyanezt cselekszi közvetlenül szentáldozás után is, mikor az Úr teste még a nyelvén, a szájában van. A másik fényesre csókolja a Szent Antal-szobor lábát. A harmadik végigjárja az oltárokat, sorra leemeli a kánontáblákat s azokra cuppant ájtatos csókokat.

A negyedik egymásután háromszor nyúlt a szenteltvíz-tartóba stb., stb.

Vallásos viszont az, aki Isten s az Egyház parancsainak ösvényén jár, a szentségek használata révén iparkodik egyre irgalmasabb, tisztább szívű, önzetlenebb, nagylelkűbb lenni; aki hitéért akár a legnagyobb áldozatokra is kész.

Miként ég és föld a különbség az orvostudomány s a kuruzslás között, úgy nem azonosíthatni a vallásos embert a bigott csodabogárral. Két teljesen különböző út a vallásosság és a bigottság: az egyik helyes, a másik téves.

Ki vallásos és ki bigott, e fogalmak elhatárolásánál biztos zsinórmértékünk az Egyház tanítása és gyakorlata. A vallásos ember áll legmesszebb a túlzásoktól. Vallásosság és bigottéria annyi, mint fény és sötétség.¹¹⁵

A lejtőn nincs megállás.

Olvasóink nem egyike fel fog figyelni, mikor *Maude Hall* nevét látja betűkbe róva és eszébe jut a néhány éve megtartott szépségverseny, amelyikből az akkor még egészen fiatal leány került ki győztesen.

Sikere teljes volt s amint már ilyenkor történni szokott, *Maude Hall* is elindult a szédítően csábosnak ígérkező, fényt, jólétet, hírnevet ragyogtató és csak felfelé mutató úton, hogy aztán oda zuhanjon le, ahol most az egykor ünnepezt szépségkirálynő a zárka kietlenségéről, nehéz levegőjű sötétjéről s a rabkoszt ízetlenségéről elmélkedik.

Mert *Maude Hall*-ból tolvajt csinált a határtalan öltözködési szenvedély; a londoni előkelő áruházak kiszolgálóit, tulajdonosait feltűnő eleganciával megtévesztő tolvaj nőt, akit végre is százon felüli rábizonyult lopásaiért több havi börtönre ítétek.

Vajjon hány magyarországi *Maude Hall* erkölcsi görbéje mutat ugyané mélypont felé annak a gerincet, sorvasztó, akaratot eltüzelő rontásnak hatása alatt, amelyik selyemmel, csipkével, prémmel béleli, virággal

hangulatosítja, ékszerrel pitykézi ki, illatszerek nehéz levegőjével bódítja el számtalan fiatal leány képzeletét.

A gondtalan, fényűző életmódnak munka és erőbefektetés nélkül is megszerezhető lehetősége a tömegek gondolkodását megfertőző végzetes ábránd. Ez a mérgező, kísértés, amelyik annyira félrebillenti a «megpróbálok» jelszóval korláton kívülre lendült bátrakat, hogy nemcsak *kapni és elfogadni* mernek, hanem már *nyúlnak* is az után, ami nekik *kell*, de amivel már *nem őket lepik meg*, hanem az utánuk következő frissebeket.

És ezeket az üdébbeket, az újoncokat, sorra ki fogja tenyészteni a társadalom; a kereslet raffinaltsága egyrészt, a kínálat mámoros vaksága másrészt, ha be nem következik általánosan az erkölcsi visszazökkenés, az egyszerűség és a tömegzülléstől ment független egyéniségek bódultan és botorul cserbenhagyott medreibe.¹¹⁶

Osztatlanul, egészen?

— Azt mondják, hogy a Szentostyában jelen van az élő, az igaz-való Jézus, úgy, amint a mennyben lakik; testével, lelkével, vérével, istenségével és emberségével együtt. El tudod Te ezt képzelni?

— Én nem képelem. Én hiszem. Amint Ő maga tanítja evangéliumában.

— Várj csak! Ha most a mennyben él, hogyan lehet jelen az ostyában is? És feltéve, hogy tényleg ott van az ostya színe alatt és valamelyik hívő lélek áldozáskor magához veszi Őt egész mivoltában, hogyan részesülhet belőle ugyanakkor egy másik, tizedik, századik és így tovább? Mert ha mégis így volna, beszélhetni-e akkor az Ő osztatlanságáról?

— Szokásos fölületességeddel kifejejted elgondolá-sodból az Ő mindenhatóságát.

— Mit akarsz ezzel mondani?

— Hát nem így valljuk: hiszek a mindenható Atyában, és utóbb, hiszek az Ő egyszülött Fiában?

Mindenható az Atya, mindenható tehát a Fiú is, aki az Atyával egy. Ha mindenható, képes is arra, amit akar. Nos, amint a mennyben akar lenni, éppen úgy akar lenni az Oltáriszentségben is, de adni is akarja magát mindenkinek egészen és osztatlanul. Lehet-e ez ellen okosan kifogást emelni?¹¹⁷

Merre billen a mérleg?

— Nem mégis ma misére?

— Tán biz' különb emberszámba vesznek, ha elmegyek?

— Várj csak, előbb Te felelj az én kérdésemre: kiket tartasz a legcégéresebb gonosztevőknek?

— A rablókat, meg a gyilkosokat.

— Az efajták nemde a jámbor templomlátogatókból kerülnek ki?

— Alig hinném.

— Akkor hát mégis csak többetérő emberek azok, akik rendesen eljárnak misére.

— Akad ám a templomküszöbkoptatók között is nem egy aljaember.

— De kérdéses, hogy azért gonoszak-e, mert misét hallgatnak, vagy pedig csak, mert színlelik, tetetik a buzgóságot.

— Én erre nem tudok felelni, mert azt tartom, hogy egyikünk se lát bele a másik ember lelkébe.

— Szerintem nem szorul különösebb magyarázatra, hogy a misehallgatás nem azonos a templomban való lebzseléssel.

— Miért? mi közöttük a különbség?

— Megérted mindjárt. Arról mondhatni, hogy résztvesz a szentmisén, aki elmélyed az Úr Jézus áldozatának megfontolásába; magára alkalmazza az Ő szenvedésének gyümölcseit; legfőképpen pedig arra serkenti önmagát, hogy előző hibáiért Istent kien-gesztelje s további napjai feladataihoz, kiváltképen a jóban való állhatatosságához, az Úr segítségét kérje.

— De hiszen az ilyen módon végzett szentmise-hallgatás komoly, szellemi munka!

— Hát ne az legyen? Isten tisztelete, enlelkünk gondozása másképp el se képzelhető. Csak így.¹¹⁸

Miért?

— Mennyi nemes, szép lélekkel találkozik az ember!

— Kétségkívül, de a gonosz, hitvány emberek száma biz' jóval meghaladja amazokét.

— Nem a szám a fontos, mert egy igaz lélek felér száz tévelygő bűnösssel.

— Mire alapítod ezt a nem nagyon felebarátiasan hangzó, bölcs megállapítást?

— Az Isten szavára. *Mózes* írta meg a *Genezis* könyvében az Úrnak *Ábrahám* előtt tett kijelentését, hogyha tíz igaz találatott volna *Sodomában* és *Gomorrában*, irgalmazott volna a két város elvetemült lakóinak.

— Hát miért sújtja mégis annyi gyötrő csapással a nyomorult, elcsigázott emberiséget?

— Egyrészt észretérítésül, hogy ráeszméljunk törvénydiktálta, faképnél hagyott kötelességeinkre, másrészt meg azért, hogy javunkra írhasssa az itt elszenvedett ütleget az örökkévalóságban reánk váró ideiglenes büntetések törlesztése fejében.¹¹⁹

Fején találta a szeget.

Egy előkelő protestáns úrnő egyebek közt szóvá tette a társaságában levő apáca előtt, hogy miért hangsúlyozta a nővér olyan nagyon és sokszor a beszélgetés folyamán, hogy így a protestánsok, úgy a protestánsok. Nem gondolja-e, hogy a katolikusok között épúgy akadnak hitvány és vallási kötelességeikről megfeledkezett gyénekek?

— Magától értetődik, hogy vannak ilyenek. Ha nem találkozott volna a XV. században egy Luther

Márton, aki tudvalevőleg ágostonrendi szerzetespap volt, akkor a protestantizmus nem ünnepelhetné az ő személyében alapítóját!¹²⁰

Ne szólj szám, nem fáj fejem.

— Tisztelendő úr — szólt beszélgetés közben az egyik utas a vele egy kocsifülkében utazó paphoz —, mire való annyi pap? Nem tudom elképzelni, hogy szükséges-e a papi rendben szemmel látható túltermelés.

— Ön tehát azon a nézeten van, hogy mi *túlsokan* vagyunk. Talán tudja is uraságod, hogy mennyi a világszerte élő és dolgozó papok száma?

— Dehogyan! Fogalmam sincs róla.

— Tehát nem tudja. Ellenben talán sejti, hogy mennyi papra lenne szükség, hogy az evangéliumot Krisztus akarata szerint minden népnek hirdethessék?

— Erre még kevésbé tudok felelni.

— Nos, ha Ön azt se tudja, hogy mekkora a papok száma és ahhoz se tud szólni, hogy mennyi papra lenne szükség, hogyan állíthatja mégis, hogy túlsokan vannak!¹²¹

Tudás és hit.

Nagypipájú, kevésdohányú emberek sokszor hátat fordítanak Istennek, míg a lét örvényeit áthidaló bölcsék szívük alázatában társalognak az Úrral.

A nagy *Bacon* e megállapítása mellett a mindennapi tapasztalás tesz tanúságot. Apró névtelenek zajonganak a nyilvánosság piacán s követelik, amint ők mondják, a tudomány függetlenítését. A reklámdob igénytelenjei hemzsegeve fűjják a kürtöt, hogy az ismeretszerzést a vallástól feltétlenül mentesíteni kell.

A nagyok másképp cselekszenek. Az örök törvények megfontolt kutatása közben a kételyek ködös felhői fölé emelkedve, való értékükre szállítják le a jelszavas tudományosságot és térdet s fejet hajtanak Isten előtt.

Marconi Vilmosról olvastuk, hogy most, amikor

legfrissebb tudományos sikerének dicsősége közepette a világ hódolata övezi, mert *Genovából* meggyújtotta a Szuezi-kiállítás díszkapujának ezernyi villanykörtéit, ezt az alázatos hangú választ küldte *Minoretti* bíbornoknak öt köszöntő üdvözlésére: Amikor hódolattal borulok Isten elé s az Urat imádvá betűzgetek örök törvényeinek könyvében, hálásan köszönöm Eminenciád kitüntető üdvözlését.

Marconi tehát Isten örök törvényeinek lapjairól olvas, akárcsak *Szent Pál* és *Aquinói Szent Tamás*.¹²²

A nagy a legnagyobb előtt.

Bellaigue Kamill, a széles körökben ismert francia zenekritikus halála alkalmából ottani lapok felelevenítettek egy esetet, amelyet ő gyakran elmondott volt. Kisfiú korában, első szentáldozása reggelén, a templomból jövet, családjának régi barátjával, *Gounod*-val találkozott az utcán. A nagy zenész felnőtt létére nem átalotta, hogy előtte, a tízesztendős gyermek előtt, a járókelők szemeláttára letérdeljen és áldását kérje.

Lesznek, akik ezt az esetet fejcsóválva olvassák és *Gounod* mester magaviseletét bigottságnak minősítik. Legvalószínűbben olyan hittestvéreink gondolkoznak így, akik nem tudják, hogy a szentáldozásban lelkünkbe szállott Úr Jézus mindaddig valósággal bennünk van, mi Őt addig hordozzuk, amíg a kenyér, amelynek színe alatt magunkhoz vettük, vegyileg fel nem bomlik. Várhatni-e a *Gounodéhoz* hasonló, restelkedés nélkül való tiszteletadást az átlagkatolikusoktól, mikor ezek még a beteghez vitt Oltáriszentségnek se adják meg az utcán az illő hódolatot, nem szólva arról, hogy a templomban, Úrfelmutatáskor is közömbösen álldogálnak, vagy áldozáskor, csendítés közben, járnak-kelnek, ajtót csapkodva jönnek-mennek.¹²³

Hósi önfeláldozás.

Elképesztően önző korunkban szinte csodaszámba megy az a ritka önfeláldozás, melyre a hercegnőből ferencrendi apácává lett *Cecilia* nővér szánta el magát. A *Loewenstein* hercegi családfának ez a nemes sarja szerzetesnői minőségben kizárólag a szegények szolgálatára szentelte életét. *Aachenben* töltötte újoncévét és akkor nem átalotta, hogy ő sepregesse a gyalogjártót a kolostor homlokzata előtt. Utóbb ajtóról-ajtóra járva kéregetett alamizsnát a szegények számára, sőt ellátogatott a nagy éttermek és szállodák konyháiba is, hogy ételmaradékot kolduljon a szűkölködők részére. A szeretetnek és alázatosságnak ez a nemrég megdicsőült alakja 1920 óta lakott *Düsseldorfban*, ahol a városi menhelyen a rokkantakat, szegényeket és hajléktalankokat szolgálta.

Íme, még nem teljesen veszett ki manap a hősök fajtája. Méltán elvárhatja tőlünk is az Isten, hogy életünket abban a sorskeretben, amelyben vagyunk, mind magunk, mind mások javára szentül töltsük el.¹²⁴

Morbus Sabbaticus.

Hiába keresnők a belbetegségek kézikönyvében és az ismertebb krónikás nyavalyákról szóló orvosi értekezésekben. A tudósok nem írnak róla és csodálatosképpen mégis egyike a legelterjedtebb népbetegségeknek. Meglepően, feltűnően, a tízparancsolatrendelte szünnapon támadja meg az embereket és a legkiválóbb erőműveket is felcsúfoló pontossággal lép fel jól átaludt éjszaka, kitűnő étvággyal elfogyasztott reggeli és a nélkülözhetetlen «lájbszúrnál», az újság töviről-hegyibe való átböngészése után. A roham, a gyengeségi állapot, a szédülés, a légszomj pontosan addig tart, ameddig véget ér a szentbeszéd és a déli órákig egymást követő szentmisék sorjában elfogynak.

A váratlanul bekövetkezett javulás hatása alatt a «beteg» jóízűen bekebelezi ebédjét, esetleg rövid

ebédutáni sétát tesz, vagy ha a «tischlizés» üdítő hatása erősebben mutatkozik, akár sportról, akár politikáról már tüzes eszmecsere folytatására is képes. A délutáni istentisztelet idején az előreláthatóan várható visszaesés végzetes pontossággal bekövetkezik. És ez ma-gától értetődőleg vagy feltétlen nyugalmi állapotot tesz szükségessé, vagy séta formájában a légszomj azonnali újabb kielégítését igényli. A «beteget», aki előrelátható újabb gyors megkönnyebbülés után hol korán, hol későn tér ágyába, a kínos vásár- és ünnepnapokat követő hétköznapokon semmi se zavarja, hogy munkába álljon, vagy mint tökéletes társadalmi lény, mindenütt ott legyen, ahol lennie illik. De már nyolcadnapra, pont vasárnapon, megérkezik az újabb görcs, a fejszába, rossz közérzet, fiatalkorúaknál még az orrvérzés is. Ez a baj fertőz, mert ragály. Világrészeket átfogó lélekpusztításairól egyformán panaszkodnak katolikusok, protestánsok és zsidók.¹²⁵

Ópium, kokain és társai...

Míg az öreg Európából Amerikába kancsalító pillantások nyomán szüntelenül azt halljuk, hogy itthon minden csak kenderkóccal bélelt szemfényvesztés, addig odaát — mondják — kétkézzel nyújtja az élet az embereknek az igazi értékeket.

Tévedés. Hogy mennyire «nem mind arany, ami fénylik», főképp erkölcsi vonatkozású dolgokban, arra találóan rámutat Newyork polgármesterének, *Walkernek* nyilatkozata:

«A kábítószeres hihetetlen mértékben elterjedt használata *Newyork* életének legsúlyosabb kérdése, amit rövid időn belül minden áron meg kell oldani. Ha nem leszünk elég erősek, hogy dűlőre vigyük ezt az ügyet, *Newyork* egy-kettőre sétáló élőhalottak városa lesz.»

Ne felejtjük azonban, hogy egyéb amerikai nagyvárosokat is éppen úgy fenyeget ez a kétségbeejtő kilátás. *Cincinnati* és *Chicago* lakossága ugyanilyen szakadék szélén tántorog. Ez utóbbi város rendőrségének fel-

derítő tevékenysége arra a szomorú megállapításra vezetett, hogy egyetlen, bódítószerek árusításával titkon foglalkozó cégnek 18 ezer nyilvántartott ügyfele van, akik körülbelül évi négymillió dollárt költöttek ópiumra, kokainra és egyéb hasonló mérgekre. Az idegromboló szerek között legkeresettebb az első helyen említett ópium, melyet főleg a nők fogyasztanak igen nagy mennyiségben.

Ennyire nem áll meg tehát az az igazságként világgá kiáltott tétel, hogy a tengerentúl, ahol a csúcsponton jár a sportolás, ott erősek, jellemesek, ellenállóképesek az emberek. Vagy tán erősségre, lelki-testi ellenállóképességre mutat a bódalom hajhászása? Dehogyan is. Lelkiismeretek és testek összeomlását jelenti!

Nem százszoros kötelesség-e az emberek testi épsége fölött örökös hatóságoknak és a lelkeknek gondozásával foglalkozó lelkipásztoroknak, nevelőknek és szülőknek minden erővel örökösni a fölött, hogy ez a Budapesten máris beférkőzött veszedelem ne arathasson, akaratot, jellemzilárdságot sajnosán nélkülöző sorainkban?!¹²⁶

Egy levél tanulságai.

«Anyám! Valamennyi édesanya között a legdrágább, a legjobb Te voltál. A mindenható Isten áldjon meg mind a két kezével és vezéreljen Téged az élet ezer gyötrelemmel szegett útjain az örök boldogságba, amelyet náladnál senki jobban meg nem érdemelt. Anyám, Szeretet és Igazságosság az Isten! Anyám, ha Te és mindenki más úgy átfognátok értelmekkel ezt az Ő igazságosságát, mint ahogyan én átérzem azt most, félannyi szerencsétlenség se sújtaná az emberiséget. Ne rémítsen az éjtszaka sötétje, már pirkadni kezd!)

Ezt a mindenképpen megszívlelésre érdemes levelet egy, a halállal tusakodó ember írta. A siralomházban kelt, ahol az elítélt a perceket számolgatva várta a halált, amelyik a büntetés kimondása óta lépésről-lépésre közelített felé.

A levél tehát nem egy ma született gyermek ártatlanságának tükre. Aki írta, előre megfontolt rablógylókosság bűne miatt elmarasztalt egyén. A büntetés kiszabásánál a vádlott töredelmes beismerésén kívül, egyetlen enyhítő körülményre se hivatkozhatott a védő.

A siralomházban pedig tisztavízű forrásként fakad lelkéből ez a levél, az édesanyjához intézett búcsúszó, amelyben, mint kristálytükörben láthatók a bűnbánat s a töredelem.

A megbánás visszaadta ezt a lelket önmagának s tőle ezt a bizalmat senki el nem veheti.

Hát nem valóban Szeretet és Irgalom-e Az, aki az élet és a halál illetén megértésére vezette s tolla alá a mi okulásunkra ilyen szavakat adott?

Bizton állítjuk és puritán és egyéb farizeusi szigorokkal bátran szembeszegezzük, hogy ebből a siralomházból a jobb lator hangja szól a bűnében megátalkodott világhoz.

Aki azt merné mondani, hogy ez a hang nem illik bele a karácsony angyalzenéjébe, az olyat ne tartsátok kereszténynek.¹²⁷

Mikor a lélek fű.

R. O. Neil londoni hírlapíró röviddel ezelőtt tért vissza a katolikus Egyházba. Hogy a megtérése során benne kialakult lelkiséget módja legyen zavartalanul megfigyelni és ellenőrizni, gyalogszerrel utazott a csaknem 300 kilométer távolságban levő *Caldey* bencés apát-ságba. Pénzt nem vitt magával, hanem útközben írt alkalmi cikkekkel kereste meg a csaknem 3 hétre terjedt távolléte alatt nélkülözhetetlen útiköltséget.

Arra a kérdésre, célravezető volt-e ez a legalább is újságíróknál szokatlan zarándoklás, így felelt:

— A hit erényét akartam gyakorolni, mely napjainkban elvész a jazz rikoltozása és az emberek egymást tipró kíméletlensége között.

Megható és egyben találó szavak egy napjainkban élő hírlapíró szájából, főleg ha számbavesszük, hogy búcsújárása mennyi sületlen viccre szolgáltatott alkalmat.¹²⁸

Nincsen okozat ok nélkül.

A lapok egymásután közöltek nyugtalanító híreket arról a vérengzésről, amelyet a cseka emberei a kaukázusi felkelőkkel szemben alkalmaznak. Tény, hogy *Naltszik-ban* a lakosság rövid úton kivégezte az oda propaganda céljából érkezett «istenteleneket». A népitélet szokott módján bántak el velük, levetkőztették őket és elevenen rájuk gyújtották a házat, amelyben megszállottak. A lakosság megbüntetésére küldött GPU különítmény is hasonló sorsra jutott, hírmondó se maradt belőlük. Csak a még erősebb fegyveres csapat jöttének híre futamította meg a lelki egyensúlyukat veszített parasztokat, akik súlyos kegyetlenkedésükkel maguk is a bolsevikok hibájába estek.

A két dolog között azonban nagyon is megvan az okozati összefüggés. Az amúgyis agyongyötört népet vérig felháborította az «istentelenek» legújabb lelketlensége, amely a karácsonyi ünnepeket megint visszataszító vallásgyalázással akarja megszentésteleníteni. A szentek ereklyéinek tervbevett meggyalázása ellen akart a nép félremagyarázhatatlan módon tiltakozni s ezt izgatottságában azon az eléggé nem helyteleníthető módon hajtotta végre, ahogyan a magukat «istentelenekének» nevező bolsevikoktól tanulta. A magyar közmondás szerint is két vége van a botnak.¹²⁹

Mikor az apa elérékenyül.

Hogy az eset hol történt, mellékes; akár Budapesten is lejátszódhatott. Egy rab szökött meg a börtönből egyetlen éjszaka tartamára és másnap már jelentkezett is a fogházigazgatásnál. Szökése okát illetően a felvilágosítást megtagadta és csak a pusztá véletlen jutatta a hatóságokat a szökés indítóokának ismeretére.

Ugyanis egy fiúcska jelentést tett a rendőrségen, hogy kerékpárját ellopták. A hatóság különösnek találta, hogy a gyermeknek, akinek édesanyja szegény mosónő, apja pedig börtönbüntetését most leülő visszaeső tolvaj,

kerékpárja legyen. Mikor a rendőrség a kerékpárt egy orgazdánál megtalálta, a nyomozás során kiderült, hogy a biciklit az apa lopta a fia részére. A letartóztatásban lévő embert ugyanis bántotta feleségének vele levélileg közlött panasza, hogy nagy szegénysége miatt Mikulásra mitse adhat gyermeküknek. Az apa fogta magát, kiszökött a fogházból, betört s mindössze egy kerékpárt vitt magával. A lopott jószágot — anélkül, hogy fiát látta volna — átadta a feleségének és menten visszatért a fogházba, így kapott a fiúcska Mikulásra ajándékot.

Az erkölcsstan szempontjából ugyan miféle magyarázatot fűzhetni ehhez a meghatónak látszó esethez, amelyben hatalmas tévedés társul az édesapa érzelgős szeretetével? Nos, a lopás nem szűnik meg lopás lenni, mert — bár nem bírvágy és nem bosszúállás sugallta a kártevést — a gyermekét szerető apa mindenáron úgy akarta fiát ajándékhoz juttatni, ahogyan nem szabad. Isten se nézheti különösebb gyengédséggel a tolvaj «foglalomzavarát», mert vitán felül áll, hogy se nagy, se végső szükségben nem lévő gyermeke részére tulajdonított el olyan dolgot, amit jogos tulajdonosától elkérni meg se próbált s mely nélkül a fiú, némi szívfájdalom ellenére is, nagyra nőhetett volna.

Más kérdés, vajjon a kereskedő nem lehetett volna-e megértőbb annak mérlegelésekor, hogy szívtelenség, ha a gyermeket figyelmessé teszi édesapja erkölcsi eltévelyedésére. És vajjon nem gyakorolhatott volna ebben az esetben az ézelmesszívü tolvajjal és annak gyermekével szemben könyörületességet, amit az angyalok bizonyára az ő előnyére jegyeznének föl az Élet Könyvébe?¹³⁰

Meggyőződésért — életet.

Constantini érsek, apostoli delegátus a napokban Rómába érkezett *Kínából*, ahol tudvalevőleg a bolsevik zsiványok kegyetlenül üldözik, de a hithirdetők annál megingathatatlanabban védelmezik Krisztus Egyházát. A *L'Avvenire D'Italia* munkatársának módjában állott az érsekkel beszélgetést folytatni, aki egyebek között az

alábbi jellemző történetet mondta el a bennszülött keresztények hősiességéről:

Hong-Kong mellett egy kicsi községben, amely a bolsevikok kezébe esett s ahova *Valtorta* püspök, apostoli vikárius a szó szoros értelmében az utolsó percben érkezett, hogy a rablók kezei közül egy hithirdetőt és két apácát kiszabadítson, két bennszülött hívő is a vörösök fogságába esett.

— Közénk kell állnotok, ha életben akartok maradni — rivallt rájuk a bandavezér.

— Rendben van, ha ennek így kell lenni s másképp munkához nem jutunk, hát csak írjátok föl a nevünket.

— De előbb meg kell tagadnotok a nyugati vallást.

— Azt már nem. Mi keresztények maradunk.

— Akkor kivégzünk benneteket!

— Ha másképp nem lehet, ezen az áron is megtartjuk hitünket.

Pár perccel később a két hithű keresztény hulla volt.

Kínában a kereszténység most azt az időt éli, amikor az evangéliumban emlegetett igen-igent, vagy nemet sokaknak vérrel kell megpecsételniök.

A halál és az erkölcsi erény biztosítása között a legtöbb esetben alig lehetséges a szétválasztás. A testi élet megőrzése és az örökkévalóság megszerzése bizonyos esetekben nem érhető el egyezkedéssel.

Van úgy, hogy az embernek fel kell áldozni a fejét is, hogy bizonyosságot tegyen az eszményhez való hűségéről, amely hűséget sem a kés meg nem félemlít, sem a kézigránát darabokra nem tép, ha az emberek, akikre az eszmények bízzák, a vértanuk szívét hordják keblükben.¹³¹

Mikor a haj is baj.

Flugarth Emilia asszonyból kitört az ellenszenv a hosszú haját viselő férfiak ellen. Kevésbé óvatos életepárja is ebbe a hibába esvén, a kitűnő feleség sietett a bíróságtól ezen a címen házasságuk felbontására ítéletet szorgalmazni.

A békéltető tárgyaláson elengedhetetlen feltételül

állította fel a nő, hogy férje, aki történetesen épp megnyiratkozott, sose viselhessen az akkorinál hosszabb haját. Az amerikai bíró — elég különösen — nem kifogásolta ezt a szokatlan kikötést.

Emilia asszony esetét olvasva, eszünkbe jut a bibliai Sámson, aki épp akkor vesztette el félelmetes erejét, mikor fűrtjei Dalila ollója alatt lehullottak. Hogy teljesen tekintély ronccsá legyen a férfi, hogy kócbábuvá alacsonyodjék, amelyikkel kénye-kedve szerint játszassék a feleség, elég, ha a hajzatának rövidebb-hosszabb volta ellen emel kifogást. Akad már bíróság, amelyik nem a fejesség, vagy a fejetlenség okozta viszonylagos szempontok, hanem a hajasság címén hajlandó kimondani házaseleket szétválasztó, családbontó ítéletét.

Lám, mire nem képes a meggondoltság pórázáról elszabadult agyvelő! Olyan helyzetet teremt, amelyben a férjnek tilos megnöveszteni hajzatát, hacsak nem teszi ki magát annak az eshetőségnek, hogy valamelyik szép reggelen rámarad a ház, a konyha, a gyerekek gondja, a fűrtös fejtől irtózó feleség értelmi és erkölcsi egyensúlyának megbillenése miatt.

Mit tegyen a jámbor? Megmaradjon erős Sámsonnak, vagy jobb, ha átváltozik türelmes Jobbá?¹³²

... És ismernek engem enyéim!

Egy szép napon a számadó juhász megütközéssel vette észre tucatnyinál is több báránya hiányát. Gyanúja a szomszéd pásztorra esett, akinek szép számmal voltak juhjai.

Panaszossá tette az esetet a számadó, de bizonyítékok híján minden annyiban maradt, míg a faluból odavetődött komája el nem látta jó tanáccsal. Templomjáró ember volt a koma, aki a jó pásztorról szóló ismeretes példabeszédből idézett, hogy a bárány ismeri a pásztor, de még a hangját is. Próbáljon ezzel szerencsét.

A számadó azonmód elment a másik juhászhoz

keresni a jussát, azaz, hogy a bárányait. Ismételt tagadás után azt követelte, szólítsa nevén a bárányokat, köréje gyűlnek-e. Amaz, hogy neki legyen igaza, szólongatta az állatokat, amiben még a bojtárja is segédkezett. És lám, nagy igyekezettel össze is szaladtak a juhok. Mindössze egy kis falkányi legelészett tovább, mint akik nem értették a szót.

Most már a számadó ellenpróbát ajánlott, ami ellen a másik nem tiltakozhatott. — Busi! — kiáltotta a számadó jó harsányan egyszer-kétszer, mire az idegenek módjára viselkedő juhok, élükön a nevén szólított kossal, menten szót értettek s nagy bégetéssel futottak a gazdájukhoz, hozzádörgölöztek és többé nem tági-tottak mellőle.

A számadó amúgy istenigazában odamondogatott hitvány szomszédjának s a kiderült igazság nevében visszakövetelte bárányait. Ez elől — a történetek után — a másik el nem zárkozhatott.

Nem emészt-e minket, az eset hallatára, a sárga irigység? Mily költői és egyben mennyire hasznos dolog számadó juhásznak lenni! Az emberi gonoszságot, mely tagad és hamisan esküdzik, az oktalan állat ösztönös tanúbizonyosságával zúzhatni pozdorjává.

Bizonyára sokan kívánnának juhászok lenni, ha minden lopott jószág úgy kerülne vissza tulajdonosához, mint a számadó juhász elveszett bárányai.¹³³

A lelkiismeret szava.

A *zólyommiklósi* postahivatalból eltűnt egy 300 csehkorona értékű csekk. A tolvaj beváltotta a postai befizetési lapot, amelyre mint elfogadóét Kaminski Anna nevét írta. A vizsgálat során Kaminski Anna a csendőrség elé került, majd letartóztatták és kevés híján egy esztendeig ült vizsgálati fogságban. A vádlott állhatatosan tagadott és gyermekei boldogságára hivatkozva, ártatlanságát hangoztatta. Jóllehet sikerült neki a csekk eltűnésének idejére alibit igazolni, valószínűleg mégis elmarasztaló ítéletben lett volna része, ha a fő-

tárgyaláson egy előre nem látott esemény nem történik. A gyetvai plébános tanúul jelentkezett. Érthető tartózkodással állt a bíróság elé s rövid megokolással az elnök elé tett 300 koronát azzal a kijelentéssel, hogy egyik gyónója a bűnbánat szentségében beismerte a 300 korona eltulajdonítását. Az illető felkérte őt, tenné meg a szükséges lépéseket, hogy Kaminski Annát igazságtalanul el ne ítéljék. A megbeszélés során a tolvaj késznek nyilatkozott az eltulajdonított összeg teljesmértékű megtérítésére, hogy a sokgyermekes Kaminski Anna ne kerüljön a tömlöcbe. A bíróság haladéktalanul elfogadta a plébános tanúvallomását s a tárgyalóterem közönségének élénk tetszése közben azonnal szabadlábra helyezte a vádlottat.

Kérdés, vajjon a töredelem szentségének «elvi» ellenségei, akik a szentgyónásban csak lélekgyötrelmet és papi kínzókamrárt látnak, a zólyommiklósi esetet is a szörnyűségek közé fogják-e sorolni. Vagy tán belátják, hogy a gyónás mégis csak hatásos erkölcsi tényező az emberjobbítás terén?¹³⁴

Mégis messze esik fájától az alma!

Ha visszafelé keresünk, a szülőkben — tapasztalat szerint — többé-kevésbé ráakadunk az erények vagy hibák gyökerére, melyek szerencsésen vagy szerencsétlenül biz' jelentkeznek az ivadékokban.

Nem egyszer történik, hogy egyik-másik ember össze-vissza kuszált pőrében akkor bukkan a bíró az eset nyitjára, ha rájön, hogy a szülők vétke s rossz példája folytán jutott a vádlott oda, ahol most van.

A szenttéavatási perek is gyakorta ezt a tételt igazolják, hiszen az utód életszentsége csaknem mindig az apa vagy az anya lelki kiválóságából forraszik. Mostanában halt meg a *delalai*gi misszióban egy hitelemző (katekista), aki félszázadot meghaladó ideig fáradozott az evangélium hirdetésének szolgálatában.

A szinte remeteszerűen komoly néger fehér kön-

többen járt és az édesanyáéhoz hasonló szívének jósága szeméinek tüzeiben izzott.

Elmúlása után sok szó esett róla s egyebek között családja is az érdeklődés központjába került: kitől örökölte legyen a csodálatos szelídséget és az áldozatos felebaráti szeretetet a megboldogult *Vunivii Dániel*? Vajjon miféle ember volt az apja?

Hát biz' az nem köznapi valaki volt, nagyban elütött az átlagemberektől. Még hallani is rossz: az emberevők fajtájához tartozott.

Test szerint tehát *Vunivii* testvér is kannibálnak született, olyannak, aki emberhúst eszik. De újjászületett lélek szerint és szelíd volt és jóságos, mint a bárány.

Ne essünk kétségbe, ha rossz, barátságtalan természetet örököltünk és bujkálnak bennünk a vérengző ösztönösség, a felebaráton keresztülgázoló kíméletlenség hajlamai. De ne is siessünk a felmenő ág számlájára írni személyes gonoszságainkat.

A mennyei Atya kegyelmével a bűnnek is és természetünknek is hátat fordíthatunk.¹³⁵

Igaza volt.

1848-49-ben a Majna melletti Frankfurtban a Szent Pálról nevezett templomban tartották a németek nemzetgyűlésüket. E körülmény eredményezte, hogy a templom azóta a város történelmi nevezetességei közé számít és az idegenek, akik Frankfurtba ellátogatnak, nem mulasztják, hogy a templomot fölkeressék. Nemrégiben néhány katolikus férfi is megfordult a Szent Pál-templomban, akiknek szokás szerint a protestáns egyházfi szolgált felvilágosításokkal. A látogatók templomban létükkor leemelték kalapjukat, de a vezető rájuk szólt:

— Tartsák fenn az urak kalapjukat, nincs itt senki és biz elég hideg van idebenn.

Szent igaz! Hideg van mindenütt az olyan templomokban, ahol az oltáron nem lakik az Úr Jézus, az

ég és föld Ura. Mily másként áll a dolog, még a legigénytelenebb katolikus templommal is! Találóa mondja Assisi Szent Ferenc: Imádunk téged legszen-
tebb Úr Jézus Krisztus itt és világszerte létező vala-
mennyi templomodban és áldunk téged, mert szent
keresztet által megváltottad a világot.¹³⁶

Rejtekekben és mégse egyedül.

A szentekkel is úgy vagyunk, mint az ibolyákkal. Titokban nyílnak, de nem egyedül. Ahol egy-egy ibolyácska kinyitja a kelyhét, társai akadnak, leg-
többször közvetlen közelében.

Ha rábukkantál valamely igazán istenes lélekre, nem lesz túlzott a feltevésed, hogy környezetében hozzá hasonló mások is vannak: észrevétlenül meghúzódok. Vegyük például az arsiak nagyszerű plébánosát, *Vianney Szent Jánost*. Lenyűgözően kedves egyénisége körül rokonlelkekkel találkozunk. Ilyen volt az ő atyai jóbarátja, pártfogója és jótévője, *Balley* abbé. Ha rákerült a beszéd sora, Vianney Szent János nem tudta könnyeit türtöztetni. «Bárcsak hosszabb ideig lehettem volna vele — szokta volt mondani —, még belőlem is vált volna valami!» Ez a kedves, papi jóbarát úgy állt Vianney szemei előtt, mint valami erényekkel ékeskedő példakép, akiről összehasonlítás alapján a sajátmaga buzgóságának és igaz áhítatának hiányaira következtetett. Mikor aztán arsi plébános lett, eleinte ugyancsak sok keserűséget okoztak neki Istentől eltávolodott hívei. És lám, némely választott lélek rendkívüli finomságával vigasztalta meg hű szolgáját Isten. *Chaffangeon* bácsira gondolunk, egy élemedett parasztgazdára, aki órahosszat is el tudott az oltár előtt térdelgetni a nélkül, hogy imára nyíltak volna ajkai. «Ugyan mit tud annyit az Úristennel beszélgetni?» — kérdezte őt a tiszteletreméltó plébános. «Hát az Úristen rámnéz — felelte amaz —, én meg őrá.» Ez a felelet édes vigasztalás lehetett a lelkek gondjával küszködő plébános számára. Ne gondoljuk, hogy az ilyen esetek ritkák s ez a mostani

is csak egy hajánál fogva előcibált kényszerű példa. A szentek környezetében — és ilyen volt az arsi plébános — fakadnak és illatoznak a jó lelkek.

Ha egy ibolyára akadsz, csak keress tovább, lelsz körülötte többet is, amelyek ugyanazt az édes illatot lehelik.¹³⁷

Legenda a barátságról.

Egy kereskedő, aki különféle üzleti ügyekben hosszú útra készült, nem tudta eldönteni, hogy három régi, meghitt barátja közül távolléte alatt melyikre *bizva* vagyónát és értékeit.

Felkeresett egy bölcs férfiút s tanácsot kért tőle. Aztán az öreg bölcs utasításához híven, éjtszakának idején, hátán kövekkel megrakott nehéz zsákkal, bekopogtatott az elsőhöz.

— Barátom — mondotta —, mit szólnál, ha azt hallanád tőlem, hogy valakit kiraboltam és nyomomban a csendőrség.

Amaz kelletlenül válaszolt:

— Igen súlyosnak látszik hátadon a zsák . . . így éjnek idején nem gondolhatok jót felőled. Jó lenne, ha sietve tovább mennél, mielőtt utolérnek . . . különben könnyen gyanúba keveredhetünk mi is, becsületes emberek.

A kereskedő szó nélkül távozott.

Bezörgetett a másikhoz. Ennek is elmondta ugyanazt, amit az elsőnek.

Fanyarhangú választ kapott:

— Szavaid igazát bizonyítani látszik a zsák súlyos terhe. De mert jóbarátom vagy, nem hagylak egyedül a bajban. Veled tartok s elkísérlek a rendőrségre.

A kereskedő elhárította barátja ajánlkozását s elindult, hogy a harmadikat is felkeresse.

Ennek is szakasztottan úgy adta elő mondókáját, mint az előbbieknél.

Barátja aggódó jósággal szólt:

— Jer, kerülj beljebb. Házam a tied is. Érezd magad nálam otthon.

Majd kalapot, kabátot véve távozni akart.

— Hová mégy? — kérdi tőle a kereskedő.

— Félek — felelte amaz —, hogy a zsák ellened bizonyít. Megyek, hogy feljelentsem magamat helyetted.

* * *

Szó nem fér ahhoz, hogy a három közül melyik volt a kereskedő igazi barátja.

Mégis — úgy véljük — a legendácska kiegészítésre szorul éspedig a keresztény erkölcs szempontjából. Az üldözöttet mímelő embernek nyújtott pihenő mellé jótéteményül, a valódi jóbarát részéről, az a tanácsadás kívánczik, hogy a jogtalanul elvett jószágot mielőbb vissza kell juttatni tulajdonosához. Ezzel a bűn is és az érte járó büntetés is csökkenne.¹³⁸

Nem úgy van!

Ismerjük be őszintén, hogy gyáva fajzat vagyunk. Már egészen elfelejtettük, hogy nem kell szükségképpen fejbőlintó Jánosoknak lennünk. Elvi szempontból azt mondani valamire, hogy nem és ismét nem, és minden csalogatás vagy ráijesztés ellenére is nem, már alig telik tőlünk. Sőt, minél jobban eljár fejünk fölött az idő, annál lágyabbak leszünk. Pedig a szent kereszt-ségben bizonyos dolgokat illetőleg kötelezettségeket vállaltunk még keménynyakúságra is.

Minap olvastam egy svájci katolikus lapban, hogy az egyik ipari városban él az a bizonyos fiú, aki mert protestáns vallású apja nem tűri házában a katolikus imakönyvet, az ágyába rejtve őrzi. Erről a fiúról mondotta mások előtt elismerésképpen plébánosa, hogy az apa idegenkedése, sőt nemtetszése ellenére is naponta szolgál a szentmisénél és minden szándéka arra irányul, hogy pappá, mégpedig a pogányok között működő hit-hirdetővé legyen.

Leánytestvére is ugyanabból a fából van faragva. Más felekezeti iskolát kényszerülván látogatni, nem egyszer kemény dió ez a gyermek tanítóinak. Ha olyas-

valamit hall, ami sérti katolikus meggyőződését, egyháztörténeti ismereteit, menten jelentkezik, s miután tisztelettudóan engedélyt kért arra, hogy szólhasson, határozott hangon kimondja, hogy amit a tanító úr vagy a tanító néni katolikusokról állított, az nem úgy van. Le a kalappal ezek előtt az erélyes gyermekek előtt! Tanulhatna tőlük sok felnőtt. Ez is katolikus tevékenység: nemet mondani.¹³⁹

Elítélek ... Szívemből bánom . . .

Az amerikai újságok színes riportokban számolnak be Don *Jorge Joachim Perez* november első felében bekövetkezett haláláról. Annyi ember elmúlása között se hagyhat hidegen bennünket a mindeneket vezérlő gondviselő kéznek ez a beavatkozása, amelyik egy zajos élet végére tett pontot. Akik 1926-ban figyelemmel kísérték *Calles*-nek, Mexikó zsarnokának a katolicizmust üldöző ténykedéseit, fölneszelnek e név olvastára. A mexikói egyházüldözés nemcsak a golyószórókkal és puskákkal üzött kegyetlenkedésekben csúcsosodott ki, hanem legfőképp a katolikus tömegeknek, az ottani egyháznagyoknak és lelkészeknek a római egyháztól való elszakításában kereste igazi sikerét. Mint mindenütt történni szokott, néhány gyöngegerincű papi egyén ott is megszedült, s közülük Don Perez mutatkozott legalkalmasabbnak, hogy a szakadár mexikói nemzeti egyház pátriárkájává legyen. Köztudomású dolog, hogy ama véres napokban mindkét nembeli öregek és fiatalok Krisztus Királyt éltető kiáltással állottak a halálhozó fegyverek elé s fizettek vértanúi hűséggel vallásos meggyőződésükért. *Calles*nek és csatlósainak egységbontó törekvései aligha vezetnek maradandó sikerre. A fejlemények a megingathatatlan hithősöknek adtak igazat, mert a szorongatott mexikói katolicizmus — jóllehet *Calles* a hadügyi tárca birtokában újra a kormányon ül — fellélegzett a szörnyű nyomás alól és hatalmas patrónájának, a *guadalupei* Szent Szűznek palástja alatt újból virágzásnak indult.

Don *Perez* halála s a vele kapcsolatos események újabb bizonyoságául szolgálnak Calles és társai terveik összeomlásának. «A mexikói nemzeti egyház pátriárkája» halála előtt visszatért az Egyház kebelébe s ünnepelesen visszavonta tévedéseit. Don *Jorge Joachim Perez* egyik vöröskeresztes kórházban halt meg 81 esztendőskorában, teljesen magára hagyatva azoktól, akik az Egyházzal történt szembeszállása idején ugyancsak verték mellette a nagydobot. Egy jólelkű világi ápolónő és a jezsuita *P. Portas* álltak halálos ágya mellett. A haldokló ballépéseit kárhóztató nyilatkozatát írásba foglaltatta, kézjegyével ellátta s hogy annak hitelességéhez kétely ne férhessen, az illetékes hatóságok közben jöttével arról még ujjlenyomatokat is vétetett föl. Don *Pereznek* az Egyházba történt visszatérése alkalmával tanúként szerepeltek néhányan a kórház orvosai közül és többen az ápolószemélyzet sorából is. A hitelesen előttemezett nyilatkozat szövege, melyet a püspöki kar rendeletéből Mexikó valamennyi katolikus templomában fölolvastak, a következőképpen hangzik:

«Elítélek minden tévelyt, amelyekbe akár a szentszékkal, akár az egyedül igaz, római katolikus apostoli Anyaszentegyház illetékes előjáróival szemben estem volt.»

«Szívemből bánom minden bűnömet és bocsánatot kérek Istentől, egyházi előjáróimtól és mindazoktól, akiket tévedéseimmel és magaviseletemmel megbotránkoztattam.»

«Kijelentem, hogy a szent, katolikus és apostoli római Egyház kebelében akarok meghalni és erősen bízom a mi Urunk Jézus Krisztus irgalmában és az én szeretett anyám, a guadalupeai Szent Szűz jóságában. Erősen hiszem mindazt, amit ugyanaz az Anyaszentegyház tanít és óva intek mindenkit, hogy el ne távolodjék tőle, a szabadulás egyetlen békájától.»¹⁴⁰

Hogyan gyakorolhatjuk a türelmet?

Egy püspökről beszélnek, aki élte folyamán sok mindenféle kellemetlenséggel kényszerült megküzdeni s a harcot méltóságteljes határozottsággal s egyben nagy nyugalommal és megadással is állotta, hogy akik környezetében éltek, nem tudták megmondani, mikor látták türelmetlenkedni.

— Miként lehetséges, hogy a nehézségek és bajok szinte szakadatlan során Főtisztelendőséged mindig egyformán békés hangulatú, sose izgatott, állandóan nyugodt? Vajjon mi az a titkos szer., mely Önt erre képessé teszi? — tudakolta legbizalmasabb barátainak egyike.

— Édes Istenem — hangzott a válasz —, fölöttébb egyszerű eszközökkel szereztem meg magamnak ezt a nyugalmat. Minden azon fordul meg, hogy alaposan kihasználom a látóérzékemet.

— Mi összefüggés van a Püspök úr látóérzéke és bámulatos türelme között? — folytatta a kérdezősködést a jóbarát. — Kegyeskedjék talán megmagyarázni.

— A legnagyobb örömmel. Elsősorban is tekintetemet gyakran emelem az égre és ilyenkor eszembe jut, hogy odafönn van az én végleges otthomom, ahova nem kis erőlködés árán juthatok csak el. Azután az édes anyaföldre függesztem szemem és ilyenkor azt gondolom, hogy egy mindössze hatlábnyi gödörben lesz földi porhüvelyem pihenője. Harmadszor pedig elnézek jó messze, messzire, szerteséjjel a világba és alaposan szemügyre veszem az embereket, lehetőleg külön-külön, de tömegekben is. Ilyenkor aztán meggyőződöm, hogy számtalan embernek az enyémmel sokkal nehezebb az élete és gyötrelmesebb a sorsa. Lássam kérem, ilyen módon alkotok magamnak helyes fogalmat az emberi életről és annak igazi boldogságáról, így jutok el arra a belátásra, hogy mennyire oktalan dolgot cselekedném, ha morognék és panaszkodnám.¹⁴¹

Tabló.

Társaságban történt nemrég. A csitrisorból kinőtt leányzó, aki csendben hallgatta a nagyok beszélgetését, bombaként ható megjegyzést dobott a szőnyegen fekvő téma kellős közepébe:

— Igazán nem értem, miért nincs már egyszer Misi bácsinak egy állandó felesége ...

Általános derűltség. Misi bácsi a fületövéig elpirul. Felel is valamit, nem is ...

Mintha ebben az esetben is megisméltődött volna az Üdvözítő mondása: az együgyűeket választotta ki Isten, hogy megszegyenítse az erőseket s a világ igénytelenéit, hogy zavarba hozza a bölceket.¹⁴²

Csak lassan, lassan ...

Kedves olvasónk esete lehet természetes okon alapuló szerencsétlenség — és ez a valószínűbb —, vagy Istentől küldött megpróbáltatás.

Egyikből sem következik, hogy Isten igazságtalan és irgalmat nem ismer. Ha az első eset forog fenn, ez lehet nagyobb elővigyázatra serkentő figyelmeztetés, aminek hangsúlyozásával azonban eszünk ágába sincsen vádolni. Ha az utóbbi, meg kell nyugodnunk a Mindenható akaratán. Ő csak azokat próbálja meg, akiket szeret. Példa rá a béketűrő Jób. «Isten a halált nem szerzetté és nem örül az élők veszedelmén» — mondja a szentírás (Bölcs. 1, 13.). A hit ne rendüljön meg bennünk.

Nézzünk csak a dolog mélyére, otl megtaláljuk a Gondviselés kezét. Hozzá kell szoknunk ahhoz, hogy Isten aratja le azt, amit mi vetünk. Ez nem jogtalanság, mert Ura mindeneknek.

Nyugodjék meg. Hitünk tanítása szerint a halvaszületett gyermek lelke számára létezik olyan állapot, ahol legalább is olyan boldognak érzi magát, mint bármikor földi anyja karján érezte volna.¹⁴³

NEGYEDIK RÉSZ.

Üdvös felkiáltójelek.¹⁴⁴

Az iskola nem divatszalon.¹⁴⁵

A bolgár közoktatásügyi miniszter rendeletet adott ki, amelynek értelmében a női tanerők az iskolában csak egyszínű, zárt és hosszú ruhában jelenhetnek meg. Divatbábuk — hangsúlyozza a rendelet — nem alkalmasak a tanítói és nevelői hivatásra. A leány növendékek öltözéke is ugyanebben a szellemben szabályozódik. A rendeletet áthágó tanítónővel szemben a rögtöni hatállyal életbelépő elbocsátás büntetését alkalmazzák. Úgy tudjuk, hogy nálunk *csak* a növendékeket illetőleg történt valamelyes intézkedés.

Már ez is baj?¹⁴⁶

Valahonnan, nem nehéz kitalálni, melyik tájékról, S. O. S. vészjeleket adnak, mert a Szent István-Társulat egypengős bibliája terjed az országban. Mi veszedelem van ebben? Az talán, hogy végre a katolikusok is olcsón juthatnak *hiteles* kiadású Szentíráshoz? Elég rossz és felbecsülhetetlen kár, hogy már nem réges-régen forgathatják híveink a megbízható bibliafordítást. . . Csak nem ott van a bibi, hogy veszedelemben forog az Angol Biblia-Társulat kiadványainak kelendősége?

Le a sorompókkal!

Szót kell ejtenünk róla! A megjelenés előtt álló Magyar Zsidó Lexikonról. Nem izgat bennünket, hogy a magyar zsidók ezeroldalas lexikonba foglalják nagyjaitkat és kulturális érdemeiket. De amit a lexikont be-

mutató szemelvény K. betű alatt a «kereszténység és zsidóság viszonyáról» mond, az fölháborító. Hagyján, hogy szerecsent mosdat, amikor a Krisztus-gyilkosság vádját így intézi el: «a római prokurátor lelkiismeretlenségének műve». Amit azonban a kereszténység eredetéről és magasztos tanairól lerögzít, csupa szemenszedett renanizmus. Mi úgy tudjuk, hogy a lexikon sűrített tudomány és feltételezzük, hogy a magyar zsidó lexikon is az akar lenni. Ám ugyanakkor amott túl is illenék tudni, hogy a kereszténység sem nem sűrített, sem nem hígított renanizmus. Legfeljebb a vallástörténet árkontúli hegemestereinek az! Mikor tanulják már meg, hogy kultúr-cégér alatt sem lehet értelmes katolikus ember számára történelmi tudatlanságot szállítani? Különösen nem olyan útkészítő szemelvényekkel, amelyeneket most küldözgetnek étvágygerjesztőül. Erre csak egy feleletünk van: le a sorompókkal!¹⁴⁷

Csempészek a határon.

A Rotary-mozgalom, amelyikről nagyban beszélnek most Európaszerte és újabban sok szépet és jót mesélnek nálunk is, mégse lehet egészen ártatlan jelenség. Következtethetni erre abból, hogy némely spanyolországi megyéspüspökök nyíltan állást foglaltak ellene.

Legújabban Almereida főpásztora bélyegezte meg a Rotary-mozgalmat, megállapítva róla, hogy jóhangzású jelszavak alatt önző és haszonleső célokat szolgáló új szabadkőműves alakulat, még ha nem annyira titokzatos és nehezen megközelíthető is, mint a régi páholyok. Veszélyességük épp ebben van; a mai felületes, zavaros látású emberek vajmi könnyen belépnek a — verembe.¹⁴⁸

Akik mindenért izgulnak.

Nem nehéz kitalálni, hogy megint róluk szól az ének, azckról a bizonyos, örökösen kiskertbe néző újságokról. Egyik szemük Budapesten, a másik Rómán. Hogy a Szentatya aranymiséje kapcsán a jubileumi

búcsúhoz hasonló lelki ajándékkal kívánja viszonzni hívei ragaszkodását, ez nekik szemet szúr. A megszokottságtól, köznapiságtól ők féltik a «nagy lelki értékeket». Nos, ne fájjon a fejük! Akár elmegyünk Rómába, akár itthon teszünk eleget az atyai szeretettel nekünk ajánlott kegyelmek fejében kikötött feltételeknek: attól a mi hitünk fog megizmosodni s legfeljebb a baloldali karárokban tévelygő némely báránka fog az akolba vissza-kíváncozni.¹⁴⁹

Így ír ő.¹⁵⁰

Naplót ugyan, mert annak címezi, de a nyilvánosság számára mégis, mert azon mód melegiben annak szánja. Megszüretlenül és felületesen, ahogy a tollára szalad.

A konnersreuthi Neumann Teréz esetével kapcsolatosan elruccan Assisi Szent Ferenchez és megállapítja róla, hogy azért «tetszik neki ez a szent, mert ennek nem kellett vérezni és stigmatizálni ahhoz, hogy Krisztust megértse, lelkébe vegye, kövesse és hirdesse». Hát hiszen igaz, hogy nem kellett véreznie és Krisztus bélyegeit nem kellett magára vennie, de hét évszázad óta bizonykodik róla az Egyház, hogy a halálát megelőző két esztendőn át igenis vérezt és viselte a sebhelyeket éppen azért, mert megértette, lelkébe vette, követte és hirdette Krisztust.

Itt csúszik el Naplóm írójának a tolla és elköveti az első hibát-e vagy kegyeletlenséget. Ha nem ismeri az Assisiből kiinduló, s a Verna hegyén csúcspontjára emelkedett életet, akkor hogyan idézheti meg Szent Ferencet a maga ízlése mellett tanuságtételre. Ha pedig tudja, hogy miért rejtegette Umbria dalnoka oldalsebét, a kezein kibimbózott stigmákat, s hogyan tipegett a Szent Klára készítette papucsokban két keserves, szenvedés-teljes esztendőn át, hogy van akkor lelke történelem-hamisítást elkövetni és kegyeletlenül elsikkasztani a Szent Ferenc sebhelyeiről, a stigmatizáció helyéről és körülményeiről kijegecesedett hagyományt azzal az; olimpuszi kijelentéssel, hogy Ferencnek nem kellett

véreznie és stigmatizálnia. . . holott igenis vérzett és azért vérzett, mert az Úr stigmatizálta őt.

De elkövet a Naplóm írója egy másik, az elsónél semmivel sem kisebb botlást, amikor a helyesen értékelt, elfogadott szenvedés mellett olyan nagyon lebecsüli a keresett, az óhajtott szenvedést. Vagy idegen előtte az a gondolat, hogy a Megváltónak gyötrelmei átvállalt jellegük mellett keresett szenvedések is voltak? Ne felejtsük, hogy ment eléjük! És nem emlékszik a Megváltó panaszos szavára, amikor tanítványait korholta, hogy egy órahosszig sem virrasztottak mellette? Aminthogy valószínűen sose hallott a szenvedés jelentőségének és szükségességének olyan dörgő hangon fejünkre olvasott alaptételéről, ahogyan azt Szent Pál apostol meghirdette: — én pedig betöltöm testemben a Krisztus szenvedésének elmaradott részét, vagyis azt, amit a Megváltó meghagyott nekünk, kinek-kinek, amint szokás mondani, ad personam, személyi teljesítményül és ami épp azért egyenként más és más lesz, a készség és elszántság mérve szerint.

Mi nem megyünk Konnersreuthba és nem szállunk harcba az ott lejátszódó események mellett vagy ellen. Van, aki erre hivatott, s aki kötelességszerűen nyitott szemmel és teljes kritikai felkészültséggel tekint bele a dolgok menetébe. Mi csak őrt állunk a tájékozatlansággal elsikkasztott tények mellett és figyelmeztetjük a Naplóm íróját, hogy neki, a neves, tekintélyes íróembernek egyháztörténelmi ismeretei kiegészítésre szorulnak. És védelmünkbe vesszük a keresztény aszkézist és a felebaráti szeretet nevében mások szenvedését meg- és elkívánó hősiességet, részvétet, önfeláldozást, amelyik vernai és esetleg konnersreuthi méretek szerint ugyan senkire sem kötelezők, de a már hétszáz esztendő óta fémjelzett, vernai ténylegességben tagadhatatlanul imponáló.

A pallér.

Székesfehérvár megdicsőült püspöke a borzalmas magyar éjtzakára virradó hajnalon álmot álmodott.

Reggelre ébredve csodás lelke harsonáján megszólaltatta látomását: nosza, verjünk hidat a Dunántúl és a Tiszántúl között. Építsünk egyfoglaló ívet az ezeréves és a négyszázestendős pillér között. Aranyból, — a Krisztus tanította engedékenység és a honfíui önfeláldozás aranyából sodrott szálakkal fűzzük egybe Pannonhalmát és Debrecent!

Szava nyomán az ő elöljáró példaadása szerint, a pannonhalmi pillér felől megindult a munka és folyt serényen, az ilyen műhöz szükségelt önmegtágadó készséggel.

De a túlsó oldalról nemhogy a rájuk eső ívrészlet nem hajlik erre mifelénk, hanem még hozzá sem fogtak. Dolgos kézben ugyan ott sem volna hiány, a mívészek sorra megjelennek, csak épp hogy építő munkára nem kerül sor.

Valaki ránehezedik elinduló hajlamosságukra és visszaparancsolja őket, netán szívük dologtevésre lendítené karjukat. Elibük áll egy barátságtalan lelkű, sötétnézésű ember, aki mióta odakerült a debreceni pillér mellé, soha egyetlen biztató szóval, bátorító mozdulattal, tulajdon kezével helyébe igazított támaszkővel nem segített hozzá a nemzet lelki egységének összekovácsolása művéhez.

Gyűlölködik, ferdít, vádol és a legkülönfélébb fogalmazású alkalmi megnyilatkozásokban kiátkozza, a magyar egységből kirekeszti a katolikusokat.

Kérdés: érdemes-e tovább vesződni a hidépítéssel a mi oldalunkon, amíg bős dühében vulkánkodik ott túl a pallér . . .¹⁵¹

A nyolcak.

Mintha szobraitól kevésbé híres hazánkban a képzőművészetnek ez az ága erősen hanyatlóban volna.

A hősök emlékei között akad ugyan nem egy megkapó, lebilincselő alkotás. Olykor hallunk a plasztikának

egy-egy sikerült, becses műdarabjáról is, amely természetesen külföldre vándorol, mivel a művészetnek ezt az ágát ott inkább értékelik, mint idehaza. De mindez, sajnos, oly kevés, hogy számba is alig jöhet.

Elfogytak talán a magyar szobrászok? Tehetségtelen az ifjú nemzedék?

Korántsem! Más itt a hiba. A művészetnek ezt az ágát valakik megszállva tartják, ezek pedig csak a maguk embereinek útját egyengetik.

Fehérvár nagy püspökének szoborral akar adózni az ország népe, mely megdicsőült személyében apostolatát, a katolikus újjászületés zászlóvivő vezérét tiszteli.

Ügy képzeljük, hogy a hivatottak nyilvános versenyén művészeink tudásukat, java tehetségüket fogják összemérni ennek a kiváltságos századokban is ritkán feltűnő szellemóriásnak megörökítésében. Érdekel bennünket, látni óhajtanok, melyik művész lelkét és alkotókészségét hogyan fogta meg, mire ihlette Ottokár püspök élete, munkája, szava, írása?

Nos, bosszankodva és botránkozva jelentjük, hogy már megint zártkörű pályázatra kértek fel nyolc szobrászt, köztük öt biztos megélhetésű, nyugdíjas állásban működő tanárebberet.

E nyolcak részvételét fejenként 2000 pengő tiszteledíjjal jutalmazták, amivel módfelett megkönnyítik számukra a versenyt, mert hisz az anyag beszerzése ezeknek már nem gond, sőt az eszmével való foglalkozásra is futja még a maradékból.

Ilyen boldog szerencsében nem részesülnek sokan érdemes művészek, olyanok sem, akik Prohászkat életében már mintázták és akiknek sikerült munkáját annak idején egyik-másik múzeumunk meg is vásárolta.

Nem célunk e helyütt az okok aprólékos firtatása, de felemeljük tiltakozó szavunkat a feladat sikeres megoldásának elsikkasztása ellen.

Magyarország «tanítómesterének» szobrára széleskörű, nyilvános pályázat meghirdetését sürgetjük!

Elvégre túrhetetlen, hogy amikor itt duzzadó tehetségű szobrászművészek ölhetett kézzel állanak, vagy

alkotóerejük elforgácsolásával apró dolgaik eladogatásából tengetik gondverte életüket, pár kiváltságolt egyén busás jövedelmek szabadalmazott élvezőjeként élhessen könnyen, holott igazságos mérték alkalmazása esetén művészetük gyümölcsekép talán csak szerény polgári koszt kerülne asztalukra.

Fennszóval kiáltjuk: Prohászka szobrára nyílt pályázatot követelünk!

És ugyanezt szorgalmazzuk minden nagy emberünk emlékének megörökítésénél és más természetű képzőművészeti munkaalkalmakkal kapcsolatban is, mert felháborító, hogy kecskés betlehemeket csempésszenek templomainkba a hagyományszerű bárányos ábrázolás helyett, no meg hogy vallásos tárgyú szobrainkat olyan emberek mintázzák, akik lehetnek ügyeskezőek, de lelki elgondolásuk és ebből forrászó ábrázolásuk — nem keresztény és nem katolikus.¹⁵²

A fráter.

Testvért jelent azon a nyelven, amelyik ezt a szót magából kitermelte.

Isten, anya, apa után a legmélyebb értelmű kifejezés. Keresztény vonatkozásban egyenesen a Krisztus megszentelte társadalmi berendezkedés jelisége.

Hogyan, hogyanse, nyelvünk honosította ezt az idegen szót, nem ugyan eszmei tartalma szerint, hanem olyanformán, hogy egyre-másra használja az evangéliumi értelemmel homlokegyenest ellenkező alkalmazásban.

Magyar szájon, hazai használatban becsmérő, gyalázkodó, megbélyegző szó lett belőle. Köztudat szerint becsületsértésszámba menő kifejezés, főképpen azokkal a toldalék fogalomjelzőkkel kapcsolatban, amelyekkel súlyosbítva hangzik el egyszer itt, egyszer ott, a nyilvánosság porondján.

Legutóbb már a törvényhozás házába is bevonult, hozzá még nem is a fölháborodással tarkított személyi vagdalkozások tornáján, hanem komolynak szánt tör-

vényjavaslatokat bíráló szakszerű beszédben a szónoki hév lendületes kitöréseképpen.

Szóval mindenütt találkozhatni vele, ahol ember embert kisebbít, gyaláz.

Hogyan mehetett át a közhasználatba, ennyire kifícamítva, elcsavartan, ily helytelenül alkalmazva ez a legszorosabb vérségi köteléket jelentő fogalom, amelyik keresztény szövegezésben az evangéliumi testvériség zászlóvivőinek, a programot önmagukon megvalósító munkásainak megkülönböztetésül juttatott elnevezés?

Nos, ezt a lealacsonyító becsmérést az ellenszenv, a gyűlölet, a kicsinylést tettető félelem váltotta ki az olyanokból, akiknek volt okuk tartani a fráter, vagyis a szerzetesség számottevő ellenlábast jelentő erkölcsi és szellemi erejétől. Akik, mert a küzdőtéren alulmaradtak, tehetetlenségükben a győztes lábikrájába martak, tajtékozó dühükben a hátatfordító ellenfél után nyelvüket öltögették, avagy Góliát módjára, még a mérkőzés előtt, a maguk kihívó gögjét tiszteletlen aposztrofálásokkal próbálták érvényesíteni.

Mit keres hát ez a kifejezés öntudatos katolikus ember ajkán? Miért alkalmazzák? Miért ismétlik?

Hogyan sülyesztheti le az újszövetség főséges lelki egységet teremtő eszméjének gyökérszavát gyalázkodó hetvenkedések szintjére az, aki a vásár- és ünnepnap szentleckében, úgyszólván esetről-esetre, kihangzóan ezt a szót hallja hozzá intézett megszólításul?

És miért nem jut annyi jószándékú, egyháza intézményeihez, tehát a szerzetességhez is hagyományos megbecsüléssel ragaszkodó hittestvérünknek eszébe, hogy a fráter — bár csak sepreget, lépcsőt súrol, fát és szenet puttonyoz, vagy ajtóról-ajtóra járva kéreget Isten nevében, pap létére pedig prédikál, gyóntat és miséz — távolról sem az a fogalom, amellyel párhuzamba lehet állítani, vagy vele kifejezően jellemezhetni a társadalom bármelyik rétegének akár fent, akár alant fellelhető — utolsóit.¹⁵³

Arcápolás, mint szociális olajcsepp.¹⁵⁴

Már ilyen elmélet is van Berlinben.

Azért minősítjük elméletnek, mert bár a szélsőségek korában élünk és az emberek gondolatmenete kiszámíthatatlan, mégse hisszük, hogy széles körben valaha is gyakorlattá válhatnék; legalább is nem olyan arányúvá, amelyik a megszépített emberekből kiölné az osztálykülönbség szította elégedetlenséget és eltüntetné a gazdagok ellen acsarkodó szegények lelkéből a békétlenséget.

Szó sincs róla, elismerjük mi a megnyerő külső, a kellemes megjelenés előnyeit olyan vonatkozásokban is, mint a munkaalkalmak betöltése, bizonyos állások elfoglalása.

De szélsőségesnek és tán nem is egészen érdeknélkülinek látjuk azt a lázasan szerény magyarázgatást, amelyik közkórházak és betegsegélyező intézmények mellé odaragasztani kívánja a bőratkák és bibircsókók, az arcredők és női bajuszok meg szakállak eltávolítását, az orrszabályozást és száj kisebbítést eszközöző szépségápolási rendelkezéseket.

Az a történelmi példákra hivatkozó tudományos megállapítás, hogy a forradalmárok és társadalmi békebontók közül sokan testileg fejletlenek, sőt időtlének voltak, teljesen helytálló. Az sincs igazság híján, hogy kellemetlen külsejük miatt csúfolódás tárgyává lett emberek gyűlöletet hordoznak szívükben éptestű embertársaik iránt. Azt is aláírjuk, hogy ha az efféle tökéletlenségekkel meglátogatott egyén a nélkülöző néprétegekhez tartozik, a maguk ápolására, testük pepecselésére eszközökkel rendelkező társadalmi osztályokra bizony nem egyszer irigy szemmel néz.

Mindezek ellenére e bajok orvosságát mégsem látjuk abban a törekvésben, amelyik az elhelyezkedés, az állásbalépés lehetőségét törvényhozásilag rendszerezíteni hivatott arcápolással és testvérmódszereivel véli biztosítottak, vagy legalább is megkönnyítettnek.

Egyéb kell ide, nem a kigondolótól társadalmi reformeszköz tudományos címével fölsallangozott bőrgyógyászat és testegyenészet!

Napnál világosabb, hogy a természetől fogva szépek, az arcápolással megszépítettek és a maguk rút-ságában mégis megmaradók közül csak annyian helyezkedhetnek el, amennyi a betöltésre váró állások száma. Az arány tehát számszerűen nem változnék s kielégítetlenek kozmetikai kezelés után épúgy lennének, mint annakelőtte.

Mi egyebet látunk ebben az orvosi beavatkozást sürgető irányzatban. A szépészeti szempontok sorompóján túl settenkedő álarcos leánykereskedőket sejtjük. A tovább is levegőben lógó megszépített emberszázalekoknak ők kínálnának kísértő sziszegéssel a paradicsomi alma helyett vajaskenyeret.

Szükséges-e bizonyítani, hogy az arcápolás intézményesítése jobb sorsra érdemes embertestvéreink testéből-lelkéből a nyomor vámszedői hasznára préselné ki — a szociális olaj cseppet! . . .

Térden állva

tette meg a vatikáni vasúti vonal építkezésénél az első kapavágást az egyik előmunkás.

Azon a tavaszi reggelen, mikor a lateráni békekötés folyományaképpen a Szent Péter-templom mögötti területen megkezdődtek a Vatikán-város állomásának és az odavezető pályatestnek munkálatai, történt ez az ünneplés színezetű, megható esemény.

Mérnökök, pallérok, munkások tömegéből kivált egy ember. Odaállott főnökei elé és arra való hivatkozással, hogy mekkora jelentősége van az Egyház és Olaszország életében, de meg a katolicizmusra nézve is ennek a munkasorozatnak, amely itt most kezdetét veszi: engedélyt kért és kapott arra, hogy ilyen föl-emelő formában juttassa kifejezésre mindnyájuk belső megindultságát.

A munkatársak zöme részéről is véghezvitt kereszt-

vetés, a percnyi magukbamélyedés, amely a nagy-jelentőségű mű megindítását megelőzte: méltó keretül szolgáltak a meggyőződéses munkásember hitvalló cselekedetéhez.

Nálunk ez a munkamegindítás — százat egy ellen — egészen más módon zajlott volna le. Négy ünnepi öltözetű kiadós szónoklat: a hatóság, az építésvezetőség, a kivitelező vállalkozó és a testi erővel adózó munkásság részéről — társasreggeli vagy ebéd, megduplázott számú pohárköszöntőkkel és vidor élj énekkel — helyettesítette volna azt a festő ecsetjére méltó kapavágást. Mert a magyar a néhány tiszta lelkesedéssel és fölényes tudással megszerzett atlétikai világbajnokságon kívül jóformán mindent — szájjal szokott elintézni.¹⁵⁵

Vannak még szótartó emberek

ezen a világon. Lassacskán úgyis az ellenkezőről kell meggyőződnünk.

Ijesztően elhatalmasodik már a megbízhatatlanság erkölcsi járványa. Nemigen lehet a beígért szót komolyba venni.

Azaz, hogy mégis. A kommunistákét.

Persze nem a marxi káté tételeinek társadalomboldogító, szociális jólétet maszlagoló kivitelezése terén.

Ebből ők nem szótartók. Oroszországban sem azok, holott egy évtizede hajszolják, kergetik már a népet, elszedülésig, körbe-körbe, a maguklakta ígéretföldje körül.

Egyelőre csak a berlini 24 halottig és a kétszázon felüli, rendőrileg megállapított könnyebb, súlyosabb sebesültig terjed a vörös ígéret hitelessége.

Mert hát a Rothe Fahne hasábjain a kiváló Spartakuszutódok meghirdették, hogy május elsején vér fog folyni.

És folyt bőven. Még másodikán is.

Nem méz és tej, hanem vér. Embervér. . .

A társadalmi jólét tipikus tanszéleiről, az utcai torlaszokról.

Sebaj! Egyetlen öröm ezen a pocsék világon, hogy mégis akadnak néhányan szótartó emberek.

Azaz, hogy mégis van baj. Undorító szépséghiba: a szótartók nem apostolok. A mások vérével — pecsételnek . . .¹⁵⁶

A párna alatt.

Angolországban érdekes bűnper folyik most.

Az ottani törvények értelmében egy fiatalasszony a vádlott, aki öngyilkossági kísérletet követett el.

A vizsgálat során kiderült, hogy az asszonyka igen kellemetlen természetű, ahogy ma mondják, ideges, nagy fokban türelmetlen valaki. Ellentmondást nem tűrő természete igen sokszor szított összeütközéseket a házastársak között jelentéktelen semmiségekért is.

Azon a bizonyos estén is, egyik barátnője asztalánál, ebéd alatt robbant ki efféle vihar csak azért, mert a férj megjegyzést kockáztatott arra a kijelentésére, hogy egy telefonbeszélgetés lebonyolítására felkel az asztaltól.

— Tán nem olyan sürgős az ügy, fiam, hagyhatnád holnap reggelre a dolgot. Már 10 órán túl jár az idő.

Mint a szélvész ugrott fel és rohant be barátnője hálószobájába. Rávetette magát az ágyra s a revolverből, melyet amaz állandóan feje alatt szokott tartani, föbelötte magát.

A lövés nem volt halálos s a fegyelmezetlen asszonyka fölött elhirtelenkedett cselekedetéért törvényt ül az angol bíróság.

De hát mire való a forgópisztoly a párna alatt? Szeszély? Mánia? Félelem? Divat? Férfiaskodás? Póz? Ki tudna erre felelni. . .

Mi csak megállapítjuk, hogy százszorta helyénvalóbb, illőbb és okosabb, ha a szentolvasó: a megnyugtató, a kibékítő, az álombaringató rózsafüzér bújik meg vánkosunk alatt.¹⁵⁷

Bolsevik módszer.

Az óhitűek húsvétjára virradó éjtszakán Moszkva megható áhítatok mellett a feneketlen gonoszság sugallta gyalázatosságok képét is mutatta. Istentelen és vallásgyűlölő elemek ezt az alkalmat használták fel arra, hogy a szovjetkormánynak a vallás szabad gyakorlatát fojtogató rendeletei mellett hangulatot keltsenek.

Mialatt a húsvét ünnepét megelőző éjjelen rengeteg hívő özönlötte el a templomokat, a jobbérzésükből kivetkőzött tüntetők vallásgyalázó jeleneteket rögtönöztek a templomok előtt, vagy azok tőzsomszédságában. A harangok zúgásába belevegyült a kommunisták rendezte tűzijáték rakétáinak sistergése és robbanása.

A hívők imáját és énekét piszkos dévajkodással és azllyenek nyomában felharsanó röhejjel kísérte a magukat istenelleneseknek hánytorgatók zajongása. A legdurvább és legelvadultabb farsangi komédiánál is alantabb járó tombolás hajnali 3 óráig tartott, amikor is az egyik nagyobb téren megbeszélés szerint összegyülekezve óriási menetté formálódtak az eddig szerteséjjel tüntetők.

A menet élén egyházi ruhákba öltözött ifjak bohózkodtak, akik szertartásos mozdulatok utánzásával tették neveltségessé az egyházi ténykedéseket.

Sok-sok zenekar kísérete mellett Istent gyalázó énekeket, ledér dalokat énekelt a végeláthatatlan tömeg.

Hasonló tüntetéseket Szovjetoroszország minden nagyobb városában rendeztek.

A marxí elmélet szerint magánügynek minősített vallással így bánik el a kommunista gyakorlat.¹⁵⁸

A dollár csődje.

Hoover, az Egyesült Államok néhány hó előtt megválasztott elnöke, egyik hivatalos megnyilatkozásában nyomatékosan rámutatott a bűnözés szédületes irammal növekvő arányaira, amelyek szerinte sajnálatosan és érthetetlenül lépést tartanak az amerikai gazdasági

viszonyok szerencsés alakulásával, az ottani polgári jólét emelkedő irányával.

Hogy az elnöknek ez a megállapítása tényeken nyugszik, foghatóan bizonyítja a newyorki rendőrfőnökség jelentése, amely szerint az 1928. év folyamán, ebben a rohanó életütemű világvárosban, a szülői házból eltűnt 15-17 éves korú leányok száma megüti a hétezeret. Ez a hivatalos közlés nagy megdöbbenést váltott ki a közvéleményben. A rendőrség jelentése az okot elsősorban a mai kor közlekedési eszközeinek gyorsaságában véli megállapíthatni.

Tehát főképpen a gépkocsik és a repülőgépek lennének a bűnözés forrásai?

Alig hisszük. Lehetnek ezek is bűnrevezető alkalmak, de a baj gyökere sokkal mélyebben fekszik: odabenn, a lélekben.

Az amerikai baj megállapítás szerint nem a szegénység a kórokozó, hanem a gazdasági fellendülés, gyakorlatiabbban kifejezve: a jólét.

Mi, a megvéhedt Európa régidivatú emberei, a klasszikus deák közmondás nyomán a szegénységet, a nyomort tudtuk az erkölcs megrontójának.

Épp azért némileg helyesbítjük az ügyre vonatkozó fogalmakat és a tengerentúli hatósági felfogással szemben bátrak vagyunk leszögezni, hogy a züllés veszedelme ígyis-úgyis fennforog, ha beteg a lélek, ha hiányos az erkölcsi alap. '

Mert ezt még a dollárözön sem pótolhatja.¹⁵⁹

Mocsárláz.

Ez az időszaki járvány a kiszolgált császárvárosban ismét tetőpontra hágott.

Adva van egy sok vihart átélt öregedő báró, volt tényleges huszárcapitány, többrendbeli nagyvagyonú asszonyok szolgálatonkívüli férje.

A báró elkoptatott idegei csak a játékasztal, a börze és a lóversenyek izgalmaira reagáltak, amiben vásott címerű arisztokrata hol férjüknek, hol barátjuknak ön-

végzetükre áldozatkész támogatói voltak a hasonló ingerek iránt fogékony nők: pénzes asszonyok és gazdag mégleányok.

Az utóbbiak közül való volt Dzidzsi Muheb, a Bécsben ragyogó egyiptomi hercegnő is. A sima fellépésű báró kezére pályázott ugyan, de szokásához híven hercegi választottját is már jóelőre foglalókkal, egyre szaporodó előlegekkel szipolyozta. Ez a különös udvarlási forma elvégre az exotikus szépség okos fejébe is világosságot gyújtott s egy szép napon a báró útilaput kapott a cipőjébe.

Ettől kezdve rohamosan tornyosultak az események egészen a Vasa Prihoda-féle hegedüestig, amikor is a kikoszarozott «úr» Dzidzsi hercegnőt a hangversenyterem előcsarnokában néhány revolverlövessel a másvilágra küldte.

Az orgyilkosság bűnével terhelt világfi pöre most került tárgyalásra. Tanuk érdekesítő vallomásai és meghívott elmeszakértők csiklandozó véleményei a leginyencebb idénycsemegét szolgáltatták e napokban a bécsi közönség számára.

A botránypörök idejéből Budapesten is jól ismert ostrom, a tárgyalóterembe való belépés lehetőségeért folytatott közelharc, szinte elképzelhetetlen arányokat öltött.

Nem mondunk új dolgot, amikor rögzítjük, hogy Bécsben is a gyöngébb nem viszi el ebben a versenyben a pálmát.

De még ennél a szomorú körülménynél is jellemzőbb tény az, hogy a törvényszék elnöke, mióta a tárgyalás napját kitűzték, garmadával kapott leveleket tanukul ajánlkozó fiatal leányoktól és asszonyoktól, akik jellemhősnek mutatják be Gartner bárót, a nőgyilkost, a hiszékeny asszonyok pénzét becsstelen, könnyelmű étellel elspekuláló kalandort.

Kik és mik lehetnek ezek az asszonyok és leányok? Úgynevezett társaságbeliek? Vagy azon aluliak?

Mindegy. Ha annyira ismerik félelem- és gáncsnélküli lovagjukat, hogy tanúskodásukkal sorompóba

lépnek mellette a bíróság és a közvélemény nyilvánossága előtt, hát akkor feltétlenül kliensei voltak ennek a. talán tiszta gallérú, de annál szennyesebb lelkű gavalárnak s akkor bizonyára vagy a társaság üvegházaiban tudatosan kitenyésztt, vagy egyebütt, és mindenütt vadócok módjára virító lép virágok és nem — nők.

Mert hogysis jellemzi a Példabeszédek könyve a megbecsülni való nőt? «Megnyitja száját a bölcsességnek és a kegyesség törvénye van az ő nyelvén.»¹⁶⁰

Ez Bécs.

A jelenségek többször tapasztalt azonossága szerint ugyan Budapestet is írhatnánk a címbe. A történeti hűség kedvéért maradjunk mégis a szomszédos főváros mellett.

Nos, Bécsben zajlott le a Nemzetközi Állatvédő Kongresszus vagy két-három hét előtt. A nagygyűlés programjának egyik közfeltűnést keltő pontja volt a festő ecsetjére való felvonulás, amelyben körülbelül kétezren vettek ténylegesen és tevőlegesen részt.

Ténylegesen és tevőlegesen, vagyis hol pórázon vezetett, hol karon hordott különféle fajú és nemű házi- és talán még sem háziállatokkal. Ez utóbbi minősítésünk a kicsi majmokra vonatkozik, amelyeknek házi mivolta mellé bátorkodunk tisztelettel kérdőjelet tenni.

A menet élén elegáns lovascsapat haladt. Nyomában ragyogásukkal hivalkodó luxusgépkocsik következtek, kényelmes párnáikon ringatva törvényes tulajdonosuk, helyesebben tulajdonosnőik ölében, keblén, vállán nagy öntudatossággal lustálkodó, különféle színben pompázó bundájú, vagy rövide koppasztott szőrmejú kutyusokat és cicusokat. Két közbeiktatott zenekar játéka emelte az ünnepi hangulatot. A tüntetők legtöbbször — tudnivaló, hogy ez a tarka menet az állatkínzás ellen irányuló tüntetés, a sötétlelkű emberek hasznos megleckéztetése akart lenni! — apró zászlócskákat lobogtatott, amelyekről a legsziporkázóbb állat-

védelmi jelszavakat lobogtatták a felvonulás epizódjait humorizáló megjegyzésekkel kísérő nézőközönség felé.

Miért írjuk le ezt a krajcáros komédiát ilyen aprólékosan? Érdemes szót is vesztegetni reá?

Úgy érezzük, igen.

Szombaton, június 15-én, a már jólismert, gyűjtőperselyüket szakavatottan rázogató kedves dámák állígtatták meg Budapest utcáin és terein a járókelőket. Nemzetiszínű kicsi zászlócskákat vásároltattak meg velünk, amelyek fehér sávján ott sötétlett a fekete-betűs komoly felhívás: Mentsük meg a nyomorék gyermekeket!

A nyomorékokat, kiket a szűkkeblű társadalom olyan kegyetlenül bánt egy-egy részvétlen, irtózatot kivetítő pillantással, messziről, félkaréjban kerülve ki őket, ha netán egyik másik effajta «rossz még nézni is» szólamot előhívó látvány útjukat keresztezné.

Bécsi vagy budapesti kutyapatrónusok, akik féltő gonddal vezetitek «gyönyörű, édes, okos» szalagcsokros, kifürösztött, jól fésült ebeiteket: lenyúlnátok-e a földön féreg módjára csúszó nyomorékig, hogy keresztül segítségétek öt az utca forgatagában egyik oldalról a másikra?

Felvennétek-e karotokra, beültetnétek-e magatok mellé zajtalanul tovasuhanó kocsijaitokba a lusta «selyemszörű» cicáitoknál többet, mert lelket és esetleg alkotó szellemet jelentő nyomorékgyermeket.

A június 15-i zászlócskákat simogató, könnyes szemmel néztük. A róluk lerívó felszólításra az állatkultuszba szédültek részéről a megértést ígérő választ a sok testi nyomorékban lefojtott magyar géniusz nevében — várva várjuk.¹⁶¹

Talizmán.

A Sárga Madár átrepült a nagy vizek fölött és Párizsban földre szállt.

Harsogó öröm s az ilyenkor elmaradhatatlan embergázolások közepette támolgott ki a gépből a három pilóta s negyedikül a hivatlan amerikai vendég.

Huszonkilenc órai szüntelen halálveszélyből szabadult négy élet bódult mosollyal szédült az ujjongó tömeg karjaiba.

Mialatt lelkes üdvözlések hangzottak el és pukkant a pezsgős palack: a sokaság dicsérte, bámulta, aki érte kezével simogatta, valamennyije tekintetével becézte a kétes embersorsokat hü kötelességteljesítéssel meghozó gépóriást.

De mert furcsa ez a világ, ezután következett az embernél, alumíniummadárnál is nagyobb szenzáció: a krokodil.

Igen, egy krokodil, amelyiket úgy kotorásztak elő a földreszállt légi utasok a körülöttük szorgoskodó szerelők felsőfokra hevült kíváncsiságától kísérve.

Előkerült hát a krokodil, amelyikhez bátran nyúlhattak, mert csak 25 centiméteres volt és aludt. Az érkezés diadalmas perceiben épúgy, mint az egész utazás alatt.

És szállt az újság szájról-szájra, hogy a Sárga Madár szárnyai nemcsak embereket röpitettek a tengerentúlról ide, hanem képzeljék, még egy krokodilust is és hozzá kellemetlenkedés, nyugtalankodás nélkül mélységesen alvó krokodilkölyköt.

Ünnepiesen nagyképű megállapítások, meggyőző rábeszélések s a várakozás okozta lidércnyomás tűnő foszlányai nyomába szegődött vidám derűtség, az előbb még különös és bátor embert hozsannázó tömegek figyelmét szinte pillanatszerűen a krokodilusra összpontosították: az eddig, ismeretlen nemtőre, a csodás talizmánra, félve-rettegett, halálhozó bukfencek biztos elhárítójára!

Idáig jutottunk. Többesszámban mondjuk, mert *a lelki eltévelyedés mindig uszályos köntösben jár, sokadmagával. Nem erőszakkal verbuvál és mégis tömegek rohannak utána, a fertőzöttek ezredei.*

Assolant úr és társai a lorettói Madonna, a repülők pártfogója helyett, fiakrokodilusra bízták veszendő életüket. Ízlés dolga!

Amilyen az élet sodra, megérhetjük még, hogy a

rohamlépésekkel tértfoglaló légiforgalom fellendíti a krokodiltenyésztést. Az állatkereskedelem pedig behozatali áruvá lépteti elő, mert a légi járműveken utazók nélkülözhetetlen útikellék gyanánt fogják keresni a krokodilkölyköt.

Csak azután úgy ne járjanak vele, mint a magas vérnyomású emberek a gutaütés ellen nadrágzsebükben hordott — vadgesztenyével!¹⁶²

Kár a benzinért.

A La Lettura Medica, olasz nyelven megjelenő orvosi szaklap Eritema címen arról a ma már sűrű jelenségszámba menő betegségről ír, amelyet a cikkező bőrgyógyász kifejezetten az uralkodó női divat két szélsőséges túlzásának: a téli hidegek idején is hordott térdigérő szoknyák s a pókhálóharisnyák viselésének tulajdonít.

A betegség jellemző sajátsága a lábszárak hullaszínűi e való megkékülésében és a szövetek sajátos érzékenységében nyilvánul.

Aki mindezek dacára azt gondolná, hogy az érdekeltek észbekapnak s függetlenül a divatdiktátorok szeszélyétől és üzleti fogásaitól, közeledni fognak az észszerűbb öltözködés fokozatosan faképnél hagyott határvonalaihoz, az gyökeresen téved.

Téved, mert nem számol a legfertőzőbb iramú járvánnyal, amit egészséges magyar nyelvünk közmondásosán úgy fejez ki, hogy egy bolond — százat csinál.¹⁶³

Fejfel a falnak.

A párisi rendőrség egyik ügyes és tapasztalt főhivatalnok a alapos tanulmány tárgyává tette a francia fővárosban dúsan arató jósnők körül mutatkozó nagy túlekedést és arra a végeredményre jutott vizsgálódásaiban, hogy a felvilágosultság és a kifinomultság világvárosában ilyen és hasonló bárgyúságokra naponta mintegy kétszázezer frankot költenek a párisiak.

Idevonatkozólag írja a La Croix, hogy körülbelül 34.600 a Parisban működő jósnők és bűbájosok száma és hogy hozzávetőleges számítás szerint évi jövedelmük 73 millió frankra rúg. Azt is leszzegezi, hogy vannak Parisban újságok, amelyek a különböző jósnőket és szemfényvesztőket népszerűsítő hirdetések révén évi háromszázezer frank bevételre is tesznek szert.

Ha nagy százalékot vonnánk is le ezekből az elképesztő számokból, még mindig elég tekintélyes marad a nettó összege.

Ha valakit elfogna a kíváncsiság és érdeklődnek az említettük rendőrfőtisztviselőnél a jósnők ajtaján ki- és bejáró ügyfelek iránt: a magas arisztokrácia, dúsgazdag bankárok, az ország gondját viselő miniszterek és honatyák, pléhgalléros katonatisztek, a művészet és tudomány kiválóságai, a színpad csillagai, ahogy ők mondják, a vallás lidércnyomása alól mentesült urak és hölgyek, szóval a lelkiismeretet felszabadító laicizmus képviselőinek nevével találkozónék.

Ugyanez a társaság a világért sem menne el vasár- és ünnepnapon a templomba szentmisét hallgatni. Ha mégis elvergődik oda, képtelen imakönyvből a szentmise szövegét követni; csak áll, nézelődik s legfeljebb a szertartást kísérő zenében gyönyörködik. Épúgy és annál kevésbé szoktak az ilyenek gyónni, vagy az Úr asztalához járulni. Az Isten, akit faképnél hagytak, szegényükre engedi, hogy meghemperegjenek a babonák ősi és kultúrátlan fertőjében.

Érdekes dolog lenne kipiszkálni egyszer azt is, hogy a magyar fővárosban hány jósnő üzi jól jövedelmező mesterségét és hogy kik azok, akik ott keresnek sajnó sebeikre orvosságot és onnan várják a jövő homályát eloszlató felvilágosítást.¹⁶⁴

Elsietett aratás.

Belluzo, olasz közoktatásügyi miniszter, legfrissebb körrendeletében, melyet a vezetése alatt álló tanügyi személyzethez intézett, igen határozott hangon kifogásolja az ünnepeltetéseket, amelyekben, elég sűrűn részesülnek az ő egyébként érdemekben gazdag munkatársai.

Az a komoly méltóságteljesség, a közhivatalnoki tekintély, írja a miniszter, amelyet méltán követel meg a kormány közegeitől, összeegyeztethetetlen az egymás hegyén-hátán tolakodó jubileumokkal.

Ezt olvasva eszünkbe jut, hogy bizony nálunk is huszonöttről tízévesre satnyulnak, sőt ötesztendőre zsugorodnak össze a jubileumok. Vezetőállásban lévő társadalmi és közéleti emberek neveit nem egyszer velük kapcsolatos, újonnan létesült közintézmények homlokára tűzik.

Az ilyen egymást sűrűn követő jelenségekből a hízélgés útálatosságán kívül — ami egyik végzetes társadalmi kórtünet — még az a következmény is kiütközik, hogy a tényleg kiérdemült egyén számára, késő korában esedékes visszavonulásakor vagy azért nem jut elismerés, mert már régen, sőt ismételten elvette jutalmát, holott akkor még csak dolgoznia illett volna; vagy pedig azért nem, mert sort állanak mögötte gáncsvetésre készen a fiatalabb, ünnepeltetésre éhes törtető, akik a nyilvánosság színpadáról lelépők koszorújába babér helyett — a hervadt avart szánják.¹⁶⁵

Sopron.

A leghűségesebb magyar város olyan kezdeményezés terére lépett, amelyikkel, ha sikerre tudja vinni, második jogcímet szerezhethet magának a népszavazás óta neki jutott díszítőjelző büszke viseléséhez.

A magyar nemzeti hagyományokat felfrissítő női díszruhára gondolunk s a jóízlést fojtogató mezítelenségek lidércnyomása alól való felszabadulás örömeinek

árama végigszalad rajtunk, amikor sokmérőföldes távol-ságban megelevenedő képzeletünk előtt az ősi kultúr-város nagy- és kisasszonyait szívük-lelkük ragaszkodásával látjuk csüngen a tisztos idők ködbetűnt hagyományain.

És itt eszünkbe jutnak a végvárak. A történelmi magyar múlt védőbástyái. Amelyekben mindig élt elszánt akarás és erő, a pusztulás kíséreteivel szembenező egészséges életöszton.

Sőt még ennél is több!

Sok keserves tapasztalat ellenére maradt még bennük az ellankadt belsőbb fekvésű területek, az elernyedtt központ felébredésébe vetett bizalom is.

A végvárakban a legböjtösebb napok idején sem hitték, hogy befelé meg nem értik és meg nem érzik az erődök lelkének mozdulását, szívverését, karjainak feszülését.

Remélték mindig, hogy a megsemmisülés gyalázattal fenyegető utolsó órákban egymásra lelnek a magukról s az egymásról megfeledkezők.

Sopron erős asszonyai és viruló leányai tehát ünnepi alkalmakkor történelmi díszbe öltözködnek s ugyanennek a keresztény honleányi öntudatnak napkeltét várják a magyar nők lelkében országsherte.

Vajjon nem hiába várják-e?

Csinál-e a soproni fecske nyarat?

Félő, hogy fészében fojtja meg a vérszopó kánya: az asszonyi nemet majd az esztelen, majd a tisztességtelen divat rabláncán hurcoló kalmárszellem, — a divat!¹⁶⁶

Fritz Kaufmann & Comp.

A Berlintől nem messze fekvő *Johannistalban* néhány hó előtt egyik tüzeset a másikat követte.

Mikor már úgy a tizedik körül jártak s a községet érthető izgalom tartotta szüntelen aggodalomban, a csendőrség végre is felfigyelt és szándékos gyűjtogatást sejtve a sorozatos tüzek mögött, szigorú nyomozást indított.

Időbe került, míg lefülelhatték a tettest, a falubeli egyik önkéntes tűzoltó, Fritz Kaufmann asztalossegéd személyében.

A gyakorlott tűzoltó mindig az elsők között érkezett a tűzhöz és mindenkit megszégyenítő bátorsággal dobta magát a pusztító vész ellen megindított küzdelembe.

Amint a vizsgálati fogság során bevallotta, hol egy istálló, hol egy csűr, hol ismét egy lakóház felgyújtásával kereste az alkalmat, hogy az oltási munkálatoknál kitűnhessen, magáról beszéltesse és érdemeinek nyilvános elismerése tekintetéből a hatóságok figyelmét magára vonja.

A per főtárgyalásának kimeneteléről még nem tudunk, de érezzük, hogy az ítélet súlyosan marasztaló lesz. A beteges egyéni hiúság tűzcsóvját ki kell tépni a gyújtogató kezéből.

Ez az eset jut eszünkbe a nálunk sajnosán napirendre került felekezeti torzsalkodások kapcsán, amelyekből már éppen elég s amik nem viszik, nem segíthetik a gyógyulás útjára az ezer sebből vérző hazai társadalmat.

A katolikus magyarság feje félreérthetetlenül megmondotta Zalaegerszegen, hogy a hozzánk illő védekezésnek mi a módja. Figyelmeztetéséből világosan következik, hogy a szüntelen szimatolástól, egyes itt-ott elhangzott kijelentések, félremagyarázható szövegezések kákáján csomót kereső akadékoskodástól, szóval a szenvedélyességgé torzuló piszkálódástól a jó ízlés nevében tartózkodjunk.

Mi történik mégis? Legutóbb is az Angol Biblia-társulat jubiláris gyűlésén elhangzott egyik beszédbe mindenáron ellenünk irányuló sértést akar belemagyarázni egy hittestvérünk, mert a szónok «életének súlyos perceiben Jézus jelenlétét érezte szívében nem úgy, hogy a lavór fenekén szentképet látott, vagy hogy kis angyalokat latinul hallott énekelni, hanem belülről jött Jézus».

Kimagyarázás, helyreigazítás, visszaszívás kisürgetése csordul ki őrtálló katolikus atyánkfia tollából,

mert szerinte ez a kiszólás a katolikus nagygyűlés kapunyitása előtt hatványozottan sérelmes.

Nos, az a nehezményezett díszgyűlési szónoklat nem sértette a katolicizmust. Még a lapokban közölt formában se. Nem katolikusok is ép úgy látnak, ők tudják mit, a lavór fenekén, akárcsak a mi krucifix-bájszereink, akiket nem egyszer hallunk templomaink szószékéről alapos fejmosásban részesíteni.

A mennyei bácsi néven országSZerte közismert «ösi ember» vakbuzgó hívei között vegyesen szorongtak protestánsok és katolikusok. Budapestről is. A műveltebb társadalmi osztályok tagjai közül is. Azok is láttak tüzes fénygolyót. Máskor Jézust látták, majd Máriát, Szent Mihály arkangyalt és sok más egyebet.

Ne faggyúzzuk a szónoki előadás hevében használt egyik-másik kifejezést gyűjtogatásra alkalmas szövétnekké!

Fanatizálni könnyű és olcsó, de annál kockázatosabb vállalkozás!

Nem kell hozzá egyéb, csak néhány Fritz Kaufmann ott túl — és itt benn.¹⁶⁷

Nincs megállás?

Az amerikai hölgyvilág előkelőbbjei, miközben nesztelen járású, kényelmes autóik végiggördítik őket a felhőkarcolók szegélyezte sugárutakon, ma már nemcsak dédelgetett ölebükkel tüntetnek. Sem selyemmajmocsakájukkal, esetleg bársonyszőrű macskájukkal. Ó, nem.

A társaság, amelyiknek szolgálatára a száguldó kocsí vezetőjén kívül még inas is utazik az elülső ülésen, annak a szabálynak megpecsételésére, hogy három az igazság, stílusosan kiegészült a mostanig hiányzott harmadikkal. Egy, a művészi arcápolás cseles eszközeivel úrnője hasonmásával kendőzött babával.

Divatbabával.

Ezek a babák szakasztottan úgy öltöztetvék, mint a — mamáik. Ruháikat a divathölgygel együtt ők is vál-

toztatják. Már amennyiben a nyilvánosság előtt vele jelennek meg.

Az is megállapított tény dolog, hogy vajmi sokszor nem kisebb vagyont érő ékszer fityeg rajtuk, mint magukon a szertelenül páváskodó dollárkirálynőkön.

Ha aztán a fényes üzletek valamelyike előtt szer-tartásos komolyságúvá fizetett inasa közbenjöttével lelibben autójáról a selymek, csipkék és illatok asszonya, a dagadó kocsipárnákról csak az «édes» állat figyelő léptei irányát s várja egyszer a bölcs nyugalomával, más-szor az elhanyagolt kedvenc berzenkedő izgatottságával vissza — őket.

Igen, őket.

Mert ezek a meghibbant nők feltűnésteltő, negédes különcködéssel cipelik karjukon a babát.

Amikor boltoznak. (Babonából tán, hogy jó vásárt csináljanak?)

Amikor 5-10 percig tartó gyalogsétát billegnek lábujjhegyen. (Hogy a baba friss levegőt szívhasson?)

De miért is tálalja élénk mindezt a hóbertot, eszelőséget, bünt a rovatvezető? Hiszen Amerika nem Magyarország!

Úgy van. Vitathatatlan igazság.

Csakhogy a földrajzi távolság korántsem elégséges biztonságot nyújtó sorompó az erkölcsi métely feltartóztatására.

Bizonyítja a Budapestre is beszivárgott divatbaba-jelenség.

Már volt szerencsénk találkozni velük.

Kótyagosfejű asszonynép karján. Az utcán.

Azonos anyagból, azonos színben, teljesen hasonló mintára készített öltözékben.

Csak éppen az ékszer hiányzott róluk. Még az is megjöhet idővel.

Hát ezért állítjuk tilosra a «Felkiáltójelet». Nem is egyet. Hármat merevítünk egymás mellé.

Hogy legyen min undorodni.

Hogy beleharangozzuk a lelkekbe az utálatot, a megvetést az olyan nők iránt, akik irtóznak szívük alá

fogadni a magzatot; de pazarló ledérséggel karoncipelt, porcellánból, fűrészporból, rongyból összetákolt babáikkal megszenteltelenítik, kifigurázzák a teremtés legbájosabb ajándékát, a gyermeket.

Ha észreveszitek az ilyeneket, pillantásra se méltassátok őket.

Fordítsátok el a fejeteket!

Érezniök kell, hogy egy összetört, megviselt társadalom eszményeit meggyalázni legkevésbé szabad — a nőnek.¹⁶⁸

A vörös ördögök.

Még jó három hét választotta el az emberek apraját-nagyját a kedves hangulatú Mikulás-esttől, mikor a budapesti kirakatokban máris megkezdte idénytevékenységét a bomlasztás ősi szelleme.

Iparművészeti ügyeskedések, világítási módszerek felhasználásával egyre kihívóbb lett.

Égő, tűzpiros színek idegizgató sugárzatában undok ördögalakok szemléltetői a világ kezdetétől ármánykodó kísértésnek, amelyik az Isten Fiát se kímélte meg s az ősszülők ideje óta mindmáig sürgeti a szövetséget a sátán s az ember között.

A legbájosabb keresztény hagyományok egyike fűződik Szent Miklós myrai püspök személyéhez. Három, érintetlenségük árubabocsátására szánt leány szüleinek házába, éjnek idején annyi pénzt csempészett a nyitott ablakon keresztül, amennyi elég volt az emberhúsvásárra ítélt hajadonok tisztas kiházására.

Ennek a lélekkel csinált jótéteménynek, a szent püspök szívderítő ajándékának hímes emlékét frissítette fel századokon át a mindig örömmel várt jó öreg Mikulás.

Ám úgy 3-4 évtized óta már csak neve maradt a Mikulásnak. Hogyan hogyan, de megállapíthatóan a romlottsággal fertőzött emberi agyvelők valamelyikéből kitermelődött a torz gondolat, hogy ijesztő figurákkal, nyugtalanító színekkel, virgácsot suhogtató vörös ördögökkel csúfítsák el a jóság s a szelíd béke nyugtató hangulatát.

Az ördögöt, akiről közmondásszerűen, de meggyőződésesen is azt tartottuk mi, régi emberek, hogy nem jó a falra festeni, a piaci árusok bódéiból az előkelő üzletek tágas kirakataiba tessékelték. Innen semmi se volt már neki, egyetlen rohammal pozdorjává törni patinás hagyományokat és öntudatlan rabszolgájává formálni szinte az egész társadalmat.

Ma már úgyszólván kizárólag ördögművelés tombol Mikulás estéjén.

Ki beszél manap a kicsinyeknek a jóságos Szent Miklós püspökről?

Krampuszról, ördögről annál többet. Virgácsot suhogtatóról, aki erős, gazdag, hatalmas, gyors, félelmetes, fáradhatatlan.

A nagyok gépkocsija elején, mororkerékpárok, versenyvezetők csónakjainak orrán is álnok fintorral az arcán ott gubbaszt az ördög.

Ugyan ki veszi észre a tréfa, a mulatság mögött megbújó célzatot: népszerűsíteni, a hitetlen, a közömbös világ fertőzött légköréből a Mikulás-hagyomány romjain keresztül, a hívő lelkek gyanútlan gondolatvilágába becsempészni — a sátánt.¹⁶⁹

Kiskorúak botránkozása?

Korunk sajtósági velejárói a reklám ingerlő, igéző hatása és a kedvezmények tette sarkalló jelentősége.

Az első a figyelemkeltés nagydobja, a második a szép szóval betessékelt vevőnek szánt mézesmadzag.

A portéka egyre görcsösebb szemlélésébe beleszédítő idegizgalom mint cubringoló, a hártayafinomra kinyújtott rétestészta széléről lefejtett karima mint haszonrészese: első tényezők az eladás és a vásárlás terén. De már odébb is vagyunk ám. A gondolat s a toll világában is ők lettek a mozgatók.

Rideg üzletté torzult körülöttünk minden. Visszaszító üzletté.

Ez a simatestű, hidegfogású kígyó a legeszményibb

törekvések kobzosait is asztmásan fulladókká nyomorította. A Tinódiak régi, tüzes dalaikat csak veritékezve nyögve köhögik, vagy bódítószerek beszivárgó mérgezésé alatt szelíd zöngévé tompítják.

Nem harsognak-e száraz, alkoholmentes Amerikáról, miközben suba alatt megtévesztő fogásokkal gerincet roncsoló mételtek csempészei?

Vizet prédikálnak és bort isznak.

Egyenes utak, nyíltan alkalmazott eszközök helyett átkaroló mozdulatokkal mesterkednek.

De ha mindez már nem újdonság, miért vesztesítjük miatta a szót?

Világosan megmondjuk, hogy fájón gondolunk arra a röpcédulaformájú mellékletre, amelyikkel mostanában két keresztény, ha tetszik, katolikus színű napilapunk kereskedelmi igazgatásának intézői, a lapok terjesztését szorgalmazó felhívással kapcsolatban Heilig Náthán Kazinczy-utcai üzletébe utalják be a 3 új előfizető körül apostoloskodó sajtóveteránokat, a részükre kilátásba helyezett öt pengőt érő, áruban esedékes jutalékért.

Miért Heilig?

És miért Náthán?

Miért nem annyi más, keresetért, tisztas haszonért, szerény megélhetésért, mérsékelt forgalomért kezeit tördelő keresztény boltos?

Miért nem velünk eszmeközösségben, hitegységben álló és nem utolsóul a mi sajtónk támogatásában áldozatra is kész kötött-szövöttáru céggel történt a nagy keresztény lapvállalkozás «kedvező megállapodása»?

Miért?

Nem értjük. Sokan nem értik.

Mindnyájan, kiskorúak, akik fejcsóválva szégyenkezünk, hogy a Kazinczy-utca 7. sz. alatt futott zátonyra a «magyar nemzet ősi hagyományai nyomán kifejlődött — meggyőződés».¹⁷⁰

Falra borsót hány

tiszteletreméltó, jobb sorsra érdemes igyekezettel a Társadalmi Egyesületek Szövetsége.

A küszöbön álló farsang előszelétől nyugtalanítva, a táncvigalmak valamelyes korlátozása, üdvös fegyelmezése érdekében átíráttal fordult az illetékes hatóságokhoz.

De, hogy tiszta munkát végezzen, beteg társadalmunk lelkiismeretének megmozdítására is vállalkozott s a bálozással járó fényűzés ellen csatasorba szőlította a divat rabszíján vezetett asszonyokat, leányokat s a táncoló nők felszerelésének meggyötört adóalanyait, a férjeket és családapákat.

Az előkelő helyről megindított mozgalom súlyosan latba eső indítóokokra hivatkozik: a közismerten nyomasztó gazdasági viszonyokra s a számtalan nélkülöző, nyomorgó felebarátra. Akik a fényelgők, a dévaj mulatózók miatt éhen csenevészhetnek, ruhátlanságukban a hidegtől meggémberedhetnek.

Ha akad ember, aki vérmes reményeket talál fűzni ehhez a komoly felhíváshoz és varázslatszerű sejtéseket hordoz lelkében, az csak a végeken, vidéki elvonultságban bölcselkedő remete lehet.

Előre megjövendöljük, hogy ezen a farsangon is nyakló nélkül táncolnak s még olyanok is pazarul költsenek, akik vért izzadva teremtik elő a hozzátartozóikat egyenrangú mulatozásokra képesítő ruhasodák költségeit.

A verseny, a tegnap életszintjéhez való görcsös ragaszkodás, a látszat fenntartásának erőszakolása, az előlmenőktől elmaradhatás irtózata: üzi az embereket az egymás ellen árverező nagyzás határt nem ismerő törtetésébe.

Mert a csipkék, selymek, prémek épúgy az egymásmellé kapaszkodás, még inkább az egymást felülmúlás, tehát a törtetés kóros tünetei, mint akár a rangok, címek kótyagos szédülete.

Nem is fognak előbb nálunk diszkréten egyszerű,

finomra fegyelmezett, szerény női körvonalakat visszagugározni a táncpaloták tükörfalai, míg véges-végig, az egész vonalon, a társadalom minden rétegén át el nem ömlenek a lehiggadás, a nemes tartózkodás, a harmonikus, zajtalan egyéniségek pasztellszínei.

Ettől pedig még, jaj, de messze járunk!

Bizonyoság rá, hogy a hivatás szerint legkomolyabban, az egyházirend szentségének eltörölhetetlen jelével már mindenki más fölé magasztaltak számára is kitermelte a hívságok fertőzte korszellem a kormányfőtanácsos mellé — a vezéresperest.¹⁷¹

Mellette vagy ellene?

Reid Dorottya kisasszony 36 perc alatt 2 és $\frac{1}{2}$ angol mérföldnyi, tehát 3820 méternyi távolságot járt be lábujjhegyen.

A hír vétele után nem állott módunkban kikutatni, hogy ez a sportteljesítmény bajnokságot eredményezett-e a kitűnő amerikai leányzó számára.

Vitán felül állóan bizonyos, hogy az újságok képmellékletein bemutatott arcképe nem egy budapesti és egyéb magyarországi versenytársában megérlelte az elhatározást: felküzdöm magam melléje, túlteszek rajta.

Mert úgy áll a dolog, hogy a lábujj hegy en járás nálunk sem újság. Elég gyakran fel-feltünedeznek már a magukat utcahosszat tovapecskelő női jelenségek, akik ezt az idomfejlesztő lábszárizom-gyakorlatot a legteltesebb nyilvánosság előtt űzik, nem pedig a tornatermekben, vagy magános erdei sétáikon.

Nem epéskedünk. A fegyelmezett mozgásnak, a diszkrét járás-kelésnek, tehát a lábujjhegyen tipegésnek még a nyilvánossági jogáért is sikraszállanánk, ha megnyugtató erkölcsi bizonyosságot szerezhetnénk arról, hogy amikor a fivér teszem szigorlatra készül és verejtékezve tanul, mikor a férj újságot olvas s a papa megszokott ebédutáni félórácskája körül kísérletez, a nő nem lábujjhegyen közlekedik — otthon.¹⁷²

Szegény mackó.

A testi ragálnál is vésesebb kártevő a babona.

Csak meg kell csiklandozni az emberiségnek ezt az Achilles-sarkát, menten darabokra törik tudományos komolysága, lepattog műveltségének zománca, ízekre foszlik felvilágosodott öntudata.

Tamásnál tamásabb fölényeskedők, akkurátus fontoskodók, örökös kételkedők balga hiszékenységgel lesznek pillanatok alatt csínytevő huncutok agyafúrt-ságának, számító szélhámosok megtévesztésének humoros áldozatai

Budapestre is rácsatolódott már a plandiai szerencselánc fojtogató izgalma és bizonyára épúgy szorongatja a magyar vidéket is. Csattanó erejű bizonyosság igen sok ember vakoskodó erkölcsi közellátó voltáról, szellemi sötétségéről a 24 órán belül újabb négy embernek továbbítani rendelt levéllel járó nyugtalanság, gond és idegesség.

Szerencse! ... Ez az a fogalom, amelyiket sokkalta többen kergetnek, mintsem birtokolnak. Kevesebben ismerik, mint ahányan neki és miatta örvendeznek. Vesztét már akkor féltik, amikor még kezükben sincsen és csodálatosképen sohasem olyankor élvezik, amikor tényleg a markukban tartják.

Megindul tehát és egyre magasabb hullámokat ver a levélözön, mert mindnyájának a szerencseszöveg haladéktalan továbbításán fordul meg a boldogsága.

Aki csak megkapta, — s ezt a csalhatatlan hitelességű és hatású okmány hiteti el és íratja vele a láncra-fűzött egyéb áldozatokhoz —, különösképen máris érzi, hogy minden teljesezésbe megy. Ha pedig aprólékos megfigyeléssel veszi számba a következő négy nap eseményeit, bizonyára még meglepőbb, kielégítőbb fordulatokra lehet elkészülve.

A plandiai szerencseláncot, ha ugyan igaz, egy Amerikába szakadt fuzsitus német akasztotta az emberiség, a jámbor medve orrába. Jól ismerheti ennek a

majd felhők fölé emelkedő, majd tengerszín alá ereszkedő kániasznak bosszantó következetlenségét. Hogyan ájul vakmerőségből szepegésbe, hogyan zsugorodik a kockázatok izgalmaiból fonnyadt tehetetlenségbe, ha valaki a szerencse forgandóságára céloz a hős előtt!

Csak szerencse legyen! Ez az igazi hatalom. Ez nyújt biztonságot az embernek. No és az ésből is megjárja még valamicske.

Persze, úgy-e, nem több, csak amennyi meg nem bélyegzi a boldogságra cserkésző babona együgyűségét.¹⁷³

Temetőben.

Huszonnégy órás időközben két gyászszertartás ment végbe a Kerepesi-úti sírkertben.

Az egyik, a csodahegedűs cigányprímás végtisztessége, a potya hangversenyre éhes tömeg fegyelmezetlensége miatt botrányba fűlt.

Tandíjukat bordatörésekkel, lábficamodásokkal fítették meg a javíthatatlan, az örök kíváncsiak. Hasonlóan kellett azonban olyanoknak is adózniok, akik azóta már tudják, hogy muzsikaszós búcsúztatók dobra-
verésével ki lehet gyullasztani és a közönség bizonyos rétegeiben eszelős izgalomig fokozhatni az érdeklődést; a kegyeletnek, a halott felebarátot megillető utolsó istenhozzád komoly méltóságteljeségének pedig már régen befellegzett.

Szétrúgott sírhalmok, összegázolt gyephantok, kikaposított fejfák, ledöntött síremlékek panaszos megmondhatóí a néplélek nagyratartott részvétének.

A másik koporsót szintén sokaság állotta körül. A társadalom előkelőségeihez a dolgozók is felsorakoztak. Miniszterviselt emberek, országos és városi politikusok mellett munkásosztálybeliek is szorongtak: nők, férfiak vegyesen.

Társaságbelieknek minősíteni szokott hölgyek voltak-e, vagy egyszerűbb osztályhoz tartozók? — nem tudtuk eldönteni. De tény, hogy mialatt a gyászkar harmadszor sírta el a szívbemarkoló búcsúztatót:

Circumdederunt me dolores inferni —, ketten állandóan beszélgettek.

A koporsó előtt, ahol a sírba induló testvérért csak imádkozni illik, a kérdezősködő a boldogult életkora után érdeklődött. Aztán azt feszegette, özvegy volt-e? Majd anyagi helyzetét firtatta s a negyedik kérdés után, amelyik így hangzott: szép ember volt-e? — biztosan következtek volna még továbbiak is, ha valaki rájuk nem szól, hogy ugyan, az irgalmasság cselekedeteinek szellemével összeegyeztethetőnek tartják-e a maguk botránkozató viselkedését?

Így történt. És lám, mégis mennyien szavalnak ma nap az emberiség nagy átlagának gyöngéd tapintatáról. Csak volt, — nincs.¹⁷⁴

Ipszilon.

Népuralmi törekvésekkel telített korunkban, mikor magyar mágnásifjak lesznek titkosrendőrökké és mozi-színészekké, mikor bizonyos közszükségleti cikketek árusító üzletek bárónéi cégtáblával ékeskednek, fölöt-
több humorosan hat az «i» betű ellen viselt irtóhadjárat.

Régebben a családi nevek írásmódjában jutott komoly szerep holmi kettőzött és gyenge hehezettel társított mássalhangzók mellett az ősi leszármazást hitelesítő «y»-nak.

Mostanság a papírra rögzített személynevek pöf-feszkednek úgy, mintha a köznépi sorba tartozó «i» betűs végződésű elnevezés «y»-ra esztergályozott formája mélyebb, különlegesebb hódolatot igényelne a társadalomtól az ímígy nemesített név viselője iránt.

Előttünk lettek Annusból Ancy, Ilonkából Loncy, Margitból Gréty, Terusból Tery, Juliskából Jucy, Lucából Lucy.

Mária Mary-re, Kata Ketty-re és Kitty-re csiszolódtak. Hedvig ma Hedy, Trudy viszont arra emlékeztet, hogy valamikor Gertrúd is létezett.

Ám ha számbavesszük, hogy Dudy, Sziszy, Mucy, Belly, Kacy, Gaby, Judy, Baby, Messy, Murcy, Sandy,

Lelly, Cuny, Hapy, Illy, Ossy, Cimpy, Elly, Sacy, Bécy és Buncy is az általános finomodás lendületében módosultak mai alakjukra: demokrácia ide, demokrácia oda, rövidesen mi leszünk a világ legarisztokratább nemzete. Mert akinek családi nevét nem fémjelzi, azt a keresztnévnek csúfolt személynévi torzó farkán kunkorodva minősíti előkelővé az — «y».¹⁷⁵

Baj, baj.

Érdekli-e a katolikus nyilvánosságot az a tény, hogy valakinek «elvált felesége házasságot kötött», a mi hit-tani ismereteink nyelvezetén fejezve ki az esetet, házasságot kísérelt meg egy másvalakivel?

Erkölcsi nézőpontból mérlegelve a dolgot, csak botránkoztat.

Újságszámba se megy már manap az ilyesmi, mert az elváltak és válás után friss szövetkezésekkel próbálkozók, a másodszor és harmadszor is újrázok és hogyan változók annyian szaladgálnak már fel s alá, mint közmondásként: faluhelyütt a tarka kuttyák.

A lelki fertőzés lehetősége veszedelmének szemszögéből tekintve a lapok Házasságok című rovatában közzétett effajta híreket pedig az a felfogásunk, hogy a figyelemkeltés ezen a ponton semmikép sem illik a — katolikus sajtóhoz.¹⁷⁶

A takaró.

Célszerű és nélkülözhetetlen kellék az emberiség háztartásában a takaró.

A családokéban is, az egyedülállókéban is egyaránt fontos a kiadós, hosszú takaró.

Mert hónaljig be kell fődözködnünk s a lábunkfejét is hasznos beborítanunk. Különben megtörténhetik, hogy nyújtózkodás esetén — s ki ne nyújtózkodnék ébren, félálomban vagy alva? — megnáthásodunk. De meg szemre se illő dolog, hogy valakinek fektében kikandikáljon a lába.

A takaró hossza szabja meg tehát a nyújtózkodást. Miért feledkeznek meg mégis az emberek a századok folyamán kialakult eme közfelfogás igazságáról? Miért nyújtózkodnak a takarón túl a társadalom felső rétegei, de a közép- és alsóbb néprétegbeliek is? Az egészség tönkretétele ép úgy nem cél, mint ahogy az erkölcsi megnáthásodás sem az!

Ezt az egyébként jócskán elkoptatott gondolatot csak azért öntöttük szóba, mert úgy látszik, hogy végzetesen szaporodnak az óvatlanok, akik tovább nyújtózkodnak, mint ameddig a takarójuk ér.¹⁷⁷

19 = 20 - 1?

Nem számtani példa megfejtésére sarkalljuk az olvasót.

Azért van szükségünk erre az egyenletre, mert rá kell mutatnunk, hogy erkölcsi vonatkozásokban nem lehet az egyenlőségi jelet a tizenkilenc meg az egy híján húsz emberek között teljes viszonyossággal alkalmazni.

Ebben a rovatban már gyakran esett szó a fiús, az elférfiasodó nőkről. Kaptunk is itt-ott szemrehányást, hogy miért pécézzük ki egyoldalúan csak a hölgyeket!

Essék hát most — elégtételül — szó a női szokásokban fulladozó férfiről.

Persze, ez az eset is az autóbuszon történt. A legmegfelelőbb helyen.

Felszáll az inkább 20, mint 30 esztendő körüli fiatal-ember. Jegyváltás után, kimaradhatatlanul, akár csak a nők, felveti egyik térdét a másikra. Nem ugyan retiküljéből, de az ezt helyettesítő irattáskából elővesz egy dobozka rizsport, a jól ismert szarvasbőrt s ama bizonyos gömbölyű tükröt. A skatulyát elhelyezi a térdén, aztán szabályszerű féljobb-, félbal-, le- és felfelé irányzott fejmozdulatok közepette gyakorlott kézzel rakja képesfelére az illatos, rózsaszínű púdert.

Hm! Eddig úgy tudtuk, hogy a férfiak közvetlenül borotválkozás után, tehát a nagy nyilvánosság kizárásával, szárítóul s a bőrizgalom megszüntetésére alkalmaz-

zák arcukon a rizsport. Boldog gyermekkorunkban a Barokaldi-cirkusz bohócait láttuk lisztes képpel kis- és nagy gyerekek előtt ficánkolni. Ma már az élet forgatagában napi teendője után siető zord férfiú kendőzi arcát üdére az autóbuszon, 50 centiméternyi távolságban a vele szemben ülő útitársától.

Lehet-e az ilyen jelenséget ráhúzni arra a kaptafára, hogy az egyik tizenkilenc, a másik egy híján húsz?

Nem. Mert a nő, bármennyire elfiúsodik is, bizonyos helyzetekben és pillanatokban, épp amikor pamacsol, mégis csak nő. A kiirthatatlan örök női tulajdonság, a tetszenivágyás, a hódítás megtestesülése.

A férfi ellenben, aki ennyire ellágyul, elnőiesedik, nem egyenrangú tényező a nő mellett az élet komédiájában.

Ő a már vissza nem férfiasodó — majom.¹⁷⁸

A járda a gyaloglóké.

Már megint a járdára futott fel egy gépkocsi.

Ebben az esetben nem a Váci-utca forgatagában, hanem a Városliget elhagyatottabb részei egyikében.

De emberéletet pusztított ez is, akárcsak amaz. Gyermekkosijában szunnyadó másfél éves kisbabát a völégénysorban levő másik áldozattal szemben.

Ezt a gázoló autót egy színművésznő vezette, a másíknak tudvalevőleg egyik ismert orvostanárunk felesége volt a kocsisa.

Távol áll tőlünk, hogy a hölgyvezetőket általánoságban kiátkozzuk s dülva-fülva a hovatovább elfeledett jó öreg kötőtűt, meg a főzőkanalat emlegessük.

Csak leszegezzük a női gépjárművezetők okozta végzetes balesetek fölöttébb nagy százalékarányát. Hirtelenjében csak a Sátoraljaújhely-környéki szerencsétlenség, a váciutcai s ez a legfrissebb városligeti baleset jut eszünkbe.

Nem is azért zúdulunk fel, hogy a művésznőt tizenötezer pengő óvadék ellenében, jóllehet gondatlanságból okozott emberölés és súlyos testi sértés miatt

büntető eljárás alatt áll, szabadlábra helyezték. A hatóság jogosultnak találta a védőügyvéd érvelését, aki a művésznő betegségére való hivatkozással a vizsgálati fogásztól való mentesítést szorgalmazta.

Mi azon ütközünk meg, amivel a művésznő védekezik. Azért veszette el uralmát a kormány felett — hangoztatja szívós állhatatossággal —, mert hirtelen rosszul lett fogta el, amely mostanában nála elég gyakori eset. Vesebajából kifolyólag állandóan betegeskedik: szédül, elalél, sőt erős görcs esetén eszméletét is veszti.

Hogyan tehette meg, hogy mindezek tudatában merészelt a kocsi vezetésére vállalkozni?

Nem olvas újságot? Nem sarkallja óvatosságra az autóbalesetek egyre fokozódó szaporulata? Nem tudja azt, hogy a gépnek nincsen lelke és szeme; azt viszi előre az elevenerő, más néven tehetetlenségi nyomaték?

Aki az autó kormányához ül, annak tudnia kell, hogy a vezetőnek szeme, karja és lélekjelenléte legyen!

Abból jegecesedik ki a vád a művésznő ellen, amivel az őt méltán gyötrő vádat elhessegeti: véletlenül történt.

Véletlenül, művésznő, de nem előreláthatatlanul.

Mert aki beteg, szédülésekre, ájulásokra hajlamosan ül, nem halaszthatatlan kötelesség miatt, hanem kedvtelésből, passziózásból az autó kormányára mellé, az — ne vegye tőlünk senki rossznéven ezt a minősítést, — ha nem lelkiismeretlen, legalább is nagyon, de nagyon — könnyelmű!¹⁷⁹

Így nem fáj annyira.

Az egyre gyakrabban ismétlődő női szépségversenyekről régóta megvan a véleményünk.

Abban az értelemben is, hogy a legtöbb magyar szépség érdektelensége és távolmaradása miatt a győzteseknek kikiáltottak jogtalanul viselik akár a Miss Budapest, vagy Debrecen, akár a Miss Hungária címet; de abból a tekintetből is, hogy a versenyző bájai mutogatásának módja egyrészt, műértő szemekkel eszközölt

bírálata másrészt fenéki kimeríti a legalacsonyabbrendű emberhúsvásár ismérveit.

A keresztény közvélemény kezdet óta érthető idegenkedéssel húzódott vissza ettől a Párizsból ideplántált kísértéstől. A társadalom széles rétegei aggódó szorongással lestek a forradalmi hatást, amit ez a merénylet volt hivatva a tisztességes magyar nő gondolkodásában előidézni.

Nos, a hatás elmaradt. A missek nemzetközi címére minősült magyarországi szépségek nők ugyan, de nem magyar nők. És ezt jóleső megnyugvással vette tudomásul mindenki, aki idehaza társadalom és nép szempontjából valamit is számít.

A legutóbbi mérkőzés eredménye azonban szeget ütött az emberek fejébe. Egy ősi, ipszilonos név jóformán gyermekleány-sorba tartozó viselőjére, a debreceni gimnazista-szépség javára esett a szakavatott bírálók döntése, amit elnökük a bámész nyilvánosság előtt elcuppantott csókkal pecsételt a boldogságtól piruló Miss Hungária elefántcsontfehérségű homlokára.

Ennek, a régi vármegyében főszolgabírákat, alispánokat jelentő névnek olvastán egyszerre felfigyelt mindenki és fejét tekerve állapította meg, hogy itt a vég kezdete. Azokat is elkapta már a mindent láttatás, a mutogató exhibicionizmus sodra, akiket a szemérem s a jóízlés eddig nebánsvirágokként őrizett.

Ki tudja mennyi keserű gondolat, kétségbeesett lemondás gomolygott volna Miss Hungária nevének említésekor fejünkben, ha a diadalmas fajt jellemző öntudat menten ki nem nyomtatja az Egyenlőség hasábjain, hogy Éviké nagypapája ama híres, nevezetes szilágysági orvos vala.

Ez a gyakorlati érzékű férfiú alkalmas időben keresztvíz alá hajttatta fia fejét és megszerezte számára, igaz, y nélkül, azt a vezetéknevet, amelyik i-vel a végén is jóhangzású név ugyan, de mint a Miss Hungáriává előléptetett unoka esete mutatja, nem jelent családi hagyományokat.

Annál kevésbé jelent — beidegzett keresztény magyarságot.¹⁸⁰

Társadalmi meteorológia.

Ahogy az nálunk szokás, hasonlóképen dívik mindenfelé a világon, hogy az elemi iskolások évváró vizsgakor virággal kedveskednek igazgatójuknak és osztálytanítójuknak.

A napokban történt, írja a Figaro, az ismert francia napilap, hogy a Seine- et-Oise-i megye valamelyik községében az elemi iskola egyik osztályának növendékei arról vitakoztak, mi módon intézzék el a hagyományos évvégi virágajándékot? Milyen csokrot kapjon az igazgató, milyet a tanító?

— Az igazgatónak ne adjunk semmit! — kiáltotta a gyűlésező sejt szövivője.

Tudni kell, hogy a szóbanforgó elemi iskola osztályai egyenként a helybeli kommunista községtanács külön-külön ifjúsági sejtjei.

— Csipiszt annak a hitvány naplopónak! — folytatta tovább a szónokló csemete. — Hiszen egyebet se csinál az a hájfejű, mint hogy bekukkant egy-két percre az osztályokba, aztán pedig irodája divánján elnyújtózkodva, egyik órát a másik után alussza át. De ezenkívül főnök is az az utálatos majom! Az ilyeneknek pedig manap már befellegzett. A kutya se hajt többé rájuk! És mi még hízelegjünk neki? Soha!

Jó lenne tudni, nem termel-e ki Budapesten az angyalföldi, tripoliszi, csikágói városnegyedek gyermekserege ilyfajta, szép reményekre jogosító csemetétet, akik szerint főnökre nincs többé szükség.

Nem éljük-e a tekintélyek válságának korát?

Az a magyar tanító, aki erre a kérdésre: mondj egy egyszerű bővített mondatot, ilyen humoros feleletet kapott növendékétől: «Apám hája vastag», — már érezhette előszelét annak a mér földjáró csizmával Moszkvából Párizsba, onnan Berlingen át Budapestre huppanó szellemnek, amelyik a Seine- et-Oise-i kölyök itteni elvtársa száján keresztül egyszerre csak közöttünk arcátlankodik a bolsevik jelszóval: — pokolba a tekintélyekkel!¹⁸¹

Az úrvezető.

Az egyre szaporodó autószerencsétlenségek és kihágások szereplői között mind több és több az úgynevezett úrvezető.

Olyan, akinek saját bevallása szerint szenvedélye a gyorsaság, az iram fokozása.

Egy másik aki, mint már megírtuk, vesegörcs és hasonló egyéb rohamok ellenére is elég vakmerő a kormány mellé telepedni.

A harmadik, a közlekedési rendelet szabályainak figyelmen kívül hagyásával behajt a megállónál vesztéglő villamosra felszálló közönségbe.

A negyedik, aki sürgös teendők címén megszökik az előző kocsit vezető egyén hajtási igazolványát ellenőrző rendőr elől.

Aztán az ötödik, hatodik és ki tudná még hányadik! A végén, a botrányok, gázolások, felelősségre vonások alkalmával pedig valamennyien melldöngetve igazolják úrvezetői kilétüket.

Nos, hát mi nyomatékosan óvást emelünk emez, embereket palacsintává lapító, egérutat kereső kocsivezetőkre ráfoncsorozott megkülönböztető cím ellen. Miért úrvezetők az olyan vezetők, akiknek úri lelkületéhez szó fér?

Nem hivatásos fotográfust műkedvelő fényképésznek hívnak világszerte. Ugyanígy vannak műkedvelő bokszolok, műkedvelő labdarúgók, sőt műkedvelő színészek is, hogy az önkéntes tűzoltókról szó ne essék. Ha a személyek úri mivoltát tesszük kivizsgálás tárgyává, biztosan találunk százszázalékosan úri népet itt is, ott is és mégse hallunk s nem is olvasunk úrfényképészről, úrbokszolóról, úrlabdarúgókról, úrszínészekről és úrtűzoltókról. Csak amatőröket, műkedvelőket, önkénteseket ismer, méltányol és ünnepel bennök a társadalom.

Miért van akkor, hogy a gépkocsi kormánya mellől halált, szerencsétlenséget osztogató, emberséges-

ségnek, törvénynek fittyethányó műkedvelő kocsis kihangsúlyozottan úrvezető?

Miért úr az, aki szenvedélyét nem fékezve tipor és gyilkol? Aki a felelősség elől szönik, bújik, áldozatát az út porában fetrengeni hagyja s a bíróságot csak annyiba veszi, hogy idézés esetén 30-30 pengős bírságokkal elmakacsoltatja magát?

Ne nővessen a társadalom indokolatlan hódolata szarvakat az úri cím és jelleg osztogatásával a peckelő gépkocsisok homlokára, akik, ha nagyon meg akarjuk is őket tisztelni, legfeljebb azt a minősítést érdemlik, hogy még az úrhatnámságban is csak bukott műkedvelők, nemhogy az — autóvezetésben.¹⁸²

Így akartam . . .

Mindössze két szó, amivel Nacsa Bözsi, a csongrádi szépségkirálynő, halállal végződött öngyilkossági kísérletét megalakolta.

Így akartam, felelt szülei faggatására, mivel rövid nap esedékes volt eljegyzése egy ottani kereskedővel, holott a szépségkirálynő máshoz vonzódott.

Nem úgy kellett volna akarnia, hanem emígy: külső befolyástól függetlenül megtagadni kezét attól, akihez szíve-szava ellenére kötötte volna az életét.

A szépségkirálynők körül, lám, megint baj van. Az országos Missek körül épúgy, mint a helyiérdekűek körül. A kirakatba tett külső, testi szépség nélkülözi a belső, erkölcsi erőt.

Mert nem egyformán erkölcsi gyengeségre vall-e, ha a Miss, esetleg Missjelölt a börtönben kényszerül a világ hiúságairól elmélkedni, vagy ha a likőrben feloldott lúgköre háritja azt a feladatot, amit bárhonnan jövő kényszerítéssel szemben, emberhez méltóan, megoldhattott volna a — jellem.¹⁸³

Hamar, tilosra a távjelzót!

Az érdeklődésre, vajjon miért? — így felelünk: Váratlanul megint bezuhanhat ide, Magyarországra, a legfrissebb, különös, izgató furcsaság. Természetesen női ügy. Az ezüstszínűre edzett női ujjak varázsa.

Tudnivaló, hogy a toaettek színe szerint bíbor-pirosra, zöldre, lilára, szalmasárgára festett körmök már unalmasak. Ezért keresett a párizsi társaság egyik legsikkesebb asszonya, Bertrand de Durfort grófné olyasmit, ami nem a szivárvány hét színe közül való.

Nem hiába töprengett. Ő találta meg, amiért kivülről külön-külön, titkon Évának annyi más leánya izgult.

És mert a női viselet nem pár évtizeddel hajlik visszafelé, hanem erősen az ösanyákéhoz idomul, de Durfort grófné is a melló-i kastélyában őrzött egyiptomi múmiától leste el az ezüstös ujjpercek ókori divatját.

Azt még nem tudjuk, tűzben ötvöztette-e ezüstszínűre körmeit a bájos grófné, de máris biztosra vesszük, hogy versenytársai, a többi nagy s a számtalan kisebb dáma, a divatosság címén teljes készséggel lesznek akár — múmiák is.¹⁸⁴

Nagy szellemek találkoznak.

Ékesszólóan bizonyítja a legfrissebb eset ezt a régi szólásmondást.

Egy munkanélküli magyarról olvastunk, aki azzal a szándékkal, hogy hetven napig üldögél majd egy májusfa magasságú pózna tetején, tervének megvalósítására pénzümber után kutat.

Ez a hazánkfia feltehetőleg nem ismerte Nelson Mac Intosh urat, aki Amerikában, az ott divatszerűen elterjedt majomutánzás járványától fertőzötten, mindössze csekély ötszáz órán keresztül óhajtott egy terebélyes nagy fa ágain táborozva nyaralni. Négyszázkilencvenhat óra hosszáig sikerült is neki hol az ágak tövén gubbasztania, hol egyik ágról a másikra magát

fel- és áttornászni. De az állatrendszerű nyaralás vége biz' az lett, hogy az amerikai előkép koponyaalapi törést szenvedett. Szegény feje a fáról lezuhant a földre, amelyiken embermódon mégis alkalmasabb nyaralás esik, mint majomtempó szerint a fákon szökdecselve, csimpaszkodva tanyázní.

Szertelenségében egyformán rohan a pusztulásba az ó- s az újvilág fia, mert vissza a természethez ide, vissza a természethez oda, elfelejti alkalmazni a jel-igét: módjával!¹⁸⁵

Dögvész.

Megdöbentő rablógyilkosság egy francia városkában. A nagymama kedvence, a tizenhat éves Renée megölte és kirabolta nagyanyját, hogy ideálját megvendégelhesse a cukrászdában. Az elkényeztetett fiatal leány tragédiája. Báلكirálynőből rablógyilkos. Renée amúgy is örökölte volna nagyanyja vagyonát.

Nemde ennyi is túlon túl elég ezekből az épületes dolgokból, holott csak a tudósítás főcímét s az egymást túllícitáló alcímeket másoltuk le a budapesti nemzeti szabadelvűség estilapjából. Amit harmadfél hasábon az effajta visszataszító, hátborzongató esetekről a legrikítóbb színezéssel több-kevesebb rokontörténetkével felszaporítva összehalmozhatni, azt tíz filléért árulják esténként a képzelet s az idegek izgalmaért lihegő kíváncsiaknak.

Lépten-nyomon hallunk szónoklatokat, olvasunk értekezéseket a sajtó embernevelő hivatásáról. Mi is ugyanezt a programot valljuk, mégis annak félremagyarázhatatlan, éles hangsúlyozásával, hogy az új ság-lepedőkön népszerűsített nevelés fogalmát egyesegyedül az erkölcsi és fizikai jó terjesztésére vonatkoztatjuk.

Vajjon miért oly készséges a magyar sajtó bal-szárnya ilyen és hasonló esetek közlésében? Nem tudná elbírálni, hogy ezekkel a szenzációkkal rombol, nem épít? Fertőzi az agyakat, lelkeket, ahelyett, hogy a rosszrahajló természet, a terheltségek fogékonyságát

mérsékelni, közömbösíteni igyekeznék! Nem érzi, hogy vannak dolgok, történnek esetek, amikről közérdekből hallgatni kell?

Nos, az ő meggondolatlanságuk mögött tudatos, meggondoltság rejtőzik. A nyomtatott betű útján gyakorolt csatornaszellőztetésnek oka a mindenáron való pénzszerzés egyik lehetőségének kiaknázása.

Hogyan övezzék ily körülmények között a gondolkodó emberek tisztelete a sajtó munkásait? így az étellel viaskodó társadalom nevelői, oktatói, muzsikusai a lelkek bomlasztóivá lesznek — kritikátlan locsogásukkal.¹⁸⁶

Miért nem?

Október elején van a legtöbb papnöveldében kapunyitás. Friss hivatású növendékekkel szaporodnak meg ilyenkor e komoly házak lakói, s mint egyebütt, ezekben is az öregek atyáskodó jóindulattal karolják fel a bizonytalan fellépésű jövevényeket.

Egy kezünkbe jutott kimutatás alapján állítjuk, hogy ez a pártfogódsdi feltehetőleg egyetlen más intézetben se lehetett olyan meghatóan érdekes, mint az idén a párizsi nagyszemináriumban volt.

Az újonc-papnövendékek között egy ezredessel, egy zászlóaljparancsnokkal, hat kapitánnyal, tizenkét hadnaggyal, huszonhat alhadnaggyal és négy tengerész-tiszttel találkozunk. De van a «gólyák» sorában még öt főiskolai tanár, továbbá öt mérnök is. Három új papjelölt került ki a legrégebb francia főnemesség sarjai közül. Ketten az úgynevezett beérkezett írók közül valók. Hat ügyvéd, egy magasállású pénzügyi hivatalnok, egy előkelő bank cégvezetője és harminchárom biztos megélhetésű hivatalnokember cserélte fel a világi ruházatot a tisztes papi köntőssel. A sort két, egészen feltűnő páfördulást mutató egyén zárja be, akik előzőleg, külön-külön felforgató irányú társaságok tagjai voltak.

Boldog nemzet, amelyiknek fiaiban ennyi önlegyőzésről tanúskodó erő lakik! És boldog társadalom,

amelyben a legszentebb hivatás megtalálja az utat a magasabb értelmiségű osztályok embereinek szívéhez is!

Ezzel a felkiáltással cseppet se becsljük le az alulról jövők kiválóságát, alkalmasságát, küldetésük tisztaszándékúságát, hitelességét.

Csak fajunk lelki különlegességére kívánunk rákoppintani, amelyik fennen hánytorgatott ezeresztendős katolikussága ellenére, még a legmagasztosabb hivatásban se képes egymásba karolni — osztálygögből.¹⁸⁷

Titok.

A németországi Gladbach városka egyik házában halva találták a tulajdonosnőt, egy Kleinné nevű özvegyasszonyt. A gyanú mindjárt a nyomozás első napján a meggyilkolt asszony leányának vőlegényére, Palm Józsefre terelődött, akit le is tartóztattak. A kérdőre vont fiatalember rövidesen beismerte, hogy leendő anyósát megfojtotta.

A gonosztett a gyilkos kapzsiságában leli magyarázatát, mivel az asszony nem volt hajlandó jeles vőjelöltjét olyan anyagi támogatásban részesíteni, amelyre a huszonöt esztendős fiatalember igényt tartott.

Az esetet nem azért írjuk meg, mintha efféle gyalázatosságokat kellő számban nem szellőztetnének naponta az újságok. Sőt. Mi a vizsgálati fogságban ülő merénylő helyett szabadlábon levő arája lelkületébe kívánunk pillantani. Tudni kell ugyanis, hogy a meggyilkolt asszony leánya az esseni főtörvényszékhez beadvánnyal fordult, amelyben Palm Józseffel a börtönben kötendő házasságának engedélyezését kéri.

Az engedélyt simán megkapták s azóta tán már meg is történt a házasságkötés.

Erre vonatkozólag mondjuk mi, hogy a leány cselekedete titok. Lelkületé nagy, vakító fényesség vagy éjféltötétség. Egyik a kettő közül.

A másvilági fény szikrázó sugártörése, ha a túlról megbocsátó anyós szándékának megvalósítója. Ha édesanya kihült ajakáról ellesett szánalommal ereszkedik

térdre a gyilkos mellé és segít neki a bűnös lelkiismeret ráncainak elsimitásában. Ha a meggyilkolt lelkét megértő szeretetből hajlik le a gonosztevőhöz, hogy Isten áldását vigye a börtöncella vigasztalanságába.

De nem a pokol feketeségének kivetítődése-e az olyan gyermeki lelkület, amelyik, miközben siet férjet venni magának a véreskezű gyilkos személyében, a másvilágról is lebeszélő szóval kérlelő édesanya tiltakozását hallatlanba veszi! Nem helybenhagyólag bólongató utólagos tettestárs-e az a leány, amelyik nem retten vissza attól, hogy kettejük között a halott anya emléke örök szemrehányást hirdető tilalomfa.

Micsoda önuralomra van szükségük a láb alól eltett Kleinné rokonainak és ismerőseinek, hogy hátborzongás nélkül nyissanak ajtót a látogatóba jövő menyecske előtt, akinek a lelke ugyebár — titok!¹⁸⁸

Nem kérdéses.

Lehet-e a kirakós szegénységben erkölcsöt feltételezni? A napokban ezzel a súlyosan megbélyegző kérdéssel adott kifejezést valaki a kéregetés legújabb módszere fölött érzett megbotránkozásának.

Az irgalmas megsegítést szorgalmazó szegények egyik válfaja ugyanis kissé szokatlan érveléssel nyomatékozza adakozásra sürgető felhívását. Ahogy mások rosszul táplált, rongyokba takart gyermeket tartanak karjukon s reá való hivatkozással nyújtják kezüket alamizsna után, ugyanígy tűnnek fel mostanság a keblükön szorongatott ölelet mutogató kéregetők is.

Erkölcsei alap híján ez a szegénység az, amelyik hol a tehetős, hol a szintén szegény, de áldozatkész felebarát ellágyulását kihasználva, majd gyermek- és ember-, majd állatvédelmi indítékok kidomborításával sikeresen állja el a járóelők útját. Ez ismétli ritmikus egymásutánban: két napja nem ettünk, és másik változatban: juttasson valamit ennek az éhező kis állatnak.

A sokszor hánytorgatott jelszó, hogy a cél szentesíti az eszközöket, a koldulást ily iparszerűséggel űző erkölcs-

teleneken ütközik ki szemelláthatólag. Azzal spekulálnak, ami alkalmas út és mód, hogy a maguk javára, legtöbbször szenvedélyeik kielégítésére, megadóztassák az embereket.

Az ilyen szegénység távol áll az evangéliumban említett nélkülözők szellemétől. Ez a bűnnel: hazugsággal, tettetéssel, ámitással, ember- és állatkínzással kibélelt koldusipar igenis erkölcstelen és ennek — ostor az orvossága.¹⁸⁹

Vakság, szívtelenség.

Világnézetünkбől folyó erkölcsi felfogásunk nem engedi, hogy a mások zsebébe pislogjunk. Örülünk, ha nekik van, mert bizony soknak nincs s mert azt gondoljuk, hogy a gazdagok bőségéből mégis csak cseppen, ha nem csurran, a nélkülözőknek is, ha máskor nem, legalább karácsonyra.

Mégis elképedve meresztjük ki a szemünket egy tudósítás olvastára, amelyikben a jólétesült újságíró bőbeszédű részletességgel halmoz egymásra kékróka-, perzsa- és orosz mókusbundákat, hermelinsálokat, igazgyöngy nyakékeket, háromkarátos gyémántgyűrűket, ezüstkosarat, svájci órával bélelt emailöngyűjtőt, ékszereket, illatszereket és végül a nyilvánosság előtt nem tárgyalható egyéb praktikus dolgokat, amikkel karácsony estéjén kedveskedtek a budapesti színpadok művésznőinek lelkes és — s ez tán a fontosabb körülmény — tehetős rajongóik.

Szóljon hozzá minden épeszű ember, hogy ezzel az érdeklődésre számottartó pletykálgodással nem rombol, nem fertőz-e az a bizonyos sajtó, amelyik pedig állandóan a népnevelő tógájában tetszeleg és legmagasabb fokon álló emberségességgel kérkedik.

Lehet-e oktalanabbul, rövidlátóbban még feljebb korbácsolni a nélkülözés soklépcsőjű skáláján egészen a mezítelenségig lezüllöttekben a kétségbeesést s a gyűlöletet azok iránt, akiknek telik s bőven telik az efféle természetű ajándékozásokra, — no és azok ellen, akik a

drágaságokat kacagó örömmel tudták elfogadni 1930-ban, a szomorú magyar szegénység karácsonyestjén.

Elnézzük, hogyan falják Szent Antal kenyerét az éhesek, kiosztáskor, a helyszínén, mert a gyomor a téli időben fokozottan követeli lázongó nyugtalansága ki-elégítését.

De látjuk itt velünk szemben egy nagy, előkelő sportklubnak a hajnali órákban kivilágított ablakait is, melyek mögött — valószínűleg nem dióra — folyik a játék ...

Úgy-e nem tekintenek ki az emberi szolidaritás kerekrenyílt szemével a gondoktól összetört testvérek éjszakájába sem az istenített művésznőknek bőkezűen hódolók, sem a fejedelmileg megajándékozottak, sem a szerencsejáték izgalmait kéjjel hajszolok?

Úgy-e nem érzik, hogy tél és hideg van s az embert riasztó rémek legádázabbja, az éhség, ostrom alá fogta ezt a mi bolond és gonosz városunkat?

De azt sem érzik — hogyan is éreznék az élet könnyelműi —, hogy *tartós öröm nem terem a jöldön, hanem csak a — jóakarátú ember számára!*¹⁹⁰

Szemforgató későnkelők.

Tisztázatlan korai kis tragédiáknak nevezi a szapora süvölvény- és csitriöngyilkosságokat egyik Budapesten hétfőnként megjelenő reggeli lap.

Aki újságot olvasó ember figyelemmel kísérte a szellőztetett eseteket, az alapvető számtani műveletek leg-egyszerűbbje, összeadás révén megállapíthatta, hogy 1930 decemberében, öt felsőosztályos középiskolás diák és két felsőleányiskolai növendék, tehát pontosan hét serdülő oltotta ki önkezével fiatal életét.

Amerikai párbaj, boldogtalannak csúfolt szerelem, pillanatnyi fölhevülés címén könyvelték el a sajtóban e megdöbbenő esetek közül az olyanokat, amelyek kibogozhatók voltak s amelyeket a lesújtott családok kímélésének érthető jogosultsága ellenére is a piacra rángattak a nyilvánosság lelketlen kupecei.

Ugyanazok, akik most Fiúk és Leányok cím alatt tettetett botránkozással a bal évek tetet-lelket ölö megpróbáltatásaira, idegek romlására, eszmék, célok, álmok bukására, irányok, fogalmak zűrzavarára, a földi remények leégésére, az égi hit elolvadására, vallással, erkölcsessel, közvéleménnyel, szülővel szembeszálló lelki felelőtlenségre hártják a Rossz terjedését.

És fájó, szívszorogató vészkürtöt emlegetnek a segítés, mentés, ellenállás és mellőzés érdekében.

És hivatkoznak bátor szülőkre, tanítókra, papokra, tudósokra, írókra és mindenkire, hogy siessenek megtenni a magukét az életnek áldott, tiszta napsugárra való visszavezetésében.

Ejnye, ejnye! Hát mint történhetett, hogy ebből a verbuválásból épp az önérzettel duzzadó napisajtó, az újságírók maradtak ki? Vagyunk annyira szókimondók, hogy mi, sok egyéb tényező mellett, kifejezetten a «mindent» kitergető újságírásban nevezzük meg a lélekvesztés világbajnokát.

Ő a szenzáció fényszórójával szennyest, közönséget, aljast mutató vásári kikiáltó.

Ebben az esetben a későnkelő — farizeus.¹⁹¹

Fejfel a falnak.

Hátat fordított az Egyháznak. Elment. Szándékát levélben közölte plébánosával, ám a levelet közzétette egy újságban is.

Elment, mivel haragszik. Botránkozik. Egészséges szeme tökéletlenséget, bünt, rosszaságot, méltánytalanságot lát katolikus embereken.

Ő látja ilyeneknek ezt, azt, azokat. . . Kivonul tehát az Anyaszentegyházból, amelyikről kellene s illenék tudnia, hogy intézményeiben szent, mert célja s eszközei szentek.

De arról se szabadna megfélekeznie, főleg, ha önmagát ismeri, hogy az Egyház a gyarlókért, a hibázókért van. Éppen magasan hirdette és egyénileg átélt

evangéliumi kereszténységénél fogva tudnia kellene, hogy aratásig együtt nő a konkoly a búzával.

Gyakorlati kereszténynek, a maga üdvössége biztosítására, legnagyobb értékei, támasza, erőssége: a szentségek, az Isten láthatatlan kegyelmét közvetítő látható jelek.

Nos, ő ezeket dobja el, épp amikor legjobban rájuk szorulna, mert az Úr jellemzése szerint fáradt és terhelt és enyhülésre van szüksége.

Ő úgy enyhül, mint az izgatott, túlfűtött, neki-vadult emberek szoktak: tör, zúz, rombol és tombol. Összetöri keresztvási fogadalmát, első szentáldozása emlékeit, további ígéreteit, jóföltételeit.

Hát nagyon elrontott mindent. Pedig mindössze annyit kellett volna tennie, hogy — ha igazán oly útalatosan rosszak a közélet piacán jövő-menő katolikusok — húzódott volna hátrább, a második, harmadik vonalba.

Ott lehet ám csak igazán elbeszélgetni, ószövetségi Sámuelként, a jót, szépet s nemest sugalmazó Istennel: Szólj, Uram, mert hallja a Te — szolgád!¹⁹²

Gavallér?

Huszonötezer pengőért vonják felelősségre, ő ellenben — egyéni becsléssel — százezerre teszi az árvák pénzéből elmurizott összeget. Ismét egy újabb meteorhullás ebben a mi erkölcsi káoszunkban, mikor egymásra omlanak össze a nagyzásban, költekezésben, a feltűnés hajszolásában féket, nyaklót nem ismerő élv-sóvár emberek.

Háromszázötven pengős fizetésből nem élhetett állásához mért társadalmi életet, hangoztatja az enyveskezü férfiú, ezért kényszerült görbe utakra tévedni.

Ha firtatjuk azokat a társadalmi kötelezettségeket, kívül, hogy vadászszenvedély, pezsgős vacsorák s efféle célok okozták a költségtöbbletet, amire ő — gyakorlati érzékkel — az árvapénztárban keresett és talált fedezetet addig, míg a körmére nem koppintottak.

Fájdalmas, hogy gavalléroknek számító egyének dobják ki magukból a fölös teherré vált erkölcsöt, csapják agyon a lelkiismeretet s a bajbajutás villámhárítójául, gazdag rokonaik készfizető készsége feltételzéséből kovácsolnak maguknak bátorítást a hetedik isteni parancs megszegésére.

De hát aki veszni indul a maga szenvedélyeinek lejtőjén, azt még az se akadályozza meg, hogy a tehetős atyafiság éppenséggel nem siet — nagyon helyesen! — vagyonszűkösségből fedezéket csinálni a tolvaj rokonnak.

Ellenben mindenképen megcsodálni való, hogy a társadalomból kezd kivészni az ösztönös tartózkodás, s ezért az észrevehetően túlméretezett költsékesű úrhatnámok asztalához odaül, amíg a becsület iszákja ki nem lyukad, — víg cimborának.¹⁹³

Statisztika.

Eddig se a legvigasztosabb képet mutogatta ez a tudományág. Ha az élet s a társadalom fényoldalainak lapjairól közölt is némely adatot, szászorta több olyan kimutatással szolgált, amelyek csodálkozást, szégyent, méltatlankodást vagy éppen elégedetlenséget váltottak ki belőlünk.

Tegnap óta az adatgyűjtésnek és azok csoportosításának egészen újszerű feldolgozásával ismerkedtünk meg, magától értetődőleg a sajtó hírszolgáltatási versenyfutásán.

Többszörösen csütörtököt mondott kísérletek után végérvényesen elpusztította magát egy tizenhét esztendő leány. A csitrisorból alig följobbemelkedett kisasszony, az önkéntes halálnemek eredményességéről vagy sikerelenségéről, rokonszenves vagy visszataszító sajátosságairól összeállított szakszerű jegyzékkel a kézításkájában, járt-kelt és halt meg.

Egyéni használatra készült adatgyűjteményét — sajnos — gyakorlati cél szolgálatába igyekezett állítani. Még sajnálatosabb azonban, hogy bizonytalan egyensúlyú lélek használatára, szinte zsebkönyvet csináltak

belőle hírlapjaink, a legerkölsőbbektől kezdve a felelősségérzetben legkönnyelműbbig.

Miért kellett ebben a szomorú adottságban százszázalékosan érvényesíteni az eseményszerűséget? Ha a napi történetek krónikása nem hallgathatott, miért locsogott, pletykázott?

Igaz, több rossz történik a világon, mint jó. De az is bizonyos, hogy a bajokat oktanuln kitergető szenzációhajhászás mindegyre rontja a helyzetet.

Képmutatás dült betűkkel írni arról, hogy Pandora szelencéje nyílt ki fölöttünk s belőle a bűn, a kétségbeesés, nyomorúság és borzalom viharszelei fújnak arckunkba, ha ennek a titokzatos pixisnek a fedelét bolondokként állandóan nyitogatjuk.

Persze az idők folyásával megváltozik minden. Még a közmondás is.

Manap minél többet beszélni — arany.¹⁹⁴

Az örvény felé.

Enyhe ítéletekért buzog egyik hétfői lap hasábjain a jótollú író. Annyira ellágyítja a megtévedettek iránt érzett rokonszenve, hogy a büntetőtörvénykönyv paragrafusainak merevsége hangos tiltakozást vált ki belőle.

Régi közmondás: kinek a pap, kinek a papné. Mi például épp a napokban figyeltünk fel arra a mindössze négyévi fegyházbüntetést kiszabó ítéletre, amelynek olvastán szigorítást sürget igazságérzetünk.

A neki nem tetsző várakozás miatt békétlenkedő garázda segédmunkás, távozási engedély és kiutalt vasúti költség ellenére, titokban megvárja, míg a gazdája útrakél. Hátulról észrevétlenül felugrik a teherautóra, megközelíti a kormánynál elfoglalt embert s orozva hátába vágja hosszú kését. A gazzett elkövetése után leugrik a járműről, mely a tehetetlenné vált vezetővel együtt a legközelebbi fordulónál az országút melletti sáncba zuhan.

Nem kétséges előttünk, hogy a bíróság a törvény

előírása szerint ítél. Csak a szellemmel nem értünk egyet, mely a törvénykönyvet sugalmazta s olyan olcsón engedi szabadulni a bűnöst.

A nyilvánosság szócsövei, az újságok pedig enyhe ítéleteket sürgetnek akkor, amikor ugyanők teregetik ki rófszámra a bűnöket, teszik kirakatba a szenvedélyeket.

Szállóige volt még nemrég is, hogy a szegénység a legnagyobb kerítő. Bátran mondhatni, hogy erős versenytársra akadt.

Semmivel se marad mögötte a — napisajtó.¹⁹⁵

Tohuvabohu.

Előre is bocsánatot kérünk, hogy az alábbiakban egy idézet elolvasására kárhoztatunk sokakat.

De azért csak tessék keresztültornászni magukat a szövegen, mert különben nem tehetnök fel a kérdést, holott el nem mulasztanók világért se.

«A gyermekkori ima után — olvassuk a budapesti újságdelta egyik tárcájában az író tollából —, amikor a napi kérelmeimet szoktam továbbítani a jó Istennek, ezúttal azt kérem, hogy csütörtökön este, amikor, sajnos, muszáj elmennem Erzsiekhez, mert megsértődnek, s amikor majd mellém ül valami amatőr-analitikus, lehetőleg ne igyekezzen megmagyarázni, hogy miért rohanok én ki írásaimban a társaság ellen, mert ha ezt fogja tenni, akkor add, édes jó Istenem, hogy sajátkezem okozta botrányba füljön az est. És add, édes jó Istenem, hogy ne mondják nekem azt szellemesen és közvetlen bájjal, hogy jajaj, mi most nem merünk maga előtt beszélni, mert maga ugyan jól kiszerkesztett minket, vallja be, rólunk írta, add édes jó Istenkém, hogy ez ne történjen, mert ez esetben érzem, hogy azt fogom mondani zavartan mosolyogva, hogy ugyan kérem, élet az más és írás az más, holott te tudod édes jó Istenem, hogy mégis csak ez volt az igazi.»

Méltóztassék megállapítani, hogy ugyan mi ez a két mondatba gyömöszölt tizenhét soros szóhalmaz?

Szerzői sordíjra pályázó kalmárkodás-e, amelyik az olvasó tömeglélektanára — írva vagyon — épít s ezzel a nessel minden portékáját kiárusítja és megeteti velünk, — vagy pedig a legszentebb fogalomból s a legtisztább emberi érelemnyilvánításból ledéren csúfot üző látszatszellemeskedés?

Ha azt felelik: mindkettő, miért van mégis, hogy pont ezt az újságpéldányt, amelyikből Kedvességtek bosszantására böngésztük ki ama homályos idézetet, egyik értelmesnek és megbízhatónak ismert katolikus atyánkfia kezéből vettük ki!

Miért?

Azért, mert a vadaskertekben szabadon futkároznak a — meggyőződéses katolikusok is.¹⁹⁶

Eltörött.

Értéke szerint becsüljük a művészetet. Ha csúcsokon jár a művész, csodáló tekintettel kísérjük, mert nagy, óriásnövéssű lélek.

Kicsinyesen fájó érzések nélkül, irigységmentesen, öröm tudunk, hogy közülünk való, főlénk magasztalódott testvér, akihez mint a szentély nemtőjéhez, lábujjhegyen, tapintatos kímélettel járul a többi apró ember.

De le ne szálljon. Valamikép le ne zuhanjon! Ne kellesse magát otthonkában, hisz' egyetlen, a kíváncsiszkodó riporterek tollhegyén fönnakadt gikszer, sok bámulójával minden illúziót elfelejtet.

Csodálatosan énekelt, játszott itt estéken át egy fiatalasszony, akinek a torkába kincses-áldást rejtett az Isten keze. Zúgott a tapsorkán, hódoltak előtte, rajongtak érte, mert fölségesen igaz volt és megrendítően emberi.

És mégis kicsi lett. Egyetlen mondata, a kandi tudakozódásra adott kurta-furcsa válasza ledöntötte.

— Van családja? — vájt bele a nőművész legtitkosabb világába a fizetett kíváncsiszkodó, hogy a kérdést is, a feleletet is menten kidobja a piacon ödögök közé.

— Nincs rá időm!

Mintha egy drága, csiszolt kristálykehely, amiben a legtisztább aranyedű gyöngyözött — eltörtött volna.¹⁹⁷

Nem így van?

Valljuk be őszintén, lelkiekben satnya nemzedék vagyunk. Legfőképpen a keresztény igazságok, a katolikus elvek védelmében sokszor beigazoltan sivár fejbőlintók, zavartan mentegetődző avatatlanok.

Lelkes bizonyításra, erőteljes tiltakozásra szinte már nem is nyílik a szánk. Úrrá lett fölöttünk a kényelem s a félelem. Rég elfeledkeztünk a keresztségben vállalt kiállás kötelességéről.

Mi egyébben lelhetnők ennek az immár beidegzett pangásnak az okát, ha nem abban, hogy a keresztény hit és erkölcs alaptételei épúgy elmosódtak emlékezetünkben, mint ahogyan kifakultak az elemi és középiskolai oktatás során elsajátított földrajzi, vagy történelmi ismereteink színei.

Ha bizonyos vidékeken soha meg nem fordulunk, aligha beszélhetünk ottani tájakról és viszonyokról. Ha felfrissítetlenül maradnak régi, halvány emlékek, megszólalhat-e barátságosan az ember, mondhat-e érelyes határozottsággal igent, vagy nemet?

A katolikus raj vonalban sűrűn mutatkozó lágy-ságnak oka, meggyőződésünk felgöngyölíthetőségének nyitja a hittani — kultúrátlanság.¹⁹⁸

«Zörgessetek ...» Hm!

Igen sokan vannak, akik sehogyse akarják megérteni, miért hangoztatják katolikus vezető tényezők az erkölcsileg megbízható sajtó fontosságát s miért óvják a katolikus tömegeket a «rossz sajtó» fertőző hatásától.

Szüntelen harcot kell folytatni a könyv- és újságolvasók fölényes önértékeskedése, rövidlátó ostobasága, megcsontosodott szokásai és felelősségérzet nélkül szükkülő kényelmeskedése ellen.

Természetes, hogy a katolikus- és keresztényellenes, sőt vallás- és erkölcsellenes sajtó számító ravaszsággal iparkodik kedveskedni a nyomtatott betű bódulatában helyes tájékozódást vesztett s a kereszténység iránt immár érzéketlenné vált olvasóinak.

Hogy mennyire igazolt a mi sajtónk mellett türelmetlenül folytatott propaganda jogosultsága, annak ékesen szóló bizonyosságaként ideiktatunk egy idézetet valamelyik budapesti napilap tárcarovatában mostanság megjelent elbeszélésből. Megjegyezzük, hogy a «Zörgessetek ...» című tárca írójáról nem merjük feltenni a rombolás táborával fennálló benső szövetséget. Ez az írása azonban annyira a destrukció malmára hajtja a vizet, hogy nem lehet szimplán a toll elcsúszásának minősíteni.

A főúri írónő, patinás nevű erdélyi mágnásasszony, ezeket írja: «A város felé vezető út felénél jobbra, a kanyarodónál zárda állt. Nagy épülettömb, magas kőfal körülötte. Fialat leányok, kik sokat szerettek és kiknek a Szentírás szerint ezért kevés bocsánatban leend részük, ott találtak menedéket, ott tanították meg őket arra, hogy minden földi boldogság bűn és hogy Istennek tetsző dolog, ha elhagyják, elfelejtik a szép, szabad világot és langyos, balzsamos tavaszi éjszakákon imádkoznak, lázongó akarataikat böjttel fegyelmezik és órákhosszat térdelnek a hideg kövön».

Fájdalmas volna feltételezni a grófnéról, hogy mikoriban ezt a novellát megírta, tudatosan forgatta ki a Szentírás szövegét, ami valamiképpen emlékezetében zsongott. Egyszerűen nem nézett utána. Nem ütötte fel Lukács evangéliumát s nem olvasta el a 7. fejezet 47. versét, sem a Káldy-féle katolikus, sem a Károli Gáspár-féle protestáns bibliában. A bűnbánó asszonyról van ott szó, aki sokat vétkezett, de Krisztus iránt mutatott, megbocsátást sürgető nagy szeretete miatt bocsánatot nyert. A grófné emlegette «fialat leányok» sem azért kerültek az erkölcsjavító intézetbe, mert evangéliumi értelemben «sokat szerettek», hanem mert sokakkal szeretkeztek, ami egészen más valami

mint a szeretet, jóllehet a Lukácsnál megírt üdvözítő igék még őket se zárják ki a bocsánatból, föltéve, hogy megtértek. Annak bocsáttatik meg kevés — olvashatni tovább Szent Lukácsnál —, aki keveset szeret, akiben nincs vétkeket sirató penitenciázó készség.

Egyik szavával a másikat üti agyon az előkelő írónő. «Menedéket találtak» a leányok, tehát veszélyben forogtak. Ez esetben számukra jótétemény a zárda szigorú légköre, amelyikben dehogyis tanítják, hogy «minden földi boldogság bűn». Ekkora hazugságot elkövetni még a bukottakkal szemben sem szabad, azon a címen se, hogy nagyon meghatódjanak. Csak a nyaklót elvető visszaélésekre mutatnak rá az intézetben működő nevelők, a «menedéket talált» fiatal leányok oktatása, jó útra térítése közben.

Ahogy az ilyen javítóintézeteket ismeri a csak valamennyire tájékozott kriminalista, vagy társadalomtudós, mind jól tudja, hogy a leányok, akik napközben szorgalmasan dolgoznak, a «balzsamos tavaszi éjszakákon» jóízűen alusznak, mert reggel biz' korán kelnek az intézeti gong csendítésére. Imádkoznak is, mindenesetre többet, mint akkoriban imádkoztak, amikor még — az írónő megállapításaként — «sokat szerettek». Ez természetes az olyan eltévedt báránycáknál, akikben öntudatra jut a fölismerés, hogy sokat kell szeretniök (az Istent), mert sok bocsánatra szorulnak.

íme, így lehet irodalmi cserkészés közepette belegázolni az evangélium szent szövegébe. Felületességből-e, gonoszságból-e?

A Szentírás igéivel nem illik, nem szabad frivol szójátékot üzni, még jóhiszeműleg se. Hithű katolikusként se, bibliaolvasó protestánsnak se.

Így csöpögtetnek előkelő, jónevű munkatársnők tolluk hegyével egy picit kis mérget a lábzsurnált élvező «elfogulatlanok» kávácsészéjébe.

Ott túl pedig markába nevet a — szerkesztőség.¹⁹⁹

Az akasztófa árnyékában.

E cím alatt elhelyezett cikkében elmélkedik a Pesti Napló csillagos írója a szolnoki kivégzéssel kapcsolatban a halálos ítéletekről.

Szokott fanyar és cinikus módján természetesen beleköt az Egyházba, Szent Pálba, Aquinói Szent Tamásba s a «hittudor urakba». Szellemeskedése során hetet-havat összehord és végkövetkeztetésének erősségéül a Szent Pál emlegette felsőbbség legtípikusabb képviselőiként bemutatja nekünk a fejletlen társadalmak törzsfőnökeit, akik a Szent Tamás bölcséletében felállított közjóléti vagy közhasznossági elmélettel párhuzamos elv alapján leöletik a hadakozásban előforduló menekülést nehezé tevő öregeket és betegeket.

Tisztelettel kérjük, hogyan lehet az igazságszolgáltatás következményekép kimondott halálos ítéletet egy kalap venni a «lassú mozgásuk miatt közveszélyes» kiirtandók esetével?

A szolnoki kivégzés a tiszazugi férj pusztítók, gyilkosok nyakára illesztette a kötelet utólag. Bünt torolt meg. A vademberek törzsfőinek a menekülést akadályozó betegeket és öregeket elpusztító gyakorlata előlegesen jogtalan belenyúlás az ember életfolyamatába.

Miért akar a lépten-nyomon hittudóst mímelő cikk-író, akiről melleleg már megírtuk, hogy magas egyházi kitüntetést hord a gomblyukában, gondolkodástani kapcsolatot illeszteni az igazságszolgáltatás végrehajtása s a Fidsi-szigetek törzsfőnökeinek hatalmaskodása közé?

Erre a kérdésre senki más nem felelhet, csak — Ő!²⁰⁰

Ízléstelenségnél is több.

A Budai Színkörben vidám estéken zúgó tapsvihár kíséri egyik ünnepest színésznő viccnek szánt megállapítását. A mamáét, aki leányát illetőleg elgondolt tervei kiviteléhez segítőársat keres, de nem talál Szent Antal személyében.

Az erkölcsösnek éppen nem mondható kérdés terhére

kockáztatott előleg, a mamának a szegények perselyébe csúsztatott 70 fillérje bánja a csodatevő Szent késedelmességét.

Ilyen beállításban hangzik el aztán a kánikulai hőség idején némileg eltompult agysejtek megmozgatására elsütött izetlen vicc. A közönség pedig derűs hangulattal teszi sajátjává a mama véleményét, amelyik a kapcsolást nem teljesítő s ezért a bedobott 20 fillérest visszaperdítő telefon-automatára, mint a megbízhatóság példaképeire hivatkozik — a perselyben visszamaradt összeg miatt — Szent Antallal szemben.

Az emberek nevetnek és nem veszik észre, sőt derűsen elszopogatják a destrukció imígy odakinált cukorkáját. Mi akár fogadást is ajánlanánk, hogy ennek a sántikáló elmésségnek hatása alatt ismerőseiknek még kommandálják is a mulattató színdarabot.

Micsoda ebben a nyári, petyhüdt napokra szánt élcelődésben a rombolás? — kérdik tudatlanul annyian, a felszínes emberek.

Kettő. Elsőbbet a vallássértő kegyeletlenség, a hét-százéves világtisztelettel övezett Szent s az utcasarkon álló telefon-automata között vont szellemeskedő párhuzam. Ilyen stílusban mindent, ami tekintélyt és tiszteletet jelentő érték, tréfás összehasonlításokkal sárba lehet rántani.

A rombolás második ténye a sokszor emlegetett szállóigének: a cél szentesíti az eszközöket, még amannál is sikerületlenebb változata, amelyik a darab szövegvébében fellelhetően-e, vagy csak az előadó művésznő alkalmi kiszólása formájában-e, sejtetni engedi azt a felfogást, hogy az eszköz, tehát a szegényeknek juttatott alamizsna, a Budai Színkör esetében előkelően a perselybe csúsztatott 70 fillér, szabadalmazza és fedezi az okos mama erkölcsileg kifogásolható céljait.

Hát nem szentesíti!

Az ilyeneket jóízű emberek is, mennybéli szentek is, a maguk módja szerint — megbélyegzik.²⁰¹

Több őszinteséget!

Eszünk ágában sincs a bocsánatkérés jelentőségét lefokozni. Ez annyi volna, mintha szembehelyezkednénk az evangélium szellemével.

Csak éppen rá akarunk mutatni a közélet egyik mindjobban elhatalmasodó tünetére, a nyilvánosság előtt történt gorombáskodásokat követő kimagyarázkodás hiányosságára. Helyesebben arra, hogy kételkedünk a megkövetések őszinteségében.

Mázsás súlyú sértésekkel, az egyéni tisztesség elevenjébe vágó kijelentésekkel paskolták egymást legutóbb, élőszóval és írásban, közéleti férfiak. A megsemmisítő gorombaságok özönét azonnal követte a lovagiaság szabályai szerint való elkenés művelete. A lapokban hasábokon keresztül szellőztetett izgágáskodás végére négy úr aláírásával hitelesített nyilatkozat tett pontot.

A közvélemény pedig nem tudja, valótlan-ságot állított-e a közéleti férfiak egyike a másikról; mert ha igen, a lovagiasságot messze fölülmúló igazságosság azt követeli, hogy a hibázó, emberi méltóságának megfelelő nyíltsággal — urbi et orbi — ismerje be, hogy a szóvita hevében-e, ártaniakarás tudatosságával-e, nem mondott igazat.

Nem hisszük, sajnós, nem hihetünk az asztalfiában elfekvő lovagias jegyzőkönyvek tárgyilagosságában. Jobban kivasalja az összegyűrt ingmellel a nyilvánosság előtt tett őszinte beismerés.

Amíg az egymást meghurcolok erre az útra nem térnek, a megtépázott szereplők körül örökkön ott settenkedik a gyanú. A legszélesebbkörű nyilvánosság fel-tételezése.

Már pedig a gyanú — öl.²⁰²

Furcsaság.

Pisztolyok durranása, kardok villogása között két furcsaság esett a múlt hét folyamán Budapest kietlen, kánikulás életében.

Politikusok párviadala volt az egyik, úgynevezett társaságbeli egyének lovagias verekedése a másik.

Akik pörére vetköztették egymást a képviselőház porondján, siettek bösz elszántsággal egy-egy lyukat lőni a levegőbe s amikor így elégtételt szolgáltatott egymásnak s ezzel meggyőzték a közvéleményt arról, hogy mindegyikük a férfiasság föltétlen mértékével tündöklök, megbocsátás, kibékülés nélkül mentek ki jobbra, ki balra. Vajjon azért-e, mert maguk is komédiának tartják a parádés, segédletes kiállást, amelyik vér híján nem mosta le a gyalázatot, vagy mert a hadd el hadd még csak ezután következik, előreláthatólag újból a parlamentben!

A másik pár esete is fölöttébb jellemző. Az imádott hölgy körül lezajlott kavarodásra durvahangú levélváltás, erre pedig fegyveres elintézés következett. És mennyire lovagias, az úri társadalom felajzott várakozását kielégítő megoldás!

A képzelhető legsúlyosabb feltételek mellett egymásnak ugrasztott bajvívók egyike az ellenfelére rászabadított vadember fékevesztettségével a falhoz szoritotta vetélytársát és — a tompa kardjukkal közbehadonászó segédlet igyekvése, hétszeres, megállást parancsoló vezénylése közben — kegyetlenül összekaszabolta a másik lovag fejét.

Hol itt a megcsodálni való furcsaság? — kérdi az olvasó. Hisz' ez vérengző vadság. Hát az, de mégis nem furcsaság híján. Mert amikor az ádáz ellenfelek halották a segédek vitatkozását, akik közül ketten ezt a mészárlást lovagiatlan elintézésnek minősítették s a párviadaloknál szokásos jegyzőkönyv aláírását maguktól elhárították, azonnal siettek még a helyszínen kibékülni. Igyekeztek pedig azért, mivel bőven folyt a hősi vér, továbbá, mert az előzmények után a bíróság előreláthatóan keményebben ítéli majd el a kiállításban szokatlanul megnyilvánult lovagiasságot. Megbékélt ellenfelek tudvalevőleg nem szoktak egymás ellen terhelő vallomást tenni.

A fejcsoválást kiváltó furcsaság tehát abban van, hogy a kibéküléshez vér kívántatik és a Büntető Törvénykönyv szigorú paragrafusaitól való — félelem.²⁰³

Karinthy széljegyzeteinek margójára.

Az ünnepest író, aki a Pesti Napló 1931 augusztus 23-i számában Isten Szegénykéjének, Assisi Ferencnek bókol, holott két évvel ezelőtt stigmáival kapcsolatosan kevésbé hízelgően nyilatkozott róla, a Budapesten most bemutatott Szent Antal-filmet kritizálva, Antal és Tamás címmel a csodáról írt széljegyzeteket.

Elmélkedése során a Schönggeist fitorával megállapítja, hogy a «kegyes produkciónak stílszerű közönsége volt: egyszerű, áhítatos lelkek, abból a fajtából, mely a templomokat látogatja». Megírja, hogy a verébcsoða jobban meghatotta őt, mint a korsócsoda. Költőinek és szépnek találja a gondolatot, hogy a Szent «beszélget a verebekkel és partrahívja (így!) a halakat». Már az «összeragasztott» edény s az egybeillesztett lábfej varázsmutatványát vaskosnak és földhőztapadtnak látja.

A csoda tehát, mely Karinthy elgondolása szerint «egyszer megtörténik ugyan, de utána megint csak lehetlenné válik», csupán akkor ihleti meg őt, ha költői és szép elképzelést valósít meg; «földhőztapadt és vaskos» változatban már nem érdekli.

Engedje tisztelettel megkérdeznünk, hogy mit szól azokhoz a hirtelen és kiszámíthatatlan fordulatokhoz, amelyek feloszlásnak indult, beteg, egyáltalán nem szép, hanem torz emberi testek gyógyulását eredményezik. Milyen szemmel nézi például a lourdesi rendkívüliségeket, amelyekben nincs poézis és szépség, hanem van könyörülő isteni jóság és határtalan emberi bizalmat jutalmazó istenatyai szeretet!

És bocsássa meg azt is, hogy különvéleményen legyünk vele szemben, amikor megvádolja a mozi közönségét, mert egyéb «földhőztapadt» események miatt bekövetkezett «érthetetlen magatartásával» az

író hangulatából kikököntette. Az embert lélektani ismereteink szerint az foglalja le, az hatja meg inkább, ami közelebb fekszik a lelkéhez. A gyilkossággal vádolt édesapán segíteni óhajtó gyermeki ragaszkodás, amit Isten a Szent bilokációjával jutalmaz, nem is olyan vaskos, annyira földhöztapadt dolog, mint amilyenek Karinthy minősíti. A «feltámasztott parasztleány esete», ha az a megtörtszívű édesanya vigasztalására szolgál, Antalunk szívének meleg érzelmeire, emberségességére utal, amit Isten csodával méltóztatott fémjelezni.

Más itt a baj! A csoda, ha egyáltalán tarthatatlanná válnék, nem a mozi közönségének «érthetetlen magatartása miatt» bukik meg, hanem azon a bizonyos fejlődéstörténeten zúzódnék pozdorjává, amellyel a széljegyzetek írója akarja kibélelni a vallásokat, mikor a «lélek csodáját» szabadalmazza, de a testét, mivel «utóbbit erősen lefoglalta magának a természettudomány», földhöztapadtsága és vaskossága miatt elveti.

Ezek a jó urak, akik minden egyebet kétkézzel megadnak a testnek, a csodát kizárólag a léleknek szánják.

A testből és lélekből álló ember számára így fest az ő — tárgyilagosságuk!²⁰⁴

Hibás minősítés.

Ellen Mac Carthy valamikor a londoni színpad egyik csillaga volt.

A nyugállományban éledgelő hetvenhatesztendős asszonynak nemrég az a különös ötlete támadt, hogy csendes elvonultságából kilép s újból a világot jelentő deszkákra libben. Táncosnővé akarta magát kiképeztetni, hogy másodvirágzását a siker napsugara ragyogja be. A világ legöregebb táncosnőjeként kívánt feltűnést kelteni.

A benne dolgozó becsvágy — sajnos — nem kért tanácsot az élemedett ember okosságától. Így történt, hogy elgondolását elhatározás, ezt viszont tett követte. Az aggkor nehézkességére rácaffoló öregasszony meg is

kezdte a tánctanulást, mígnem egy napon gyakorlás közben hirtelen összerogyott és meghalt.

A lapokban színes tudósítások jelentek meg az agg nő tragikus elmúlásáról. Kivételes egyéniséget szimatoltak benne, s mint ilyenre siettek felhívni a furcsaságok iránt fogékony közönség érdeklődését.

Tisztelettel megóvjuk ezt a beállítást és főképp a tragikus hösnői minősítés ellen tiltakozunk.

Ha egy öregasszony meghibban és elrúgja maga alól a tisztes kiérdemültség piederstálját csak azért, hogy nagy erőlködve az ifjúkor szökdécselő mozgékony-ságát mímelje, — ez komédia, s még annak is legföljebb krajcáros, vásári látványosság. Vagy nem ilyennek bizonyul-e, a Magyarországon is táncos kiélésben felolvadó nagymamák ugrádozása, azoké, akik rozoga szívvel, reszkető inakkal lüktetnek a parketten a fiatal-ság között.

Isten boldogítsa, szegény Ellen Mac Carthy nem volt kivételes egyéniség. Ha az lett volna, élte alkonyán nem ugrik be korunk embereinek a tömeglélek jelen-ségeitől elbódított x-ik sorozatába y-ik próbálkozóul.

Az öregkor határához elérkezett vének, annál inkább a rajta kény szerátlépésre kötelezett aggok, töltsék életük hátralévő napjait illedelmes tartózkodásban, szemlélődő elvonultságban, boldog visszaemlé-kezésben és az étellel érintkező ifjú nemzedékek boldogulásáért reszkető aggodásban.

Ez illik hozzájuk, nem pedig a fiatalok terhére s a maguk figurává süllyesztésére folytatott — verseny-futás.²⁰⁵

Nincs megállás.

Szemünk ezúttal Amerikán, a szélsőségek földjén akad meg, ahol a repülőgépen végbemenő házasságkötés s a rákövetkező légi nászslakoma már nem eléggé vonzó ötletek.

A napokban Seattle városának egyik, szeszélyeiről híres szépe cserélte föl a pártát a menyasszonyi fátyol-lal. A látványosságszámba menő esküvőn, az életvidor

ara üvegszínű selyempizsamában jelent meg az oltár előtt. A nyoszolyólányok is hasonló öltözékben álltak körül immár asszonysorba lépő barátnőjüket.

A kíváncsi nézőközönség, Magyarországon se szokatlanul, — akár labdarúgó mérkőzésekkor az állványon — lábbujjhegyre magasodva szorongott a templompadok tetején. A szokatlan nászmenet be- és kivonulását az elragadtatott ismerősök sokasága zajos tetszésnyilvánításokkal kísérte.

Szégyenletes botrány, hogy akadt lelkész — természetesen nem katolikus pap volt! —, aki komoly képpel férjnek adta az enyhe minősítéssel különnek, tárgyilagos megállapítással ledérnek bizonyult kisasszonyt. Vajjon feltételezhetni-e ilyen nőről, a férje oldalán rányitó sors válságaiban szükséges megfontoltságot és áldozatkész önmérsékletet?

Mert mégis csak megdöbbenő, hogy közfelfogás szerint szigorúan bizalmas jellegűnek tartott ruhaneművel tisztelte meg élete legjelentősebb fordulópontján — az Isten házáat.²⁰⁶

Érdekes epizód.

Ilyen cím alatt húzódik meg egy Asszony, Leány Család Naplója nevű rózsaszínű újságmellékleten a legutóbbi esős napok egyikén frissen kibújt bolondgomba.

Párizsi értesítés szerint — olvassuk a hanyagul odavetett divathírben — mindazok az arany- és bíbor-brokátszövetek, melyeket a francia gyárakban rendeltek a spanyol egy háznagy ok ruhái és palástjai számára, Párizsban maradnak, mert nincs aki Spanyolországban átvegye a szállítmányt. Worth, a divatkirály, vásárolta meg az egész készletet, ő dolgoztatja fel divatos női ruháknak. Így pompázik majd Párizs elegáns világa az idén a spanyol bíborosoknak szánt szövetekben.

Első látásra megdöbbenett a hír. De pillanatok alatt felocsúdtunk, mert teljesen valószínűtlennek látszott a szövetigénylésnek ekkora mértéke, amelyik a mindössze négy szem spanyolországi kardinális ruhaszükséglete

számára nem is egy, hanem több francia gyárat boldogított volna rendelkezéssel.

A dolog ugyanis akként áll, hogy a bíborosok csak igen ritkán, a legünnepélyesebb alkalommal jelennek meg díszöltönyükben s mivel annak szabása nem tart lépést a divatgörbék irányával, világos, hogy egy-egy bíborosi díszruha évekig eltart. Föltéve, hogy a párizsi híradásnak nem Budapest a feladóállomása, bizton itthon olvashatták bandzsaszemmel a párizsi tudósító levelét, amely alighanem a spanyolországi egyháziszer-kereskedők részére rendelt és templomi célokra szánt aranybrokát és bíborselyemszövetek visszamaradását említette meg kuriózumképen. Így már kijön a számadás, mert Spanyolországban a lakosság számarányának megfelelően sok a katolikus templom. És amíg be nem ütött a vallásüldözés és nem égették fel a templomokat és nem tették földönfutókká a szerzeteseket és nem kergették el a plébániákról a világi papokat, addig a templomfelszerelési vállalatok évente beszerzték az előrelátható szükségletet az aranybrokát- és bíborselyemszövetekből. Az ezekből készült egyházi ruhákat ugyanis istentisztelet alkalmával bármely pap magára öltheti, ha a szertartás jellege úgy kívánja.

Így már megállapítható, hogy ez a fordulat kevésbé érdekes, mint inkább szomorú epizód.

Persze nem a liberális újságírás észjárása szerint.²⁰⁷

Sírbolygatók.

Nyolc-tíz nap óta vészmadár vijjog a budapesti ujságpagonyban. Jogosan-e, vagy nem? — nyílt kérdés, — féltik a toll szabadságát.

Ebben az íróeszközben láttatják a roskadozó társadalom vergődéseire és bajaira az egészségethözó varázsvesszőt.

Távolról se vonjuk kétségbe, hogy a gondolatközlés szerszámával rengeteg jót művelhetni. Van is rá példa ezernyi, százezernyi. Mégis égnék mered a hajunk egy kietlenül zavaró jelenség miatt, amelyik semmikép se

illik bele a sajtószabadsáért reszkető aggodalom siralmainak sorozatába.

A nyomtatott betű, ha korlátlan szabadságra tart igényt, sose lehet tisztességtelen, közönséges, szemérmetlen. Nem szabad kíméletlenül bánnia az elhunytakkal. És nem lehet százszázalékosan tapintatlan egy halott nő emléke iránt.

Annál kevésbbé viselkedhet így, mert a sajtószabadság lelkes bajnoka a brutálisan előrángatott szemelvények homlokára illesztett bevezetésben megírja, hogy «ezekben a levelekben a boldogtalan sorsú asszony teljes szívét és lelkét tárta fel az ura előtt abban a hitben, hogy az urán kívül senki más ezen a világon a leveleket elolvasni nem fogja».

Nem mentség, hogy az idegen kézbe jutott leveleket most nyilvánosságra hozták. Ha valami — ledér és becsutelen durvaság folytán, alantas szenvedélyekből táplálkozó beteges érdeklődésre spekulálva — bizonyos átmérőjű embergyűrű kíváncsiságának odavetett példájává lett is, nem következik, hogy ugyanaz még szélesebb körzetben, általánosan ismertetett zsákmánnyá váljék.

Az utolsó orosz cárné férjéhez írt bizalmas leveleiből mutatóba kiaggatott részleteknek semmi közük a néhai világbirodalom összeomlásához. Nem az oknyomozó történet céljaira kibányászott adalékok ezek, hanem a családi élet zárt ajtóit mögül kihallgatott intimitások, amikkel az eszményi célokért fáradozó sajtónak nem szabad, nem illik foglalkoznia.

A szabadsajtó legyen méltóságteljes királyi orosz-lán, de ne vakond és ne — hiéna.²⁰⁸

Pfuj!

Megesik, hogy a színházi kritikák égigmagasztaló minősítése ellenére is megbukik a darab. A közönség ugyanis a maga nézőtéri élményeit olyformán közvetíti, mint társasjátékoknál történik, amikor kézfogással nagy kört szokás formálni s a szomszédok kézszorítással adják

tovább a jelt, hogy mi a teendő, miként kell viselkedni, milyen választ kell a kérdezősködőknek adni.

Így születik meg a legpazarabb kiállítású, művészi igyekezettel megjátszott és sajtóharsonával reklámozott színdarab mellett vagy ellen a társadalom állásfoglalása.

A történések illetén rendje során teljesen szokatlanul hatott, hogy az utolsó hetek egyik kimagasló eseményeül hírlapilag jóelőre beharangozott színdarab szerzője — néhány nappal a bemutató előadás után — tollat ragadott és személyesen sietett rávilágítani elmé- műve gondolatmenetére.

Az író darabja tárgyát akképen határozza meg, hogy egy nő, aki amilyen jól érzi magát házasesetében, olyanannyira elhanyagolt szerelmi életében, vakmerő kísérlettel túlteszi magát a hitvesi hűségén.

E színmű célzata a házasság intézményének tudatos lebecsülése, meggyalázása. Amíg ugyanis a szerző, erkölcsbírót mórlikálva, szemforgatón megfricskázza a hűség dolgában vargabetűs kiruccanásokra évezredek gyakorlattal szinte jogot szerzett férfinemet, addig korántsem a mindkét felet kötelező krisztusi, azonos mértékre utaló logikával állítja helyre a megbillent egyensúlyt. Dehogyan. Ő a férjet s a feleséget párhuzamosan felszabadító egyféle mérték gyakorlatiassága mellett tör lándzsát. Tétéle rövidrefogva így szól: Ugyan nem kizárt dolog házasságon belül a hűséges szeretet kölcsönössége, mégis a nemiség szempontjai miatt valószínűbb s a kötelék állandóságával egészen jól megfér a sövényen hébe-hóba átsegítő függetlenség: te jobbra, én balra, esetleg megfordítva.

Hogy ilyen felépítésű házasságban hova sikkad el s mivé fajul a család fogalma, — a férj szemében mivé lesz, ha egyáltalán lesz, az oldalán élő házastárs gyermeke, ezeket a problémákat a nagynak kikiáltott író elintézetlenül hagyja. Aminthogy erről az erkölcsi és társadalompolitikai tekintetben aligha közönyös szempontról nem esik szó apológiájában sem, melyben a szokástól eltérőleg eszméi népszerűsítése célzatával siet a színpadon kívül is megszólalni.

Evelyn, a főszereplő, élvezi a házasság előnyeit, s amint mondja, őszintén szereti az urát is, mellette mégis a legsúlyosabb hűtlenségre hajlamos. Ezt a társaságképesse előléptetett témát végre is törvényesíteni kell s a szerző ehhez igyekszik a Vígszínház nézőterén — forradalmi időket élünk — afféle népszavazást rendezni, szépszámú Evelynnek viharos tetszésnyilvánításai között.

Ízlés dolga illetően irodalmi ténykedésre vállalkozni. Épúgy ízlés dolga a lengyelmenyhéti egyféle mérték mellett vastappsal tüntetni.

Csakhogy manap már minden lehetséges ám. Az is, hogy férj és feleség a családot azonos módszerrel átalakítják — lelencházzá²⁰⁹

Kultúrsiker?

A felsőbb társadalmi osztályok lapjaként Budapesten megjelenő heti képes folyóiratban, a *Társaságban* olvastunk egy cikket, amelyiken vezérfonalként húzódik végig a következő gondolat: A XX. század kultúrsikerei közé tartozik, hogy a nőt művelődési igyekezetében elősegíti, továbbá, hogy a házasságon kívüli anyaságot nem tartja szégyennek.

Ennek a felfogásnak képviselőiül két XIX. századbeli személyt szerepeltet, a halhatatlan emlékű magyar zeneművészt és egy előkelő, társaságbeli asszonyt. Ezek társadalmi előítéleteken magukat túltéve, senkivel se törődve, hosszú esztendőkön keresztül éltek bizalmas barátságban s három gyermeknek adtak életet. Bár a cikkíró a felhozott eset kapcsán kultúrsikerre hivatkozik, írásműve végén mégis a férfi részéről történt elhidegülésről és a baráti viszony felbomlásáról számol be. A grófnő megalázottan tér vissza családjá körébe és irodalmi munkásságban keres feledést.

Az érem egyik oldala tehát a házasságon kívüli anyaság természetesnek, szégyenletesnek nem minősíthető elismerését, másik oldala pedig az elhagyott, a megalázott asszony összetört lelki világát s nem utolsó helyen a törvénytelen gyermekeket szemlélteti.

Az író erre azt mondja: kultúrsiker. Igaz, hogy az anyaság sohase szégyen. Szégyenletes, megalázó legfeljebb az a helyzet, amelyikben — tilalmazottan és sajnálatosan — valaki anyává lesz. Ne beszéljünk hát kultúrsikerről, hanem helyette gondoljunk valamennyi társadalmi osztályhoz tartozó sok nőre, akik legtöbbször lelkiismeretük kínjával súlyosbított és másként is keserves órákkal és napokkal fizetnek a házasságonkívüli anyaságért. Mert nem írói fantázia szüleménye ám a klinikákról karjukon gyermekkel kikerült, legtöbbször magukra hagyott nők őrzőngő fájdalma. Az ilyenek legnagyobb része megbomlott egyensúllyal éli le életét.

Kultúrsiker-e az, ami öli, tapossa a lelket?

Mi azt mondjuk: nem. Hála Istennek nem. Mert ha az agyonmodernizált közvélemény el is fogadná át-hidalásnak, amíg a házasságon kívüli anyaság össze-ütközésbe kerül az erkölcsi világrenddel és súlyos meg-rázkódtatásokkal tetézt lelkiismereti válságot vált ki a lelkekből, a szomorú kisiklást nem könnyelhetni el a női s a férfitársadalom javára — kultúrsiker címén.

Amire egyébként a cikkíró is rációfol a megvilágítá-sul felhozott példa végkövetkezményével.²¹⁰

ÖTÖDIK RÉSZ.

Ismeretterjesztők.

A Szent Ferenc centenáriumról.²¹¹

Az uralkodó pápa elhatározásából tizennégy hónapra kiterjesztett Szent Ferenc centenárium 1927 október hó 4-én zárult. Tekintettel arra a jelentős mérvű szellemi és erkölcsi megmozdulásra, amely Assisi dicső szülöttje halálának hétszázados évfordulója során mintegy az egész kultúrvilágot megmozgatta, indokoltnak látszik, hogy a Magyar Katolikus Almanach lapjairól se hiányozzék ez a visszapillantás, mely a rendelkezésre álló adatok hiányosságának hangsúlyozása mellett mégis rámutasson a Poverello iránt megnyilvánult lelkes hódolat általánosságára. A letűnt századvég Sabatier figyelemkeltő, bár zavaros lélekelemzése alatt, a mi korunk pedig a dán konvertita Joergensen tiszta látást nyújtó rá világítása mellett sodródott mindinkább Francesco felé, akit — a bűnbánók harmadik rendjében lelki fia — XI. Pius pápa szózata nyomán a társadalmi vonatkozású akciók mennyei pártfogójául tisztel a katolikusok összessége. Avagy tán a minden idők mélyében forrongó szociális problémák azonossága és napjainkban félelmes erővel kiütöző élessége, vagy az agyonkultúrált életformák okozta megunást a kezdetlegesség naivitásával felcserélni áhítózó általános csömör mutat Európából csakúgy, mint a tengeren túlról Porziunca, Assisi, San Damjano, Carceri és La Verna felé? . . .

Ilyen szellemi és erkölcsi emóciók között köszöntött be az 1926. esztendő, s terített a lelki indítások iránt fogékony világ elé két páratlan erejű, csodás zamatú okmányt. XI. Pius pápa Rite expiatis kezdetű

körlevelére gondolok elsősorban, mint amely a leg-hivatottabb tanítói tekintély dúsan áramló bőségéből felevenítette előttünk a legteljesebb igénytelenség, a legészszerűbb alázatosság, a makulátlan hit, s a minden áldozatra kész apostoli lelkület hét évszázad távlatából is felénk intő tündöklő példaképét. A nemzeti élet fellendülésének ujjongó napjait élő Itália lüktető lelkét megszólaltató vezérnek a diaspora olaszaihoz intézett szózatára hivatkozom másodikul, aki Francescóban a honfiúval egygyé edződött szentet ünnepli az olasz génuisz örök büszkeségéül.

Ez a két nemes zengzetű nyitány vezette be a centenáriumi programot, s indította meg az egyházi vonatkozású programsorozat kidolgozásának lázas munkáját ép-úgy, mint amilyen lendülettel a világi tényezők a maguk hatáskörében fáradhatatlanoknak és találékonyaknak bizonyultak maradandó érvényűnek szánt ünnepi alkotásaik elgondolásában.

A szentatya nagylelkűen megnyitotta az Egyház kegyelemkincstárát, s úgy Assisi, mint La Verna szentélyeiben s világszerte valamennyi ferences templomban elnyerhető búcsúkkal halmozta el Isten kedves szegénykéjének ragaszkodó tisztelőit. A centenáriumi szentév tartamára Mery del Val Rafael bíbornokot, a vatikáni Szent Péter bazilika főpapját pápai követé nevezte ki, s küldötte esetről-esetre apostoli személye képviselőjeként Francesco szülővárosába. Jóllehet a centenáriumi ünnepségek már 1926 augusztus 2-án a nagy Perdonóval, a porziuncolai búcsúnappal vették kezdetüket, a pápai követ csak az október hó 2-ával bevezetett háromnapos főünnepélyre érkezett Assisibe. San Francesco hármasszobor felbecsülhetetlen számú zarándok tömegétől megtöltve és hullámozó tengerként körülfogva pazar és mégis misztikus fényhatású díszítéssel ékesen várta a világegyház képviselőjét, aki Ascalesi, Laurenti, Bonzano, Ceretti és Granito di Belmonte bíbornokok kíséretében nagyszámú érsek, püspök, prelátus, világi és szerzetes papság élén az olasz kormányt képviselő Fedele közoktatásügyi miniszter, a parla-

ment mindkét házának és számtalan olasz város küldöttségeinek jelenlétében tartotta bevonulását. A csillogó pompájú egyházi ünnepek még jó egynéhány-szor megismétlődtek a centenárium folyamán Assisiben, mint ahogy legmagasabb rangú főpapok részvételével folytak le világszerte, s fejeződtek be a Mery Del Val, bíbornokot helyettesítő veneziai bíbornok-patriárka La Fontaine személyes részvételével 1927 október 4-én az előző évi fény- és dísznél és ünneplő sokaságnál semmivel sem kisebb arányú manifesztációk között. Ezt a napot különös jelentőséggel tetézte az a körülmény, hogy a San Francesco bazilikával kapcsolatos Sacro Convento nevet viselő történelmi nevezetességű kolostort, amelyet az 1870-i szekularizáció Szent Ferenc fiaitól erőszakkal elvett, a most uralmon lévő olasz kormány előkelő gesztussal a rend tulajdonába visszabocsátotta. E helyt kell megemlékeznünk még arról is, hogy úgy II. Viktor Emmanuel olasz király, mint Elena királyné és leányai ismételtelen ellátogattak a centenárium folyamán Assisibe és Szent Ferenc stigmatizációjának színhelyére, a Verna-hegyi kolostorba.

Az olasz kormány nemes cselekedetével párhuzamos a másik nagy katolikus nemzet, Spanyolország és királyának fejedelmi ténye, akik Madrid egyik legmonumentálisabb és ritka művészi szépségű templomát a San Francisco el Grandet a hozzá tartozó óriás kolostorral nemzeti ajándékképpen a Ferencrendnek ajándékozták. A spanyol királyi pár különben is igen aktíve vett részt a centenáriumi rendezések során. Őfelségük a főbizottság védnökségét vállalták, s a nagy spanyol terciárius-kongresszus Alfonz király személyes elnöklete alatt zajlott le 1927 június 16-20. napjain.

Végiglapozva a jobbról-balról befutott jelentéseket, megállapíthatni, hogy a centenárium tartama alatt úgy Európa, mint a többi világrészek papsága bőséges lelki magvetést végzett. Triduumok, nyolcadok, beszéd-sorozatok, konferenciák és zárt lelkigyakorlatok egymást váltották, s jobbnál jobb szónokok ajkáról hatolt be a lelkekbe Szent Ferenc szellemének harmata.

A legtipikusabb esetet a sok közül mégis Barcelona, a nagy katalán kikötő és kereskedő város mutatja, ahol egyszerre tizenöt plébánián tartottak népmissziót a Szent Ferenc lelkülete szerint elgondolt erkölcsi megújulás gyakorlati keresztülvitele szolgálatában.

Öszentsége a franciskánus hitterjesztési működés eredményeit megbecsülő méltánylásának fényes bizonyosságát adta a centenáriumot ünneplő ferences család iránt azzal a tényével is, hogy az 1860-ban hitükért életükkel fizetett damaszkuszi vértanukat, hét ferenc-rendi misszionáriust, a két maronita szertartású Masabki-fivérel egyetemben 1926 november 10-én az Egyház boldogai sorába iktatta. A Szentatya missziós programjának népszerűsítését s egyben a Szentföldön, Kínában, Japánban, Szibériában, Marokkóban, az északamerikai indiánusok között, Dél-Amerikában, Mosambikban s a belga Kongóban működő franciskánus hitterjesztők munkásságának ismertetését és erőfeszítésük alátámasztását célozták az Assisiben összeült missziószövetségi nagygyűlés, s az Európaszerte nagy számban tartott ismeretterjesztő előadások, amelyek vetített-képes bizonyítékokkal igazolták, hogy Szent Ferenc hétszáz esztendeje porladó csontjaiból apostoli életet inspiráló indítások fakadnak. A lelki buzgóság nem csekély értékmérői azok a nemzeti zarándoklatok is, amelyek a fölöttébb nagyszámú egyéni vagy kis csoportban lebonyolított zarándoklásokon kívül, mint reprezentatív testületek juttatták kifejezésre a Szent Ferenc iránt világszerte ápolt gyöngéd szeretetet. Ilyen nemzeti zarándoklatok jöttek Spanyolországból, Portugáliából, Franciaországból, Hollandiából, Belgiumból, Németországból, Lengyelországból, Litvániából, a cseh-szlováknak nevezett köztársaságból, Erdélyből, Magyarországból, Jugoszláviából, Albániából, Málta szigetéről, Angliából, az ír szabad államból, Ausztriából, Kanadából, az Amerikai Egyesült Államokból, Braziliából, Argentínából, Chiléből és Bolíviából. Feltűnően népes volt a két jugoszláv zarándoklat, mindegyik ezerén felüli résztvevővel. Az olaszországi zarándoklatok fel-

sorolása kívül esik e visszaemlékezés keretein. Mégis meg kell említenünk három alakulatot, amelyek egyenként vitték el lelkük gyöngéd hódolatát a legolaszabb szent sírjához, s ezek az olasz hadviseltek, az olasz háborús rokkantak és a háborúban szemük világát veszített vakok.

A ferences géniusz azonban nemcsak a templomok pillérei alatt, nemcsak a szentélyek oszlopainak árnyékában húzódott meg, s nem csupán az áhítat birodalmában volt hétszáz esztendőn át hatékony tényező. A tudomány, irodalom és művészet nem egy eredményt, sőt csillogó értéket köszön az Assisi pátriárka élő szellemének.

Ez a be- és elismerés keresett magának utat azokban a tudományos előadásokban, amelyeket a lissaboni, portói, coimbrai, madridi, louvaini és leydeni egyetemeken tudós tanárok sorozatosan tartottak. A magyarországi Szent István Akadémia impozáns díszgyűlése, s az olasz-magyar irodalmi kapcsolatokat ápoló Corvin Mátyás-Társaság ünnepi előadása is ide sorozandó, szintűgy az a spanyol-amerikai irodalmi verseny, amely negyven kiírt téma körül a résztvevők lelkes törtétese és az érdeklődők lankadatlan kitartása mellett a legszebb eredménnyel folyt le. Itália természetesen e ponton is az élen halad. Ez év október 3-án adta át Spada Potenziani herceg, Róma kormányzója díszes, meghívott közönség előtt a ferences kultúrát terjesztő római bizottságnak a híres Palazzo Borromini jó néhány földszinti termét, hogy ott speciális franciskánus tudományágak művelésére tanszéket és az eredményes munkálkodáshoz szükséges külön könyvtárt lehessen felállítani. A belga katolikusok is a szeráfikus zamatok ismerői közé tartoznak. Erre enged következtetni az a plasztikus cselekedetük, amelyik katolikus közművelődési célok szolgálatában egy Szent Ferenc-háza nevet viselő alkalmas épületet emeltetett velük.

Hogy az irodalom mily arányokban adózott, s mennyit termelt Szent Ferencről, intézményeiről, s vele és velük rokon kérdésekről a centenáriumi év

folyamán, annak ismertetése cikkünk méreteinél szélesebb kereteket kívánna. Sok-sok írásmű jelent meg a könyvpiacra, maradandó becsűek csakúgy, mint efemer értékűek. De a sok százba menő szám, s a nemzetek szerint megoszló hovatartozás foghatóan bizonyítja, hogy Szent Ferenc egyénisége élő valóság, s hogy vele barátkozni, foglalkozni igen soknak lelki szükségesség. Ha egy-két könyvet mégis név szerint megemlítünk, azért tesszük, hogy ne látszassunk merő általánosságban beszélni és pusztán állításokat kockáztatni.

Értékes közlemények sorozatát nyújtja a *Franziskanische Studien* 1926-1927. évfolyama. Épúgy megfog az *Archivum Franciscanum Historicum* ünnepi füzete. A németalföldi *Collectanea Franciscana* s az amerikai provinciák *Franciscans in the United States* címét viselő remek kötete sok érdekes tudnivalóval szolgálnak. Igen jó Antonio Corro S. Francisco c. spanyol nyelven megírt nagy műve, amelyet Belinze szépen sikerült illusztrációi díszítenek. A sok közül két Fioretti-kiadást is felemlítünk. Az egyik *Salvator Falmen* francia szövegű kiadása P. Fieullieu képeivel, a másik *Las Floricellas* címen Vilamola spanyol nyelven megjelent kiadása Segrellas illusztrációival. Valamennyi, a könyvpiacra került mű közül legszebb, mondanám csodásan szép a bostoni Marshal-cégnél Subercaseaux Errazuiz aquarelljeiből összeállított sorozat, amelyet Joergensen bevezetése, s a Fiorettiből vett angol és francia szöveg kísér. A könyv jó egynéhány ismerőjéről tudom, hogy újra meg újra felveszi és a szöveggel s a képekkel él. A magyar könyvek közül Balanyi és Brisits értékes munkáit említjük. P. Molnár kötete: a Ferences szellem már második kiadásban fekszik előttünk. A két magyar ferences tartomány is áldozott rendalapítója emlékének. Szent Ferenc nyomdokain címmel kiváló munkatársak tollából egy gazdagon illusztrált 500 oldalas díszművel ajándékozta meg a franciskánizmus barátait, törekvéseinek megértő támogatóit.

Azokon a szoborműveken kívül, amelyeket tudo-

másunk szerint Monserratban és Compostellában (Spanyolország), Rómában, Milanóban, Napoliban, Reggio di Calabriában, Rietiben (Olaszország) és Louvainben (Belgium) állítottak Szent Ferenc tiszteletére, a képzőművészetek reá vonatkozó és sokféle található alkotásaiból Madridban, a Casentinoi Poppiban, Assisiben s a kataloniai. Vichben rendeztek kiállítást. Ez utóbbi ikono-bibliografikus jellegű volt. Spanyolország és Olaszország ezenfelül még művészi emlékbélyegekkal is adóztak Szent Ferenc emlékének s Itália valamennyi városa és községe adakozásából egy tiszta csengésű harang — Campana delle laudi — hirdeti Assisi városházának tornyából az ő Francescójának dicséretét.

Valami hiányzott volna még Szent Ferenc ünnepeléséből, ha róla zengő régi dallamok mellett újak nem fakadnak, holott az ő lelke mindegyre csordultig volt édes-bús melódiákkal. P. Hartmann an der Laan ismert Szent Ferenc Oratóriumát felújították Lissabonban. A friss benyomások alatt megszólalt magyar szerző, Beretvás Hugó szerzeményét Budapest után Bécs, Salzburg és München, a német Tinnelét München és Louvain hallották. Don Licinio Refice Tritico Francescanóján, ezen a nagyszerű szimfoniko-vokális költeményen Assisiben, a centenárium évfordulójakor sok ezernyi embertömeg csüngött túlsorduló lélekkel, hogy azután Rómán, Prágán, Amsterdamban, Reggio di Emilián és az egyiptomi Alexandrián át — megkésve bár — hozzánk is eljusson, s november utolsó vasárnapján Budapest is élvezhesse ezt a drága zenei élményt. Pacini és Zimarino, Jaquens és Rossi trilógiái, illetve kántatéi is egy-egy új hangot hoztak felszínre a soha el nem fakuló Francesco-téma gazdag mélységeiből, beszélő bizonyosságául annak, hogy a Szegénység Trubadúrjának dalos követői mind maiglan nem fogytak el.

* * *

A Francesco kedves, lenyűgöző egyénisége körül lezajlott világmozgalom immár elült. Az ünnepelés mámore, amely véleményünk szerint Emidio Mucci és

Licinio Refice Trittico Francescanoja II. részének fináléjában, az E Santo, e Santo, e conforme a Gesu deliriumig emelkedő akkordjaiban jutott legtalálóbban kifejezésre, az elvonultságnak abba a csendjébe merült alá, amelyik Carceri, Verna és Fonte Colombo légkörében ihlette Isten kedves szegénykáját a legtökéletesebb földöntúli és a legigazabb földi szeretetre. Ebből a boldog magányából mindannyiszor megidézhető és lelkenedező készséggel elő is fog sietni Ő, valahányszor a tőle immár nyolc évszázad messzeségében vergődő emberiség rászorul a Pax et Bonum, az Üdvösség és Békesség felkent hirdetőjének istápolására.

Trittico Francescano.²¹²

Don Licinio Refice szimfonio-vokális költeménye. — Bemutató-előadása 1927 november 27-én este volt a székesfővárosi Vigadó nagytermében.

A napi sajtó művészeti rovatából bizonyára nem egy olvasónk értesült arról a nagy és igaz sikerről, amely Don Licinio Refice Trittico Francescanójának bemutató előadását kísérte. Hogy a külsőségekkel kezdjük, olyan előkelő közönség érdeklődéséről kell beszámolnunk, amilyennel a koncertek állandó látogatóinak megállapítása szerint ritka hangverseny dicsekedhetett a mostani idényben. Augusztá és Anna kir. hercegasszonyok, József Ferenc kir. herceg öfenségeikkel és Orsenigo Cesare pápai nunciussal élén nemcsak Budapest katolikus közönségének színe-java vett részt, hanem sűrű rétegben voltak láthatók érdeklődők egyéb felekezetek tagjai s a fejlett ízlésű zeneértők táborából.

Ez a nagyfokú érdeklődés teljesen érthető volt. A kiváló komponistát, jöllehet nálunk először szerepelt, igen jó művészi hírnév ajánlotta. Kompozíciójának előadására pedig olyan erőket foglalkoztatott a bemutató rendezését vállaló *Ferences Kultúrát Terjesztő Magyar Országos Bizottság*, amelyeknek közreműködése előre

tökéletes sikerrel kecsegtetett. A Budapesti Filharmoniai Zenekar, az Egyetemi Énekkarok, a magánszólómokban tehetségük legjavát nyújtó operaházi szólisták: Goda Gizella, Laurisin Lajos és Jákó Béla a szerző gondolatainak és szándékainak precíz interpretálásával vitték diadalra Refice hatalmas alkotását Budapesten is és tetézték a külföldön eddig elért sikereit.

Kérdés már most, miben van a Trittico Francescanónak Szent Ferenc élete három fő epizódját zenei eszközökkel ismertető és ízleltető hatása? Kétséget kizáróan abban, hogy a szerző teljesen beleélte magát Szent Ferenc és valamennyi egyéb szereplő személy lelki világába. Mélységes áhítattal járta meg zarándok módjára Assisi és La Verna szentélyeit. Töltekeztette lelkét az olasz nép Francescóért rajongó lelkesedésével. Szóval megfűrésztötte lelkét és érzékeit a franciskánus tradíciók bővizű forrásaiban hosszan és ismételten s aztán elvonult Peglíbe, a Villa Pallavicino magányába, hogy 28 napos megszakítás nélkül való lázas munka eredményeképpen, pepecselés és szőrszálhasogató aprólékoskodások zseniális faképnélhagyásával, az egészen friss hatások zuhatagából kitermelje szépszámú alkotásai legsikerültebbjét.

A Trittico Francesco nem oratórium, hanem ének- és zenekarra szerzett költemény. Több, sokkal több benne a drámaiság, mint a lágy hangsúlyozású és misztikus elemek. Elmélkedések helyett megszólaltatja az emberi szenvedélyeket, de még sem úgy, hogy kiszárita velük és általuk a természetfölötti motívumokat. A szerzőnek ez a sajátos elgondolása eredményezi aztán, hogy a Trittico nem egy lapján fellobog az érzelmek lángja, végigszánguld szélvész módjára a történet drámaisága, fölfelétör a kifejezések erőszakossága, valami túlcsoorduló, alig fékezhető temperamentum. A titokzatoság helyébe Refice a lírai elemet állítja, de egy magasan szárnyaló líraiságot, amely fel, egészen az emberfölötti magasságokba kívánczik. így érhető csak meg az a gátjaszakadtan előmlő, szinte hömpölygő szerteáradása a nép lelkesedésének, a megrészegültek tomboló ujjon-

gása, amikor Francesco, az ő körükből szentté magasztosult hős dicsőségét ünneplik. Ez a feltörő lendület szólaltatja meg Suor Chiara ajakán szeretete és hite osztlányosának halála fölött érzett fájdalma szívettépő hangjait.

Hogy azután ezeket a hol drámai, hol lírai motívumokat a maestro miképen szólaltatja meg; avagy a leíró, Verna hegyének topográfikus rémességét rajzoló, Francesco életének estéjét ecsetelő jelenetekben miféle szemléltetést képes nyújtani: erre csak a legmagasabbfokú dicsérettel lehet reflektálni s utalni arra, hogy nem csekély az olyanok száma, akik a Trittico ismétlő, december 2-án tartott előadásáról semmiképen sem akartak hiányozni. És még lelkesebben tapsoltak az egyszer már hallott s épp azért feszült figyelemmel várt melódiákért a művét személyesen vezénylő szerző géniuszának.

A Ferences Kultúrát Terjesztő Országos Bizottság hálás és eredményes feladatra vállalkozott, amikor maestro Reficet és általa Szent Ferenc örökszép motívumait Budapesten így megszólaltatta. Vajha minél többször nyílnának meg efajta bővizű és tisztán forrászó kutak a legasszúbb szárazságot szenvedő szomjúhozok enyhülésére!

A Trittico Francescano szövegismertetése.²¹³

I.

A menyegző.

A zenekar vonóshangszerei széles ecseteléssel festik Madonna Povertà (Szegénység Úrnő), Francesco titokzatos szerelme tárgyának édes-bús motívumát, melyből később a természetfeletti szeretet témája bontakozik ki. Az aranyló csillagoktól fényes éjtszaka vonóshangszerek és hárfahangok rajzolta háttéréből előlép Francesco, Assisi aranyifjúságának vezére. Tépelődő lélekkel, tűnődve jár-ke, mint aki nagy válság előtt áll. A Tavasz játszai dallama csendül fel egy tenorszólóban, amelyre a zenekar az előbbi csillagmotívummal felel. Utóbb egy nyers, eleven ütemű, zenekarilag tolmácsolt dallam és

Francesco cimboráinak hősünket az édes és áhítatos elemlyedéstől mindenképen elszakítani törekvő gonoszkodásai példázzák a kísértés első fázisát (*O belle, riguardate . . . Ehi, Francesco, Francesco . . .*). Ám hasztalan. Francesco barátai kötekedését elutasítja (*In verità vi dico . . .*). így hát a víg cimborák Francescót magára hagyják, de tréfás és gúnyolódó megjegyzéseiket el nem hallgatják (*Udite, Udite . . .*). Mindinkább halkuló daluk jelzi, hogy eltávoztak (*Verbe che il piede tocca . . .*). Helyükbe azonban más csábítók lépnek. A zenei ábrázolás selyembe és bársonyba, vasba és páncélba öltözött s a kecek és báj külsőségeivel ékes nők alakjában, majd a Világ Hiúságait (*Siamo Vincanto fresco dei verzieri. . .*), majd a Harci Dicsőséget (*E noi Vardente vampa di battaglia . . .*), majd a Dalos Költészetet (*E noi cantiamo le belle fiumane. . .*) szegzi eszményként Francesco nagyratörő, ábrándos szívének. De ő a lelki felszabadulás mélységeiből fakadó válaszokkal egyenkint elutasítja őket (*Ancor pii la mia Donna . . .*). Szerelmes magasztalással zengi Madonna Povertá szépségét (*II suo semblante ancor non vidi mai. . .*), miközben az Üdvözítőre hivatkozó szavát (*per possedere con maggior pienezza tutto in Gesii*) a zenekar végsőkéig finomult fájdalommal színezéssel festi alá.

Felzúgnak az angyali seregek harsonái, mire a Hiúság, a Harci Dicsőség s a Költészet továtűnnek. Hegedűszóló jelzi Madonna Povertá közeledését. Alig hallható angyali hangok dicsőítik őt (*Laudata sia Madonna Povertá . . .*) és meghívják Francescót a titokzatos szövetség megkötésére. Újra felcsendül a természetfölötti szeretet már ismert motívuma és Madonna Povertá megsemmisülő alázatának és sugárzó örömének szálaiból szőtt dalából megtudjuk, hogy immár leszállott a magános hegyről, ahol eddig — Jézuson kívül — senkitől sem értve, száműzöttként tartózkodott és boldog reménységtől telten megy Francesco elé (*Dispregiata dai mortali sopra un alto monte gire . . .*). A szerelem témája egyre sürgetőbben hangzik, mire Francesco misztikus jegyese ujjára húzza a jegygyűrűt (*O Madonna, di*

Christo puro siemma . . . ! A frigy megkötése után egy pastorella-tempóban tartott s a csillagok ragyogását visszaverő kettősben Francesco és Madonna Povertá boldog öntudattal éneklük meg a gazdag szegénységüket jelentő titkos értékeket (*Alle noze Hete in dote . . .*).

Az anyagi karok Madonna Povertá és Francesco frigyének dicséretét hangoztatják (*Laudate sien le nozze di Francesco . . .*). Ez a dallam a szeretet motívumával kiegészülve fokozatosan emelkedik, kiszélesül és fenégesen csillogóvá, áttetszővé magasztosul. Az örök hajnal diadalmasan ömlik el az égbolton; előbb elhalóan felhangzik Francesco témája, majd a csillagmotívum, hogy végül Francesco és Madonna Povertá témáival záródjék a Trittico első része.

II.

A stigmatizáció.

A zenekar jellegzetes vonásokkal (cselló, fagott) szemlélteti, majd kifejezésteljes színezéssel ábrázolja Francesco stigmatizációjának színhelyét, a zordon és félelmetes szakadékokkal tátongó La Verna-hegyet. A nagycsütörtöki liturgia bevezető verseiből csörgedező gregoriánizű melopea elvezet Francesco néhány tanítványához. Ezek, La Verna valamelyik szikláján összegbújva, a nappal ébredését megelőző mélységes csöndben megemlékeznek a Szent Kereszt felmagasztalásának ünnepéről (*Ancora non s'imbianca . . .*). A zenekar a szívettépő fájdalom hangját hallatja, mire a tanítványok a vernehegyi barátok által naponta énekelt Crux Fidelis antifona motívumaiból szőtt melopea dallamával zengik az Élet Fájának himnuszát (*Albero delta Vita . . .*)

Madárcsicsergés, szárnycsapások okozta suhogás hasítanak bele a szinte reszkető-borzongó levegőbe, majd felhangzanak a szeretet (*amore*) és Francesco témája. Ő emberfölötti felbuzdulásában könyörög az Úrhöz, engedje magán tapasztalnia a keresztrefeszítetés kínjait s éreznie a szeretetből fakadó áldozat beteljesülésének édességét (*Altissimo bon Signore . . .*). Visszhangképen

útból hallatszik az Élet Fájának himnusza (*Albero di Vittoria . . .*).

Pirkadni kezd; egy csellószólóban az Úr szenvedéseit plasztikusan kifejező dallammal a fájdalom és a La Verna visszatérő motívumai olvadnak egybe. Utóbbihoz szervesen kapcsolódik Francesco egyre fokozódó áhítatának lüktető kibontakozása, testileg-lelkileg átélt előkészülete a nagy csodára, a Jézushoz való átforgalmódására.

Egyszerre csak meginog a hegy; keresztrefeszített ember alakjában hatszárnyú Szeráf száll alá az égből. A látomást a zenekar apokaliptikus erővel ábrázolja egyre hajtogatva La Verna, az Élet Fája s a fájdalom motívumait, amíg Francesco szívéből ki nem tör a Krisztus és saját szenvedését immár együttesen kifejező felismerés (*Onda gaudiosa . . .*).

A Poverello testére Krisztus reáüti érettünk elégtételt adott szenvedésének bélyegeit, a szent sebhelyeket.

A csodás eseményt ünneplő angyalok kara a *Gesù Vha donato le Stimate* kezdetű diadalének szárnyain kiáltja világgá Francesco páratlan kiváltságát. A hegy fényárban úszik, s a fák, a királyi fenyők, a kelő nap és a hunyó csillagok, megannyi tanúi a most történt csodának, kifejezésteljes plaszticitással lehellik, öntik, sugározzák magukból az örömet (*E santo! E santo! E conforme a Gesù! . . .*), mert a szegénység, a szenvedés megkívánása és az Istenbe merülő szeretet ilyen elismerésben részesültek (*Amore immenso e Povertà injinita . . .*). De Francesco lelke mélyéből kitörő dalával minden dicséretet és dicsőítést a Legfőbb Jóra hárít (*Tu sei Santo! Santo! Santo! . . .*). Szavait átveszik és hullámosan visszhangozzák a mennyei karok (*Ta sei tutta la nostra Ricchezza! . . .*). A Szeráf visszaszáll a magas égbe. A zenekar újból felkapja a szenvedés motívumát, a messzeségbe tűnő angyalok ajkáról pedig a diadalének egy-egy foszlánya cseng vissza. Verna hegye ismét tűzbe borul. A teremtmények Francesco extázisának a karok tolmácsolta lelkes és hűséges megértői-

ként a végsőig fokozzák a diadalmi motívumot (*I chiodi mani e piedi hart trapassato! . . .*) s a zenekar a lánggal égő Verna hegyének motívumával befejezi a Trittico második részét.

III.

Francesco halála és megdicsőülése.

A zenekari ábrázolás meghatóan érezteti az immár halódó Francescót körülálló barátok lehangoltságát. Mormolásszerűen hangzik a zsolozsma s egy celló-szóló tolmácsolásában kifejezően felsír az elválás fájdalma. Néhány odavetett színdús vonás festi az őszi tájat, majd felcsillan a már ismeretes Francesco-motívum. (*Laudato sV mV Signore, per sora nostra morte corporate . . .* száll emberi füleknek annyira szokatlanul a közelgő testi halál felé Francesco köszöntése, amely Leo és Angelo testvérek zoltárszerűen vezetett kettősében minden halandó emberhez szóló figyelmeztetéssel záródik (*Guai a quelli che morrano ne le peccata mortali . . .*) s ad helyet Francesco búcsúszavának. Ez hármás elágazásban elsőb- bet is az ő fönséges lelki erejét mutatja, amikor a puszta földön fekvő, hamuval meghintetten kíván a porba visszatérni, melyből test szerint vétetett (*Chio muoia nudo sulla terra nuda! . . .*). Aztán elhivatottságának osztályosait simogatja szíve áldásával (*O frati miéi, vi benedico tutti . . .*) s végül a szegénység eszményét hangoztatja végrendeletszerűen kötelező intelmével (*O frati miéi amate amate a fede la mia donna più cara: Poverta!...*). A barátok ünnepélyesen átvállalják Francesco szellemi hagyatékát s a mindenre kész hűség gyöngédségével zengik Madonna Povertà dicséretét (*Laudata sia Madonna Povertà . . .*). Előbb a természetfölötti szeretet, utóbb a halál előszeleként járó általános csüggedés témáinak variációja után Francesco utolszor fohász- kodik az Úrhoz (*Voce mea ad Dominum clamavi. . .*). A kunyhó belseje elsötétül. A Madonna Povertà és a Francesco-téma fel-felcsillanó motívumai közben Fran- cesco tiszta lelke elválík földi porhüvelyétől, fáradt

teste elpihen az Urban. Feltör a sírás a barátok szívéből, de mihamar helyet ad egy fölötté keces és kifejezésteljes zenei epizódnak, a Francesco holttestét rejtő cella körül szálldosó pacsirták röpködésének. A nagy lélek pedig a Francesco-téma s a csillagmotívum lassú egymásutánjának tartama alatt az örök hajlékokba tér.

* * *

Harsonaszó jelzi, hogyan tódul a sokaság Porziuncola felé. A hajnalnak reggellé szélesedésével lépést tart a környékbeli harangok idetorlódozó zúgása. Örömujjongástól visszhangzik minden. A zenekar egyre erősödő színezéssel hozza felszínre a stigmatizáció motívumát, közbeiktatva egy-egy, a tömegek özönlését szimbolizáló trombitaszózatot. A karok pedig a nép ajkán felfakadó csodálat és meghatottság kiáradását tolmácsolják (*Miracolo! Miracolo! Sacramento d'eterna memoria! . . .*). Nagyszerű, színpompás menet kíséri a Poverello holttestét Porziuncolából Assisi felé. A zenekarból örömet, ujjongást kifejező színek áradnak szerte. Közben a felvonulás elérkezik San Damianoig s a barátok a tiszteletreméltó tetemet odahelyezik a klarisszákat a külvilágtól elválasztó rostély elé, hogy Francescót haló porában még egyszer láthassák s tőle búcsút vehessenek. A tömegben szájról-szájra jár ennek a híre. (*Or lo depogono in San Damiano! . . . Ecco Suor Chiara con li occhi di pianto! . . .*) s újra kiváltja belőle a Francesco kivételes nagysága mellett bizonykodó lelkesülést (*E Santo, E Santo . . .*). Chiara nővér lelkéből nemes lírai áttetszőségben tör elő a pótolhatatlannak érzett veszteség megnyilatkozása (*O Francesco, crudel pianto — flagellato ha il nostro core! . . .*). Vele sírnak, jajonganak társnői is (*O Francesco, che faremo . . .*). A zenekarból szerteömlik s gátjaszakadtan kiárad a sírás, de a veszteség e jajgató búsulása fölött allelujás színezéssel egyszerre égi szózat hirdeti, hogy a szegény és alázatos Francesco mindenkinél gazdagabban célhoz ért (*Alleluja! Francesco povero ed umile entra net cielo . . .*). Hogy tiszta liliumként örökön nyiladozik az Úr előtt (*Giglio puris-*

simo fiorirà in eterno . . .) s az égi lelkek a boldogoknak kijáró üdvözléssel fogadják be maguk közé (*Le celesti creature lo accolgono con inni d'onore! Alleluja!*). Valamennyi teremtmény földiek és földöntúliak, csatlakoznak dalos készségükkel és ujjongva hangozzák Francesco megdicsőülését és Madonna Povertà magasztalását (*Francesco povero ed umile entra nel cielo fulgido di ricchezza ...*). Végül is az alleluja hangulat, az örökkévalóság harsonáinak zengése és a végnélküli dicsőséget hirdető harangok zúgása közepette, a természetfölötti szeretet témája méltóságteljes és robusztus kibontakozásának csúcsáig emelkedik és ezzel végződik a Trittico III. része

*Isten kedves szegénykéje,
Francesco
tiszteletére.*

Képzőművészet és irodalom Szent Antal népszerűsítői.²¹⁴

Padovai Antalnak halálát követő tizenegyedik hónapban történt szenttéavatása ékesen szóló bizonyítéka az Ő legszélesebb körben és hihetetlen gyorsasággal elterjedt tiszteletének.

Fáradhatatlan tevékenysége, mellyel a lelkekben a hit világosságát gyújtotta föl, a csodás és feltűnő jelenségek, melyek szavait kísérték: eredményezték a múltban és ébresztik ma is az emberekben iránta a hódoló bámulatot és a lelkes ragaszkodást. Minden időből és minden korból vannak bizonyítékok, amelyek megtámadhatatlan hitelességgel kezkeskednek Szent Antal nagy egyéniségének szellemi hatalmáról és a belőle kiáradó lenyűgöző erőről.

Assisi nagy szentje megható bűnbánatával és könyved költőiségével vonta magához a tömegeket és lett a maga korában kemény szigorának ellenére is az egyház vonzereje. Kortársa és tanítványa, a Padovai Szent, a mélységes tudás és a szavait követő csodás eredmények révén foglalta le magának a világ figyelmét. Nehéz

járású időkben akkora hatást tudott kifejteni ez a fiatal szerzetes, hogy felülről sugalmazott világos és hathatós beszédeivel tömegeket nyert meg a katolikus igazságnak. Leereszkedett a néphez, mert az a tévelygések e korszakában erősen legyengült hittel a tudatlanság és műveletlenség lejtőjén lefelé csúszva könnyen prédájává és játékszerévé válhatott az akkori eretnekségeknek. A nép pedig megértette őt és szinte elragadtatva a Szent lelkesedésének tüztől: vakon ment utána, adózott neki csodálatával és rövid időn belül a szenteknek kijáró tisztelettel rajongta körül páratlan egyéniségét.

A legrégebb krónikák és legendák úgy mutatják be Szent Antalt, mint a hit örvényei felé vonzódo lelkek nagy mozgalmának vezérét, mint a tömegek túlcsoportuló rokonszenvének hullámveréséből kiemelkedő sziklát, mint a legszédítőbb erkölcsi magaslatok felé törekvő keresztes hadjáratok ihletett sugalmazóját.

A XIII. század kereszténységének lélektani szükséglete volt ez a kirobbanás, hogy le ne maradjon az akkori politikai küzdelmek s a hatalmasok túlkapásainak árnyékában és be ne temetődjék a tudatlanság és az ismeretek sekélyességének árkába. Az az evangéliumi demokrácia, amelynek Assisi Szent Ferenc volt az elindítója, nem nélkülözhetett magasan kiemelkedő bajnokokat. Padovai Szent Antal egyike volt a legkimagaslóbb vezéregyéniségeknek.

Szemtanuk írta följegyzésekből és krónikákból, amelyekből lüktető erővel csordul ki a szerzők hódolata és bámulata: olvassuk, hogy piacokon és nagy térségeken vagy mezőségeken kellett a néphez szólania, mert a templomok szűkeknek bizonyultak a sokaság befogadására. A mindennapi élet folyása ilyenkor valósággal szünetelt. A boltok és műhelyek épüget kiürültek, mint ahogyan abbamaradtak a mezei munkák is úgyannyira, hogy Padovában 1231-ben tartott utolsó nagybőjti beszédsorozata végeztével egyidőre beszüntette prédikációit, hogy elintézést nyerhessenek azok a halaszthatatlan mezei munkák, amelyek hiányában jelentős kár háramlott volna a földművelés ügyére.

Tévtanok követői, csökönyös eretnekek búcsút mondtak a régóta vallott hamis tanoknak. Uzsorások, az elszegényedett néposztályok lelketlen szipolyozol, annak az ijesztő vonásokkal megfestett képnek szemléletében, amelyet a nagy szónok mesteri színezéssel rajzolt meg róluk: az önmagukra ébredés, a lelkiismeret megmozdulásának lemondó lendületével térítették vissza az igazságtalan úton szerzett vagytonokat. Feslett és romlott életű nők tértek a javulás útjára. Jótékony és emberséges beavatkozásának eredményeképpen még a törvényező hatóság is megértően enyhítette azokat a büntető eljárásokat, amelyeket az akkori idők felfogásához mérten alkalmaztak volt a kiegyenlítőlen adóságok behajtása, vagy az értük esedékes büntetések kiszabása terén.

Ezek és egyéb számtalan hasonló természetű jótékony eredmények emelték a Portugáliából jött fiatal barátot a népszerűség szárnyaira, azután pedig a körülrajongott szent piedesztáljára.

Természetes, hogy a nép hódolatának elterjesztésében és állandósításában úgy a művészet, mint az irodalom is résztvett, hogy kellőképpen kifejezésre juthasson az, ami a közhangulatban viharzott, hullámozott. És ez az általános vonzalom, mely a Szent Antal feje körül ragyogó dicsfényt századok jártában egyre sugárzóbbá tette, az idők során mind a mai napig sem fogyatkozott meg. A képzőművészetek, a szobrászat és festészet, egyképen lerótták a maguk, mondhatni illatozó hódolatát Szent Antal alakja előtt.

A művészetnek az a természete, hogy az eszme és a korszellem hatása alatt hűségesen adja vissza akár a nemes, akár az alantabb járó érzelmeket s a színekben és vonásokban juttatja kifejezésre ama jellemző tulajdonságokat, amelyek az utókorral megismertetik a letűnt idők lelkének arculatát. Innen van, hogy Szent Antal személyével kapcsolatban a művészet bőségesen eleget tett természetes kötelességének és valóban ragyogó eredményeket létesített.

Azt mondhatnók, hogy a nagy művészek egyike

sem ment el a népszerű Szent alakja mellett anélkül, hogy vésőjét vagy ecsetét természetfölöttien tökéletes alakja megörökítésében ne foglalkoztatta volna. Giottótól Murilloig, Donatellótól Campagnáig vonul föl a Szent Antal előtt hódoló művészek sorozata. De Mandach, a lelkiismeretes művészettörténész alaposágával mindent és mindenkit számbavett, ami számottevőt a latin nemzetek művészete a nagy Csodatevő egyéniségének ihletése alatt csak termelt.

A művészettörténet újabb módszere szorgosan elváltatja mindazt, ami Szent Antal személyével kapcsolatosan tárgyi alapon jutott el hozzánk, azoktól a kevésbé megbízható és méltán vitatható adatoktól, amelyek a teljes világosságra árnyékot boríthatnának és elhalványíthatnák a Szent igazi egyéniségét. Ez a művészettörténeti irányzat máris oly tökéletes megvilágításba helyezte Szent Antal alakját, hogy aligha sikerülne valakinek — rosszakarat híján — az eddigi kritikai eredményeket vitássá tenni.

A költészet, a képzőművészeteknek ez a bájos és kedves húga, a szép és jó iránt a szív meleg érzelmeivel és hódolatával adózó ikertestvére, szintúgy sokszorosan megénekelte Szent Antal dicsőségét és a nemzetek hozzá húzó hódolatát. Akár a régi, akár az új költészeti termékeket nézzük: tárgyuk vagy az alázatos és áldozatos megadás, mellyel *Ő* Isten szolgálatára szánta föl magát, vagy a szent könyvek kincsesbányáiba való elmerülés; hol a vértanúhalált megsóhajtó epedő vágyakozása, hol különösképen a tévtanokkal szemben eredményesen kivirágzott tanítása és csodákkal ékeskedő hatalma, végül pedig és legmeggyőzőbben lelkesen vallott mennyei dicsősége.

Nevezzük bár a szépirodalom e megnyilatkozásait akár Szentünk mellett tanúskodó apológiának, akár hangulatos szeretetmegnyilatkozásoknak, akár a tőle kapott lelki kegyelmekért kijáró hálás elismerés természetes kitöréseinek: valamennyiét azt igazolja, hogy a Szent jellemző tulajdonságai mennyire birtokba vették és lefoglalták az emberiség hálás emlékezetét és szíves

vonzalmát. Általában a Szent Antallal foglalkozó költészet ezen az apologetikus, tehát Szentünk személyét s a reá vonatkozó eseményeket történelmileg hitelesítő irányzaton túl természetszerűleg aszketikus színezetű. Az elbeszélő részt nyomon követi a lelkesedés szárnyalása, ami aztán imádságos hangulatokban virágzik ki. Ez különben is a népszerű, vallásos költészetnek közös jellemzője.

A képzőművészetek hol liliummal ábrázolják Szentünket az Ő lelki tisztaságának szemléltetésére, hol könyvvel, amely rámutatás legyen a szentírás körül folytatott tudományos munkálkodására, illetve az egyháztanítókhoz való szellemi rokonságára. Mászor tenyerén imbolygó lánggal állítják elénk, ami utalás nagy lelki buzgóságára s rávilágítás cselekedeteinek és szándékainak emelkedettségére. A kisded Jézussal való ábrázolás pedig arra a ritka kegyre emlékeztet, amelynek Szentünk az isteni Gyermek megjelenése révén lett boldog részese.

A költészet többé-kevésbé ugyanezeket a motívumokat dolgozza föl és Szentünk ragyogó erényeinek megéneklésével titokzatos ihletésű hangversenyben ünnepli a természetfölötti kegyelemnek gyarló emberből szentet formáló hatalmát.

Padova dicsősége.²¹⁵

Ezerszámra sietnek ebben az esztendőben Pádovába, a «*Szent*» néven közismert *Antal* testvér sírjához a zarándokok. Akiknek körülményeik nem engedik meg, hogy felkeressék a kegyelmek és meghallgatások e színhelyét, legalább lelki zarándoklás formájában hódoljanak a nagy Csodatevő emlékének s ezzel az emlékezéssel használjanak lelküknek.

A város felé közeledő utast már messziről megkapja a Szent Antal bazilika hétkupolás, többtornyú távlati képe és szinte lépésről-lépésre jobban elfogja az embert a vágy: mihamarabb testvéri köszöntést válthatni Vele, letérdelhetni az egész világ Szentjének sírkápolnája

előtt. Ne gondolja senki, hogy ez a rajongó vonzalom, mellyel Szent Antal felé igazodnak a lelkek, újabbkeletű, divatos mozgalom vetülete. Visszanyúlik ez a tisztelet magáig az esztendőig, melyben Szent Antal boldog tekintete a nagy Isten örök szemléletébe révült. Alighogy földi porhüvelyéből elszállt Antal testvér ártatlan lelke, a pádovaiak máris hozzáfogtak a Szent hamvait magába fogadni hivatott nagyszabású templom építéséhez. Az akkori viszonyok nem kedveztek az ilyen hatalmas elgondolású vállalkozásnak és 32 esztendőnek kellett elmúlnia, míg Szent Antal holttestét ott elhelyezni lehetett. Az 1307. esztendő ugyan az építkezés befejezése időpontjának tekinthető, mégis az a szakadatlan törekvés, hogy a Szent Antal emléktemplom minél szebb, fényesebb legyen, további részletmunkák szinte állandósult egymásrahalmazásában keresett magának az előző elgondolásokhoz nem mindig szervesen simuló érvényesülést.

Ez a tény félreismerhetetlenül meglátszik a hatalmas bazilikán, mert a szemléelőre gyakorolt lenyűgöző hatás és gyönyörű szépségei ellenére is híjával van a belső egységnek és a stílus szigorú összhangzatosságának. Egymást követő korok és emberek Szent Antalhoz hű szeretetéről és tiszteletéről beszélő tanúbizonyság ez a templom, mely éppen stílusbeli következetlenségeivel igazolja a Szenthez való ragaszkodás következetességét. Szent Antal földi maradványai 1263 április 7-én nyertek itt végleges nyugvóhelyet s azóta, csaknem hétszáz éven át, népszerűséget soha nem vesztenen áll a templom, a bizalommal és hálás lelkülettel odaözönlő hívek céljaként, az idők és körülmények egymásra torlódó forgatagában. Sorra dőltek sírba a Szent kortársai, akik tüneményes apostoli munkásságának lelkes szemléelői, sőt részesei voltak; követték őt az örökkévalóságba csodatetteinek álmétkodó szemtanúi is. Ámde helyükbe még sokkal többen léptek, olyanok, akiket a mennyei dicsőség hónából további jótékonykodó istenadta hatalom vont Szent Antal tisztelői sorába úgyis, mint akik egyénileg folyamodtak hozzá és köszönték

meg jótéteményeit, úgyis, mint akik ismerőseik biztató szavára járultak elé meghallgatásért esedezni.

És ez a zarándok-áramlás évszázadokon át tartott és nem szűnt meg mai napiglan. Bár 1749-ben tűz pusztított a bazilika belsejében, bár volt, hogy szentségtörő kezek nem átalították e nagyszerű fogadalmi templom kincseihez nyúlni s azokat elrabolni: az ájtatos kegyelet, a lelkes áldozatkészség és az ihletett művészek esetről-esetre összefogtak, hogy a földi életében annyira igénytelen és oly szegény Antal testvér hamvainak nyugvóhelyét ismét a ragyogó fény s az alkotó művészet pompás otthonává varázsolják.

A bazilika rendkívül gazdag válogatott finomságú márvány- és bronzművekben, amelyek hívő művészlelkeknek, főképp a firenzei *Donatellonak* becses alkotásaiban örökítették meg Szent Antal csodatetteit. A bazilika legnagyobb ékessége s egyben Pádova városának is mágnese a *Capella del Santo* — a Szent kápolnája, mely dicsőséges Antal testvérünk sírja fölött emelkedik. P. *Schlager* Patrik írja, hogy ez a kápolna a reneszánsz-kor egyik leggyönyörűbb alkotása, mely több kiváló építésztl foglalkoztatott az 1500—1533 között lefolyt időben. Ragyogásával és gazdagságával, szépségével és nemes főnségével egyaránt lenyűgöző kincses gyönyörűség, amely művészi értékének szinte szenvedélyes fokozásában évszázadokon keresztül élte ki magát a képzőművészet alkotóereje. Úgy áll ott, a bazilika testében, mint egy külön kis templom, karcsú oszlopokra támaszkodó nyílt csarnok, két, domborművekkel ékes sarokpillérrel. Öt magasan ívelő bolt-hajtásra tagozódik homlokzata s rajta éremszerűen kidomborodó formákban láthatók a négy evangélista alakjai, nemkülönben fülkébbe helyezetten Szent Antal és Pádova egyéb védőszentjeinek márványba vésett szobrai. A középső ív fölött tündöklök a pádovai népet színtelen örvendezésre és nemesen öntudatos büszkeségre serkentő felírás: *Gaude Felix Padua* — *Örülj Boldog Pádova*, — mely ekkora kincset őrizesz! Az ezüst koporsót zöld márványból készült oltár veszi

körül. Az oltár főekességeit művészi stukkó-munkák, két karrarai márványból faragott angyalcsoport és hatalmas ezüst kandeláberek képezik. Felülmúlhatatlan szépségűek főképp a kápolna falain elhelyezett domborművek, melyekből Szent Antal életének kimagasló eseményei tárulnak a figyelmes szemlélő elé.

Néhány odavetett vonással próbáltuk az olvasó elé állítani Szent Antalunk sírját abból az alkalomból, hogy 1931 június 13-án immár hétszázadik évfordulója lesz az ő boldog halála napjának. Szent Antal Isten szavát megértve háritotta el útjából az élet — számára elérhetőknak mutatkozott — kincseit és előnyeit, menekült a világ hajszája és tülekedése elől. Ezért állította Isten a szorongatott emberek oldalára pártfogóul és íme, az egész világ, hívők és hitetlenek, bizón néz reá.

Nagy tanulság rejlik ebben a tényben. Tanulság, mely Szent Antal sírja mellett is étellel bizonykodik az evangélium tanítása mellett: *Keressétek először az Isten országát és az ő igazságát*, a többit majd megtalálhatjátok és iparkodástok érdeme szerint bírhatjátok is a Gondviselés végzése szerint.

Fra Jacoponc da Todi misticizmusa.²¹⁸

Ezerkétszázhetvennyolcban, 48 esztendőskorában, kopogtatott *Jacopone da Todi* a ferencrendiek kolostorának kapuján. Bebocsáttatást, a barátok közé való fölvételt jött kérni ez a szertelen természetű, szélsőségekre hajló, előkelő ember. Mindennapi kenyérévé akarta tenni az engedelmességet és az önkéntes szegénység gyakorlását, hogy a kézimunkával foglalkozó laikus rendtársak alázatos állapotában kerékbe törje dacos természetét s a megalázódástól és megbékéléstől anynyira idegenkedő jellemét.

A XIII. század e tagadhatatlanul érdekes alakja születésének hétszázados évfordulóján, folyó év szeptember havában, szülővárosa, *Todi*, számottevő ünnepekkel áldoz nagynevű fia emlékének. A *Keddi Posta* úgyis, mint a ferences hagyományok tisztelője s a

belőlük áramló szellemi légkör terjesztője; úgyis, mint a lelki élet elmélyítésének céltudatos művelője, rátereli olvasói figyelmét *Jacopone* miszticizmusára, lelkének Istenhez feltörő szárnyalására.

Négy esztendővel annakelőtte, hogy *Jacopone* felöltötte a ferences kázmását, meghalt volt Szent *Bonaventura*, a franciskánusok e kitünősége, a mélységesen misztikus lélek. Ő ennek az irányzatnak nemcsak egyéni életével, de ihletett tollával is egyik legkiválóbb képviselője volt. Ebben a Szent *Bonaventura* gyújtotta és élesztette tűzben izzította, edzette aztán *Jacopone* teljesen egyéni ötvözetűvé, nem egy vonatkozásban néha túlzottá is, a saját miszticizmusát.

Míg *Bonaventurának* meggyőződése és *Itinerarium menüs in Deum* c. tanulmányában tudományosan is lefekteti, hogy az értelem munkája s a bölcelet nem szükségképen lépcsőfokai Istenhez való emelkedésünknek, hanem a keresztény lélek ezek segítségével is képes ugyanoda eljutni, csak őszintén vágyakozzék és erősen akarjon az Isten szemlélésében elmerülni; addig *Jacopone* az ő nyugtalan lelke lázában, hogy az egészen az Istenig felszárnyaljon, hogy belesemmisüljön az Ő akaratába, hogy birtokába vegye az Urat, szívja, ízlelje az Isten szeretetének mézét: már önmaga szenvedélyes, szinte dühöngő gyűlöletét, énje megsemmisítését harsogja, sírja hol emelkedett, hol szívetépő hangon. Maga kíméletlen leleplezésével, bolondság-, együgyűségszámba menő cselekedeteinek szégyenkezés nélkül való feltárásával csak egyet céloz, merőben azt, hogy szüntelen és szívós küzdelemben régi énjét elpusztítsa, magát bármely külső tényezőtől függetlenítse, bármely belső indulattal, hangulattal szemben közömbössé alakítsa; hogy csak Krisztust lássa, Őt keresse, mindjobban megközelítse: *élete azonos, egy legyen az Övével.*

Jacopone miszticizmusának elemzése, költői egyéniségének megközelítése nem kisebb szellemeket foglalkoztatott, mint *Ozanamot* és *Papinit*, *Underhillt* és *Giuliotit*, Amit belőle leszűrni próbáltak, kritikailag megállapították, voltaképen mégis csak ebben az

egyetlen párhuzamban rögzíthető jellemző igazsággá: *Istent mindenkifölött szerette, önmagát a semminél is alább értékelte.* Az önfegyelmzésre törekvőkben való-
ságos rendszerré kialakuló fokozatok: elsőb-
bet a lélek-
tisztulása, aztán a lélekvilágosodása és végül az Istennel
egyesülő tökéletesedése, az umbriai költő alanyiségá-
ban egymást a hangulatok szeszélyei, fordulatai szerint
váltakozó összevisszaságban kergetik.

Állandóan epeszti és lelkében szinte pillanatonként
olthatatlanabbá lesz a bűnbánattartás szomjúsága.
Olykor el-elfogja a kételkedés, jóváteheti-e még elhibá-
zott élete tévelygéseit? A bűntudat e mardosó helyzeteti-
ben költészete a köveket is megindító fohászokban,
siralmakban hömpölyög a Segítő Szűzanya felé. Bár
testét már fegyelembe törte: ínyét száraz, fekete
kenyérre és kevéske poshadt vízre fogta, a pihenés
óráit kényelmetlen virasztásra cserélte, csak érzi,
tudja, hogy a lélek még nem lett korlátlan úrrá fölötte.
Ezért rimánkodik, könyörög *Jacopone* egyre kízóbb
testi megpróbáltatásokért: szenvedélyesen akarja a
leggyőtrőbb betegségeket és kiragadtatásszerűen meg-
sóhajtja a halált.

De még itt sem áll meg. Csődöt mondott — tűnő-
dik —, eredménytelennek bizonyult a test fegyelmzése,
hisz' a lélek mindegyre a hiúságok útvesztőjében
bolyong! Még szurdal az irigység tövise. El nem felej-
tett megbántások bosszút sürgetnek. A hízélgés kelle-
mesen csiklandoz s az elismerő szó, a dicséret jólesőn
cirógat. Nem azt jelentik-e az ilyen jelenségek, hogy
a szív még nem töltekezett tiszta szeretettel? Nem a
benső kiegyensúlyozottság hiánya-e az effajta állapot?
Beszélhetni-e tökéletes lemondásról? Állíthatni-e, hogy
az *én* már a teljes közömbösség magaslatáról nézi az
érdekek hajtóvadászatát? Lám, az ütemet az ön-
gyűlöletig kell fokozni. Mint a legyőzött ellenség holt-
teiemén, úgy kell keresztüllépnünk saját egyéniségün-
kön. A Táborhegyére való felemelkedésünknek, sze-
mélyiségünk színéváltozásának ez az ára!

Jacopone egyénileg átélt, tán inkább véges-végig,

keresztül-kasul szenvedett *Itinerariuma*, az embert Istenéhez vezérlő útmutatója, a fájdalom s a szeretet szálaiból fonódott. Át, meg át van szöve a világ cselvetései s az alacsony emberi szenvedélyek ellen szüntelen folytatott ádáz küzdelemmel. Ebben tisztult meg a lelke, az isteni szeretet befogadására így nyílt ki teljesen, ilymódon vált alkalmassá a lelki életre!

Jacopone miszticizmusát túlzás nélkül minősíthetni erőműtani jellegű (dinamikus) lelki irányzatnak. Nála nincsenek szünetek, megpihenések. Ő a harc embere, a mozgalomé, a győzelmeké. Innen van, hogy rövid-lélegzetű, nyugodt beszélgetések, hangfogóval elsuttogott, kicsi fohások után szinte a lelki megrészegültség hevületei, az erőszakos szeretet olyan lendületei törnek elő szívéből, amelyek a szenvedélyesség, vagy tán már a szent bolondsággal határos elragadtatás mesgyéjén imbolyognak. Messze az édeskéségtől és érzelgősségtől, *Jacopone* miszticizmusa kegyetlenül pozitív, szigorúan és következetesen tevőleges, alátámasztva idegeket tépő, izmokat recsegtető, mindig önmaga ellen irányított kíméletlen bánásmóddal. Minden eredetisége, sajátossága és tiszteletreméltó céltudatossága mellett is tehát ez az *Itinerarium* lényegesen különbözik Szent *Bonaventurának* nyugodt, békés, mindig egyensúlyt tartó miszticizmusától, amelyik *Jacopone da Todit* a csendet-ígérő kolostor küszöbén fogadta.

JEGYZETEK.

- ¹ — 9. lap Megjelent a Keddi Posta 1930. évf. 189. lapján .
- ² — 11. lap Megjelent u. o. az 1931. évf. 104-5. lapján .
- ³ — 18. lap Megjelent a «Bangha Béla a nagy sajtóapostol» c. röpirat 9—13. lapján, melyet a Kat. Hölgyek Orsz. Sajtóegyesülete adott ki a Pallasnál 1940-ben.
- ⁴ — 41. lap Megjelent a Keddi Posta 1931. évf. 18., 30., 106—7., 115., 122., 130., 137., 146—7., 155., 163., 170. és 177. lapján .
- ⁵ — 42. lap Megjelent u. o. az 1929. évf. 15. lapján .
- ⁶ — 44. lap Megjelent u. o. a 129. lapon .
- ⁷ — 46. lap Megjelent u. az 1931. évf. 209. lapján .
- ⁸ — 48. lap Megjelent u. az 1929. évf. 30. lapján .
- ⁹ — 49. lap Megjelent u. az 1931. évf. 47. lapján .
- ¹⁰ — 50. lap Megjelent u., az 1930. évf. 15. lapján .
- ¹¹ — 51. lap Megjelent u. a 7. lapon .
- ¹² — 54. lap Megjelent u. o. az 1931. évf. 177. lapján .
- ¹³ — 58. lap Megjelent u. o. a 220—1. lapon .
- ¹⁴ — 61. lap Megjelent u. a 60—61. lapon .
- ¹⁵ — 62. lap Megjelent u. az 1930. évf. 180—1. lapján .
- ¹⁶ — 65. lap Megjelent u. a 107. lapon .
- ¹⁷ — 67. lap Megjelent u. az 1929. évf. 71. lapján .
- ¹⁸ — 69. lap Megjelent u. o. a 63. lapon .
- ¹⁹ — 73. lap Megjelent u. o. az 1930. évf. 96. 7. lapján .
- ²⁰ — 75. lap Megjelent u. o. a 205. lapon .
- ²¹ — 76. lap Megjelent u. o. a 78. lapon .
- ²² — 78. lap Megjelent u. o. az 1931. évf. 15. lapján .
- ²³ — 80. lap Megjelent u. o. a 78—9. lapon .
- ²⁴ — 82. lap Megjelent u. o. a 22—3. lapon .
- ²⁵ — 84. lap Megjelent u. o. az 1929. évf. 78—79. lapján .
- ²⁶ — 85. lap Megjelent u. o. az 1931. évf. 193. lapján .

- ²⁷ — 86. lap: U. o. az 1929. évf. 193. lapján.
²⁸ — 87. lap : U. o. az 1930. évf. 15. lapján.
²⁹ — 90. lap : U. o. a 164., 217. lapon./
³⁰ — 91. lap : U. o. a 205. lapon.
³¹ — 92. lap : U. o. a 157. lapon.
³² — 94. lap : U. o. a 14. lapon.
³³ — 96. lap : U. o. az 1931. évf. 184. lapon.
³⁴ — 103. lap ; U. o. az 1930. évf. 114—5. és 140—1. lapján.
³⁵ — 106. lap : U. o. az 1929. évf. 210—1. lapján.
³⁶ — 108. lap : U. o. az 1930. évf. 63. lapján.
³⁷ — 111. lap : U. o. a 130—1. lapon.
³⁸ — 113. lap : U. o. az 1931. évf. 200—1. lapon.
³⁹—113. lap : Utalás a Keddi Posta «Forgácsok» c. rovatára.
⁴⁰—115. lap : Megjelent a Keddi Posta 1931. évf. 6—7.

⁴¹ — 119. lap : U. o. az 1929. évf. 146—7. lapján.
⁴² — 120. lap : U. o. az 1930. évf. 31. lapján.
⁴³ — 122. lap : U. o. a 149. lapon.
⁴⁴ — 123. lap : U. o. az 1929. évf. 22—3. lapján.
⁴⁵ — 124. lap : U. o. az 1930. évf. 197. lapján.
⁴⁶ — 127. lap : U. o. a 23. lapon.
⁴⁷—128. lap : U. o. a 152. lapon.
⁴⁸—131. lap : U. o. az 1929. évf. 184. és 202., továbbá az
1930. évf. 192. lapján.
⁴⁹ — 132. lap : U. o. az 1929. évf. 38. lapján.
⁵⁰ — 133. lap : U. o.
⁵¹—134. lap : U. o.
⁵²—135. lap : U. o. a 47. lapon.
⁵³ — 135. lap : U. o.
⁵⁴ — 136. lap : U. o. a 87. lapon.
⁵⁵ — 136. lap : U. o.
⁵⁶ — 138. lap : U. o.
⁵⁷—138. lap : U. o. a 107. lapon.
⁵⁸—139. lap : U. o. a 139. lapon.
⁵⁹ — 139. lap : U. o.
⁶⁰ — 141. lap : U. o.

- ⁶¹ — 142. lap : U. o. a 154. lapon.
- ⁶² — 143. lap : U. o.
- ⁶³ — 143. lap: U. o. a 161. lapon.
- ⁶⁴ — 143. lap : U. o.
- ⁶⁵ — 144. lap: U. o.
- ⁶⁵ — 145 lap . Courline György, családi nevén Moinaux G., francia író Toursban született 1860-ban és humoreszkjeivel, novelláival és színműveivel tűnt ki.
- ⁹⁷ —146. lap: U. o. a 169. lapon.
- ⁹⁸ — 147. lap: U. o.
- ⁹⁹ —147. lap: U. o.
- ⁷⁰ —148. lap: U. o. 179. lapon.
- ⁷¹ — 149. lap : U. o.
- ⁷² — 150. lap: U. o. 187. lapon.
- ⁷³ — 151. lap: U. o.
- ⁷⁴ — 151. lap: U. o.
- ⁷⁵ —152. lap: U. o. az 1930. évf. 38. lapján.
- ⁷⁶ —153. lap : U. o. a 39. lapon.
- ⁷⁷ —154. lap: U. o. a 47. lapon.
- ⁷⁸ — 154. lap: U. o.
- ⁷⁹ —155. lap. v. o. az 54. lapon.
- ⁸⁰ —156. lap: U. o. az 54—5. lapon.
- ⁸¹ — 156. lap : U. o. az 55. lapon.
- ⁸² — 157 lap ; u. o. a 70—1. lapon.
- ⁸³ — 158. lap: U. o. a 31. lapon.
- ⁸³ — 160. lap : U. o. az 1931. évf. 38—9. lapon.
- ⁸⁴ —161. lap: U. o. a 47. lapon.
- ⁸⁵ — lei. lap. u. o. az 1930. évf. 63. lapján.
- ⁸⁶ —162. lap : U. o. a 86. lapon.
- ⁸⁷ —163. lap: U. o. a 122. lapon.
- ⁸⁸ —164. lap: U. o. a 123. lapon.
- ⁸⁹ —165. lap: U. o. az 1931. évf. 70. lapján.
- ⁹⁰ —166. lap: U. o. a 70—71. lapon.
- ⁹¹ — 166. Jap : U. o. a 86. lapon.
- ⁹² — 167. lap: U. o.

- ⁹³—167. lap:U. o. .
- ⁹⁴—168. lap: U. o. az 1929. évf. 97. lapján.
- ⁹⁵—170. lap: U. o. a 121. lapon.
- ⁹⁶—172. lap: U. o. az 1931. évf. 85. lapján.
- ⁹⁷—173. lap: U. o. az 1930. évf. 71. lapján.
- ⁹⁸—175. lap: U. o. az 1929. évf. 171. lapján.
- ⁹⁹— 175. lap : U. o. az 1930. évf. 62—3. lapján.
- ¹⁰⁰—176. lap: U. o. a 29. lapon.
- ¹⁰¹— 176. lap : U. o. a 148. lapon.
- ¹⁰²—179. lap: U. o. a 106. lapon.
- ¹⁰³— 180. lap: U. o. a 22—3. lapon.
- ¹⁰⁴— 181. lap. u. o. az 54. lapon.
- ¹⁰⁵—182. lap: U. o. az 1929. évf. 155. lapján.
- ¹⁰⁶— 183. lap: U. o. a 131. lapon.
- ¹⁰⁷— 184. lap: U. o. az 1930. évf. 103. lapján.
- ¹⁰⁸—184. lap: U. o. az 1929. évf. 173. lapján.
- ¹⁰⁹— 186. lap: U. o. az 1930. évf. 105. lapján.
- ¹¹⁰— 187. lap: U. o. az 1931. évf. 121. lapján.
- ¹¹¹— 189. lap : U. o. az 1929. évf. 86. lapján.
- ¹¹²— 190. lap : U. o. az 1931. évf. 145. lapján.
- ¹¹³— 191. lap : U. o. a 138. lapon.
- ¹¹⁴— 192. lap : U. o. a 77. lapon.
- ¹¹⁵— 193. lap : U. o. a 29. lapon.
- ¹¹⁶—194. iap. u. o. az 1929. évf. 207. lapján.
- ¹¹⁷— 195. lap: U. o. az 1930. évf. 3. lapján.
- ¹¹⁸— 196, lap. u. o. az 5. lapon.
- ¹¹⁹—197. lap. U. o. a 7. lapon.
- ¹²⁰—197. iap : U. o. a 83. lapon.
- ¹²¹— 198. lap ; U. o. a 85. lapon.
- ¹²²— 198. lap ; u. o. az 59. lapon.
- ¹²³— 199. iap ; u. o. a 204. lapon.
- ¹²⁴— 199. Jap : U. o. a 114. lapon.
- ¹²⁵— 200. lap : U. o. a 171. lapon.
- ¹²⁶—201. lap : U. o. a 93. lapon.
- ¹²⁷—202. lap: U. o. a 211. lapon.
- ¹²⁸— 202. lap: U. o. az 1931. évf. 4. lapján.

¹²⁹— 203. lap : U. o. az 1930. évf. 215. lapján.

¹³⁰— 204. lap : U. o. a 213. lapon.

¹³¹— 205. lap : U. o. az 1931. évf. 6. lapján.

¹³²— 206. lap : U. o. a 29. lapon.

¹³³— 207. lap : U. o. a 31. lapon.

¹³⁴— 208. lap : U. o.

¹³⁵— 209. lap : U. o. az 59. lapon,

¹³⁶— 210. lap : U. o. a 85. lapon,

¹³⁷— 211. lap : U. o. a 86. lapon.

¹³⁸— 212. lap : U. o. a 91. lapon.

¹³⁹— 213. lap : U. o. a 129. lapon,

¹⁴⁰— 214. lap : U. o. a 208. lapon.

¹⁴¹— 215. lap : U. o. a 147. lapon.

¹⁴²— 216. lap : U. o. a 209. lapon.

¹⁴³— 216. lap : U. o. az 1929. évf. 115. lapján.

¹⁴⁴— 217. lap : A Keddi Posta állandó rovata volt a «Fel-

kiáltójel)». Kivétel	nélkül	nem	sorakoztattuk
fel az összes	felkiáltójeleket,	csak	azokat,
melyek maradandó becsűek.			

¹⁴⁵— 217. lap : Megjelent a Keddi Posta 1929. évf. 6. lapján.

¹⁴⁶— 217. lap : U. o.

¹⁴⁷— 218. lap : U. o. a 13. lapon.

¹⁴⁸— 218. lap : U. o.

¹⁴⁹— 219. lap : U. o.

¹⁵⁰— 219. lap : U. o. az 1929. évf. 21. lapján,

¹⁵¹— 221. lap : U. o. a 34. lapon.

¹⁶²— 223. lap : U. o. a 47. lapon.

¹⁵³— 224. lap : U. o. az 54. lapon.

¹⁵⁴— 225. lap : U. o. a 61. lapon,

¹⁵⁵— 227. lap : U. o. a 71. lapon.

¹⁵⁶— 228. lap : U. o. a 79. lapon,

¹⁵⁷— 228. lap : U. o.

¹⁵⁸— 230. lap : U. o. a 87. lapon.

¹⁵⁹— 232. lap : U. o.

¹⁶⁰— 232. lap : U. o. a 95. lapon.

¹⁶¹— 238. lap : U. o. a 105. lapon.

161 — 235. lap	U. o. a 151. lapon.
162 — 235. lap	U. o. a 123. lapon.
163 — 236. lap	U. o. a 147. lapon.
165 — 237. lap	U. o. a 155. lapon.
166 — 238. lap	U. o. a 163. lapon.
167 — 240. lap	U. o. a 179. lapon.
168 — 242. lap	U. o. a 187. lapon.
169 — 243. lap	U. o. a 193. lapon.
170 — 244. lap	U. o. a 203. lapon.
171 — 246. lap	U. o. az 1930. évf. 7. lapján.
172 — 246.	U. o. a 15. lapon.
173 — 248.	U. o. a 30. lapon.
174 — 249. lap	U. o. a 39. lapon.
175 — 250. lap	U. o. a 47. lapon.
176 — 250. lap	U. o. a 78. lapon.
177 — 251. lap	U. o. a 79. lapon.
178 — 252. lap	U. o. a 87. lapon.
179 — 253. lap	U. o. a 99. lapon.
180 — 254. lap	U. o. a 113. lapon.
181 — 253. lap	U. o. a 123. lapon.
182 — 257. lap	U. o. a 131. lapon.
183 — 257. lap	U. o. a 141. lapon.
184 — 258. lap	U. o. a 149. lapon.
185 — 259. lap	U. o. a 157. lapon.
186 — 260. lap	U. o. a 165. lapon.
187 — 261. lap	U. o. a 181. lapon.
188 — 262. lap	U. o. a 189. lapon.
189 — 263. lap	U. o. a 197. lapon.
190 — 264. lap	U. o. a 197. lapon.
191 — 265. lap	U. o. a 15. lapon.
192 — 266. lap	U. o. a 23. lapon.
193 — 267. lap	U. o. a 31. lapon.
194 — 268. lap	U. o. a 39. lapon.
198 — 269. lap	U. o. a 45. lapon.
199 — 270. lap	U. o. a 71. lapon.
200 — 271. lap	U. o. a 79. lapon.

- ¹⁹⁸—271. lap: U. o. a 87. lapon.
- ¹⁹⁹—273. lap: U. o. a 95. lapon.
- ²⁰⁰—274. lap: U. o. a 114. lapon.
- ²⁰¹—275. lap: U. o. a 131. lapon.
- ²⁰²—276. lap: U. o. a 139. lapon.
- ²⁰³—278. lap: U. o. a 147. lapon.
- ²⁰⁴—279. lap: U. o. a 154—5. lapon.
- ²⁰⁵—280. lap: U. o. a 169. lapon.
- ²⁰⁶—281. lap: U. o. a 177. lapon.
- ²⁰⁷—282. lap : U. o. a 201. lapon.
- ²⁰⁸—283. lap: U. o. a 209. lapon.
- ²⁰⁹—285. lap: U. o. a 218—9. lapon.
- ²¹⁰—286. lap : U. o. a 135. lapon.
- ²¹¹—287. lap: Megjelent a Magyar Katolikus Almanach II. évf. (Bpest, 1928. Szent István-Társulat) 477-84 lapján.
- ²¹²—294. lap: Megjelent a Ferences Közlöny 1928. évf. jan. számában.
- ²¹³—296. lap: Megjelent u. o.
- ²¹⁴—302. lap: Megjelent a Keddi Posta 1929. évf. 92—93. lapján.
- ²¹⁵—306. lap: Megjelent u. o. az 1931. évf. 100. lapján.
- ²¹⁶—309. lap: Megjelent u. o. az 1930. évf. 156. lapján.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Előszó	5
Első fejezet: Tündöklő életforgácsok.	
Szent Ágoston ,	7
Szent Antal édesanyja	9
Bangha Béla S. J.-ről.....	12
Batthyány-Strattmann László dr	18
Cadorna Alajos generalisszimusz	41
Camporossói Ferenc kapucinus szerzetestestvér	42
Gapizzi Salvator kanonok	45
Carpeaux János szobrászművész	46
Cartwright Lujza nőapostol	48
Clemenceau-ról.....	49
Clitherow Margit nő-vértanú.....	50
Szent Erzsébet, az erős asszony	51
Ferrini Contardo egyetemi tanár.....	54
Fontgalland Guidó gróf.....	58
Frassati Péter György egyetemi hallgató	61
Boldog Frassinetti Paula	62
Foch Ferdinánd tábornagy	65
Fusco Alfonz, a generálisból lett pap	67
de Guigné Anna, a szent gyermek	69
Groeber Adolf világi ferences	73
Hergenroether apát	75
Herkenrath Damaszcén ferences hithirdető	76
Höver Fülöp tanító	78
Joffre tábornagy.....	80
Szent d'Arc Johanna.....	82
József testvér, a hősleikú trappista	84
King Erzsike	85

	Oldal
Loubet Emil vagy Loubet apó	86
Moscatti József orvostanár.....	87
De Mun Albert gróf.....	90
Nungesserné	91
Boldog Ogilvie János.....	92
Papini Giovanni író	94
Parzhami Szent Konrád kapucinus testvér	9H
Pfetten Marquait Miksa báró	103
X, Pius és XIII. Leó pápáról.....	108
Rampolla bíboros	111
Rétlé Adolf a bizonyágtevő	113
Ratti Achilles (XI. Pius pápa)	115
Roggen Anna dr. orvosnő	119
Savio Domonkos, Szent Bosco János tanítványa	12*
G. Salvadori, költő, egyet, tanár	122
S. Saymonof Zsófia asszony	124
Talbot, Vraut. és Peron-Vrau, a «szalonkabátos» szentelő	125
Vass József	127
Zichy Nándor	128

Második fejezet: Tanulságos kaleidoszkóp.

Életmentő Madonna-kép	132
Mikor Napoleon tévedett	133
Csak tovább, végig.....	133
Å lelki gazdagodás egyszerű módja	134
Pápához illő bölcsesség	135
A madárdiplomaták	135
Jellem.....	136
Királyi büntetés	136
Don Bosco Indexen.....	137
Egy herceg és neje az Úr szolgálatában	138
Egy érsek hányattatásai	139
Egykori színész nő lelki békéje	140
Pierre l'Ermite és bizonyos leányszertelenségek.....	141
Lourdes hatása.....	142
Királyi emlékeztető.....	142
Szultáni józanság.....	143

	Oldal
Kínai leányöntudat	143
Az egyetlen szükséges	145
Az egyéni munka dicsősége	145
Hallgass az okos szóra !.....	146
Az akarat hőse	147
Királyi kitanítás.....	148
Anglikán pap és az Egyház	148
Rendőri hitvallása	149
Az egyéni bibliamagyarázás csődje.....	150
Tábornok és kapituláció	151
Kis Szent Teréz térítő ereje.....	151
A hiányzó patkószeg tanulsága.....	152
Szellemes visszavágás.....	153
Kemény lecke-	154
Példás sokoldalúság.....	155
Anyahősök.....	155
Találó elintézés.....	156
A kötelesség mindenekelőtt !.....	156
Mind hősnők ők!.....	158
Akiket elismerés illet.....	158
Kincus.	160
Hagyományos ajándék.....	161
Lourdes-dal kapcsolatban.....	161
illetékes leckéztetek.....	163
Hős anya és hős fia „.....	163
Királynőt magasztaló sorok	164
Bíboros példaadás.....	165
Mintaszerű mágnásasszony	166
Pogány józanság	166
Drága, de érő tanítás.....	167
Szent Antai és tisztelői	168
Szent Antat jó ügyvéd!.....	170

Harmadik fejezet: Lélekajzó apróságok.

Mi legyen a mi ifjúságunk célkitűzése ?	172
Mi a katolikus sajtó célja ?	173
Rovás.....	173
Nevén a gyerekel	175

	Oldal
A nagyság kulcsa.....	176
Apa és felebarát.....	176
Igazi rekord	178
Ki nagyobb " ?	179
Párbeszéd	180
Elveszett	181
Marna kérem, gyónjék meg	182
Jótekonny szeretet.....	183
Keresztény nászajándék.....	184
Beppina Doré a női divatról	184
Egészséges protestáns szemmel.....	186
Riadó.....	187
Illetékes hely	189
Katolikus szűkkeblűség	190
Ez az	191
Bigott vagy vallásos ?,.....	192
A lejtőn nincs megállás	193
Osztatlanul, egészen ?.....	194
Merre billen a mérleg ?.....	195
Miért?	196
Fején találta a szeget.....	196
Ne szólj szám, nem fáj fejem	197
Tudás és hit.....	197
A nagy a legnagyobb előtt.....	198
Hősi önfeláldozás	199
Morbus sabbaticus	199
Ópium, kokain és társai	200
Egy levél tanulságai.....	201
Mikor a lélek fű	202
Nincsen okozat ok nélkül.	203
Mikor az apa elérzékenyül	203
Meggyőződésért életet.....	204
Mikor a haj is baj	205
... És ismernek engem enyéim !	206
A lelkiismeret szava	207
Mégis messze esik fájától az alma !.....	208
Igaza volt	209
Rejtekekben és mégse egyedül.....	210

	Oldal
Legenda a barátságról.....	211
Nem úgy van!.....	212
Elítélek ... Szívemből sajnálom	213
Hogyan gyakorolhatjuk a türelmet ?	215
Tabló	216
Csak lassan, lassan	216

Negyedik fejezet. Üdvös felkiáltójelek.

Az iskola nem divatszalon	217
Már ez is baj ?	217
Le a sorompókkal!	217
Csempészek a határon	218
Akik mindenért izgulnak.....	218
Így ír ő.....	219
A pallér.....	221
A nyolcak	221
A fráter	223
Arcápolás, mint szociális olaj csepp	225
Térden állva	226
Vannak még szótartó emberek	227
A párna alatt.....	228
Bolsevik módszer.....	229
A dollár csődje	229
Mocsárláz.....	230
Ez Bécs.....	232
Talizmán	233
Kár a benzinért	235
Fejfel a falnak	235
Elsietett aratás	237
Sopron	237
Fritz Kaufmann & comp.....	238
Nincs megállás.....	240
A vörös ördögök.....	242
Kiskorúak botránkozása	243
Falra borsót hány	245
Mellette vagy ellene ?	246
Szegény mackó	24/

	Oldal
Temetőben.....	248
Ipszilon	249
Baj, baj.....	250
A takaró	250
19 =20 - 1 ?	251
A járda a gyaloglóké.....	252
így nem fáj annyira	253
Társadalmi meteorológia	255
Az úrvezető	256
így akartam.....	257
Hamar, tilosra a távjelzőt !	258
Nagy szellemek találkoznak	258
Dögvész	259
Miért nem ?	260
Titok	261
Nem kérdéses.....	262
Vakság, szívtelenség.....	263
Szemforgató későnkelők	264
Fejjel a falnak	265
Gavallér ?	266
Statisztika	267
Az örvény felé.....	268
Tohuvabohu	269
Eltöröli	270
Nem így van ?.....	271
Zörgessetek . . .» Hm!!	272
Az akasztófa árnyékában	274
Ízléstelenségnél is több	274
Több őszinteséget !	276
Furcsaság.....	276
Karinthy széljegyzeteinek margójára	278
Hibás minősítés	279
Nincs megállás.....	280
Érdekes epizód.....	281
Sírbolygatók	282
Pfuj !	283
Kultúrsiker ?.....	285

Ötödik fejezet: Ismeretterjesztők.

A Szent Ferenc centenáriumról	287
Trittico Francescano	294
A Trittico Francescano szövegismertetése	296
Képzőművészet és irodalom Szent Antal népszerűsítői	302
Padova dicsősége	306
Fra Jacopone da Todi miszticizmusa	309
<i>Jegyzetek</i>	313-325